

Stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki

KOMENTARZ

ŁUKASZ KIERZNOWSKI

Stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki

KOMENTARZ

Difin

Copyright © by Difin Sp. z o.o.
Warszawa 2021

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Kopiowanie, przedrukowywanie i rozpowszechnianie całości
lub fragmentów niniejszej pracy bez zgody wydawcy zabronione.

Książka ta jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, abyś przestrzegał praw, jakie im przysługują. Jej zawartość możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło, a kopiując jej część, rób to jedynie na użytek osobisty. Szanujmy cudzą własność i prawo.

Publikacja współfinansowana przez Uniwersytet w Białymstoku

Wydanie pierwsze

Recenzent
dr Agata Pyrzyńska, Uniwersytet Szczeciński

Redaktor prowadzący
Edward Mitek

Korekta
Magdalena Kowalska

Projekt okładki
Magdalena Giera

ISBN 9978-83-66491-44-1

Difin Sp. z o.o.
Warszawa 2021
00-768 Warszawa, ul. F. Kostrzewskiego 1
tel. 22 851 45 61, 22 851 45 62
Księgarnia internetowa Difin: www.ksiegarnia.difin.pl
Skład i łamanie: Zdzisław Ptak, Rheatal@gmail.com
Wydrukowano w Polsce
Liczba arkuszy wydawniczych: 18,4

Spis treści

WSTĘP

13

Ustawa
z dnia 20 lipca 2018 r.
Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

DZIAŁ V

Stopnie i tytuł w systemie szkolnictwa wyższego i nauki

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 177 19

Uwagi ogólne – stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki
w systemie szkolnictwa wyższego i nauki 20

Nadawanie stopni w dziedzinie i dyscyplinie oraz wyłącznie
w dziedzinie 21

Nadawanie stopni w dziedzinie i dyscyplinie a interdyscyplinarność 22

Art. 178 25

Uwagi ogólne 26

Odróżnienie podmiotów, w których nadaje się stopnie,
oraz organów nadających stopnie 26

Podmioty, w których możliwe jest nadawanie stopni 29

Organy nadające stopnie 31

Organy nadające stopnie w uczelni – model skoncentrowany
i zdekoncentrowany 33

Organy nadające stopnie a tryb ich procedowania 36

Prawo do głosowania członków organów kolegialnych
w sprawach stopni 40

Forma decyzji administracyjnej i odpowiednie stosowanie
przepisów k.p.a. 43

Podpisywanie decyzji administracyjnej przez przewodniczącego
organu nadającego stopień 52

Art. 179	53
Uwagi ogólne	53
Dyplom doktorski i dyplom habilitacyjny	54
Wzór i elementy dyplomu doktorskiego i dyplomu habilitacyjnego	55
Dyplom doktorski w przypadku wspólnego nadania stopnia doktora	58
Art. 180	59
Uwierzytelnienie dyplomów doktorskich i habilitacyjnych	59
Sposób i koszt uwierzytelnienia dyplomów doktorskich i habilitacyjnych	60
Art. 181	61
Upoważnienie do wydania rozporządzenia	61
Uwagi dot. upoważnienia i wydanego na jego podstawie rozporządzenia	62
Art. 182	63
Uwagi ogólne	64
Zasada odpłatności za postępowanie w sprawie nadania stopni i tytułu	64
Wyjątki od zasady odpłatności za postępowanie w sprawie nadania stopni i tytułu	65
Zwolnienie z opłaty za przeprowadzenie postępowania	69
Wysokość opłaty za przeprowadzenie postępowania. Pojęcie kosztu postępowania	70
Sposób i tryb ustalenia wysokości opłaty za przeprowadzenie postępowania oraz sposobu i trybu jej uiszczenia	74
Problem umów z osobami ubiegającymi się o stopnie	79
Art. 183	80
Uwagi ogólne	80
Obowiązek pełnienia funkcji w postępowaniach awansowych	80
Pojęcie nauczyciela akademickiego i pracownika naukowego	81
Uzasadniona przyczyna uchylenia się od pełnienia funkcji promotora i recenzenta	83
Tryb uchylenia się od pełnienia funkcji promotora lub recenzenta	85
Art. 184	86
Uwagi ogólne	87

Wysokość wynagrodzenia za pełnienie funkcji w ramach postępowań awansowych	87
Wypłata wynagrodzenia za pełnienie funkcji w ramach postępowań awansowych	88
Problem umów z osobami pełniącymi funkcje w postępowaniach awansowych	89

Rozdział 2 Stopień doktora

Oddział 1 Nadawanie stopnia doktora

Art. 185	93
Uwagi ogólne	93
Uprawnienia do nadawania stopnia doktora. Podmioty doktoryzujące	94
Nadawanie stopnia doktora wspólnie z innym podmiotem	97
Nadawanie stopnia doktora w dziedzinie	103
Utrata uprawnień do nadawania stopnia doktora	103
 Art. 186	 107
Uwagi ogólne	108
Wymóg posiadania odpowiedniego tytułu zawodowego i wyjątek od niego	108
Wymóg uzyskania efektów uczenia się	113
Wymóg posiadania w dorobku co najmniej jednej publikacji lub dzieła artystycznego	116
Wymóg przedstawienia i obronienia rozprawy doktorskiej	119
Inne wymagania określone przez podmiot doktoryzujący	120
 Art. 187	 121
Uwagi ogólne	121
Wymogi rozprawy doktorskiej	122
Forma rozprawy doktorskiej	125
Rozprawa doktorska a inne wymogi nadania stopnia doktora	132
Streszczenie i opis rozprawy doktorskiej	133
 Art. 188	 134
Uwagi ogólne	134

Obowiązek udostępnienia rozprawy, jej streszczenia albo opisu oraz recenzji w BIP i w POL-on	135
Wyłączenie obowiązku publikacji w BIP ze względu na tajemnicę prawnie chronioną	140
Sprawdzenie rozprawy doktorskiej z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego	142
Art. 189	144
Uwagi ogólne	144
Wnioskowy charakter postępowania w sprawie nadania stopnia doktora	145
Warunki wszczęcia postępowania	146
Sposób wszczęcia postępowania	148
Dołączenie rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów	151
Art. 190	154
Uwagi ogólne	155
Wymogi niezbędne do pełnienia funkcji promotora i recenzenta	155
Funkcja promotora i promotora pomocniczego	158
Przesłanki negatywne pełnienia funkcji promotora	159
Funkcja recenzenta, wyznaczanie recenzentów oraz brak możliwości pełnienia tej funkcji	165
Wymogi i sporządzanie recenzji	168
Art. 191	171
Uwagi ogólne	171
Dopuszczenie i odmowa dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej	172
Tryb i zaskarżalność dopuszczenia i odmowy dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej	174
Przeprowadzenie obrony rozprawy doktorskiej przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej	176
Art. 192	176
Uwagi ogólne	177
Komisja doktorska	178
Regulamin nadawania stopnia doktora	180
Obligatoryjne elementy regulaminu nadawania stopnia doktora	184

Fakultatywne elementy regulaminu nadawania stopnia doktora	187
Dodatkowe wymagania określone przez podmiot doktoryzujący	191
Art. 193	197
Uwagi ogólne	197
Odwołanie od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora.	
Obowiązki organu nadającego stopień	197
Rozpatrzenie odwołania przez RDN	199
Konsekwencje niedopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej albo odmowy nadania stopnia doktora	200
Art. 194	201
Uwagi ogólne	202
Przesłanki wznowienia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora	202
Wznowienie postępowania i wskazanie podmiotu doktoryzującego.	
Prowadzenie wznowionego postępowania	203
Art. 195	204
Uwagi ogólne	204
Stwierdzenie nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora	204
Tryb stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora	206
Art. 196	207
Uwagi ogólne	208
Urlop na przygotowanie rozprawy lub na przygotowanie się do obrony rozprawy oraz zwolnienie od pracy na obronę	208
Katalog osób, którym przysługuje urlop na przygotowanie rozprawy lub na przygotowanie się do obrony rozprawy oraz zwolnienie od pracy na obronę	210
Tryb i termin udzielenia urlopu	211
Art. 197	213
Uwagi ogólne	213
Przygotowanie rozprawy doktorskiej w trybie kształcenia doktorantów	214
Przygotowanie rozprawy doktorskiej w trybie eksternistycznym	214
Status prawny tzw. seminariów doktorskich	215
Status prawny doktoratu wdrożeniowego	218

Oddział 3 Tryb eksternistyczny

Art. 217	219
Uwagi ogólne	219
Rola promotora w trybie eksternistycznym i jego wyznaczenie	220
Problem promotora pomocniczego w trybie eksternistycznym	221

Rozdział 3 Stopień doktora habilitowanego

Art. 218	222
Uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego.	
Podmioty habilitujące	223
Art. 219	223
Uwagi ogólne	224
Wymóg posiadania stopnia doktora	225
Wymóg posiadania dorobku stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny	225
Wymóg wykazywania się istotną aktywnością naukową albo artystyczną	231
Art. 220	235
Uwagi ogólne	235
Wnioskowy charakter postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego	236
Pośrednictwo RDN w zakresie wniosku o wszczęcie postępowania	236
Części składowe wniosku o wszczęcie postępowania	237
Sposób i data wszczęcia postępowania	239
Art. 221	240
Uwagi ogólne	242
Tryb złożenia wniosku o wszczęcie postępowania i jego ocena formalna	243
Możliwość niewyrażenia zgody przez podmiot habilitujący na przeprowadzenie postępowania	244
Komisja habilitacyjna (w tym recenzenci), tryb jej wyznaczania i sporządzanie recenzji	249

Kolokwium habilitacyjne	253
Uchwała komisji habilitacyjnej	256
Nadanie albo odmowa nadania stopnia doktora habilitowanego	257
Konsekwencje wycofania wniosku po powołaniu komisji habilitacyjnej	257
Regulamin nadawania stopnia doktora habilitowanego	259
Art. 222	260
Uwagi ogólne	260
Obowiązek udostępnienia informacji i aktów dotyczących postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w BIP i w POL-on	261
Art. 223	262
Zwolnienie od pracy na uczestnictwo w kolokwium habilitacyjnym	262
Art. 224	263
Uwagi ogólne – odwołanie od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego	263
Ograniczenie w wystąpieniu z ponownym wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego	264
Art. 225	266
Wznowienie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego i stwierdzenie nieważności decyzji o nadaniu tego stopnia	266
Art. 226	266
Uwagi ogólne	267
Uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego	268
Przesłanki nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego	270
Tryb nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego	274
BIBLIOGRAFIA	278

Wstęp

Minęło już prawie 40 lat od wydania drukiem znaczącej publikacji J. Pruszyńskiego, a nadal aktualna pozostaje jego konstatacja, że: „zagadnienia prawne stopni naukowych to temat bez końca, któremu w dodatku kolejne nowelizacje prawa dodają, nie zaś ujmują problemów praktycznych. Jest to ponadto dziedzina, którą zna lub na której się zna każdy pracownik nauki, drogą znajomości praktyki dochodzący do własnej interpretacji obowiązujących przepisów”¹. Jednak wiele czynników – by choćby przykładowo wymienić odpowiednie stosowanie w sprawach stopni przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego², poddanie spraw stopni kontroli sądownoadministracyjnej, dużą niestabilność regulacji prawnych i jej niezadowalającą jakość legislacyjną, wielość podmiotów nadających stopnie czy w końcu rozwój samej nauki i metod jej uprawiania – sprawia, że na aktualności zyskuje także i inne stwierdzenie autora, iż „podstawową, a może jedyną trudnością regulacji jest umiejętność właściwego odczytania i interpretacji dyspozycji przepisów oraz krąg osób i organów do takiej interpretacji uprawnionych”³. Wobec tych uwarunkowań, dochodzenie przez przedstawicieli środowiska akademickiego do własnych interpretacji przepisów wyłącznie „drogą znajomości praktyki” może więc niekiedy prowadzić na manowce, zwłaszcza w świetle nowej i niewolnej od niedoskonałości regulacji prawnej tego obszaru, uchwalonej w 2018 roku, czy też samej praktyki obrotu prawnego w tych sprawach – nie zawsze przecież spójnej z wymogami przepisów prawa.

Założeniem niniejszego komentarza jest wyjść temu problemowi na przeciw i poza wkładem w dyskusję naukową w dalekim od wyeksploatowania obszarze prawa szkolnictwa wyższego i nauki służyć polskim uczelniom, instytutom PAN, instytutom badawczym oraz innym podmiotom uprawnionym

¹ J. Pruszyński, *Stopnie naukowe. Studium z prawa administracyjnego*, Wrocław 1983, s. 102.

² Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. Nr 30, poz. 168 z późn. zm.); dalej: k.p.a.

³ J. Pruszyński, *Stopnie naukowe. Studium z prawa administracyjnego*, Wrocław 1983, s. 109–110.

do nadawania stopni wsparciem w zakresie prowadzonych w tych podmiotach postępowań awansowych. Już w tym miejscu należy bowiem zasygnalizować, że pod rządami nowej ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁴ to właśnie na podmioty doktoryzujące i habilitujące przeniesiono obowiązek uregulowania szczegółowego sposobu (trybu) postępowania w sprawie nadawania stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki w odpowiednich uchwałach senatu/rady naukowej⁵, nakładając jednocześnie na te podmioty odpowiedzialność za zgodność z prawem tych aktów, jak i postępowań prowadzonych na ich podstawie. Obecny stan prawny jest więc dla podmiotów doktoryzujących i habilitujących dalece bardziej wymagający pod kątem proceduralnym, aniżeli jakiegokolwiek stan prawny obowiązujący w przeszłości.

Analiza uchwalonych w uczelniach i instytutach regulaminów nadawania stopni, obowiązujących od 1 października 2019 roku, przynosi niemało przykładów na istnienie w tych regulaminach postanowień niedopuszczalnych w świetle przepisów prawa. Zdarzają się też przypadki odwrotne – braki w tychże aktach regulacji, które ustawodawca nakazuje w nich uwzględnić. Jednocześnie mimo krótkiego czasu obowiązywania ustawowych przepisów dot. stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki, wyraźnie daje się zauważyć wiele poważnych wadliwości tych regulacji, zwłaszcza legislacyjnych. Jeszcze pod rządami poprzedniej regulacji prawnej wskazywano na niską jakość regulacji dot. stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki⁶, a nawet stwierdzano, że: „Przepisy ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki mogą wyjątkowo dobrze służyć do ukazywania, co jest zaprzeczeniem przywołanej legislacji”⁷. Problem więc bynajmniej nie ogranicza się wyłącznie do bieżącego stanu prawnego.

Wszystko to jest częścią szerszego zagadnienia, jakim jest – chyba nie będzie nadużyciem to stwierdzenie – niezadowalająca jakość legislacji w sferze

⁴ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U., poz. 1668 z późn. zm.); dalej: p.s.w.n.

⁵ W dalszej części opracowania będę je nazywał, odpowiednio, regulaminem nadawania stopnia doktora (art. 192 ust. 2 p.s.w.n.) oraz regulaminem nadawania stopnia doktora habilitowanego (art. 221 ust. 14 p.s.w.n.).

⁶ Zob. np. P. Sobotko, *Powszechna wolność nauki i jej prawne ograniczenia* [w:] *Współczesne problemy nauki i szkolnictwa wyższego*. Continuum, J. Pakuła (red.), Toruń 2015, s. 35; H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 13; A. Kiebała, *Kariera naukowa – zdobywanie stopni i tytułów naukowych* [w:] *Kariera naukowa w Polsce. Warunki prawne, społeczne i ekonomiczne*, S. Waltoś, A. Rozmus (red.), Warszawa 2012, s. 133.

⁷ H. Izdebski, „Publikacja” i „dzieło opublikowane” w przepisach dotyczących stopni naukowych i tytułu naukowego. Przyczynek do praktyki wykładni przepisów prawa w warunkach braku poprawności legislacyjnej [w:] *Prawo, język, logika. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Malinowskiego*, S. Lewandowski, H. Machińska, J. Petzel (red.), Warszawa 2013, s. 50.

szkolnictwa wyższego i nauki, podkreślana zresztą w literaturze naukowej z tego obszaru od dawna⁸. Dodatkową bolączką jest również niestabilność tych regulacji⁹. Niedoskonałości te przekładają się na narastające rozbieżności interpretacyjne i wpływają negatywnie na poczucie bezpieczeństwa prawnego podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, ich władz, pracowników administracyjnych i członków organów kolegialnych nadających stopnie naukowe lub stopnie w zakresie sztuki, a także osób ubiegających się lub zamierzających ubiegać się o te stopnie.

Mimo że już od 1 października 2019 roku postępowania w sprawie nadawania stopni wszczynane są na zasadach określonych w p.s.w.n., zaś w podmiotach doktoryzujących i habilitujących od tej daty obowiązują tzw. regulaminy nadawania stopni, to jednak dopiero czas wydania tej książki drukiem – tj. pierwsza połowa 2021 roku – przynosi rzeczywiście szerokie zastosowanie nowych procedur awansowych. Już bowiem analizując poprzednie zmiany prawa w obszarze stopni w ostatnim 30-leciu zauważono, że: „Każda zmiana legislacyjna, dotycząca stopni i tytułów naukowych, była źródłem niepewności co do rzeczywistego kierunku zmiany wymagań stawianych kandydatom do awansu i dlatego wielu z nich starało się uzyskać habilitację lub tytuł naukowy jeszcze według starej ustawy. Powodowało to przejściowe spiętrzenia w kanałach przetwarzania wniosków awansowych, co zwykle prowadziło do zwiększonej tolerancji dla wniosków substandardowych”¹⁰. Podobnie zauważano, że proces podnoszenia wskaźników liczby doktorów „nabiera szczególnego przyspieszenia przez każdą zmianą prawnych regulacji dotyczących stopni i tytułów naukowych”¹¹. Zjawisko to wystąpiło także w roku 2019, w którym do końca kwietnia (ze względu na brzmienie art. 179 ust. 2 i 3 ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym

⁸ Zob. np. A. Szot, *Ramy prawne w procesie zmian w szkolnictwie wyższym* [w:] *Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r.*, Część III: *Diagnoza szkolnictwa wyższego*, J. Górniak (red.), Warszawa 2015, s. 53–54; P. Dańczak, *Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów*, Warszawa 2015, s. 22–23; H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 27–33.

⁹ Zob. np. A. Bednarczyk-Płachta, *Jakość zmian prawa o szkolnictwie wyższym a orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego*, *Studia prawnicze. Rozprawy i materiały* 2018, nr 2, s. 105–107; J. Stelina, *Nowe zasady zatrudniania nauczycieli akademickich w ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Krytyka Prawa” 2018, t. 10, nr 2, s. 264; T. Borecki, *Obecny stan postępowań o nadanie stopnia doktora habilitowanego i tytułu profesora – uwagi nie tylko krytyczne* [w:] *Mendandy kariery naukowej*, S. Biliński (red.), Kraków 2016, s. 63–65.

¹⁰ R.Z. Morawski, *Ewolucja modelu kariery naukowej i dylematy etyczne środowiska naukowego* [w:] *Transformacja akademickiego szkolnictwa wyższego w Polsce w okresie 30-lecia 1989–2019*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 174.

¹¹ J.J. Parysek, *Uniwersytet jako wspólne dobro i wspólny interes*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2019, nr 3, s. 11.

i nauce¹²) dopuszczalne było wszczynanie przewodów doktorskich i postępowań habilitacyjnych na zasadach dotychczasowych, czyli regulowanych przepisami ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki¹³. Z możliwości tej skorzystało bardzo wiele osób przy mniej lub bardziej łagodnym podejściu do tego proceduru promotorów, recenzentów czy członków organów nadających stopnie. Skutkiem tego w roku akademickim 2019/2020 niewiele już było kandydatów do awansu, którzy mogliby decydować się na wszczynanie procedur według nowych zasad.

Opóźniona przez powyższy proces intensyfikacja stosowania nowych przepisów dot. stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki zbiega się więc w czasie z wydaniem drukiem niniejszego opracowania. Szerokie stosowanie nowych regulacji będzie też czasem namnażania się kolejnych wątpliwości i problemów interpretacyjnych dotychczas nieprzewidzianych lub niespodziewanych. Tym bardziej zatem, mając na względzie wszystkie zarysowane wyżej okoliczności, potrzeba naukowego pochylenia się nad nowymi regulacjami dot. stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki jawiła się jako uzasadniona.

Niniejsza publikacja powstała w warunkach specyficznych dla początków obowiązywania jakiegokolwiek nowego stanu prawnego – brak jest jeszcze ugruntowanego orzecznictwa sądowego oraz bogatego zbioru publikacji naukowych dotyczących bezpośrednio omawianych w komentarzu zagadnień. W opracowaniu wykorzystano jednak dotychczasowy dorobek orzecznictwa i doktryny prawa w takim stopniu, w jakim było to możliwe i przydatne dla analizy i oceny nowego stanu prawnego – w części zagadnień dotychczasowe piśmiennictwo i judykatura zachowały bowiem częściową aktualność i w tych przypadkach rozważania niniejszego komentarza są o te źródła wzbogacone.

Takie warunki opracowywania publikacji mogłyby skłaniać do uczynienia z niniejszego komentarza zestawienia aktualnego stanu prawnego z poprzednio obowiązującym oraz przeprowadzenia w nim oceny dokonanych zmian. Jednak w mojej ocenie zadanie to, zwłaszcza w odniesieniu do stanu prawnego obowiązującego do wejścia w życie p.s.w.n., zostało już w dużej części wykonane wysiłkiem autorów komentarzy i innych publikacji już wydanych¹⁴ – w obszarze stopni ich nie mała część stanowi bowiem takie właśnie zestawienie

¹² Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U., poz. 1669 z późn. zm.); dalej: p.w.p.s.w.n.

¹³ Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.); dalej: u.s.n.t.n.

¹⁴ Zob. zwłaszcza H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019; J. Woźnicki (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019; M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019.

stanu prawnego obecnego z uprzednim. Z tego też względu, jeśli w niniejszym komentarzu występują odwołania do przepisów obowiązujących przed wejściem w życie p.s.w.n., to zwykle wówczas, gdy jest to uzasadnione tokiem wyводу, wydaje się konieczne dla ukazania źródła nowych regulacji prawnych lub gdy taki kontekst historyczny jest niezbędny dla ukazania celu i istoty nowej regulacji. Zestawienie regulacji obecnej z obowiązującą uprzednio nie było jednak podstawowym celem komentarza i takie założenie – oparte na jego przydatności na przyszłość – zdeterminowało jego kształt. Analiza dotychczasowego dorobku doktryny pozostawia bowiem niedosyt właśnie w zakresie pogłębionej analizy przepisów bieżących dokonanej w ujęciu dogmatycznym, ale i systemowym, a przy tym bez uszczerbku dla zagadnień teoretycznoprawnych. Ambicją komentarza jest ten brak wypełnić.

Powiązane z powyższym celem niniejszego opracowania było także założenie, aby był to komentarz dość drobiazgowy oraz aby przedstawiono w nim rozwiązanie możliwie szerokiego spektrum problemów praktycznych lub teoretycznych, mogących wynikać z komentowanych regulacji. Stąd też stosunkowo duża objętość komentarza, która jednak, mam nadzieję, nie zakłóci jego czytelności. W trosce o nią komentarze do poszczególnych przepisów podzielono na tezy, jak zwykle się to czyni w publikacjach prawniczych będących komentarzami, jednak dodatkowo, aby nie zatracić przejrzystości wyводу, tezy te pogrupowano w opatrzone tytułami punkty, dotyczące poszczególnych zagadnień regulowanych komentowanym w danym miejscu artykułem. Ponadto aby nie pominąć związków różnych przepisów albo norm prawnych wywodzonych wspólnie z różnych artykułów, w toku komentarza zastosowano liczne odesłania i przywołania tez oraz twierdzeń stawianych w innych miejscach, acz mających znaczenie dla zagadnienia akurat w danym miejscu komentowanego.

Należy także podkreślić fakt, że niniejsze opracowanie – choć ze względu na swą tematykę może być przedmiotem zainteresowania przedstawicieli wielu różnych dyscyplin naukowych i artystycznych – ma charakter publikacji prawniczej. W różnym zakresie uwzględnia ono oczywiście uwarunkowania systemowe lub instytucjonalne, jednak nie jest jego celem definitywne rozwiązanie problemów i prowadzenie pogłębionych rozważań związanych ze stopniami, a właściwych np. socjologii, naukom o polityce publicznej czy innym dyscyplinom, których pewne obszary składają się na tzw. *science of science*. Nie stroniąc zupełnie od ostrożnych rozważań w tym zakresie przy okazji komentarzy do poszczególnych artykułów, pogłębione analizy pozostawiam jednak przedstawicielom innych dyscyplin.

Celowo przedmiotem komentarza nie uczyniono przepisów dot. postępowania w sprawie nadania tytułu profesora jako mającego zupełnie odmienną specyfikę, a także pozostającego w obecnym stanie prawnym w dużej

mierze poza podmiotami systemu szkolnictwa wyższego i nauki, wymienionymi w art. 7 ust. 1 p.s.w.n. Poza zakresem tego opracowania pozostawiono także zagadnienia dot. szkół doktorskich jako nowej prawnej formy kształcenia doktorantów przygotowującej do uzyskania stopnia doktora – te bowiem przedstawione już szeroko w dwóch komentarzach¹⁵, a wybrane zagadnienia uczyniono także przedmiotem innych publikacji¹⁶.

Na użytek niniejszego opracowania oraz dla komfortu czytelnika postępowania w sprawie nadania stopnia doktora oraz doktora habilitowanego bywają zbiorczo nazywane „postępowaniami awansowymi”, zaś uchwały, o których mowa w art. 192 ust. 2 oraz 221 ust. 14 – regulaminami nadawania stopnia, odpowiednio, doktora i doktora habilitowanego.

Artykuły przywoływane bez wskazania ustawy, z której pochodzą, są artykułami p.s.w.n.

Publikacja uwzględnia stan prawny na dzień 1 lutego 2021 roku.

¹⁵ Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018; Ł. Kierznowski, *Komentarz do art. 198–216 i art. 259–264 [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, A. Jakubowski, A. Szot (red.), Komentarz, Warszawa 2021 (w druku).

¹⁶ Ł. Kierznowski, *Nauki prawne a szkoły doktorskie. Wybrane zagadnienia*, „Krytyka Prawa” 2020, t. 12, nr 2; Ł. Kierznowski, J. Lewicki, *Konsekwencje powstania szkół doktorskich i wygaszania studiów doktoranckich z perspektywy funkcjonowania administracji uczelni [w:] Administracja uczelni wobec nowych wyzwań. Cyfryzacja procesów, profesjonalizacja obsługi studenta*, K. Górak-Sosnowska, R. Pajewska-Kwaśny (red.), Warszawa 2020.

Ustawa
z dnia 20 lipca 2018 r.

Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce
(Dz.U., poz. 1668 z późn. zm.)

DZIAŁ V

Stopnie i tytuł w systemie szkolnictwa wyższego i nauki

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 177.

1. W systemie szkolnictwa wyższego i nauki nadaje się:

1) stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki:

- a) stopień doktora,
- b) stopień doktora habilitowanego;

2) tytuł profesora.

2. Stopień naukowy nadaje się w dziedzinie nauki i dyscyplinie naukowej. Stopień naukowy doktora może być nadany w dziedzinie.

3. Stopień w zakresie sztuki nadaje się w dziedzinie sztuki i dyscyplinie artystycznej.

4. Tytuł profesora nadaje się w dziedzinie albo w dziedzinie i dyscyplinie lub dyscyplinach.

5. Jeżeli rozprawa doktorska albo osiągnięcia, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2, obejmują zagadnienia naukowe z więcej niż jednej dyscypliny, wskazuje się dyscyplinę, w której nadaje się stopień doktora albo stopień doktora habilitowanego.

6. Jeżeli rozprawa doktorska obejmuje zagadnienia naukowe z więcej niż jednej dyscypliny naukowej zawierającej się w danej dziedzinie nauki i nie jest możliwe wskazanie dyscypliny, o której mowa w ust. 5, stopień doktora nadaje się w dziedzinie nauki.

Spis treści

I. Uwagi ogólne – stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki w systemie szkolnictwa wyższego i nauki	20
II. Nadawanie stopni w dziedzinie i dyscyplinie oraz wyłącznie w dziedzinie	21
III. Nadawanie stopni w dziedzinie i dyscyplinie a interdyscyplinarność	22

I. Uwagi ogólne – stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki w systemie szkolnictwa wyższego i nauki

1. Przepis ust. 1 komentowanego artykułu ustanawia zamknięty katalog stopni i tytułów w polskim systemie szkolnictwa wyższego i nauki, przewidując, że są nimi wyłącznie stopnie doktora oraz doktora habilitowanego, a w zakresie tytułu – wyłącznie tytuł profesora. Znaczeniu i historycznemu rodowodowi tych stopni poświęcono już sporo uwagi w literaturze¹⁷, w tym także odnoszącej się bezpośrednio do aktualnego stanu prawnego¹⁸. Jednocześnie, analogicznie jak w uprzednim stanie prawnym, ustawodawca przewidział podział na stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki.

2. W doktrynie przyjmuje się, że stopień naukowy jest potwierdzeniem szczególnych kwalifikacji danej osoby w określonej dziedzinie wiedzy¹⁹. W aspekcie prawnym stopień naukowy jest administracyjnym aktem kwalifikującym albo certyfikatem kwalifikacyjnym, stwarzającym wzruszalne domniemanie, że jego posiadacz ma szczególne kwalifikacje do prowadzenia rzetelnych i wiarygodnych badań naukowych w określonym – poprzez dziedzinę i dyscyplinę – fragmencie wiedzy, a także dowodem wykształcenia specjalnego, połączonego

¹⁷ Zob. np. P. Sobotko, *Geneza i kształtowanie się regulacji prawnej stopni naukowych w Polsce w latach 1919–1939* [w:] *Prawo a edukacja na przestrzeni wieków*, J. Pokoj, D. Szczepaniak (red.), Kraków 2018, s. 79–91; K. Wojtczak, *O stopniach naukowych i veniam legendi w II Rzeczypospolitej (część I)*, „Studia Prawa Publicznego” 2014, nr 3(7), s. 31–66; K. Wojtczak, *O stopniach naukowych i veniam legendi w II Rzeczypospolitej (część II)*, „Studia Prawa Publicznego” 2014, nr 4(8), s. 11–32; K. Wojtczak, *O stopniach naukowych w Polsce Ludowej. Część 1. Niższe stopnie naukowe*, „Studia Prawa Publicznego” 2016, nr 1(13), s. 27–65; K. Wojtczak, *O stopniach naukowych w Polsce Ludowej. Część 2. Warunki organizacji aspirantury naukowej i studiów doktoranckich*, „Studia Prawa Publicznego” 2016, nr 2(14), s. 49–92; K. Wojtczak, *W kwestii wyższego stopnia naukowego doktora w Polsce Ludowej*, „Studia Prawa Publicznego” 2016 nr 4(16), s. 33–58; K. Wojtczak, *Habilitacje w Polsce Ludowej. Część I: Warunki i przebieg habilitacji w prawie szkół wyższych*, „Studia Prawa Publicznego” 2017 nr 1(17), s. 25–61; K. Wojtczak, *Habilitacje w Polsce Ludowej. Część 2: Warunki i przebieg habilitacji w prawie o stopniach i tytule naukowym*, „Studia Prawa Publicznego” 2017 nr 2(18), s. 43–81; J. Pruszyński, *Stopnie naukowe. Studium z prawa administracyjnego*, Wrocław 1983.

¹⁸ Zob. np. H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 282–290.

¹⁹ J. Pruszyński, *Stopnie naukowe. Studium z prawa administracyjnego*, Wrocław 1983, s. 5, 129–130.

z umiejętnością samodzielnego rozwiązywania problemów naukowych i stosowania metod naukowych²⁰. Wskazuje się także, że stopień naukowy jest dobrem osobistym, niezbywalnym i nieobciążalnym, rodzącym skutki *pro foro externo* w sferze publicznej oraz prawnopracowniczej, a także ma charakter trwały²¹. Podlega on ochronie cywilnoprawnej, jak i karnoprawnej²². Powyższe spostrzeżenia można odpowiednio odnosić do stopni w zakresie sztuki.

3. Stopniem ani tytułem nie jest profesor uczelni, gdyż jest to, w świetle art. 116 ust. 1 pkt 2, jedynie stanowisko pracy. Podobnie stopniem ani tytułem w rozumieniu komentowanego przepisu nie jest także tytuł doktora honoris causa, będący tytułem honorowym (jego nadawanie jest kompetencją senatu – zgodnie z art. 28 ust. 1 pkt 9, zaś tryb jego nadawania regulowany jest przepisami statutu uczelni – zgodnie z art. 34 ust. 1 pkt 8). Ponadto podkreślić należy, że katalog zawarty w ust. 1 komentowanego artykułu dotyczy wyłącznie nadawanych w systemie szkolnictwa wyższego i nauki stopni i tytułów naukowych oraz stopni i tytułów w zakresie sztuki, a nie wszelkich nadawanych stopni i tytułów. Odrębnie uregulowano bowiem kwestię tytułów zawodowych – w art. 77 ust. 1.

II. Nadawanie stopni w dziedzinie i dyscyplinie oraz wyłącznie w dziedzinie

4. Zasadą wynikającą z ust. 2 zdanie pierwsze komentowanego artykułu jest nadawanie stopnia naukowego w dziedzinie nauki i dyscyplinie naukowej. Wyjątkiem od tej zasady, uregulowanym w zdaniu drugim ust. 2, jest możliwość nadania stopnia naukowego doktora jedynie w dziedzinie. Nie przewidziano natomiast analogicznej możliwości w przypadku stopnia doktora habilitowanego, który – co wprost wynika z przepisu – zawsze nadawany jest w dziedzinie i dyscyplinie naukowej (warunki nadawania stopnia w dziedzinie określa ust. 6, o którym szerzej w dalszej części komentarza do niniejszego artykułu).

5. Z kolei, jak przewiduje ust. 3, stopień w zakresie sztuki nadaje się w dziedzinie sztuki i dyscyplinie artystycznej. Nie przewidziano w tym przypadku regulacji analogicznej do tej ze zdania drugiego ust. 2. Z komentowanych regulacji ust. 2, 3 i 6 wynika zatem, że nie jest możliwe uzyskanie stopnia w zakresie sztuki wyłącznie w dziedzinie²³ – skądinąd nie jest jasne, z jakich

²⁰ T. Brzezicki, P. Sobotko, *Postępowanie w sprawach stopni naukowych a zasady sprawiedliwości proceduralnej* [w:] *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.), Warszawa 2014, s. 225.

²¹ J. Pruszyński, *Stopnie naukowe. Studium z prawa administracyjnego*, Wrocław 1983, s. 78.

²² T. Brzezicki, P. Sobotko, *Postępowanie w sprawach stopni naukowych a zasady sprawiedliwości proceduralnej* [w:] *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.), Warszawa 2014, s. 225.

²³ Tak również M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 469, 484.

przyczyn w przypadku interdyscyplinarnych rozpraw doktorskich w zakresie sztuki nie można było przewidzieć rozwiązania analogicznego do tego w zakresie stopnia naukowego doktora. W przypadku tytułu profesora kwestię tę rozstrzyga ust. 4 komentowanego artykułu, przewidując, że tytuł profesora nadaje się w dziedzinie albo w dziedzinie i dyscyplinie lub dyscyplinach.

6. Katalog dziedzin i dyscyplin w obecnym stanie prawnym określony jest rozporządzeniem wydanym na podstawie art. 5 ust. 3²⁴. Zaznaczenia wymaga znacząca odrębność tzw. nowej klasyfikacji dziedzin i dyscyplin, która – w porównaniu do regulacji uprzednio obowiązującej²⁵ – przyniosła znaczące skonolidowanie dyscyplin naukowych i przejście od trójstopniowego do dwustopniowego modelu dziedzin i dyscyplin.

III. Nadawanie stopni w dziedzinie i dyscyplinie a interdyscyplinarność

7. W ust. 5 komentowanego artykułu przewidziano, że jeżeli rozprawa doktorska albo osiągnięcia, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2, obejmują zagadnienia naukowe z więcej niż jednej dyscypliny, wskazuje się dyscyplinę, w której nadaje się stopień doktora albo stopień doktora habilitowanego. Brzmienie tego przepisu *prima facie* mogłoby się wydawać o tyle niejasne, że przepis nie określa, kto ma dokonać wskazania dyscypliny, w której nadaje się stopień w przypadku przewidzianym w tym ustępie. Względy procesowe – skoro mowa o postępowaniu wszczynanym na wniosek (zob. art. 189) – nie pozostawiają jednak wątpliwości, że wskazanie dyscypliny, w której ma nastąpić nadanie stopnia, zawsze pochodzić powinno od samego wnioskodawcy, tj. osoby ubiegającej się o stopień. Tak jest zatem również i w przypadku, o którym mowa w ust. 5 komentowanego artykułu. Nie jest dopuszczalne wskazywanie dyscypliny, w której ma być nadany stopień, zamiast samego wnioskodawcy albo wręcz wbrew samemu wnioskodawcy – stałoby to w sprzeczności z istotą postępowania wnioskowego, w którym organ prowadzi postępowanie w granicach wyznaczonych treścią żądania strony (por. także tezy 4–6 do art. 189). Ze względów praktycznych wskazanie takie powinno nastąpić już w samym wniosku o wszczęcie postępowania – przede wszystkim z tego względu, aby możliwe było ustalenie, czy dany podmiot doktoryzujący lub habilitujący posiada uprawnienia do nadawania stopnia w tej dyscyplinie, a w przypadku uczelni, w której stopnie w poszczególnych dyscyplinach nadają organy inne niż senat, także dla ustalenia, który z jej

²⁴ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz.U., poz. 1818).

²⁵ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych (Dz.U. Nr 179, poz. 1065 z późn. zm.).

organów ma prowadzić postępowanie i czy osoba ubiegająca się o stopień skierowała swe żądanie wszczęcia postępowania do organu właściwego w sprawie.

8. W ust. 6 uregulowano odrębny przypadek, w którym rozprawa doktorska obejmuje zagadnienia naukowe z więcej niż jednej dyscypliny naukowej zawierającej się w danej dziedzinie nauki i nie jest możliwe wskazanie dyscypliny, o której mowa w ust. 5. W takim przypadku ustawodawca przewidział, że stopień doktora nadaje się w dziedzinie nauki – przepis ten dookreśla więc warunki nadania stopnia w dziedzinie, co dopuszczono w zdaniu drugim ust. 2 komentowanego artykułu. Jeszcze przed uchwaleniem p.s.w.n. na gruncie jej projektu twierdzono w literaturze, że możliwość nadawania stopnia doktora w dziedzinie mogłaby stanowić ważną próbę odejścia od zbyt sztywnych dotychczas rozwiązań ustawowych²⁶. Przepis ust. 6 komentowanego artykułu stanowi jednak tylko częściową odpowiedź na szeroko rozumiany problem zbyt małej elastyczności regulacji w przypadku rozpraw interdyscyplinarnych. Należy bowiem zwrócić uwagę, że w świetle ust. 6 komentowanego artykułu nadanie stopnia w dziedzinie nie jest możliwe tylko wówczas, gdy rozprawa doktorska obejmuje zagadnienia naukowe z więcej niż jednej dyscypliny naukowej, ale dyscypliny te zawierają się w danej dziedzinie nauki. Jest to zatem rozwiązanie wspierające wyłącznie tzw. interdyscyplinarność wąską, tj. ograniczoną do badań w ramach jednej dziedziny²⁷. W przypadkach, w których rozprawa obejmuje zagadnienia z więcej niż jednej dyscypliny i dyscypliny te zawierają się w różnych dziedzinach nauki, przepis ten nie może stanowić podstawy do nadawania stopni ani w dwóch dziedzinach, ani w dwóch dyscyplinach.

9. Trzeba również dodatkowo podkreślić, że rozwiązanie przewidziane w ust. 6, odnosząc się wyłącznie do tzw. interdyscyplinarności wąskiej (jednodziedzicznej), jest poważnie niespójne z interdyscyplinarnym charakterem kształcenia w szkołach doktorskich, w których przecież interdyscyplinarność w analogiczny sposób nie ograniczono. W kontekście takich regulacji tworzenie szkół doktorskich jako zorganizowanej formy kształcenia w co najmniej dwóch dyscyplinach, które nie zawierałyby się w tej samej dziedzinie, może okazać się bezcelowe z pragmatycznego punktu widzenia i o ile w zakresie treści przekazywanych doktorantom podczas zajęć ma szersze uzasadnienie (ze względu na korzyści płynące z interdyscyplinarnego kształcenia), o tyle w zakresie przygotowywania rozprawy doktorskiej od istniejących dotychczas studiów doktoranckich, na których przygotowywano rozprawy doktorskie co do zasady

²⁶ H. Izdebski, *Ile jest nauki w nauce?*, Warszawa 2018, s. 196–197.

²⁷ Tak również M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 470.

monodyscyplinarne, różni się jedynie pozornie²⁸. Być może także (ale nie wyłącznie) tak, że w tym rozwiązaniu należy upatrywać przyczyn często pozornej interdyscyplinarności szkół doktorskich²⁹.

Z powyższych względów niedostosowanie regulacji dotyczących nadawania stopnia do interdyscyplinarnego charakteru szkół doktorskich z pewnością należy uznać za poważny mankament nowych regulacji i jest to wciąż rozwiązanie niesprzyjające prowadzeniu międzydziedzinowych badań interdyscyplinarnych przez doktorantów³⁰. Jest to niezrozumiałe także i z tego względu, że to przecież sam projektodawca w ocenie skutków regulacji p.s.w.n. podkreślał, iż istniejącym wówczas problemem polskiego systemu stopni naukowych było hamowanie dążenia naukowców do prowadzenia badań interdyscyplinarnych, w tym tworzenia interdyscyplinarnych rozpraw doktorskich.

10. Przepis ust. 6 nie dotyczy w żadnym zakresie postępowania habilitacyjnego – w regulacjach p.s.w.n. brak jest też analogicznego przepisu dotyczącego tylko osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2. Koreponduje to z – wynikającym z ust. 2 komentowanego artykułu – brakiem możliwości nadania stopnia doktora habilitowanego wyłącznie w dziedzinie.

11. Wzajemny stosunek przepisów ust. 5 i 6 nie został określony wprost przez ustawodawcę. Chodzi w szczególności o fakt, że nie wynika z komentowanych regulacji w sposób jednoznaczny, w jakich przypadkach „nie jest możliwe wskazanie dyscypliny, o której mowa w ust. 5” – a to właśnie ta okoliczność stanowi przecież jedną z przesłanek stosowania ust. 6. Analiza tych przepisów prowadzi do wniosku, że ust. 5 powinien znajdować zastosowanie w tych przypadkach, w których rozprawa doktorska albo osiągnięcia habilitacyjne obejmują wprowadzie zagadnienia z więcej niż jednej dyscypliny, lecz jedna z tych dyscyplin znacząco przeważa nad pozostałymi i to z tego względu zasadne jest ocenianie rozprawy/dorobku właśnie w tej jednej dyscyplinie. Z kolei przepis ust. 6 i przewidziany w nim brak możliwości wskazania dyscypliny, o której mowa w ust. 5, jak się wydaje, dotyczy przypadków rozpraw doktorskich interdyscyplinarnych w stopniu uniemożliwiających wyodrębnienie jednej dyscypliny wiodącej, znacząco przeważającej nad pozostałymi.

12. Interdyscyplinarny charakter rozprawy doktorskiej, zwłaszcza gdy na jej podstawie ma być nadany stopień doktora w dziedzinie, determinować

²⁸ Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018, s. 16–17.

²⁹ Szerzej o problemie tzw. pozornej interdyscyplinarności szkół doktorskich zob. Ł. Kierznowski, *Nauki prawne a szkoły doktorskie. Wybrane zagadnienia*, „Krytyka Prawa” 2020, t. 12, nr 2.

³⁰ Podobnie M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 469–470.

powinien odpowiedni sposób wyznaczania recenzentów tej rozprawy (zob. teza 32 do art. 190).

13. W zakresie przewidzianego w ust. 6 komentowanego artykułu nadawania stopnia doktora w dziedzinie, a nie w dziedzinie i dyscyplinie, ustawodawca odrębnie ukształtował uprawnienia podmiotów doktoryzujących do nadawania takich stopni (zob. tezy 24–25 do art. 185).

Art. 178.

1. Stopień naukowy albo stopień w zakresie sztuki nadaje, w drodze decyzji administracyjnej:

- 1) w uczelni – senat lub inny organ uczelni, o którym mowa w art. 28 ust. 4;
- 2) w instytucie PAN, w instytucie badawczym oraz w instytucie międzynarodowym – rada naukowa.

1a. Posiedzenia właściwego organu, o którym mowa w ust. 1, mogą być przeprowadzane przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, zapewniających w szczególności:

- 1) transmisję posiedzenia w czasie rzeczywistym między jego uczestnikami;
 - 2) wielostronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której uczestnicy posiedzenia mogą wypowiadać się w jego toku
- z zachowaniem niezbędnych zasad bezpieczeństwa.

2. Decyzję, o której mowa w ust. 1, podpisuje przewodniczący właściwego organu.

3. W postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora oraz w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się odpowiednio przepisy Kpa.

4. Tytuł profesora nadaje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	26
II. Odróżnienie podmiotów, w których nadaje się stopnie oraz organów nadających stopnie	26
III. Podmioty, w których możliwe jest nadawanie stopni	29
IV. Organy nadające stopnie	31
V. Organy nadające stopnie w uczelni – model skoncentrowany i zdekoncentrowany	33
VI. Organy nadające stopnie a tryb ich procedowania	36
VII. Prawo do głosowania członków organów kolegialnych w sprawach stopni	40

VIII. Forma decyzji administracyjnej i odpowiednie stosowanie przepisów k.p.a.	43
IX. Podpisywanie decyzji administracyjnej przez przewodniczącego organu nadającego stopień	52

I. Uwagi ogólne

1. Przepis art. 178 to kolejny – po art. 177 – artykuł regulujący węzłowe, systemowe zagadnienia dotyczące nadawania obu stopni – doktora i doktora habilitowanego. Po pierwsze, wskazuje on podmioty, w których prowadzi się postępowania w sprawie nadania stopni, a także organy prowadzące te postępowania, a więc i także nadające stopnie. Z tej regulacji wynika istotny dla regulacji dotyczących nadawania stopni podział na podmioty, w których mogą być nadawane stopnie (i podmioty, w których stopnie te się nadaje – tj. podmioty doktoryzujące/habilitujące) oraz organy nadające te stopnie. Po drugie, przewiduje on nadawanie stopni w drodze decyzji administracyjnej (podpisywanej przez przewodniczącego właściwego organu) oraz odpowiednie stosowanie do postępowań w sprawie nadania stopni, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, przepisów k.p.a. Po trzecie, przepis ust. 4 komentowanego artykułu przewiduje, że tytuł profesora nadaje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, jednak nadawanie tytułu profesora pozostaje poza przedmiotem niniejszego opracowania. Po czwarte, w dodanym ust. 1a komentowany artykuł dopuszcza przeprowadzanie posiedzeń organu nadającego stopień przy użyciu środków komunikacji elektronicznej.

2. Przepis ust. 3 komentowanego artykułu jest pierwszym w dziale ustawy zatytułowanym „Stopnie i tytuł w systemie szkolnictwa wyższego i nauki” przepisem, w którym ustawodawca używa nowej terminologii w zakresie procedur zmierzających do nadania stopni – postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora oraz postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Pojęcia te należy zatem odróżniać od dotychczasowych pojęć, tj. „przewód doktorski” i „postępowanie habilitacyjne”. Przewody doktorskie i postępowania habilitacyjne są już obecnie (do końca 2022 roku) prowadzone wyłącznie na mocy przepisów przejściowych (por. art. 179 p.w.p.s.w.n.).

II. Odróżnienie podmiotów, w których nadaje się stopnie, oraz organów nadających stopnie

3. W ust. 1 komentowanego artykułu spotykają się pojęcia, które – dla właściwego odczytywania treści różnych norm prawnych dotyczących nadawania stopni – należy wyraźnie odróżniać. Innym konstruktem jest bowiem podmiot, w którym możliwe jest nadawanie stopni, innym zaś organ, który działa

w tym podmiocie i nadaje stopień. Wskazanie znaczenia tych pojęć jest konieczne tak dla analizy art. 178, jak i kolejnych przepisów dot. nadawania stopni.

4. Podmiotem, w którym możliwe jest nadawanie stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki, jest uczelnia, instytut PAN, instytut badawczy, instytut międzynarodowy³¹. Dodatkowo ustawodawca w dalszych przepisach wprowadza pojęcie „podmiotu doktoryzującego” (w art. 185 ust. 1) oraz „podmiotu habilitującego” (w art. 218) – są to takie podmioty spośród katalogu podmiotów mogących posiadać uprawnienia do nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego, które te uprawnienia – wynikające z uzyskanej przez te podmioty kategorii naukowej w danej dyscyplinie – posiadają. Już zatem w tym miejscu podkreślić należy, że nie każdy spośród podmiotów wskazanych w art. 178 ust. 1 posiada uprawnienie do nadawania w nim stopni (szerzej zob. tezy 3–10 do art. 185).

5. Podmioty, w których możliwe jest nadawanie stopni, są podmiotami systemu szkolnictwa wyższego i nauki (por. katalog z art. 7 ust. 1), ale będąc z jednej strony osobami prawnymi, z drugiej zaś zakładami administracyjnymi podmioty te działają przez swoje organy. Część spośród tych organów, na mocy przepisów rangi ustawy albo przepisów prawa zakładowego obowiązujących w tych podmiotach, posiada uprawnienia do nadawania w tym podmiocie stopnia doktora i doktora habilitowanego w danej dyscyplinie. Te organy na potrzeby niniejszego wywodu nazwać można też organami doktoryzującymi/habilitującymi (choć określenia takiego nie wprowadza ustawodawca). Na mocy ust. 1 komentowanego artykułu są nimi senat albo inny organ wskazany w statucie w przypadku uczelni oraz rada naukowa w przypadku instytutu PAN, instytutu badawczego i instytutu międzynarodowego³². Relacja obu tych pojęć może się więc sprowadzać do stwierdzenia, iż organy doktoryzujące/habilitujące działają w podmiotach doktoryzujących/habilitujących i realizują ich uprawnienia do nadawania stopni, prowadząc w tych sprawach postępowania. Pojęcia podmiotu oraz organu nie należy zatem w tym kontekście utożsamiać³³.

6. Rozróżnienie podmiotu doktoryzującego i organu doktoryzującego oraz, odpowiednio, podmiotu habilitującego i organu habilitującego nie ma

³¹ Katalog ten nie jest jednak pełen, co szerzej zostanie wyjaśnione w dalszej części komentarza do niniejszego artykułu.

³² Katalog ten również nie jest pełen, co szerzej zostanie wyjaśnione w dalszej części komentarza do niniejszego artykułu.

³³ Podobne rozróżnienie proponuje T. Jędrzejewski, opierając ten podział na podmiotach posiadających uprawnienia do nadawania stopnia oraz podmiotach posiadających kompetencję do ich nadawania (T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 571).

znaczenia wyłącznie teoretycznego, bowiem w praktyce przynosi kaskadowe skutki dla interpretacji innych przepisów dot. nadawania stopni, nie tylko w aspekcie ustrojowym, ale przede wszystkim w aspekcie procesowym. Na przykład pewne obowiązki lub kompetencje spoczywają na podmiotach doktoryzujących (zob. np. art. 188 ust. 1), a pewne na organach doktoryzujących (zob. np. art. 190 ust. 5, art. 193 ust. 3). Ponadto w pewnych przypadkach znaczenie prawne ma zatrudnienie w podmiocie doktoryzującym, ale nie członkostwo w organie doktoryzującym (zob. np. art. 190 ust. 2) oraz, odpowiednio, zatrudnienie w podmiocie habilitującym, ale nie członkostwo w organie habilitującym (zob. np. art. 221 ust. 4–5), w pewnych zaś jasne będzie, że znaczenie prawne ma członkostwo w organie bez związku z ewentualnym zatrudnieniem w podmiocie (np. w przypadkach wyłączenia członków organu kolegiального w związku z odpowiednim stosowaniem art. 27 k.p.a.). Inne będą też zasady ustalania właściwości podmiotu doktoryzującego/habilitującego, a inne – właściwości organu doktoryzującego/habilitującego.

7. Konieczności dokonywania rozróżnienia na tym tle nie zawsze przestrzega jednak sam ustawodawca. Choć w pewnych przypadkach wyraźnie odróżnia się organ nadający stopień od podmiotu, w którym organ ten działa (zob. np. art. 193 ust. 4, w którym stanowi się o przekazaniu sprawy do ponownego rozpatrzenia organowi tego samego albo innego podmiotu), to w innych przypadkach widoczne jest utożsamianie tych pojęć. Przykładowo zgodnie z art. 194, w przypadku zaistnienia określonych w k.p.a. przyczyn wznowienia postępowania administracyjnego w sprawie nadania stopnia doktora albo rażącego naruszenia prawa przez podmiot doktoryzujący RDN wydaje postanowienie o wznowieniu postępowania i wskazuje podmiot doktoryzujący, który prowadzi postępowanie – podczas gdy jasne jest, że postępowanie prowadzi nie podmiot, lecz organ działający w tym podmiocie. Analogicznie na gruncie postępowań habilitacyjnych w art. 221 ust. 12 przewidziano, że to podmiot habilitujący nadaje stopień doktora habilitowanego albo odmawia jego nadania, podczas gdy jasne jest, że stopień nadaje (albo odmawia jego nadania) organ podmiotu habilitującego prowadzący w tej sprawie postępowanie.

8. Mimo więc faktu, że oczywiście zamienne używanie tych pojęć w praktyce jest pewnym skrótem myślowym – używanym tak w innych, jak i niekiedy w niniejszym opracowaniu (wszak nie jest to jakikolwiek „organ”, lecz organ podmiotu mogącego posiadać uprawnienia do nadawania stopni, a w zakresie danej dyscypliny w danym podmiocie i tak przecież może istnieć tylko jeden organ nadający stopnie), to jednak posługiwanie się tymi terminami jako synonimami należałoby unikać w treści przepisów prawa, aby osiągnąć wyższy stopień ich legislacyjnej przejrzystości.

III. Podmioty, w których możliwe jest nadawanie stopni

9. W ust. 1 komentowanego artykułu – oprócz organów nadających stopnie, o których szerzej w dalszej części komentarza do tego artykułu – określono podmioty mogące posiadać uprawnienia do nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego. Komentowany artykuł określa jedynie rodzaje tych podmiotów, wskazując, że mogą to być uczelnie, instytuty PAN, instytuty badawcze oraz instytuty międzynarodowe. Które dokładnie uczelnie i instytuty mogą nadawać stopnie doktora i doktora habilitowanego – a więc które są „podmiotami doktoryzującymi” i „podmiotami habilitującymi” – zależy od posiadanej przez te podmioty kategorii naukowej w danej dyscyplinie. Katalog ten jest więc zmienny (szerzej zob. tezy 3–10 do art. 185).

10. Ustanowiony w ust. 1 komentowanego artykułu katalog podmiotów, w których możliwe jest nadawanie stopni, obejmuje uczelnię, instytut PAN, instytut badawczy i instytut międzynarodowy. W zakresie uczelni – zob. zwłaszcza art. 9–15. Instytut naukowy PAN, zgodnie z art. 42 ustawy o Polskiej Akademii Nauk³⁴, jest podstawową jednostką naukową Akademii. Z kolei instytut badawczy, zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy o instytutach badawczych³⁵, jest państwową jednostką organizacyjną, wyodrębnioną pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-finansowym, która prowadzi badania naukowe i prace rozwojowe ukierunkowane na ich wdrożenie i zastosowanie w praktyce. Natomiast pod pojęciem instytutu międzynarodowego należy rozumieć międzynarodowy instytut badawczy utworzony na podstawie odrębnej ustawy, działający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (zob. art. 7 ust. 1 pkt 6). Instytutem międzynarodowym, o którym mowa w komentowanym artykule, nie jest natomiast instytut międzynarodowy, o którym mowa w art. 58 ustawy o Polskiej Akademii Nauk – ten, zgodnie z ust. 3 tego artykułu, jest instytutem Akademii.

11. Wynikający z ust. 1 komentowanego artykułu katalog podmiotów mogących nadawać stopnie doktora i doktora habilitowanego nie jest jednak kompletny, bowiem do podmiotów tych, na odrębnych podstawach prawnych, należą również:

- a) **federacje podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki** – są one, zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 2, podmiotami systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Zgodnie z art. 165 ust. 1, federację mogą utworzyć publiczna uczelnia akademicka z publiczną uczelnią akademicką, instytutem

³⁴ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz.U. Nr 96, poz. 619 z późn. zm.).

³⁵ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz.U. Nr 96, poz. 618 z późn. zm.).

badawczym, instytutem PAN lub instytutem międzynarodowym albo niepubliczna uczelnia akademicka z niepubliczną uczelnią akademicką³⁶. Zgodnie zaś z ust. 2 tego artykułu, federację tworzy się w celu wspólnej realizacji zadań podmiotów, o których mowa w ust. 1 tego przepisu, w zakresie, między innymi, nadawania stopni naukowych lub stopni w zakresie sztuki;

- b) Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego (CMKP)** – jest to podmiot działający na podstawie ustawy o Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego³⁷ o nietypowym statusie prawnym (który zresztą budzi kontrowersje w doktrynie³⁸). CMKP nie jest bowiem szkołą wyższą, nie jest także określone *expressis verbis* jako podmiot systemu szkolnictwa wyższego i nauki (choć wydaje się, że CMKP można zakwalifikować jako „inny podmiot prowadzący głównie działalność naukową w sposób samodzielny i ciągły”, o którym mowa w art. 7 ust. 1 pkt 8), ale art. 5 ustawy o CMKP nakazuje odpowiednio stosować do CMKP, w zakresie nieuregulowanym w ustawie o CMKP, przepisy p.s.w.n. właściwe dla uczelni publicznej, z wyjątkiem art. 9, art. 13–22, art. 24–27, art. 35–48, art. 53–111, art. 227–258 i art. 307–321³⁹. W katalogu tym znajdują się więc także przepisy dotyczące nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego⁴⁰.

12. Zwraca uwagę fakt, że możliwości nadawania stopni nie przewidziano wobec wszystkich podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Poza w pełni zrozumiałym nieuwzględnieniem np. uczelni zawodowych (por. art. 15 ust. 1 p.s.w.n.), w katalogu wskazanym w komentowanym artykule zwraca uwagę brak np. instytutów działających w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz. W uzasadnieniu do projektu ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicz wyjaśniono to w następujący sposób: „W myśl projektu działalność Sieci powinna być

³⁶ W zakresie pojęcia „uczelnia akademicka” zob. art. 14.

³⁷ Ustawa z dnia 13 września 2018 r. o Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego (Dz.U., poz. 2024 z późn. zm.).

³⁸ Zob. np. krytyczną ocenę H. Izdebskiego i formułowany postulat przekształcenia CMKP w szkołę wyższą – H. Izdebski, *Problematyka deregulacji w szkolnictwie wyższym* [w:] *Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r.*, Część V: *Deregulacja w systemie szkolnictwa wyższego*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2015, s. 36.

³⁹ W świetle art. 5 ustawy o CMKP nietrafny wydaje się zatem pogląd prezentowany w literaturze (M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 483), zgodnie z którym wobec braku zastrzeżenia „odpowiedniego” stosowania do CMKP przepisów p.s.w.n. dotyczących stopni naukowych, przepisy te należy stosować wprost.

⁴⁰ Ponadto zgodnie z art. 19 ust. 4 ustawy o CMKP, Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego zachowuje uprawnienia do nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego, które przed dniem wejścia w życie ustawy przysługiwały Centrum Medycznemu Kształcenia Podyplomowego w Warszawie utworzonemu na podstawie przepisów dotychczasowych.

skoncentrowana na ważnych z punktu widzenia polityki państwa badaniach naukowych i pracach rozwojowych oraz komercjalizacji ich wyników, z wyłączeniem możliwości prowadzenia działalności o charakterze dydaktycznym (kształcenia doktorantów i prowadzenia studiów podyplomowych) oraz nadawania stopni naukowych. Współpraca z uczelniami w zakresie kształcenia kadr będzie mogła dotyczyć zarówno realizacji w uczelniach ścieżki naukowej pracowników Centrum Łukasiewicz i instytutów, jak i prowadzenia przez nich zajęć dydaktycznych ze studentami w ramach dodatkowego zatrudnienia⁴¹.

IV. Organy nadające stopnie

13. W ust. 1 komentowanego artykułu określono również organy nadające stopnie w poszczególnych podmiotach doktoryzujących i habilitujących. W przypadku uczelni przewidziano, że jest to senat lub inny organ uczelni, o którym mowa w art. 28 ust. 4. Zgodnie z tym przepisem zadanie, o którym mowa w ust. 1 pkt 8 (tj. nadawanie stopni – ŁK), może być wykonywane przez inny określony w statucie organ uczelni, o którym mowa w art. 17 ust. 2. Statut może określić tylko jeden organ w zakresie danej dyscypliny, a w przypadku uczelni spełniającej warunek, o którym mowa w art. 185 ust. 3 (tj. posiadającej kategorię naukową A+, A albo B+ w ponad połowie dyscyplin zawierających się w danej dziedzinie – ŁK) – w zakresie danej dziedziny.

14. Zwrócić należy uwagę, że odesłanie poczynione w art. 28 ust. 4 w zakresie wyboru organu nadającego stopnie nie daje senatowi nieograniczonej swobody regulacyjnej. Przepis wyraźnie bowiem wskazuje, że zadanie nadawania stopni może być wykonywane przez inny określony w statucie organ uczelni, o którym mowa w art. 17 ust. 2. Nie mogą to być zatem organy, o których mowa w art. 17 ust. 1, czyli rada uczelni oraz rektor (co ze względu na istotę tych organów jest rozwiązaniem raczej niebudzącym wątpliwości), a jedynie organy nieprzewidziane ustawą, acz przewidziane statutem uczelni. W tym z kolei zakresie, zgodnie z zasadą *lege non distinguente*, brak jest dalszych rozróżnień, a zatem każdy przewidziany statutem organ uczelni może nadawać stopnie (ale tylko jeden organ w danej dyscyplinie albo dziedzinie), o ile przewidzi to statut. Może więc być to organ centralny, organ działający na szczeblu jednostek organizacyjnych czy też organ wspólny dla różnych jednostek organizacyjnych.

15. *Prima facie* brzmienie ust. 1 pkt 1 komentowanego artykułu mogłoby prowadzić do wniosku, że nie jest wykluczone, aby organem nadającym stopień w uczelni był organ monokratyczny, np. dziekan (o ile będzie organem,

⁴¹ Zob. uzasadnienie do poselskiego projektu ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicz (<https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3114>) [dostęp: 08.01.2020].

a nie funkcją kierowniczą). Jest jednak jasne, że taka regulacja nie tylko nie zyskałaby aprobaty wspólnoty danej uczelni (wszak w zakresie prawnej regulacji stopni naukowych od lat ugruntowana jest kolegalność, będąca już nie tylko tradycją, ale określana także jako zasada konstrukcyjna tych regulacji⁴²), ale też nie byłaby spójna z ust. 2 komentowanego artykułu. W nim bowiem widoczne jest ukierunkowanie na kolegalność, skoro zgodnie z jego brzmieniem decyzję o nadaniu albo odmowie nadania stopnia podpisuje przewodniczący właściwego organu. Jest zatem jasne, że o przewodniczącym organu może być mowa jedynie w przypadku organu kolegalnego. Wspólna wykładnia ust. 1 pkt 1 oraz ust. 2 komentowanego artykułu prowadzi więc do wniosku, że wykluczone jest nadawanie stopni przez organ monokratyczny.

16. Z kolei w przypadku instytutu PAN, instytutu badawczego oraz instytutu międzynarodowego, w ust. 1 pkt 2 komentowanego artykułu przewidziano, że organem nadającym stopień jest wyłącznie rada naukowa. Nie przewidziano w przypadku tych podmiotów możliwości wskazania innego organu nadającego stopnie w regulacjach wewnętrznych danego podmiotu, np. w statucie. Rady naukowe instytutów są organami tych podmiotów, działającymi nie na podstawie przepisów p.s.w.n., lecz na podstawie ustaw regulujących ich funkcjonowanie (ustawa o Polskiej Akademii Nauk, ustawa o instytutach badawczych, odrębne ustawy regulujące działalność instytutów międzynarodowych).

17. Ustawodawca nie uwzględnił jednak w treści art. 178 ust. 1 pkt 2, iż mogą istnieć instytuty międzynarodowe posiadające uprawnienia do nadawania stopnia doktora, lecz nieposiadające rady naukowej, którą to w komentowanym przepisie wskazano jako jedyny organ uprawniony do nadawania stopnia naukowego w instytutach. Przykładem takiego podmiotu jest Międzynarodowy Instytut Biologii Molekularnej i Komórkowej w Warszawie, działający na podstawie odrębnej ustawy⁴³, która przewiduje, że organami tego instytutu są: dyrektor oraz Międzynarodowy Komitet Doradczy. Choć przewidziane w art. 14 ustawy o MIBMIK odpowiednie stosowanie do instytutu przepisów dotyczących instytutów PAN, a więc także przepisów dotyczących nadawania w instytutach PAN stopni naukowych, niweluje ten problem, to jednak wydaje się, że można było fakt istnienia tego rodzaju podmiotów uwzględnić w treści komentowanego artykułu, np. poprzez wskazanie, że stopnie mogą też nadawać inne organy, jeżeli przepisy odrębnych ustaw przewidują dla nich takie uprawnienia.

⁴² Tak np. J. Pruszyński, *Stopnie naukowe. Studium z prawa administracyjnego*, Wrocław 1983, s. 78; J. Dobkowski, *Niektóre zagadnienia prawne stopni naukowych* [w:] *Prawo, administracja, policja. Księga pamiątkowa profesora Wincentego Bednarka*, J. Dobkowski (red.), Olsztyn 2006, s. 375–376.

⁴³ Ustawa z dnia 26 czerwca 1997 r. o Międzynarodowym Instytucie Biologii Molekularnej i Komórkowej w Warszawie (Dz.U. Nr 106, poz. 674 z późn. zm.).

Korespondowałoby to z brzmieniem art. 7 ust. 1 pkt 6, zgodnie z którym „instytuty międzynarodowe” to międzynarodowe instytuty naukowe utworzone na podstawie odrębnych ustaw działające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

18. W przypadku utworzenia przez podmioty systemu szkolnictwa wyższego i nauki federacji, organem nadającym stopnie jest zgromadzenie federacji, zgodnie z art. 170 ust. 1 pkt 5. Jednocześnie art. 170 ust. 3 przewiduje, że zadanie, o którym mowa w ust. 1 pkt 5 tego artykułu, może być wykonywane przez określony w statucie inny organ federacji albo organ jednostki uczestniczącej, a statut federacji może określić tylko jeden organ dla danej dyscypliny. Oznacza to, że organem nadającym stopień w federacji może być zgromadzenie federacji, inny organ przewidziany w statucie federacji albo organ którejś z jednostek uczestniczących w federacji. W tym ostatnim przypadku ze względów systemowych trzeba jednak przyjąć, że istnieje ograniczenie do organów uprawnionych do nadawania stopni w świetle p.s.w.n. W związku z tym w przypadku jednostki uczestniczącej będącej uczelnią może to być senat albo inny organ uczelni, który z mocy jej statutu nadaje w niej stopnie (ale organ ten jako nadający stopnie w ramach federacji wskazany być musi w statucie federacji, a nie wyłącznie w statucie uczelni), zaś w przypadku jednostki uczestniczącej będącej instytutem PAN, instytutem badawczym albo instytutem międzynarodowym – wyłącznie rada naukowa.

19. W przypadku Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego organem nadającym stopień jest rada naukowa (art. 8 ust. 3 pkt 6 ustawy o CMKP).

V. Organy nadające stopnie w uczelni – model skoncentrowany i zdekoncentrowany

20. Komentowane regulacje – wspólnie z art. 28 ust. 4 – w przypadku uczelni przewidują możliwość wyboru organu nadającego stopnie, tj. wskazania w statucie uczelni organu innego niż senat, który w danej dyscyplinie albo w dziedzinie będzie nadawał stopnie. Możliwość ta powinna posłużyć jako narzędzie nie tylko zapewniania wysokiego poziomu prowadzonych postępowań i prac/dorobków naukowych lub artystycznych będących podstawą nadawania stopni, ale i zapewniania efektywnej organizacji pracy uczelni oraz administrowania jej działalnością. Regulacja ta pozwala uczelni – adekwatnie do jej potrzeb, możliwości i specyfiki, w tym struktury uprawianych dyscyplin – przyjąć model skoncentrowany (czyli taki, w którym tylko jeden organ – zazwyczaj senat – nadaje stopnie) albo zdekoncentrowany (czyli taki, w którym wiele organów nadaje stopnie, np. rady dyscyplin, rady wydziałów lub inne analogiczne organy w poszczególnych dyscyplinach naukowych i artystycznych).

Nie są też wykluczone modele mieszane (np. organy nadające stopnie w dyscyplinach przynależnych do danej dziedziny).

21. Powierzenie nadawania stopni wyłącznie senatowi, o ile w przypadku mniejszych uczelni może się okazać trafne i zapewnić prostotę działania, o tyle w przypadku większych uczelni może prowadzić do paraliżu prac senatu albo braku zapewnienia odpowiedniego zaplecza merytorycznego (a więc sytuacji, w której jedynie garstka członków senatu będzie miała pojęcie o dyscyplinie, w której ma być nadany stopień – por. wymogi dot. składu senatu określone w art. 29 p.s.w.n.). W tym kontekście trafnie zauważono już w literaturze, że w przypadku uczelni prowadzących badania i legitymujących się co najmniej kategorią B+ w wielu dyscyplinach (a więc posiadających w wielu dyscyplinach uprawnienia do nadawania stopni), mogłaby powstać uzasadniona wątpliwość dotycząca jego kompetencji (rozumianej merytorycznie) w tym zakresie⁴⁴. Skoncentrowanie nadawania stopni wyłącznie w senacie mogłoby się okazać optymalne w przypadku uczelni małych albo takich, w których uprawiane dyscypliny mieszczą się w jednej dziedzinie (np. uczelnie medyczne, artystyczne) albo jest to kilka (dwie, trzy) blisko spokrewnione ze sobą dyscypliny, a w niektórych wręcz przypadkach tylko jedna dyscyplina (np. uczelnie ekonomiczne, sportowe). Ostateczna decyzja w tym zakresie została pozostawiona senatowi uczelni.

22. Na tle powyższego nie można jednak zgodzić się ze stanowiskiem, zgodnie z którym rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę *a priori* nie może wpłynąć na podniesienie poziomu prac naukowych będących podstawą nadawania stopni, zakłada „przerażającą” fikcyjność decyzji podejmowanych przez senat czy też trudno wyobrażalną dyskusję członków senatu nad przebiegiem obrony lub jakością dorobku kandydata⁴⁵. W przypadku takich uczelni, w których członkowie senatu reprezentują kilka blisko spokrewnionych dyscyplin, rozwiązanie polegające na nadawaniu stopni naukowych przez senat może, paradoksalnie, przynieść podniesienie jakości prac naukowych, a nie jej obniżenie, skoro efekty pracy naukowej kandydata do stopnia zaprezentowane zostaną szerzej niż tylko „w strefie komfortu”, jaką nierzadko jest organ kolegialny na szczeblu jednostek organizacyjnych uczelni. Natomiast w przypadku uczelni bardzo dużych oraz szerokoprofilowych rozwiązanie polegające na nadawaniu stopni przez senat rzeczywiście jawi się jako nieadekwatne – tak technicznie (organizacyjnie),

⁴⁴ J. Woźnicki [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 133.

⁴⁵ Por. w tym zakresie kategoryczne, acz w mojej ocenie zupełnie nietrafne, uwagi A. Łabno, *Uniwersytet w świetle ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce z 3 lipca 2018 r. Wybrane zagadnienia*, „Krytyka Prawa” 2018, t. 10, nr 2, s. 194–195.

jak i merytorycznie. Nie sposób jednak uznać, że konstrukcja prawna przyjęta przez ustawodawcę jest wadliwa, skoro to wyłącznie do uczelni – w oparciu o jej specyfikę, profil działalności, czy też wielkość – należy decyzja co do przyjęcia skoncentrowanego albo zdekoncentrowanego modelu nadawania stopni.

23. W przypadku przyjęcia modelu zdekoncentrowanego albo mieszanego, wyzwaniem dla administracji i władz uczelni jest zapewnienie jednolitości i spójności stosowania przepisów regulaminu nadawania stopni oraz przepisów p.s.w.n. i k.p.a. Należy mieć na względzie, że w całej uczelni obowiązuje jeden regulamin nadawania stopnia doktora i jeden regulamin nadawania stopnia doktora habilitowanego (por. art. 192 ust. 2 i art. 221 ust. 14), z całą pewnością jednolita powinna być także praktyka stosowania przepisów prawa. Nie wydaje się dopuszczalna sytuacja, w której w ramach jednego podmiotu doktoryzującego lub habilitującego, na podstawie tego samego regulaminu nadawania stopnia wykształci się zwyczaj prowadzący do modyfikacji (zniuanowania) pozycji prawnej kandydata do stopnia w zależności albo od dyscypliny, w której ubiega się o stopień, albo od organu, który prowadzi w tej sprawie postępowanie. Częściowo jest to dopuszczalne wyłącznie w granicach przewidzianych ustawą (np. w zakresie możliwości określenia różnych dodatkowych wymagań w zakresie różnych dyscyplin w taki sposób, aby warunki te odzwierciedlały specyfikę, metodologię albo zwyczaje utarte w tych dyscyplinach – szerzej zob. tezy 28–38 do art. 192)⁴⁶.

24. Pierwsze lata obowiązywania komentowanych regulacji pozwalają wysunąć tezę, że większość uczelni zdecydowała się – co nie może dziwić nie tylko ze względów pragmatycznych, ale i historycznych oraz środowiskowych – na zdekoncentrowany model nadawania stopni. W tym celu w różnych uczelniach powołano organy o zbliżonych nazwach (np. rady dyscyplin, rady naukowe dyscyplin, komisje ds. stopni naukowych itp.), lecz – poza nadawaniem stopni – o zróżnicowanych zadaniach i kompetencjach, związanych zwłaszcza z polityką naukową w danej dyscyplinie czy też polityką personalną, w tym m.in. kształtowaniem kryteriów awansu czy oceny okresowej pracowników. Rozwiązania szczegółowe pozwalają wyróżnić zarówno pewne ogólne cechy wspólne takich organów, jak i wiele zagadnień uregulowanych przez uczelnie bardzo odmiennie. Szersze badania w tym zakresie przeprowadził m.in. D. Antonowicz i poza przedstawieniem licznych zagadnień szczegółowych, autor wskazuje, że procesowi wyłaniania składu nowych organów nadających stopnie towarzyszyły trzy różne logiki: a) logika oligarchiczna, odzwierciedlająca

⁴⁶ Na temat skoncentrowanego i zdekoncentrowanego modelu nadawania stopni w uczelniach zob. także Ł. Kierznowski, J. Lewicki, *Konsekwencje powstania szkół doktorskich i wygaszania studiów doktoranckich z perspektywy funkcjonowania administracji uczelni* [w:] *Administracja uczelni wobec nowych wyzwań. Cyfryzacja procesów, profesjonalizacja obsługi studenta*, K. Górak-Sosnowska, R. Pajewska-Kwaśny (red.), Warszawa 2020, s. 93, 98–99.

hierarchię stopni i tytułów naukowych, która przewiduje przede wszystkim udział profesorów i profesorów uczelni oraz zagwarantowanie im (statutowo) bezsprzecznej większości; b) logika reprezentatywności, która kładzie nacisk na obecność osób reprezentujących całe spektrum środowiska skupionego wokół danej dyscypliny czy dziedziny; c) logika doskonałości naukowej, według której w skład tych organów wchodziły osoby o najlepszym dorobku naukowym. Na tle przeprowadzonych przez siebie badań D. Antonowicz zauważa, że w żadnej z uczelni nie wdrożono czystej logiki doskonałości naukowej, a w największym zakresie przetrwała – dotychczas również dominująca, acz z mocy przepisów powszechnie obowiązujących – logika oligarchiczna. W efekcie najbardziej wspólną cechą nowopowstałych organów nadających stopnie jest fakt, że powielają one hierarchię naukową wynikającą z uzyskanych stopni i tytułów, nie zaś z jakości dorobku naukowego⁴⁷.

VI. Organy nadające stopnie a tryb ich procedowania

25. Co charakterystyczne dla nowych regulacji ustawowych dot. nadawania stopni, to fakt, że przepisy prawa powszechnie obowiązującego nie określają w sposób jednolity trybu, w jakim organy te procedują, w tym np. większości, jaką zapadają uchwały organu prowadzącego postępowanie, w tym także uchwała o nadaniu albo odmowie nadania tego stopnia, czy też warunków zachowania kworum. W dodatku regulacja prawna w tym zakresie jest rozproszona nie tylko w różnych aktach prawnych, ale też na różnych szczeblach hierarchii aktów prawnych. Co więcej, w przypadku poszczególnych podmiotów doktoryzujących i habilitujących odmiennie uregulowano kwestię aktu prawa zakładowego, w którym tryb procedowania tego organu powinien zostać określony.

26. Na tle powyższego jedynym w zasadzie punktem wspólnym w zakresie trybu procedowania organu nadającego stopień jest ust. 1a komentowanego artykułu, zgodnie z którym posiedzenia właściwego organu, o którym mowa w ust. 1, mogą być przeprowadzane przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, zapewniających w szczególności:

- 1) transmisję posiedzenia w czasie rzeczywistym między jego uczestnikami;
 - 2) wielostronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której uczestnicy posiedzenia mogą wypowiadać się w jego toku
- z zachowaniem niezbędnych zasad bezpieczeństwa.

Przepis ten został dodany do komentowanego artykułu mocą art. 63 pkt 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia

⁴⁷ D. Antonowicz, *Organy uczelni uprawnione do nadawania stopni naukowych* [w:] *Innowacje i konserwatyzm 2.0. Polskie uczelnie w procesie przemian*, D. Antonowicz, A. Machnikowska, A. Szot (red.), Toruń 2020, s. 153–168.

w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2⁴⁸, a jego obecne brzmienie zostało nadane mocą art. 68 pkt 4 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19⁴⁹. Odpowiednikiem tego przepisu w zakresie przeprowadzania obrony rozprawy doktorskiej oraz kolokwium habilitacyjnego jest, odpowiednio, art. 191 ust. 1a oraz art. 221 ust. 9a.

27. W pozostałym zakresie w przypadku uczelni szczątkowe regulacje dot. procedowania organu nadającego stopień przepisy p.s.w.n. zawierają jedynie w odniesieniu do senatu, przewidując, że senat podejmuje uchwały na posiedzeniach w obecności co najmniej połowy statutowej liczby członków (art. 31 ust. 2), w głosowaniach w sprawach nadawania stopni biorą udział członkowie senatu będący profesorami i profesorami uczelni, zaś uchwały są podejmowane w obecności co najmniej połowy statutowej liczby tych członków (art. 31 ust. 4) oraz że posiedzenia senatu mogą być przeprowadzane przy użyciu środków komunikacji elektronicznej (art. 31 ust. 2a). W pozostałym zakresie tryb procedowania organu nadającego stopień – zarówno gdy jest to senat, jak i gdy jest to inny organ wskazany w statucie uczelni – powinien zostać określony w aktach prawa zakładowego. Aktem ku temu właściwym wydaje się być w pierwszej kolejności statut uczelni. To bowiem ten akt określa, zgodnie z art. 34 ust. 1, zasady organizacji i funkcjonowania uczelni, co – jak słusznie podkreśla się w doktrynie⁵⁰ – należy rozumieć szeroko. Wydaje się zatem, że mieści się w tym pojęciu także określenie trybu działania organów uczelni innych niż ustawowe. W literaturze napotkać można na poglądy potwierdzające regulowanie trybu działania organów w statucie, ale autorzy – w oparciu o art. 34 ust. 1 pkt 3 – wniosek ten stawiają jedynie w odniesieniu do ustawowych organów uczelni, nie zaś do wszystkich organów, w tym organów przewidzianych statutem uczelni, o których mowa w art. 17 ust. 2⁵¹. Wydaje się jednak, że określenie trybu

⁴⁸ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U., poz. 695 z późn. zm.).

⁴⁹ Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U., poz. 1086 z późn. zm.).

⁵⁰ Zob. np. J. Woźnicki [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 146; częściowo do szerokiego rozumienia art. 34 ust. 1 *in principio* nawiązuje też H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J. M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 318–319.

⁵¹ Zob. np. H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J. M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 318–319; J. Woźnicki [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 146; A. Szot, *Ustawowe organy uczelni*

procedowania organów uczelni innych niż te ustanowione ustawą, ale właściwych w sprawach nadawania stopni z mocy statutu, również mieści się w materii statutowej – nie tyle na podstawie art. 34 ust. 1 pkt 3, ale raczej na podstawie ogólnej delegacji z art. 34 ust. 1 *in principio*.

28. Niezależnie od określonej wyżej wiodącej roli statutu uczelni, „sposób postępowania” w sprawach nadania stopnia doktora przekazano do określenia w regulaminie nadawania stopnia doktora (zob. art. 192 ust. 2), a „tryb postępowania” w sprawach nadania stopnia doktora habilitowanego – w regulaminie nadawania stopnia doktora habilitowanego (zob. art. 221 ust. 14). Niewykluczone wydaje się zatem określenie trybu procedowania organów nadających stopnie bezpośrednio w tych regulaminach, jak również takie ukształtowanie statutu uczelni i regulaminów, w którym postanowienia regulaminów będą stanowić *lex specialis* wobec postanowień statutu, zwłaszcza w tych przypadkach, w których nadawanie stopni jest tylko jedną spośród wielu kompetencji danego organu. Wystąpić to musi przede wszystkim w przypadku senatu (w przypadku którego uregulowanie trybu działania w statucie *expressis verbis* wymusza art. 34 ust. 1 pkt 3), ale wystąpić też może w przypadku innych organów, jeśli ich zakres działania wykracza poza wyłącznie sprawy stopni. Nie ma natomiast podstaw ustawowych, aby w uczelni tryb procedowania w sprawach nadawania stopni określić w „regulaminie działania danego organu”⁵² – nie tylko dlatego, że nie ma ku temu ustawowej delegacji (takowa jest w przypadku instytutów badawczych, o czym za chwilę), ale też dlatego, że w uczelni organem nadającym stopień może być organ inny niż ten, który uchwala statut oraz regulamin nadawania stopnia, czyli senat.

29. Powyższe rozważania dotyczą odpowiednio także Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego. Zgodnie bowiem z art. 5 ustawy o CMKP, w zakresie nieuregulowanym w ustawie do CMKP stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, właściwe dla uczelni publicznej, z wyjątkiem art. 9, art. 13–22, art. 24–27, art. 35–48, art. 53–111, art. 227–258 i art. 307–321.

30. Precyzyjniej niż w przypadku uczelni kwestię trybu procedowania organu nadającego stopnie uregulowano w przypadku federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Wprost bowiem wskazano w art. 166 ust. 4 pkt 5, że statut federacji określa w szczególności sposób powoływania

a regulacje statutowe [w:] *Innowacje i konserwatyzm 2.0. Polskie uczelnie w procesie przemian*, D. Antonowicz, A. Machnikowska, A. Szot (red.), Toruń 2020, s. 53–54.

⁵² Tak proponuje to np. M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 319.

i odwoływania, zakres zadań i sposób działania organów federacji. Jest zatem jasne, że chodzi zarówno o ustawowe organy federacji (art. 169 ust. 1 zd. pierwsze), jak i te istniejące wyłącznie z mocy statutu federacji (art. 169 ust. 1 zd. drugie). W przypadku federacji stan prawny komplikuje jednak fakt, że na mocy art. 170 ust. 3 organami nadającymi stopnie mogą być nie organy federacji, lecz organy jednostek uczestniczących – zob. teza 18 do niniejszego artykułu.

31. W przypadku instytutów badawczych regulacja prawna w tym zakresie, podobnie jak w przypadku uczelni, jest rozproszona na różnych szczeblach hierarchii aktów prawnych. Szczątkowe regulacje w tym zakresie zawiera ustawa o instytutach badawczych, która w art. 29 ust. 4 stanowi, że prawo głosu w sprawach stopni naukowych mają członkowie rady naukowej posiadający stopień naukowy doktora habilitowanego lub tytuł naukowy. Natomiast zgodnie z art. 30 ust. 9 ustawy o instytutach badawczych, rada naukowa działa na podstawie uchwalonego przez siebie regulaminu. W przypadku instytutów badawczych wydaje się zatem, że szczegółowy tryb procedowania rady naukowej – jako organu m.in. nadającego stopień w instytucie badawczym – określony być musi w jej regulaminie. Niejasna jest natomiast kwestia regulowania tych zagadnień w statucie instytutu badawczego. Z jednej strony art. 6 ust. 2 ustawy o instytutach badawczych (zgodnie z którym instytut działa na podstawie statutu, który określa przedmiot i zakres działania instytutu) mógłby sugerować, że nie jest to akt, w którym określony powinien być tryb działania rady naukowej tego instytutu. Jednakże na możliwość regulowania w statucie zagadnień proceduralnych dot. działalności rady naukowej tego instytutu wyraźnie wskazuje np. art. 30 ust. 11 ustawy o instytutach badawczych, zgodnie z którym statut instytutu może przewidywać możliwość udziału w posiedzeniach rady naukowej za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej, oraz możliwość głosowania za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, jeżeli system ten zapewnia zachowanie tajności głosowania.

Niezależnie od powyższego, w instytucie badawczym tryb procedowania organu nadającego stopień może też być określony w regulaminie nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego uchwalonym przez radę naukową danego instytutu badawczego. W takim przypadku przepisy tego regulaminu mogą stanowić *lex specialis* wobec ogólnych regulacji dot. trybu działania rady naukowej.

32. Z kolei w przypadku instytutów naukowych PAN przepisy ustawy o Polskiej Akademii Nauk określają wprawdzie incydentalnie, podobnie jak p.s.w.n. czy ustawa o instytutach badawczych, pewne zagadnienia dot. procedowania rady naukowej (np. przewidując w art. 56 ust. 5 możliwość przeprowadzania posiedzeń rady przy użyciu środków komunikacji elektronicznej), nie wskazują

jednak w sposób bezpośredni aktu, w którym określić należy tryb procedowania rady naukowej – jako organu nadającego stopnie w instytucie PAN. Wydaje się, że aktem, w którym zostanie określony tryb procedowania (w tym głosowania) rady naukowej, powinien być statut instytutu. Zgodnie z art. 51 ust. 2 ustawy o Polskiej Akademii Nauk, statut instytutu określa w szczególności jego zadania i strukturę organizacyjną. Tryb procedowania organu nadającego stopień nie jest wprawdzie zagadnieniem mieszczącym się w pojęciu „zadań” albo „struktury organizacyjnej”, ale zawarty w tym przepisie zwrot „w szczególności” wskazuje na otwarty katalog elementów regulowanych w statucie instytutu PAN. W praktyce obrotu prawnego spotykane są także regulaminy rad naukowych instytutów PAN regulujące tryb ich działania, jednak w przepisach ustawy o Polskiej Akademii Nauk – inaczej niż w przypadku instytutów badawczych, co wskazano wyżej – brak jest ustawowej podstawy prawnej do uchwalania przez radę takiego regulaminu.

Również i w tym przypadku wydaje się jednak, że sposób procedowania organu nadającego stopień może też być określony w regulaminie nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego uchwalonym przez radę naukową danego instytutu PAN. W takim przypadku, tak jak w instytucie badawczym, przepisy tego regulaminu mogą stanowić *lex specialis* wobec ogólnych regulacji dot. trybu działania rady naukowej.

33. Z kolei w przypadku instytutów międzynarodowych odpowiednich regulacji należy poszukiwać w ustawach regulujących zasady i tryb działania ich organów. Również jednak i w tym przypadku wydaje się, że przepisy, odpowiednio art. 192 ust. 2 oraz 221 ust. 14, mogą stanowić podstawę określenia trybu procedowania organu nadającego stopień w instytucie międzynarodowym (ale tylko w sprawach stopni, a nie w innych sprawach należących do kompetencji tego organu, co wynika wprost z przedmiotowego zakresu ustawowej delegacji).

VII. Prawo do głosowania członków organów kolegialnych w sprawach stopni

34. Pochodną opisanego wyżej problemu jest także regulacja dotycząca uprawnień członków organów kolegialnych nadających stopnie do głosowania w tych sprawach. Stopień niespójności i chaotyczności tych przepisów uzasadnia poświęcenie im w komentarzu do niniejszego artykułu odrębnego miejsca.

35. W przypadku uczelni częściowo zagadnienie to uregulowano w przepisach rangi ustawy. Zgodnie z art. 31 ust. 4, w głosowaniach w sprawach nadawania stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki biorą udział członkowie senatu będący profesorami i profesorami uczelni. W literaturze w zasadzie zgodnie twierdzi się, że regulacja art. 31 ust. 4 nie wyklucza odmiennego

uregulowania tego zagadnienia w przypadku, w których stopnie w danej uczelni nadaje organ inny niż senat⁵³. D. Antonowicz wskazuje przykład uczelni, w której w sprawach nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego prawo głosowania przysługuje członkom rady dyscypliny naukowej posiadającym co najmniej stopień doktora. Autor zwraca jednak uwagę, że w większości uczelni warunkiem minimalnym kwalifikującym do udziału w głosowaniach w ramach procedury nadawania stopni jest zatrudnienie na stanowisku profesora uczelni albo posiadanie tytułu naukowego profesora, a więc że rozwiązanie wynikające z art. 31 ust. 4, a dotyczące *expressis verbis* wyłącznie przypadku nadawania stopni przez senat w niemal wszystkich uczelniach powielono także w odniesieniu do innych organów nadających stopnie⁵⁴. Z kolei T. Jędrzejewski wskazuje na, niepozbawioną trafności, argumentację, która przemawiać może za dopuszczeniem wszystkich członków danego organu do głosowania w tych sprawach, a która dotyczy wkładu pracowników w uzyskanie uprawnień do nadawania stopni – wszak, jak zauważa autor, uprawnienia te wynikają z uzyskanej kategorii naukowej, którą podmioty doktoryzujące i habilitujące otrzymują na podstawie dorobku wszystkich pracowników reprezentujących daną dyscyplinę, a nie tylko profesorów i profesorów uczelni⁵⁵. Nie bez znaczenia jest także i ta okoliczność, że za stopień świadczący o samodzielności naukowej uznać należy raczej stopień doktora, a nie, jak się powszechnie sądzi, stopień doktora habilitowanego (szerzej omówiono to w tezie 7 do art. 187).

Przepis art. 31 ust. 4 jest przykładem niebagatelnej niespójności legislacyjnej. Wydaje się, że jeżeli do głosowania w sprawach nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego ustawodawca zamierzał dopuścić tylko część osób będących członkami danego organu, to regulacja ta powinna przybrać postać konsekwentną niezależnie od, po pierwsze, podmiotu doktoryzującego/habilitującego (gdyż art. 31 ust. 4 dotyczy wyłącznie uczelni) oraz od, po drugie, organu nadającego stopień (gdyż art. 31 ust. 4 dotyczy wyłącznie senatu) – albo uprawnienie do głosowania tylko w przypadku osób będących profesorami lub profesorami uczelni (i, odpowiednio, profesorami i profesorami

⁵³ Inaczej Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Część I*, Warszawa 2019, s. 73, 79, gdzie twierdzi się, że w przypadku, gdy w uczelni stopnie nadaje organ inny niż senat, reguły dotyczące osób uprawnionych do głosowania należy stosować odpowiednio.

⁵⁴ D. Antonowicz, *Organy uczelni uprawnione do nadawania stopni naukowych* [w:] *Innowacje i konserwatyzm 2.0. Polskie uczelnie w procesie przemian*, D. Antonowicz, A. Machnikowska, A. Szot (red.), Toruń 2020, s. 160.

⁵⁵ T. Jędrzejewski, *Nadzór i decyzje administracyjne* [w:] *Identyfikacja i uzasadnienie kierunków regulacji o kluczowym znaczeniu w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, J. Woźnicki (red.), Warszawa–Toruń 2020, s. 125.

instytutu), albo dopuszczenie do głosowania wszystkich członków danego organu⁵⁶, albo brak regulacji ustawowej w tym zakresie i pozostawienie jej do samodzielnego określenia przez wszystkie podmioty doktoryzujące i habilitujące. Regulację art. 31 ust. 4 częściowo tłumaczyć można reprezentatywnym charakterem tego organu (wszak w jego skład wchodzi też, w liczbie nie mniejszej niż 20% członków, studenci i doktoranci – por. art. 29 ust. 1 pkt 1 lit. b), co jednak przestaje być wyjaśnieniem klarownym, jeśli zważyć, że wraz ze studentami i doktorantami z głosowania w tych sprawach wykluczono też nie tylko doktorów, ale również doktorów habilitowanych niebędących profesorami uczelni⁵⁷.

36. Powyższe rozważania dotyczą odpowiednio także Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego. Zgodnie bowiem z art. 5 ustawy o CMKP, w zakresie nieuregulowanym w ustawie do CMKP stosuje się odpowiednio przepisy p.s.w.n. właściwe dla uczelni publicznej, z wyjątkiem art. 9, art. 13–22, art. 24–27, art. 35–48, art. 53–111, art. 227–258 i art. 307–321. Nie przewidziano jednak odpowiedniego stosowania tego przepisu w stosunku do federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki (por. art. 176), co oznacza, że zagadnienia te będą określone statutem federacji (art. 166 ust. 4 pkt 4) i w żadnym zakresie nie są regulowane przepisami ustawy.

37. Odmienne uprawnienia do głosowania w sprawach nadawania stopni uregulowano w przypadku instytutów badawczych. Ustawa o instytutach badawczych w przytaczanym już wyżej art. 29 ust. 4 stanowi, że prawo głosu w sprawach stopni naukowych mają członkowie rady naukowej posiadający stopień naukowy doktora habilitowanego lub tytuł naukowy. Nie sposób wytłumaczyć niespójności tej regulacji z art. 31 ust. 4 p.s.w.n., zwłaszcza że w instytutach badawczych również przecież istnieje stanowisko profesora instytutu (art. 43 ust. 1 pkt 2 ustawy o instytutach badawczych).

38. Co również musi dziwić, żadnej tego rodzaju regulacji – ani analogicznej do art. 31 ust. 4 p.s.w.n., ani do art. 29 ust. 4 ustawy o instytutach badawczych – nie przewidziano w ustawie o Polskiej Akademii Nauk w odniesieniu do rad naukowych instytutów PAN i nadawanych przez nie stopni. Wydaje się

⁵⁶ Takie rozwiązanie proponuje np. T. Jędrzejewski, *Nadzór i decyzje administracyjne* [w:] *Identyfikacja i uzasadnienie kierunków regulacji o kluczowym znaczeniu w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, J. Woźnicki (red.), Warszawa–Toruń 2020, s. 125.

⁵⁷ Na tym tle widoczna jest także systemowa niespójność, polegająca na tym, że kiedy z mocy ustawy albo aktów prawa wewnętrznego osobami uprawnionymi do głosowania w sprawach stopni są profesorowie i profesorowie uczelni, osoba posiadająca stopień doktora habilitowanego, ale niebędąca profesorem uczelni, nie może głosować w sprawie nadania stopnia, podczas gdy może np. pełnić funkcję promotora, recenzenta czy też członka komisji habilitacyjnej (zob. także teza 4 do art. 190).

zatem, że w przypadku tych podmiotów w całości pozostawiono to zagadnienie do uregulowania w aktach wewnętrznych instytutu.

39. Konkludując powyższe, regulacja prawna dotycząca generalnie trybu procedowania organu nadającego stopień, jak i uprawnień poszczególnych członków różnych organów kolegialnych do udziału w głosowaniach w sprawach nadawania przez te organy stopni jest chaotyczna, niespójna, rozsiana w różnych aktach prawnych i na różnych szczeblach hierarchii aktów prawnych. Ustawodawca te same zagadnienia w przypadku jednych podmiotów reguluje w sposób odmienny niż w przypadku innych, a z kolei w pewnych przypadkach nie reguluje go wcale – a w żadnym z tych przypadków nie sposób ustalić, jakie motywy przemawiają za takim zróżnicowaniem stanu prawnego. Z pewnością w tym zakresie zasadne byłoby ujednolicenie regulacji – np. poprzez usunięcie tej materii z przepisów prawa powszechnie obowiązującego i pozostawienie jej do samodzielnego określenia przez podmioty doktoryzujące i habilitujące.

40. Na marginesie wskazać należy, że do udziału w głosowaniach w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora nie jest uprawniony promotor osoby ubiegającej się o ten stopień, o ile jest on w ogóle członkiem organu nadającego stopień. W takim wypadku podlega on bowiem wyłączeniu od udziału w postępowaniu, co szerzej omówiono w tezie 20 do art. 190.

VIII. Forma decyzji administracyjnej i odpowiednie stosowanie przepisów k.p.a.

41. Zgodnie z ust. 1 komentowanego artykułu, stopień naukowy albo stopień w zakresie sztuki nadaje się w drodze decyzji administracyjnej, zaś zgodnie z ust. 3 tego artykułu w postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora oraz w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się odpowiednio przepisy k.p.a. Konstrukcja ta mogłaby prowadzić do pozornego wniosku, że kształt postępowania i zakres odpowiedniego stosowania w nim przepisów k.p.a. uregulowano analogicznie jak w poprzedniej regulacji prawnej. Nic jednak bardziej mylnego. Mimo zachowania formuły „odpowiedniego” stosowania przepisów k.p.a. w sprawach stopni, zwrócić trzeba uwagę, że konstrukcja tych postępowań jest odmienna od regulacji obowiązujących na gruncie u.s.n.t.n., co w dużym zakresie determinuje też sposób odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. i dotyczy zwłaszcza postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w porównaniu do przewodu doktorskiego (oraz analogicznie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w porównaniu do przewodu habilitacyjnego przed zastąpieniem go postępowaniem habilitacyjnym). W przeszłości bowiem przewód doktorski składał

się z ciągu pięciu uchwał (wskazanych w art. 14 ust. 2 u.s.n.t.n. – a w zakresie przewodu habilitacyjnego w art. 18 ust. 2 u.s.n.t.n.), spośród których każda była decyzją administracyjną. Uprawnione było zatem twierdzenie, że przewód był w istocie ciągiem postępowań charakteryzujących się współzależnością wydawanych w nich rozstrzygnięć⁵⁸.

Tymczasem obecny kształt postępowania w sprawie nadania stopnia doktora jest zgoła odmienny. W drodze decyzji administracyjnej, zgodnie z ust. 1, następuje wszak jedynie nadanie albo odmowa nadania stopnia. Jest to więc konstrukcja zbliżona do klasycznego postępowania administracyjnego, skoro forma decyzji administracyjnej została przewidziana dla rozstrzygnięcia co do zasady kończącego sprawę co do meritum. W trakcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w sprawach poszczególnych kwestii wynikających w toku tego postępowania wydaje się z kolei postanowienia – dotyczące tych kwestii, acz nierozstrzygające sprawy co do istoty oraz, co do zasady (z wyjątkami – zob. teza 14 do art. 191), niekończące postępowania w sprawie nadania stopnia. Natomiast w zakresie wszczęcia postępowania odpowiednie zastosowanie przepisów k.p.a. oznaczać będzie brak podejmowania w tym zakresie jakiegokolwiek aktu (zob. tezy 11–12 do art. 189).

Pod rządami p.s.w.n. strukturę taką przyjęto zarówno na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, jak i w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Zmianę tę należy ocenić pozytywnie, wpływa ona bowiem na uproszczenie procedury i ujednoznacznienie statusu prawnego różnych uchwał podejmowanych w jej toku. Status prawny tych uchwał budził wszak wiele wątpliwości i niejednoznaczności⁵⁹.

42. Podziału aktów wydawanych w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia na decyzje i postanowienia nie należy mylić z formą podjęcia danego aktu. W literaturze spotkać można bowiem poglądy, zgodnie z którymi konstrukcja przyjęta przez ustawodawcę, a polegająca na wskazywaniu formy postanowienia lub decyzji, jest nietrafiona, gdyż skoro rozstrzygnięcie w tej sprawie ma być podjęte przez organ kolegialny, to bardziej właściwą formą

⁵⁸ Por. np. P. Dańczak, *Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów*, Warszawa 2015, s. 287–289; Ł. Dziamski, *Charakter prawny komisji powoływanych przez radę jednostki organizacyjnej w przewodzie doktorskim* [w:] *Prawo administracyjne wobec współczesnych wyzwań. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Markowi Wierzbowskiemu*, M. Grzywacz, J. Jagielski, D. Kijowski (red.), Warszawa 2018, Legalis/el.; J.P. Tarno, *Rola odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011, nr 6(39), s. 20–21 – oraz cytowane w tych publikacjach opracowania i orzeczenia.

⁵⁹ Zob. np. P. Sobotko, *Wielopostaciowość uchwał w przedmiocie stopni naukowych*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2018, nr XVI/1(4), s. 71–86; M. Bogusz, *Charakter prawny uchwał rady wydziału w przewodzie doktorskim*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2015, t. 33, s. 73–81.

w tych okolicznościach byłaby uchwała⁶⁰. Jest to zupełne nieporozumienie co do związków sposobu (formy) działania organów monokratycznych i kolegialnych z rodzajami aktów przez te organy wydawanych. Organ kolegialny zwykle podejmuje swe rozstrzygnięcia w drodze uchwał, co nie ma jednak znaczenia dla prawnej kwalifikacji danego aktu jako postanowienia albo decyzji. Można także w ślad za J. Pruszyńskim powtórzyć, że „dla aktu prawnego fakt jego kolegialnego wydania w drodze uchwały ma znaczenie drugorzędne, jeśli zważymy, że uchwała taka stanowi jedynie o formie podjęcia decyzji, nie zaś o jej treści”⁶¹. Istnieją więc takie uchwały organów kolegialnych, które są aktami normatywnymi (na gruncie stopni są to np. regulaminy nadawania stopni, uchwalone na podstawie, odpowiednio, art. 192 ust. 2 oraz art. 221 ust. 14), jak również takie, które są aktami administracyjnymi (i to różnego rodzaju), a podejmowanie ich w drodze uchwały – bo taka jest forma działania organu kolegialnego – nie ma wpływu na prawny charakter tego aktu, w tym przypadku będącego decyzją albo postanowieniem.

43. Przepisy ust. 1 oraz ust. 3 komentowanego artykułu ustanawiają swego rodzaju terminologiczną sprzeczność, co zasygnalizowano już w literaturze⁶². Skoro bowiem dla nadania stopnia doktora albo doktora habilitowanego już w ust. 1 przewidziano prawną formę decyzji administracyjnej, to *prima facie* zbędne mogłoby się wydawać dokonane dwa ustępy dalej stwierdzenie, że w postępowaniach tych stosuje się przepisy k.p.a., gdyż ze względu na wprost wskazaną przez ustawodawcę formę decyzji administracyjnej wynika to już z samego art. 1 k.p.a. Jeżeli jednak mimo brzmienia ust. 1 ustawodawca przewidział ust. 3, to należy uznać, że skoro już z mocy ust. 1 *in principio* stopień naukowy doktora albo doktora habilitowanego nadaje się w drodze decyzji administracyjnej, to norma wyprowadzona z ust. 3 w zakresie odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. do postępowań awansowych w zakresie nieuregulowanym w p.s.w.n. ma w istocie charakter zawężający zakres stosowania przepisów k.p.a. w tych sprawach, nie zaś rozszerzający ich stosowanie na te postępowania. Gdyby bowiem normy wywodzonej z ust. 3 zabrakło, przepisy k.p.a. – skoro ust. 1 wymaga prawnej formy decyzji administracyjnej – należałoby stosować wprost, a przepisy procesowe zawarte w p.s.w.n. uznać za *lex specialis* względem przepisów k.p.a. Za takim rozumieniem przepisu ust. 3 komentowanego artykułu – jako przepisu właśnie zawężającego,

⁶⁰ Tak np. na gruncie postanowienia o odmowie dopuszczenia do obrony rozprawy doktor-skiej M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 314–315.

⁶¹ J.P. Pruszyński, *Glosa do postanowienia NSA z dnia 13 lipca 1982 r., II SA 983/83*, „Państwo i Prawo” 1984, nr 4, s. 152.

⁶² H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 291.

a nie rozszerzającego stosowanie k.p.a. – przemawia także wykładnia systemowa. W innych bowiem przypadkach, w których w przepisach p.s.w.n. przewidziano formę decyzji administracyjnej (zob. np. art. 72 ust. 3, art. 86 ust. 2, art. 200 ust. 5), nie stwierdza się przecież dodatkowo w odrębnej jednostce redakcyjnej, że w sprawach tych stosuje się przepisy k.p.a., wszak już z racji prawnej formy decyzji administracyjnej przepisy te stosuje się wprost.

44. Odrębnym problemem korespondującym z powyższym zagadnieniem jest natomiast brak terminologicznej spójności ustawodawcy w zakresie traktowania postępowań w sprawach stopni albo jako ogólnych postępowań administracyjnych, albo jako postępowań odrębnych (szczególnych) z jedynie odpowiednim stosowaniem k.p.a. W większości przepisów p.s.w.n. ustawodawca posługuje się pojęciem „postępowania w sprawie nadania stopnia doktora/doktora habilitowanego” bez wskazania, że jest to postępowanie administracyjne, co mogłoby prowadzić do wniosku, że ustawodawca ustanowił te postępowania jako tzw. postępowania szczególne (choć z odpowiednim stosowaniem k.p.a.). Niekiedy jednak z niejasnych przyczyn używa się konstrukcji odwrotnej. Oto bowiem art. 194 stanowi o przypadku zaistnienia określonych w k.p.a. „przyczyn wznowienia postępowania administracyjnego w sprawie nadania stopnia doktora”, zaś w art. 239 pkt 3 przewidziano, że Rada Doskonałości Naukowej może „wznawiać postępowania administracyjne w sprawach nadania stopnia doktora i doktora habilitowanego”, które to przepisy zdają się wskazywać na postrzeganie tych postępowań przez ustawodawcę jako ogólnych postępowań administracyjnych. Ta niespójność każe się zastanowić, czy konstruując regulacje dot. stopni zawarte w p.s.w.n., ustawodawca świadom był teoretycznoprawnej różnicy pomiędzy ogólnym postępowaniem administracyjnym a postępowaniami szczególnymi, w których – w różnym zakresie, acz przewidzianych w tych odrębnych przepisach procesowych – zastosowanie mogą znajdować przepisy k.p.a. Być może nieprecyzyjność ustawodawcy w tym zakresie jest w jakimś sensie konsekwencją braku jednolitości poglądów przedstawicieli doktryny, spośród których jedni uznają postępowania w sprawach stopni naukowych za administracyjne postępowania szczególne⁶³ (do tego poglądu również się przychylam), inni zaś

⁶³ Tak np. M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 19, 41–46; A. Gill, *Sytuacja procesowa strony w ogólnym postępowaniu administracyjnym i postępowaniach wyjątkowych*, Wrocław 2010, s. 330; H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 291; na podobnym stanowisku wydaje się stać także P. Pokorny, zdaniem którego postępowania awansu naukowego nie są „typowymi postępowaniami administracyjnymi” (P. Pokorny, *Problematyka zakończenia przewodu doktorskiego bez nadania stopnia* [w:] *Specyfika postępowań administracyjnych w sprawach z zakresu szkolnictwa wyższego i nauki*, J.P. Tarno, A. Szot, P. Pokorny (red.), Lublin 2016, s. 95), jak również E. Ochendowski,

– za administracyjne postępowania ogólne z pewnymi tylko modyfikacjami i odmiennościami⁶⁴. Spór ten, choć narodził się pod rządami uprzedniego stanu prawnego, pozostaje jednak aktualny, a wobec zarysowanej wyżej niekonsekwencji terminologicznej ustawodawcy zyskał wręcz na znaczeniu.

45. W ujęciu generalnym „odpowiednie” stosowanie przepisów prawa, do których odsyła ustawodawca z zastrzeżeniem takiego właśnie modelu stosowania, może następować na trzy możliwe sposoby. Do pierwszej grupy należą przypadki, w których odnośne przepisy prawa bez żadnych zmian w ich dyspozycji mają być stosowane do wskazanego przez ustawodawcę zakresu. Do drugiej grupy będą należały te przypadki, gdy odnośne przepisy będą stosowane z pewnymi zmianami. Natomiast do trzeciej grupy będą należały wszystkie te przypadki, w których odnośne przepisy w ogóle nie mogą być stosowane, głównie ze względu na ich bezprzedmiotowość bądź też ze względu na ich całkowitą sprzeczność z przepisami ustanowionymi dla tych stosunków prawnych, w ramach których miałyby być odpowiednio stosowane⁶⁵. Należy przy tym pamiętać, że w przypadku przepisów obwarowanych zastrzeżeniem odpowiedniego stosowania najważniejszą rolę należy przypisywać przede wszystkim wykładni funkcjonalnej i celowościowej⁶⁶.

Poza generalnym wskazywaniem istoty procesu „odpowiedniego” stosowania prawa, prezentowano też rozumienie odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. na gruncie spraw stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki. Mimo zmiany stanu prawnego, poglądy doktryny w tym zakresie w dużej mierze pozostają aktualne. Sprowadzają się one do konstatacji, że przy rozważaniu, które przepisy regulujące postępowanie administracyjne będą miały zastosowanie wprost, które z odpowiednimi modyfikacjami, a które w ogóle nie będą miały zastosowania, należy wziąć pod uwagę cechy charakterystyczne postępowań w sprawach stopni i tytułu. Wśród cech takich wymienia się szczególnie charakter i tryb działania organu prowadzącego postępowanie (organ kolegialny, którego

który twierdził, że: „postępowanie w sprawach o nadanie stopni naukowych jest postępowaniem o szczególnych cechach, a nie typowym postępowaniem administracyjnym” (E. Ochendowski, *Czy KPA powinien mieć zastosowanie w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego?*, „Organizacja, metody, technika” 1984, nr 7, s. 43).

⁶⁴ Tak np. T. Brzezicki, P. Sobotko, *Postępowanie w sprawach stopni naukowych a zasady sprawiedliwości proceduralnej* [w:] *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.), Warszawa 2014, s. 233–243; J. Dobkowski, *Niektóre zagadnienia prawne stopni naukowych* [w:] *Prawo, administracja, policja. Księga pamiątkowa profesora Wincentego Bednarka*, J. Dobkowski (red.), Olsztyn 2006, s. 376.

⁶⁵ J. Nowacki, *Odpowiednie stosowanie przepisów prawa*, „Państwo i Prawo” 1964, nr 3.

⁶⁶ M. Hauser, *Odpowiednie stosowanie przepisów prawa – uwagi porządkujące*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2005, t. 65, s. 159 (cyt. za: P. Dańczak, *Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów*, Warszawa 2015, s. 55).

decyzje zapadają w głosowaniu tajnym, również wobec członków tego organu, a członkowie ci z założenia są znawcami problematyki danej dyscypliny naukowej lub artystycznej), swoisty tryb postępowania wyjaśniającego oraz czynny udział strony w postępowaniu ograniczony do form przewidzianych w ustawie (takich jak obrona rozprawy doktorskiej czy kolokwium habilitacyjne)⁶⁷.

46. Wskazać też należy, że kształt „odpowiedniego” stosowania przepisów k.p.a. w sprawach stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki jest w dużej mierze efektem długo kształtującego się w tych sprawach orzecznictwa. Świadczy o tym zresztą także i to, że cechą wspólną powyższych stanowisk przedstawicieli doktryny jest fakt, iż są one w istocie powtórzeniem lub odzwierciedleniem poglądów ukształtowanych w orzecznictwie sądów administracyjnych. Proces kształtowania tej linii orzeczniczej był jednak długotrwały i chwiejny, o czym świadczą m.in. liczne rozbieżności w poglądach różnych składów orzekających, co szeroko przedstawił J. Borkowski⁶⁸. Nawet dziś nie sposób chyba postawić tezy, że proces ten zakończył się i „odpowiednie” stosowanie przepisów k.p.a. w sprawach stopni nie budzi już żadnych wątpliwości⁶⁹. Przeciwnie, współcześnie nadal podkreśla się raczej, że jest to źródło licznych problemów praktycznych⁷⁰. Ze wszech miar trafnie zauważa jednak P. Dańczak – wprowadzając szerzej, bo na gruncie różnych postępowań w sferze szkolnictwa wyższego i nauki,

⁶⁷ Szeroko cechy te przedstawił i omówił J.P. Tarno, *Rola odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011, nr 6(39), s. 18–22; analogiczne poglądy na tę kwestię przedstawiają także inni przedstawiciele doktryny – zob. np. M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 44–46.

⁶⁸ J. Borkowski, *Podstawy prawne nadawania stopni i tytułu, naukowych i w zakresie sztuki, a kontrola sądu administracyjnego w tych sprawach* [w:] *Ratio est anima legis. Księga jubileuszowa ku czci Profesora Janusza Trzcíńskiego*, J. Góral, R. Hauser, J. Repel, M. Zirk-Sadowski (red.), Warszawa 2007, s. 162–166; podobne stanowisko zaprezentował J.P. Tarno, *Rola odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011, nr 6(39), s. 18; o rozchwianiu poglądów judykatury szerzej – bo nie tylko w sprawach stopni naukowych, ale także w sprawach z zakresu szkolnictwa wyższego – pisał także P. Dańczak (*Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów*, Warszawa 2015, s. 57 i n.).

⁶⁹ Inne stanowisko prezentuje J.P. Tarno, zdaniem którego proces ujednolicania orzecznictwa w tej kwestii zmierza powoli, acz konsekwentnie do zakończenia, choć nie można wykluczyć pojawiania się orzeczeń wyłamujących się z zasadniczej linii orzeczniczej – zob. J.P. Tarno, *Rola odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011, nr 6(39), s. 34–35.

⁷⁰ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 292; T. Jędrzejewski, *Nadzór i decyzje administracyjne* [w:] *Identyfikacja i uzasadnienie kierunków regulacji o kluczowym znaczeniu w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, J. Woźnicki (red.), Warszawa–Toruń 2020, s. 127; P. Dańczak, *Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów*, Warszawa 2015, s. 64–65.

co jednak zachowuje w niniejszym kontekście adekwatność i aktualność – że: „Zagadnienie decyzji administracyjnej w szkolnictwie wyższym czy – szerzej – nawet stosowania w tej sferze przepisów k.p.a. pozostaje tematem otwartym. Wiele aspektów, jak problematyka doręczeń czy stosowania trybów nadzwyczajnych, wciąż wymaga pogłębionej analizy i rzetelnej refleksji. Nie oznacza to jednak, iż z powodu istniejących i rodzących się wątpliwości, do Kodeksu powinno podchodzić się z dystansem oraz traktować go jako ograniczenie autonomii uczelni. Pewien stopień sformalizowania być może jest takim ograniczeniem, ale nie można abstrahować od tego, że właściwe stosowanie przepisów i procedur ma działanie porządkujące i przyczynia się do polepszenia organizacji, a ponadto gwarantuje realizację przysługujących studentom (doktorantom) praw, tak w toku postępowania na łonie uczelni, jak i przed sądem administracyjnym”⁷¹.

47. Jedynie „odpowiednie” stosowanie przepisów k.p.a. w sprawach stopni, a nie stosowanie „wprost” w mojej ocenie nie daje podstaw do zawężenia katalogu obligatoryjnych elementów decyzji administracyjnej. Oznacza to, że uchwała–decyzja o nadaniu albo odmowie nadania stopnia powinna zawierać wszystkie elementy decyzji administracyjnej wskazane w art. 107 § 1 k.p.a.⁷² Aktualność zachowują natomiast konsekwencje specyfiki postępowania w sprawie nadania stopnia doktora lub doktora habilitowanego dla uzasadnienia takiej decyzji (o odmowie nadania stopnia), które siłą rzeczy nie może być kompletne, wyczerpujące merytorycznie, skoro niemożliwe jest dotarcie nie tylko do rzeczywistych intencji głosujących, ale przede wszystkim do tego, jak kto głosiwał, bo właśnie tajność jest w tym przypadku gwarancją wolności wyrażenia swego stanowiska⁷³. Można też napotkać na pogląd, zgodnie z którym substytutem – rzecz jasna, niedoskonałym – uzasadnienia decyzji o odmowie nadania stopnia jest opinia organu, który wydał decyzję, przekazywana organowi odwoławczemu wraz z odwołaniem i aktami sprawy⁷⁴ (w obecnym stanie prawnym na podstawie art. 193 ust. 3).

⁷¹ P. Dańczak, *Decyzja administracyjna w szkolnictwie wyższym – zagadnienia wybrane* [w:] *Kodyfikacja postępowania administracyjnego na 50-lecie k.p.a.*, J. Niczyporuk (red.), Lublin 2010, s. 102.

⁷² Na podobnym stanowisku wydaje się stać także H. Izdebski, choć nie jest jasne, z jakich względów autor widzi to jako konsekwencję „bardzo już formalistycznego podejścia” (H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 293). W mojej ocenie nie jest to w żadnej mierze podejście „formalistyczne”, lecz zwyczajnie naturalne, a wynika ono wręcz z literalnego brzmienia przepisu, zakładającego prawną formę decyzji administracyjnej.

⁷³ Zob. wyrok SN z dnia 26 kwietnia 1996 r., sygn. akt III ARN 86/95; P. Dańczak, *Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów*, Warszawa 2015, s. 113–115 oraz cytowane tam opracowania i orzeczenia.

⁷⁴ Tak P. Sobotko, *Wielopostaciowość uchwał w przedmiocie stopni naukowych*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2018, nr XVI/1(4), s. 83.

48. Zwrócić trzeba też uwagę na odrębność dwóch norm prawnych wynikających z ust. 3 komentowanego artykułu. Czym innym jest bowiem „stosowanie k.p.a. w zakresie nieuregulowanym w ustawie” (co jest wyznaczeniem zakresu stosowania k.p.a. w procedurze nadawania stopnia), a czym innym jest „odpowiednie” stosowanie k.p.a. (co wyznacza sposób, model stosowania k.p.a. w tymże zakresie jego stosowania). Innymi słowy – stosowanie k.p.a. w zakresie nieuregulowanym w ustawie oznacza, że przepisy k.p.a. będą miały zastosowanie wyłącznie w takim zakresie, w jakim danego zagadnienia procesowego nie regulują przepisy p.s.w.n. Natomiast „odpowiednie” stosowanie k.p.a. wyznacza jedynie sposób, w jaki przepisy k.p.a. w tym zakresie zostaną zastosowane, a więc że w pewnych przypadkach wprost, w pewnych przypadkach z modyfikacjami, a w pewnych przypadkach przepisy k.p.a. nie będą stosowane wcale. Błędne są zatem poglądy, zgodnie z którymi odpowiednie stosowanie k.p.a. w sprawach stopni naukowych oznacza stosowanie k.p.a. w kwestiach nieuregulowanych w ustawie⁷⁵.

49. Pamiętać należy, że sposób (tryb) postępowania w sprawie nadania stopnia określają też regulamin nadawania stopnia doktora oraz regulamin nadawania stopnia doktora habilitowanego – oba akty obligatoryjnie uchwalane przez każdy podmiot doktoryzujący i habilitujący na podstawie, odpowiednio, art. 192 ust. 2 oraz art. 221 ust. 14. Jednak przepisy regulaminu będą miały zastosowanie dopiero w takim zakresie, w jakim danego zagadnienia procesowego nie regulują w pierwszej kolejności przepisy p.s.w.n., a w drugiej kolejności przepisy k.p.a. Te drugie są odpowiednio stosowane w zakresie nieuregulowanym w p.s.w.n., a nie w zakresie nieuregulowanym w p.s.w.n. i aktach wydanych na jego podstawie. Nie wydaje się mieć podstaw prawnych pogląd – prezentowany także w oficjalnych materiałach Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego⁷⁶ – zgodnie z którym przepisy k.p.a. znajdują odpowiednie zastosowanie dopiero w zakresie nieuregulowanym w ustawie, statucie uczelni oraz regulaminie nadawania stopni. Byłoby to wprost sprzeczne z art. 178 ust. 3. Tym samym podmioty nadające stopnie nie mogą określić w regulaminach nadawania stopni zagadnień procesowych odmiennie niż regulują je zarówno przepisy p.s.w.n., jak i przepisy k.p.a. (zob. teza 13 do art. 192).

50. Ponadto aktualny pozostaje pogląd, zgodnie z którym odpowiednie stosowanie przepisów k.p.a. w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora i doktora habilitowanego nie może w żaden sposób zmienić charakteru tego

⁷⁵ Tak nietrafnie jeszcze pod rządami uprzedniego stanu prawnego np. M. Turek, A. Michalak, *Metodologiczne, organizacyjne i prawne aspekty przewodów doktorskich, postępowań habilitacyjnych oraz o nadanie tytułu profesora*, Gliwice 2016, s. 145–146.

⁷⁶ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Część I*, Warszawa 2019, s. 71–72.

postępowania, gdyż przy odpowiednim stosowaniu przepisów prawa modyfikacji mogą podlegać jedynie przepisy odpowiednio stosowane, a nie przepisy, które mają być przez nie uzupełniane⁷⁷.

51. Konsekwencją przyjęcia prawnej formy decyzji administracyjnej dla nadania albo odmowy nadania stopnia doktora jest również możliwość złożenia skargi do sądu administracyjnego (art. 3 § 2 pkt 1 ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi⁷⁸). Dotyczy to jednak wyłącznie decyzji wydanej na skutek odwołania, a więc decyzji, w stosunku do której wyczerpano już środki zaskarżenia, co wynika z art. 52 p.p.s.a.

52. Godzi się przypomnieć, że poddanie decyzji w sprawach stopni kontroli sądownoadministracyjnej nie było wolne od kontrowersji, w tym także od głosów niedostrzegających celowości tej kontroli⁷⁹. Obecnie raczej dostrzega się jej zasadność i wagę⁸⁰, choć można się też spotkać ze stanowiskiem, że sądowa kontrola takich rozstrzygnięć stanowi dowód braku zaufania ustawodawcy do gremiów podejmujących te rozstrzygnięcia⁸¹. Co więcej, wątpliwości dot. np. prawnej formy nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego (zob. teza 28 do art. 226) świadczą o tym, że sprawy formy decyzji administracyjnej w szeroko rozumianych sprawach stopni, jak również sądowa kontrola tych rozstrzygnięć nadal stanowią materię nie w pełni zbadaną i pozbawioną niejednoznaczności. Przepisy p.s.w.n. nie stanowią w tym zakresie znaczącego kroku naprzód.

⁷⁷ Zob. J. Nowacki, *Odpowiednie stosowanie przepisów prawa*, „Państwo i Prawo” 1964, nr 3, s. 458–459; J.P. Tarno, *Rola odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011, nr 6(39), s. 18–19 oraz cytowane tam opracowania; podobnie również M. Sieniuc, *Cofnięcie wniosku w sprawie nadania stopnia naukowego a klauzula interesu społecznego w świetle ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2014, nr 6, s. 74 oraz cytowane tam opracowania i orzeczenia.

⁷⁸ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. Nr 153, poz. 1270 z późn. zm.); dalej: p.p.s.a.

⁷⁹ Tak np. E. Ochendowski, *Czy KPA powinien mieć zastosowanie w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego?*, „Organizacja, metody, technika” 1984, nr 7, s. 43.

⁸⁰ Zob. np. J. Łętowski, *Ambicje przed sądem. O orzecznictwie sądowym w sprawach stopni naukowych* [w:] *Gospodarka – Administracja – Samorząd*, H. Olszewski, B. Popowska (red.), Poznań 1997, s. 294–302; P. Sobotko, *Postępowanie w sprawach stopni naukowych a zasady sprawiedliwości proceduralne* [w:] *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.), Warszawa 2014, s. 252–253.

⁸¹ A. Wróbel w rozmowie z K. Sobczakiem, *Warto chronić państwo prawa*, Warszawa 2017, s. 332.

IX. Podpisywanie decyzji administracyjnej przez przewodniczącego organu nadającego stopień

53. W ust. 2 komentowanego artykułu przewidziano, że decyzję, o której mowa w ust. 1, podpisuje przewodniczący właściwego organu. Brak tego przepisu oznaczałby, że decyzja musiałaby być podpisana przez wszystkie osoby tworzące organ kolegialny, które brały udział w jej podjęciu. Przeniesienie obowiązku podpisania decyzji na przewodniczącego organu z jednej strony odpowiada utartej w tym zakresie praktyce akademickiego obrotu prawnego, z drugiej zaś upraszcza przebieg postępowań i sprzyja ekonomice postępowania. Ponadto ust. 2 pośrednio wymusza istnienie funkcji przewodniczącego organu kolegialnego prowadzącego postępowanie w sprawie nadania stopnia.

54. Pełnienie funkcji przewodniczącego organu kolegialnego uregulowano odmiennie w przypadku różnych organów nadających stopnie. W przypadku uczelni przewodniczącym senatu jest rektor (art. 31 ust. 1), a gdy organem nadającym stopień jest organ inny niż senat, osobę pełniącą funkcję przewodniczącego albo sposób wyboru przewodniczącego powinien wskazywać statut uczelni. W przypadku instytutów PAN w art. 56 ust. 3 ustawy o Polskiej Akademii Nauk przewidziano, że rada naukowa wybiera przewodniczącego i jego zastępców oraz sekretarza oraz że funkcji tych nie może pełnić dyrektor instytutu ani jego zastępcy. W przypadku instytutów badawczych kwestię tę reguluje art. 31 ust. 1 ustawy o instytutach badawczych, zgodnie z którym rada naukowa wybiera spośród swoich członków w głosowaniu tajnym przewodniczącego i jego zastępców, przy czym przewodniczącego rady naukowej wybiera się spośród członków rady powołanych przez ministra nadzorującego dany instytut. Z kolei w przypadku instytutów międzynarodowych regulacje dot. przewodniczącego organu nadającego stopień zawarte będą w ustawach regulujących zasady działania tych instytutów, a w przypadku braku takowych – w przepisach wewnętrznych tych instytutów.

55. Pewnym niedopatrzeniem ust. 2 jest natomiast fakt, że przewiduje on podpisywanie przez przewodniczącego organu kolegialnego prowadzącego postępowanie, zamiast wszystkich członków tego organu, jedynie decyzji administracyjnych (i to wyłącznie tych, o których mowa w ust. 1, a więc o nadaniu albo o odmowie nadania stopnia). Przepis ten – tak jak i inne przepisy p.s.w.n. – pomija zaś kwestię podpisywania wydawanych w toku postępowania postanowień (zarówno *expressis verbis* wskazanych w przepisach p.s.w.n., np. postanowienie o odmowie dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej na podstawie art. 191 ust. 2, jak i wynikających z odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a., np. postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania w sprawie nadania

stopnia doktora na podstawie art. 61a k.p.a. – zob. także teza 12 do art. 189) oraz decyzji innych niż te o nadaniu albo o odmowie nadania stopnia (np. decyzji o umorzeniu postępowania na podstawie art. 105 § 1 k.p.a. czy też decyzji wydanych po wznowieniu postępowania na podstawie art. 151 § 1 k.p.a.). Wydaje się jednak, że stosowanie regulacji z ust. 2 komentowanego artykułu nie tylko wobec decyzji o nadaniu albo odmowie nadania stopnia, ale również wobec postanowień oraz innych decyzji jest dopuszczalne z co najmniej dwóch powodów. Po pierwsze, wobec braku uregulowania bezpośrednio dotyczącego podpisywania decyzji innych niż te o nadaniu albo odmowie nadania stopnia oraz postanowień, dopuszczalność taką oprzeć można na wnioskowaniu *per analogiam*. Po drugie, dopuszczalność taką oprzeć można na zasadzie *a maiori ad minus* – skoro w postępowaniach w sprawie nadania stopnia przewodniczący właściwego organu podpisuje decyzje administracyjne o nadaniu albo o odmowie nadania stopnia, to tym bardziej podpisać on może, zamiast wszystkich członków organu kolegium, zapadające w toku tych postępowań postanowienia oraz decyzje inne niż te o nadaniu albo o odmowie nadania stopnia.

Art. 179.

1. Osoba, której nadano stopień doktora albo stopień doktora habilitowanego, otrzymuje odpowiednio dyplom doktorski albo dyplom habilitacyjny oraz odpis tego dyplomu. Na wniosek tej osoby wydaje się odpis dyplomu w języku angielskim, francuskim, hiszpańskim, niemieckim, rosyjskim lub łacinie.

2. W przypadku, o którym mowa w art. 185 ust. 2, osoba, której nadano stopień doktora, otrzymuje wspólny dyplom doktorski wydany przez podmioty nadające stopień doktora albo dyplom doktorski wydany przez jeden z podmiotów, wskazany w umowie.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	53
II. Dyplom doktorski i dyplom habilitacyjny	54
III. Wzór i elementy dyplomu doktorskiego i dyplomu habilitacyjnego	55
IV. Dyplom doktorski w przypadku wspólnego nadania stopnia doktora	58

I. Uwagi ogólne

1. Przepis ust. 1 komentowanego artykułu reguluje zagadnienia związane z wydawaniem dyplomu doktorskiego albo dyplomu habilitacyjnego oraz

odpisów tych dyplomów osobom, którym nadano, odpowiednio, stopień doktora albo stopień doktora habilitowanego. Z kolei w ust. 2 uregulowano kwestię wydania dyplomu doktorskiego w przypadku nadawania stopnia doktora wspólnie przez uczelnie, instytuty PAN, instytuty badawcze lub instytuty międzynarodowe, w tym z udziałem podmiotów zagranicznych posiadających odpowiednie uprawnienia.

II. Dyplom doktorski i dyplom habilitacyjny

2. Zgodnie z ust. 1 komentowanego artykułu, osoba, której nadano stopień doktora albo stopień doktora habilitowanego, otrzymuje odpowiednio dyplom doktorski albo dyplom habilitacyjny oraz odpis tego dyplomu. Dyplom doktorski, zgodnie z art. 8 pkt 11 ustawy o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji⁸², potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 8 Polskiej Ramy Kwalifikacji i są to zarazem najwyższe kwalifikacje uwzględnione zarówno w Polskiej Ramie Kwalifikacji, jak i Europejskiej Ramie Kwalifikacji. Z kolei, jak zauważa M. Dokowicz, dyplom habilitacyjny stanowi potwierdzenie kwalifikacji, które nie zostały włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, co zdaniem autora wynika z faktu, że stopień ten nie występuje w wielu krajach⁸³.

3. Inaczej niż w przypadku dyplomów ukończenia studiów (por. art. 77 ust. 2), ustawodawca nie wskazał terminu, w jakim nastąpić ma wydanie dyplomu doktorskiego i habilitacyjnego. Jasne wydaje się jednak, że powinno to następować bez zbędnej zwłoki, acz nie wcześniej niż po nadaniu odpowiedniego stopnia.

4. W zdaniu drugim ust. 1 przewidziano, że na wniosek tej osoby wydaje się odpis dyplomu w jednym ze wskazanych w tym przepisie języków obcych. Wnioskowy tryb wydawania odpisu w języku obcym oznacza, że o ile odpis w języku polskim wydaje się z urzędu wraz z dyplomem (zgodnie ze zdaniem pierwszym ust. 1)⁸⁴, o tyle w żadnym z wypadków podmiot doktoryzujący/habilitujący nie wydaje z urzędu odpisu dyplomu w języku obcym. Do wydania takowego każdorazowo niezbędne jest złożenie wniosku przez osobę, która uzyskała dany stopień.

5. Obecna treść zdania drugiego ust. 1 komentowanego artykułu została nadana dopiero mocą art. 37 pkt 3 ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenia-

⁸² Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz.U. 2016, poz. 64 z późn. zm.).

⁸³ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 473.

⁸⁴ Tak również M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 473.

niem się wirusa SARS-CoV-2⁸⁵. We wcześniejszym brzmieniu przepis ten przewidywał, że: „Na wniosek tej osoby wydaje się odpis dyplomu w języku obcym”. Takie jego brzmienie (zresztą analogiczne wówczas np. w zakresie odpisów dyplomów ukończenia studiów – por. art. 77 ust. 2 w ówczesnym brzmieniu) było istotnie wadliwe z powodu braku wskazania katalogu języków obcych, w których wydaje się odpisy. Wskutek tego braku podmiot doktoryzujący/habilitujący miał obowiązek wydania odpisu dyplomu w takim języku obcym, jaki wskazał wnioskodawca – *lege non distinguente* w ówczesnym stanie prawnym uznać należało, że może być to jakikolwiek język obcy. Trafnie podkreślano w literaturze, że takie brzmienie przepisu powodowało obowiązek wydania odpisu dyplomu nawet we wszystkich możliwych językach świata (a takich, które można zapisać, jest współcześnie około 4 tysięcy), w tym w językach martwych i sztucznych. W efekcie wskazywano, że granice trudności wdrożenia tego przepisu wyznacza pomysłowość osób ubiegających się o odpisy w językach obcych⁸⁶. Sformułowanie zamkniętego katalogu języków obcych, w których wydaje się odpisy dyplomów, uznać należy za zmianę trafną.

6. W świetle komentowanego artykułu wydanie dyplomu doktorskiego albo dyplomu habilitacyjnego nie ma charakteru warunkowego, tzn. nie jest uzależnione od jakiegokolwiek innej przesłanki poza uzyskaniem odpowiedniego stopnia (przy czym za wydanie odpisów i duplikatów pobiera się opłaty – por. art. 181 i wydane na jego podstawie rozporządzenie). W szczególności wydanie tych dyplomów nie może być uzależnione od spełnienia przez osobę, która uzyskała stopień, innych wymagań. Niedopuszczalne jest zatem np. uzależnienie wydania dyplomu od uiszczenia opłaty za postępowanie (zob. komentarz do art. 182) i niewydawanie dyplomu osobie uchylającej się od uiszczenia opłaty za przeprowadzone postępowanie – dyplom należy w takim wypadku wydać, zaś egzekucję opłaty regulują odrębne przepisy.

III. Wzór i elementy dyplomu doktorskiego i dyplomu habilitacyjnego

7. Komentowany przepis, jak i w ogóle przepisy p.s.w.n., nie reguluje ani wzoru dyplomu doktorskiego i habilitacyjnego, ani ich obligatoryjnych elementów – jedynie te ostatnie, na mocy art. 181, przekazano do określenia w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego

⁸⁵ Ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U., poz. 875 z późn. zm.).

⁸⁶ Tak w kontekście analogicznego problemu dot. odpisów dyplomów ukończenia studiów wraz z suplementem K. Górak-Sosnowska, E. Wiśniewska, *Włączenie pracowników dziekanatów w proces tworzenia aktów normatywnych. Uwarunkowania strukturalne i możliwości ich przekroczenia*, „Krytyka Prawa” 2019, t. 11, nr 4, s. 54.

i nauki (zob. także komentarz do tego artykułu). Na podstawie tego upoważnienia wydano rozporządzenie w sprawie dyplomów doktorskich, dyplomów habilitacyjnych i legitymacji doktoranta⁸⁷.

W § 2 tego rozporządzenia określono następujące niezbędne elementy dyplomu doktorskiego:

- 1) nazwę dokumentu: „dyplom doktorski”;
- 2) nazwę i siedzibę podmiotu, który nadał stopień doktora, zwanego dalej „podmiotem doktoryzującym”;
- 3) godło lub logo podmiotu doktoryzującego;
- 4) imiona i nazwisko oraz datę i miejsce urodzenia posiadacza dyplomu doktorskiego;
- 5) tytuł rozprawy doktorskiej;
- 6) nazwę nadanego stopnia doktora (doktor nauk albo doktor sztuki) oraz wskazanie dziedziny nauki i dyscypliny naukowej albo dziedziny sztuki i dyscypliny artystycznej, a w przypadku, o którym mowa w art. 177 ust. 2 zdanie drugie i art. 177 ust. 6 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – dziedziny nauki;
- 7) datę nadania stopnia doktora;
- 8) pieczęć imienną i podpis kierownika podmiotu doktoryzującego albo osoby przez niego upoważnionej;
- 9) wytłoczoną na papierze pieczęć urzędową podmiotu doktoryzującego;
- 10) miejscowość i datę wydania dyplomu;
- 11) znak graficzny określony w przepisach wydanych na podstawie art. 10 ust. 4 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz.U. z 2017 r. poz. 986 i 1475 oraz z 2018 r. poz. 650 i 1669) dla kwalifikacji pełnej na poziomie 8 Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Natomiast w § 3 tego rozporządzenia określono następujące niezbędne elementy dyplomu habilitacyjnego:

- 1) nazwę dokumentu: „dyplom habilitacyjny”;
- 2) nazwę i siedzibę podmiotu, który nadał stopień doktora habilitowanego, zwanego dalej „podmiotem habilitującym”;
- 3) godło lub logo podmiotu habilitującego;
- 4) imiona i nazwisko oraz datę i miejsce urodzenia posiadacza dyplomu habilitacyjnego;

⁸⁷ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 września 2018 r. w sprawie dyplomów doktorskich, dyplomów habilitacyjnych i legitymacji doktoranta (Dz.U., poz. 1837 z późn. zm.).

- 5) określenie osiągnięcia naukowego albo artystycznego stanowiącego podstawę nadania stopnia doktora habilitowanego;
- 6) nazwę nadanego stopnia doktora habilitowanego (doktor habilitowany nauk albo doktor habilitowany sztuki) ze wskazaniem dziedziny nauki i dyscypliny naukowej albo dziedziny sztuki i dyscypliny artystycznej;
- 7) datę nadania stopnia doktora habilitowanego;
- 8) pieczętę imienną i podpis kierownika podmiotu habilitującego albo osoby przez niego upoważnionej;
- 9) wytłoczoną na papierze pieczęć urzędową podmiotu habilitującego;
- 10) miejscowość i datę wydania dyplomu.

8. Poza powyższą regulacją dot. elementów dyplomów (sprowadzającą się w istocie do zobowiązania ministra do uregulowania jej w drodze rozporządzenia), przepisy p.s.w.n. nie ustanawiają *expressis verbis* obowiązku zatwierdzenia wzoru dyplomu doktorskiego i habilitacyjnego w danym podmiocie doktoryzującym lub habilitującym. Jedynie przepisy wykonawcze, tj. przepisy ww. rozporządzenia w sprawie dyplomów doktorskich, dyplomów habilitacyjnych i legitymacji doktoranta, zdają się pośrednio wskazywać na konieczność istnienia „wzoru obowiązującego w podmiocie” doktoryzującym/habilitującym (szerzej na ten temat zob. teza 5 do art. 181). Skoro zatem wzór ten ma „obowiązywać”, to znaczy to, że w stosunku do niego powinna być podjęta czynność lub akt nadające mu moc obowiązującą. Wzór dyplomu może stanowić jeden z fakultatywnych elementów regulaminów nadawania stopni (zob. tezy 25–27 do art. 192), co wydaje się najbardziej korzystne z punktu widzenia przejrzystości legislacyjnej i kompletności tych regulaminów. Nie ma jednak przeszkód prawnych, aby wzór był zatwierdzony w drodze odrębnej uchwały⁸⁸. Z kolei w przypadku dyplomu doktorskiego wydawanego na podstawie ust. 2 dopuszczalne wydaje się ustalenie wzoru tego dyplomu w umowie o wspólnym nadawaniu stopnia doktora, o której mowa w art. 185 ust. 2.

Nieokreślenie obowiązku zatwierdzenia wzoru dyplomu doktorskiego i habilitacyjnego *expressis verbis* w przepisach p.s.w.n. ujawnia jednak kolejną systemową niespójność w porównaniu do regulacji dot. dyplomów ukończenia studiów (art. 77 ust. 3) oraz dokumentów potwierdzających ukończenie innych form kształcenia (art. 162), w przypadku których przewidziano przecież obligatoryjne zatwierdzanie wzorów.

⁸⁸ Podobnie M. Dokowicz, który zwraca uwagę, że wzór ten powinien być „zatwierdzony” przez senat albo radę naukową, przy czym autor nie wskazuje, aby miało to nastąpić właśnie w regulaminie nadawania stopnia doktora (zob. M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 473).

IV. Dyplom doktorski w przypadku wspólnego nadania stopnia doktora

9. Przepis ust. 2 komentowanego artykułu ustanawia zasadę, zgodnie z którą w przypadku nadawania stopnia doktora wspólnie przez uczelnie, instytuty PAN, instytuty badawcze lub instytuty międzynarodowe w dyscyplinie, w której każde posiada kategorię naukową A+, A albo B+, w tym z udziałem podmiotów zagranicznych, osoba, której nadano stopień doktora, otrzymuje wspólny dyplom doktorski wydany przez podmioty nadające stopień doktora albo dyplom doktorski wydany przez jeden z tych podmiotów, wskazany w umowie (tj. umowie o wspólnym nadawaniu stopnia doktora, o której mowa w art. 185 ust. 2; zob. także tezy 11–23 do tego artykułu). Na marginesie zauważyć należy, że w dotychczasowej literaturze wydawanie w takich przypadkach dyplomu doktorskiego tylko przez jeden podmiot kontestowano jako nieracjonalne i niewspółgrające z charakterem całego postępowania, zakładającym przecież zaangażowanie więcej niż jednego podmiotu⁸⁹. Pogląd ten wydaje się jednak nazbyt kategoriyczny, nie uwzględnia on bowiem nie tylko różnej skali możliwej współpracy (od bardzo szerokiej, aż po jedynie symboliczny udział innego podmiotu we wspólnym nadaniu stopnia), ale także faktu, że mimo wydania dyplomu tylko przez jeden podmiot, informacja o nadaniu stopnia wspólnie z innym podmiotem może być w treści tego dyplomu wyraźnie odnotowana.

10. Brzmienie ust. 2 komentowanego artykułu na zasadzie *a contrario* oznacza, że osoba taka nie może uzyskać dwóch odrębnych dyplomów wydanych przez oba podmioty wspólnie nadające stopień doktora. Należy jednak zastrzec, że jeżeli podmiotem wspólnie nadającym stopień jest podmiot zagraniczny, to nie jest on, rzecz jasna, związany brzmieniem polskiej ustawy. W takim przypadku zastosowanie w tym zakresie będą więc miały przepisy prawa obowiązujące w państwie, w którym działa ten podmiot.

11. Na marginesie zaznaczyć należy, że w przypadku dyplomu wspólnego, o którym mowa w ust. 2 komentowanego artykułu, nie przewidziano w przepisach prawa odrębnej regulacji dot. elementów wspólnego dyplomu, co wymusza stosowanie do takich dyplomów regulacji ogólnych dot. elementów dyplomu doktorskiego. Jest to kolejna legislacyjna niespójność, nie jest bowiem jasne, dlaczego w takim razie taką odrębną regulację przewidziano w przypadku wspólnych dyplomów ukończenia studiów – por. art. 81 pkt 9 p.s.w.n. oraz § 33–34 rozporządzenia w sprawie studiów⁹⁰.

⁸⁹ M. Ganobis-Bednarska, *O potrzebie deregulacji wspólnych przewodów doktorskich prowadzonych we współpracy zagranicznej w kontekście zmieniających się przepisów [w:] Czas internacjonalizacji II. Perspektywy, priorytety, projekty*, B. Siwińska, G. Mazurek (red.), Warszawa 2017, s. 163–164.

⁹⁰ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz.U., poz. 1861 z późn. zm.).

Art. 180.

1. Dyplomy doktorskie i dyplomy habilitacyjne oraz ich duplikaty i odpisy, przeznaczone do obrotu prawnego z zagranicą, są uwierzytelniane na wniosek zainteresowanego przez:

- 1) dyrektora NAWA – w przypadku stopni nadanych przez uczelnie;
- 2) Prezesa PAN – w przypadku stopni nadanych przez instytuty PAN oraz przez instytuty międzynarodowe;
- 3) ministra nadzorującego instytut badawczy – w przypadku stopni nadanych przez instytuty badawcze.

2. Za uwierzytelnienie pobierana jest opłata.

Spis treści

I. Uwierzytelnienie dyplomów doktorskich i habilitacyjnych	59
II. Sposób i koszt uwierzytelnienia dyplomów doktorskich i habilitacyjnych	60

I. Uwierzytelnienie dyplomów doktorskich i habilitacyjnych

1. W komentowanym artykule przewidziano możliwość uwierzytelniania dyplomów doktorskich i dyplomów habilitacyjnych oraz ich duplikatów i odpisów, przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą.

2. W komentowanym artykule określono organy właściwe do uwierzytelnienia tych dokumentów – w przypadku stopni nadanych przez uczelnie jest to dyrektor NAWA, w przypadku stopni nadanych przez instytuty PAN oraz przez instytuty międzynarodowe jest to Prezes PAN, w przypadku stopni nadanych przez instytuty badawcze jest to minister nadzorujący instytut badawczy. Na tle tego rozwiązania rodzi się pytanie, czy ustalenie trzech odrębnych organów właściwych w sprawie uwierzytelniania dyplomów, ich duplikatów i odpisów – w zależności od tego, jakiego rodzaju podmiot nadał stopień – jest zasadne i potrzebne. Nie trzeba daleko szukać przykładów problemów interpretacyjnych wynikających ze zbyt dużego skomplikowania tej, wydawałoby się prostej, materii – gdy bowiem dyplom jest wydany wspólnie, np. przez uczelnię i instytut PAN (zob. art. 185 ust. 2, art. 179 ust. 2 i komentarz do tych artykułów), nie jest na gruncie komentowanego artykułu jasne, który organ miałby dokonać uwierzytelnienia tego dyplomu, jego duplikatów i odpisów. Podobnie nie uwzględniono w komentowanym artykule stopni nadanych przez federacje podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki – o ile w przypadku federacji utworzonej przez podmioty tego samego rodzaju (np. dwie uczelnie albo dwa instytuty PAN) zastosować można wnioskowanie *per analogiam* (a więc, odpowiednio, uwierzytelnianie przez dyrektora NAWA oraz Prezesa PAN), o tyle niemożliwe jest to przy federacji utworzonej przez podmioty różnego rodzaju

(np. uczelnia i instytut badawczy). Nie rozwiewa tego problemu klauzula odpowiedniego stosowania do federacji komentowanego artykułu, przewidziana w art. 176 pkt 1. Tymczasem problem ten nie występowałby, gdyby do uwierzytelniania wszystkich dyplomów, ich duplikatów i odpisów właściwy był tylko jeden organ, co wydaje się rozwiązaniem najbardziej optymalnym (nie tylko z prawnego, ale i organizacyjnego punktu widzenia).

II. Sposób i koszt uwierzytelnienia dyplomów doktorskich i habilitacyjnych

3. Sposób uwierzytelniania wskazanych w komentowanym artykule dokumentów określony jest przepisami przywoływanego już rozporządzenia w sprawie dyplomów doktorskich, dyplomów habilitacyjnych i legitymacji doktoranta. Zgodnie z § 8 tego rozporządzenia, uwierzytelnienia dyplomu doktorskiego i dyplomu habilitacyjnego oraz ich duplikatów i odpisów, przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą, dokonuje się przez umieszczenie na dokumencie:

- 1) klauzuli uwierzytelniającej zawierającej stwierdzenie autentyczności podpisu i funkcji osoby podpisującej dokument lub tożsamości pieczęci urzędowej, którą jest opatrzony ten dokument;
- 2) podpisu osoby uwierzytelniającej;
- 3) pieczęci urzędowej Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, urzędu obsługującego ministra nadzorującego instytut badawczy albo Polskiej Akademii Nauk;
- 4) miejscowości i daty uwierzytelnienia.

4. Uwierzytelnienie zawsze następuje wyłącznie na wniosek zainteresowanego.

5. Zgodnie z ust. 2 komentowanego artykułu za uwierzytelnienie pobierana jest opłata. Wysokość i sposób pobierania tej opłaty określono w ww. rozporządzeniu. Zgodnie z § 9 ust. 1 tego aktu, za uwierzytelnienie dokumentu pobiera się opłatę w wysokości 26 zł. Natomiast zgodnie z ust. 2 tego paragrafu, opłatę, o której mowa w ust. 1, wnosi się na rachunek bankowy:

- 1) Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej – w przypadku uwierzytelniania dokumentów przez dyrektora Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej;
- 2) urzędu obsługującego ministra nadzorującego instytut badawczy – w przypadku uwierzytelniania dokumentów przez ministra nadzorującego instytut badawczy;
- 3) Kancelarii Polskiej Akademii Nauk – w przypadku uwierzytelniania dokumentów przez Prezesa Polskiej Akademii Nauk.

6. W przepisach prawa nie określono terminu dokonania uwierzytelnienia (podobnie jak np. terminu wydania dyplomu doktorskiego i habilitacyjnego – por. teza 3 do art. 179).

Art. 181.

Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki określi, w drodze rozporządzenia, niezbędne elementy dyplomu doktorskiego oraz dyplomu habilitacyjnego, sposób sporządzania duplikatów i odpisów dyplomów oraz dokonywania w nich sprostowań i zmian danych osobowych, wzór legitymacji doktoranta, sposób potwierdzania jej ważności, sposób uwierzytelniania dokumentów, o których mowa w art. 180 ust. 1, przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą, wysokość i sposób pobierania opłaty za uwierzytelnianie dokumentów oraz wysokość opłaty za wydanie duplikatu dyplomu, a także za wydanie odpisu dyplomu, w tym w języku obcym, mając na uwadze konieczność zapewnienia kompletności informacji zawartych w dyplomach, potrzebę poświadczenia statusu doktoranta oraz zapewnienia adekwatności wysokości opłat do kosztów, a także szczególne znaczenie dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą.

Spis treści

I. Upoważnienie do wydania rozporządzenia	61
II. Uwagi dot. upoważnienia i wydanego na jego podstawie rozporządzenia	62

I. Upoważnienie do wydania rozporządzenia

1. Przepis art. 181 zawiera upoważnienie do wydania rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, w którym określone mają zostać następujące zagadnienia:

- niezbędne elementy dyplomu doktorskiego oraz dyplomu habilitacyjnego;
- sposób sporządzania duplikatów i odpisów dyplomów oraz dokonywania w nich sprostowań i zmian danych osobowych;
- wzór legitymacji doktoranta i sposób potwierdzania jej ważności;
- sposób uwierzytelniania dokumentów, o których mowa w art. 180 ust. 1 (tj. dyplomów doktorskich i dyplomów habilitacyjnych, ich duplikatów i odpisów; szerzej zob. także komentarz do tego artykułu), przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą;
- wysokość i sposób pobierania opłaty za uwierzytelnienie tych dokumentów;

- wysokość opłaty za wydanie duplikatu dyplomu oraz za wydanie odpisu dyplomu, w tym w języku obcym.

2. W obecnym stanie prawnym wykonaniem komentowanego upoważnienia jest przywoływane już w komentarzu do art. 179 rozporządzenie MNiSW z dnia 21 września 2018 r. w sprawie dyplomów doktorskich, dyplomów habilitacyjnych i legitymacji doktoranta.

II. Uwagi dot. upoważnienia i wydanego na jego podstawie rozporządzenia

3. Inaczej niż miało to miejsce pod rządami uprzedniego stanu prawnego, rozporządzenie wydane na podstawie komentowanego przepisu jest w istocie jedynym dotyczącym spraw szeroko rozumianych stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki⁹¹. W przepisach p.s.w.n. nie przewidziano natomiast upoważnienia analogicznego do art. 31 u.s.n.t.n. (przed wejściem w życie na tej podstawie prawnej wydano rozporządzenie z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora⁹²). Większość zagadnień regulowanych w uprzednim stanie prawnym tym rozporządzeniem obecnie przekazano na mocy, odpowiednio, art. 192 ust. 2 i art. 221 ust. 14 do samodzielnego uregulowania przez podmioty doktoryzujące i habilitujące w tzw. regulaminach nadawania stopni (zob. w tym zakresie zwłaszcza tezy 11–14 do art. 192).

4. W zakresie legislacyjnej jakości komentowanego upoważnienia do wydania rozporządzenia warto wskazać, że budzi ono wątpliwości co do prawidłowości sformułowania wytycznych jako jednego z obligatoryjnych elementów upoważnienia. W zakresie wzoru legitymacji doktoranta i sposobu potwierdzania jej ważności jedyną wytyczną zawartą w ustawowym upoważnieniu jest bowiem potrzeba poświadczenia statusu doktoranta, podczas gdy już samo istnienie takiego dokumentu jak legitymacja doktoranta jest wyrazem istnienia tej potrzeby i dostrzeżenia jej przez ustawodawcę. Tak sformułowane wytyczne określa się w doktrynie mianem pozornych i kwestionuje się ich legalność⁹³.

⁹¹ Częściowo, bo w zakresie legitymacji doktoranta, materia przekazana do uregulowania w rozporządzeniu obejmuje zagadnienia dotyczące szkół doktorskich, bo to w nich wydaje się takowe legitymacje (art. 208 ust. 4).

⁹² Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U., poz. 261).

⁹³ Por. analogiczne uwagi do upoważnienia do wydania rozporządzenia określającego wzór legitymacji służbowej nauczyciela akademickiego – Ł. Kierznowski, *O jakości legislacji w sferze szkolnictwa wyższego i nauki na przykładzie upoważnień do wydania rozporządzeń wykonawczych w ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* [w:] *Problemy legislacji administracyjnej*,

5. Jak było to już szerzej wskazywane w komentarzu do art. 179, przepisy p.s.w.n. nie określają wzoru dyplomu doktorskiego i habilitacyjnego, a jedynie przekazują do uregulowania w rozporządzeniu – wydanym właśnie na podstawie komentowanego w tym miejscu artykułu – niezbędne elementy tych dyplomów. Z przepisów tego rozporządzenia wynika jednak pośrednio, że w podmiotach doktoryzujących i habilitujących obowiązywać muszą konkretne wzory dyplomów doktorskich i habilitacyjnych. Wskazuje na to wyrażenie § 5 ust. 1 tego rozporządzenia, zgodnie z którym duplikat dyplomu doktorskiego i dyplomu habilitacyjnego sporządza się na druku dyplomu, „według wzoru obowiązującego w podmiocie, który wydał ten dyplom, w dacie wydania dyplomu” (zob. także tezy 7–8 do art. 179).

Art. 182.

1. Osoba, która ubiega się o nadanie stopnia doktora, stopnia doktora habilitowanego lub tytułu profesora, wnosi opłatę za przeprowadzenie postępowania w tej sprawie.

2. Opłatę wnosi się na rzecz uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego albo RDN.

3. Wysokość opłaty nie może przekraczać kosztów postępowania, uwzględniających w szczególności koszty wynagrodzeń promotora lub promotorów, promotora pomocniczego i recenzentów.

4. Opłaty nie pobiera się w uczelni, instytucie PAN, instytucie badawczym, instytucie międzynarodowym od osoby ubiegającej się o stopień doktora, która ukończyła kształcenie w szkole doktorskiej.

5. W uzasadnionych przypadkach rektor, dyrektor instytutu PAN, dyrektor instytutu badawczego lub dyrektor instytutu międzynarodowego może zwolnić z opłaty w całości lub w części.

6. W przypadku nauczyciela akademickiego albo pracownika naukowego koszty postępowania ponosi zatrudniająca go uczelnia, instytut PAN, instytut badawczy lub instytut międzynarodowy.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	64
II. Zasada odpłatności za postępowanie w sprawie nadania stopni i tytułu	64

III. Wyjątki od zasady odpłatności za postępowanie w sprawie nadania stopni i tytułu	65
IV. Zwolnienie z opłaty za przeprowadzenie postępowania	69
V. Wysokość opłaty za przeprowadzenie postępowania. Pojęcie kosztu postępowania	70
VI. Sposób i tryb ustalenia wysokości opłaty za przeprowadzenie postępowania oraz sposobu i trybu jej uiszczenia	74
VII. Problem umów z osobami ubiegającymi się o stopnie	79

I. Uwagi ogólne

1. Przepis art. 182 zawiera zbiór bardzo istotnych – tak z punktu widzenia podmiotów nadających stopnie, jak i osób ubiegających się o nie – regulacji dotyczących pokrywania kosztów przeprowadzenia postępowania w sprawie nadania stopnia. Inaczej niż miało to miejsce w uprzednim stanie prawnym, tj. pod rządami u.s.n.t.n., ustawodawca wprost zdecydował się na sformułowanie zasady odpłatności postępowań awansowych (ust. 1), wskazanie podmiotu, na rzecz którego wnosi się opłatę (ust. 2), wskazanie podstawy ustalenia oraz dopuszczalną wysokość opłaty za przeprowadzenie postępowania (ust. 3), wskazanie wyjątku od zasady odpłatności postępowań awansowych (ust. 4), możliwości częściowego lub całościowego zwolnienia z opłaty w uzasadnionych przypadkach (ust. 5) oraz wskazanie podmiotu ponoszącego koszty postępowania w przypadku, gdy osobą ubiegającą się o stopień jest nauczyciel akademicki albo pracownik naukowy (ust. 6). Regulacje te, ze względu na swoją wagę, wymagają odrębnej i wnikliwej analizy dla każdego z zagadnień regulowanych przepisami komentowanego artykułu. Dotyczą one równolegle wszystkich postępowań (tj. zarówno dotyczących stopni doktora i doktora habilitowanego, jak i tytułu profesora), jednak ze względu na tematykę niniejszego opracowania przedstawione zostaną wyłącznie w kontekście stopni.

2. Istotne znaczenie dla odpłatności postępowań mają kwestie wynagrodzeń osób pełniących w ich toku różne funkcje, co szerzej omówiono w komentarzu do art. 184.

II. Zasada odpłatności za postępowanie w sprawie nadania stopni i tytułu

3. Przepis ust. 1 art. 182 ustanawia ogólną zasadę odpłatności postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora, przewidując, że osoba, która ubiega się o nadanie stopnia lub tytułu, wnosi opłatę za przeprowadzenie postępowania w tej sprawie. Podkreślić należy, że ustawodawca nie uzależnił obowiązku wniesienia opłaty za przeprowadzenie postępowania od jego wyniku – opłatę należy zatem uiścić zarówno w przypadku

nadania stopnia/tytułu, jak i odmowy jego nadania, przy czym w pewnych przypadkach wynik postępowania może wpływać na wysokość opłaty, o czym szerzej w dalszej części.

4. Przepis ust. 2 art. 182 przewiduje, że opłatę wnosi się na rzecz uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego albo RDN. Choć przepis nie wskazuje tego *expressis verbis*, to jednak jest jasne, że opłatę wnosi się na rzecz dokładnie tego podmiotu spośród wskazanych w ust. 2, który prowadzi dane postępowanie. Regulacja ta jest ze wszech miar uzasadniona, wszak to właśnie ten podmiot prowadzący postępowania ponosi jego koszty, których rekompensatą ma być opłata wnoszona przez osobę ubiegającą się o stopień lub tytuł.

III. Wyjątki od zasady odpłatności za postępowanie w sprawie nadania stopni i tytułu

5. Opisana wyżej zasada odpłatności za przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia i tytułu nie ma charakteru bezwzględnego. W komentowanym artykule – jak i w innych przepisach, które zostaną niżej przywołane – przewidziano od niej kilka wyjątków, łągodzących znaczenie tej zasady. Wyjątki te w pewnych przypadkach przewidują całkowite wyłączenie pewnych kategorii osób z obowiązku odpłatności, a w pewnych przypadkach modyfikują generalny kształt tej zasady w postaci przeniesienia obowiązku wniesienia opłaty na podmiot inny niż osoba ubiegająca się o stopień.

6. Pierwszy wyjątek od zasady odpłatności przewidziano w ust. 4 komentowanego artykułu, zgodnie z którym opłaty nie pobiera się w uczelni, instytucie PAN, instytucie badawczym, instytucie międzynarodowym od osoby ubiegającej się o stopień doktora, która ukończyła kształcenie w szkole doktorskiej. Przez osobę, która ukończyła kształcenie w szkole doktorskiej, należy rozumieć osobę, która kształcąc się w szkole doktorskiej, złożyła rozprawę doktorską w trybie art. 204 ust. 1. Nie jest „ukończeniem kształcenia w szkole doktorskiej” samo zrealizowanie programu kształcenia w tej szkole⁹⁴.

7. Z ust. 4 komentowanego artykułu wynika bezsprzecznie – na zasadzie *lege non distinguente nec nostrum est distinguere* – że absolwent szkoły doktorskiej korzysta z prawa do bezpłatnego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w każdym (jakimkolwiek) wybranym przez siebie podmiocie doktoryzującym, nie zaś tylko w tym, w którym ukończył kształcenie w szkole doktorskiej. Wybór podmiotu doktoryzującego należy w całości do osoby ubiegającej się o stopień.

⁹⁴ Szerzej zob. Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018, s. 57–60.

8. Co więcej, prawo do bezpłatnego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, jakim na mocy ust. 4 komentowanego artykułu dysponują absolwenci szkół doktorskich, jest nieograniczone ani w czasie, ani co do liczby postępowań. Prawo to nie jest również ograniczone do postępowania w sprawie nadania stopnia wyłącznie w tych dyscyplinach, w których miało miejsce kształcenie w szkole doktorskiej. Ponadto fakt niepobierania opłaty od takiej osoby nie ma związku z brzmieniem rozprawy doktorskiej – może być ona tą samą, która została złożona w trybie art. 204 ust. 1 jako rozprawa kończąca kształcenie w szkole doktorskiej, ale może to być również inna rozprawa – w tym uzupełniona, zaktualizowana lub w nawet jeszcze większym zakresie zmodyfikowana wersja rozprawy złożonej w szkole doktorskiej w trybie art. 204 ust. 1.

9. Powyższe względy wyraźnie wskazują na niezwykle szeroką gwarancję bezpłatności postępowania w sprawie nadania stopnia doktora dla absolwentów szkół doktorskich. Wydaje się, że tak szeroki zakres bezpłatności postępowań wobec absolwentów szkół doktorskich ma korespondować z elitarnością tej nowej formy kształcenia doktorantów, trudno jednak wyzbyć się wrażenia, że konstrukcja taka pomija interes podmiotów doktoryzujących, które mogą być zobowiązane do samodzielnego ponoszenia kosztów postępowania nawet w przypadku takich kandydatów do stopnia doktora, którzy nie tylko nie odbywali kształcenia w danym podmiocie, ale nawet szerzej – nie mają z nim (i nie będą mieć po przeprowadzeniu postępowania) żadnych naukowych związków.

10. Drugi wyjątek od zasady odpłatności postępowań awansowych jest blisko związany z omówioną wyżej regulacją, będącą podstawą pierwszego wyjątku. Przewidziano go w art. 179 ust. 9 p.w.p.s.w.n., który stanowi, że do osób, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i ubiegają się o nadanie stopnia doktora na zasadach określonych w p.s.w.n., stosuje się odpowiednio przepis art. 182 ust. 4 p.s.w.n. Oznacza to, że komentowaną w tym miejscu bezpłatnością postępowań w sprawie nadania stopnia doktora objęto także tzw. „starych” doktorantów, a więc tych, którzy rozpoczęli kształcenie w ramach studiów doktoranckich, acz ubiegają się o stopień doktora już na podstawie przepisów p.s.w.n.

W praktyce na tle tego przepisu rozpowszechnił się pogląd, zgodnie z którym przepis ten znajdzie zastosowanie wyłącznie wówczas, gdy dana osoba nadal jeszcze posiada status doktoranta (w ramach studiów doktoranckich), a więc nie obejmuje osób, które z jakichś względów nie są już doktorantami (w tym również takich, które studia doktoranckie rozpoczęły wiele lat temu albo kształciły się w ich ramach przez bardzo krótki czas). Wydaje się jednak, że takie zawężenie nie znajduje dostatecznych podstaw prawnych. Przepis art. 179 ust. 9 p.w.p.s.w.n. wyraźnie odnosi się „osób, które rozpoczęły studia doktoranckie”,

nie zaś do „doktorantów, którzy rozpoczęli studia doktoranckie” (jak ma to miejsce wielokrotnie w przypadku innych przepisów tej samej ustawy, np. art. 275 ust. 3 p.w.p.s.w.n., czy też art. 281 p.w.p.s.w.n.; pojęcie „osób” oraz „doktorantów”, którzy rozpoczęli studia doktoranckie, jest więc wyraźnie przez ustawodawcę rozróżniane). To zatem wyłącznie rozpoczęcie studiów doktoranckich przed rokiem akademickim 2019/2020, nie zaś rozpoczęcie tych studiów oraz posiadanie statusu doktoranta decyduje o stosowaniu normy wywodzonej z tego przepisu. W związku z tym wykładnia art. 179 ust. 9 p.w.p.s.w.n., przewidująca objęcie dyspozycją tego przepisu wyłącznie osoby, które posiadają status doktoranta, choć w pewnych przypadkach może być zrozumiała pod kątem słuszności, wydaje się być nie do pogodzenia z literalnym brzmieniem tego przepisu nadanym mu przez ustawodawcę. Nie zmienia takiego wyniku wykładni nawet jedynie „odpowiednie” stosowanie art. 182 ust. 4.

11. Trzeci wyjątek od zasady odpłatności postępowania w sprawie nadania stopnia lub tytułu przewidziano w ust. 6 komentowanego artykułu. Zgodnie z tym przepisem w przypadku, gdy osobą ubiegającą się o stopień jest nauczyciel akademicki albo pracownik naukowy, obowiązek pokrycia kosztów postępowania wciąż wprawdzie istnieje, jednak z mocy ust. 6 zobowiązany do ich pokrycia jest podmiot, który taką osobę zatrudnia, nie zaś kandydat do stopnia. Jest to więc wyjątek od zasady odpłatności w takim sensie, iż nie zdejmuje on generalnie obowiązku pokrycia kosztów danego postępowania, ale zdejmuje obowiązek uiszczenia opłaty pokrywającej te koszty z osoby ubiegającej się o stopień lub tytuł. Podmiot zatrudniający takiego nauczyciela akademickiego lub pracownika naukowego ponosi koszty postępowania niezależnie od tego, w jakim podmiocie toczy się postępowanie, również bowiem i w tym przypadku obowiązuje generalna zasada, iż wybór podmiotu doktoryzującego/habilitującego należy wyłącznie do osoby ubiegającej się o stopień.

Kluczowe dla ustalenia kręgu osób objętych wyjątkiem z ust. 6 komentowanego artykułu jest ustalenie znaczenia pojęć „nauczyciel akademicki” oraz „pracownik naukowy”. Pojęcia te wyjaśniono w komentarzu do art. 183 (zob. tezy 5–11 do tego artykułu). W każdym więc przypadku, w którym dana osoba – nawet będąc zatrudniona przez uczelnię, instytut PAN, instytut badawczy lub instytut międzynarodowy – nie będzie mogła zostać uznana za nauczyciela akademickiego albo pracownika naukowego, będzie ona zobowiązana do uiszczenia opłaty zgodnie z zasadą wynikającą z ust. 1 komentowanego artykułu, a podmiot ją zatrudniający nie będzie zobowiązany do pokrycia kosztów postępowania.

12. Czwarty, ostatni wyjątek od zasady odpłatności za postępowania awansowe przewidziano w art. 206 ust. 2, zgodnie z którym w przypadku braku szkoły doktorskiej prowadzącej kształcenie w danej dyscyplinie podmiot

prowadzący szkołę doktorską, w której zaprzestano kształcenia, pokrywa osobom, które utraciły możliwość ukończenia kształcenia, koszty postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w trybie eksternistycznym. Osoby takie, co do zasady, nie uzyskają statusu absolwenta szkoły doktorskiej, nie znajdzie zatem wobec nich zastosowania art. 182 ust. 4.

Przepis ten z jednej strony dotyczy trudno wyobraźalnego, nadzwyczajnego zbiegu okoliczności, polegającego na tym, że miałyby istnieć tylko ta jedna i to akurat likwidowana szkoła doktorska kształcąca w danej dyscyplinie, zaś z drugiej strony obarczony jest poważną wadą – nie uwzględnia bowiem przypadku, w którym podmiot prowadzący szkołę doktorską w ogóle nie zapewnił doktorantowi możliwości kontynuowania kształcenia, do czego obliguje go art. 206 ust. 1, mimo istnienia innej szkoły doktorskiej prowadzącej kształcenie w danej dyscyplinie⁹⁵.

13. Zwrócić należy uwagę, że podobnie jak art. 182 ust. 4, przepis art. 206 ust. 2 dotyczy postępowania w sprawie nadania stopnia doktora prowadzonego w każdym (jakimkolwiek) wybranym przez kandydata do stopnia podmiocie doktoryzującym, a nie tylko w tym, w którym funkcjonowała zlikwidowana szkoła doktorska. Norma wynikająca z art. 206 ust. 2 nie jest także ograniczona w czasie ani co do liczby postępowań. Co więcej, zasada, zgodnie z którą to podmiot prowadzący zlikwidowaną szkołę doktorską pokrywa koszty postępowania, nie jest ograniczona do uzyskania stopnia wyłącznie w tej dyscyplinie, w której miało miejsce kształcenie w szkole doktorskiej.

14. Przepisy statuujące wyjątek trzeci i czwarty – a więc, odpowiednio, art. 182 ust. 6 oraz art. 206 ust. 2 – cechują się pewną nieprecyzyjnością. Przewidują one bowiem, że określony podmiot „ponosi koszty postępowania” (art. 182 ust. 6) oraz „pokrywa osobom [...] koszty postępowania” (art. 206 ust. 2), przez co nie jest jasne, czy podmiot ten uiszcza opłatę za przeprowadzenie postępowania na rzecz podmiotu, w którym prowadzone jest to postępowanie, zamiast osoby ubiegającej się o stopień (jest zatem zobowiązany względem podmiotu doktoryzującego/habilitującego), czy raczej pokrywa osobom, które utraciły możliwość ukończenia kształcenia, koszty już przez te osoby poniesione (a więc w istocie refunduje opłatę już uiszczoną, jest zatem zobowiązany względem osoby ubiegającej się o stopień, a nie podmiotu doktoryzującego/habilitującego). Wykładnia literalna tych przepisów, jak i wykładnia całego art. 182, mogłaby wskazywać, że w tym pierwszym przypadku taki podmiot jest zobowiązany bezpośrednio wobec podmiotu, w którym prowadzi się postępowanie, zaś w tym drugim – że podmiot taki jest zobowiązany zrefundować koszty

⁹⁵ Szerzej zob. Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018, s. 68–69.

poniesione przez osobę ubiegającą się o stopień. Niewykluczone wydaje się jednak zawarcie porozumienia, na mocy którego podmiot zaprzestający kształcenia doktorantów pokryje koszty postępowania w taki sposób, iż uiści opłatę bezpośrednio na rzecz podmiotu, w którym zostało przeprowadzone postępowanie. Współgrałoby to z prostotą i ekonomiką postępowania.

Powyższe niuanse mają znaczenie nie tylko teoretyczne, bowiem to wyłącznie osoba zobowiązana do poniesienia kosztów może wnieść zażalenie na postanowienie ustalające ich wysokość (o czym szerzej w tezach 30–36 do niniejszego artykułu).

IV. Zwolnienie z opłaty za przeprowadzenie postępowania

15. Regulacją w pewnym sensie łagodzącą kształt zasady odpłatności postępowań awansowych jest też możliwość zwolnienia osoby ubiegającej się o stopień lub tytuł z całości lub części tej opłaty. Regulacji tej nie należy postrzegać jako wyjątku od zasady odpłatności (te wymieniono i opisano w punkcie wyżej), ponieważ w takiej sytuacji zasada odpłatności nie przestaje obciążać osoby ubiegającej się o stopień, a jedynie z pewnych uzasadnionych względów następuje podwójnie konkretne (co do konkretnej osoby i co do konkretnego postępowania) zwolnienie z całości lub części opłaty.

16. Zgodnie z ust. 5 komentowanego artykułu, w uzasadnionych przypadkach rektor, dyrektor instytutu PAN, dyrektor instytutu badawczego lub dyrektor instytutu międzynarodowego może zwolnić z opłaty w całości lub w części. Ustawodawca celowo posługuje się niedookreślonym pojęciem „uzasadnionych przypadków”, co daje możliwość oceny *a casu ad casum*, czy dany przypadek jest rzeczywiście uzasadniony w stopniu wystarczającym do całościowego albo częściowego zwolnienia z opłaty. Przepis ust. 5 komentowanego artykułu stanowi w pewnym sensie odpowiednik art. 267 k.p.a., który stanowi, że w razie niewątpliwej niemożności poniesienia przez stronę opłat, kosztów i należności związanych z tokiem postępowania organ administracji publicznej może ją zwolnić w całości lub w części od ponoszenia tych opłat, kosztów i należności, zaś zwolnienie od opłat skarbowych następuje z zachowaniem przepisów o tych opłatach.

Przepisy p.s.w.n. rozszerzają jednak dopuszczalne przesłanki zwolnienia od opłaty, gdyż pojęcie „uzasadnionego przypadku”, którym posługuje się ustawodawca w p.s.w.n., jest szersze niż „niewątpliwa niemożność poniesienia opłaty”, będąca przesłanką zwolnienia w całości lub części od opłaty na gruncie k.p.a. Innymi słowy mogą wystąpić przypadki, w których nie wystąpi niemożność poniesienia opłaty przez osobę ubiegającą się o stopień, ale i tak będą one „uzasadnione” w kontekście całościowego lub częściowego zwolnienia od opłaty.

17. Zaznaczyć należy, że ustawodawca nie wskazał choćby przykładowo sfer, w ramach których przypadki te mogą być uzasadnione. Rektor/dyrektor instytutu może więc kierować się np. trudną sytuacją materialną lub życiową osoby ubiegającej się o stopień (niskie dochody, problemy ze zdrowiem, przejściowe trudne sytuacje spowodowane zdarzeniami losowymi itd.), ale mogą to być także względy naukowe (np. szczególnie znaczące osiągnięcia naukowe, wyróżnienie rozprawy doktorskiej, realizacja prestiżowego projektu badawczego w podmiocie, w którym prowadzone jest postępowanie itd.) lub inne, o ile rektor/dyrektor instytutu uzna je za uzasadnione.

18. Zwraca również uwagę fakt, że kompetencję do zwolnienia z opłaty przewidziano dla organu innego niż organ nadający stopień. W uczelni z opłaty zwolnić może bowiem wyłącznie rektor, zaś w instytucie – wyłącznie dyrektor tego instytutu. Niedopuszczalne jest zatem dokonanie zwolnienia przez jakiegokolwiek inny organ uczelni lub instytutu, w tym organ nadający stopień, np. wraz z uchwałą o nadaniu stopnia.

19. Należy zauważyć, że rektor uczelni/dyrektor instytutu nie dysponuje jednak pełną dowolnością w zakresie częściowych lub całościowych zwolnień od opłaty, gdyż zasady zwalniania z tej opłaty muszą być określone nie przez rektora uczelni/dyrektora instytutu, lecz przez senat/radę naukową w regulaminach nadawania stopni, o których mowa w art. 192 ust. 2 oraz art. 221 ust. 14 (zob. komentarz do tych przepisów). W tym kontekście zastanawiające jest, czy ustawodawca nie powinien raczej przewidzieć określenia w regulaminach „trybu” zwolnienia od tych opłat (zob. art. 192 ust. 2 pkt 2), nie zaś „zasad”, gdyż te określone są przecież w art. 182.

20. Z brzmienia ust. 5 wynika, że zwolnienie z opłaty w całości lub w części może nastąpić niezależnie od tego, jaki podmiot z mocy ustawy zobowiązany jest do jej uiszczenia (osoba ubiegająca się o stopień czy też podmiot ją zatrudniający). Kwestia tego, w jakim trybie odbywa się zwolnienie w każdym z tych przypadków, powinna być określona w regulaminie nadawania stopnia.

V. Wysokość opłaty za przeprowadzenie postępowania. Pojęcie kosztu postępowania

21. Przepis ust. 3 komentowanego artykułu zawiera regulację kluczową dla ustalania wysokości opłaty za przeprowadzenie postępowania. Stanowi on bowiem, że wysokość opłaty nie może przekraczać kosztów postępowania, uwzględniających w szczególności koszty wynagrodzeń promotora lub promotorów, promotora pomocniczego i recenzentów. Takie brzmienie przepisu oznacza, że choć różne elementy mogą się składać na koszty postępowania,

o czym szerzej w dalszej części, to jednak koszty te pozostają jedyną podstawą dla ustalenia wysokości opłaty. Innymi słowy oznacza to, że niedopuszczalne prawnie jest pobieranie opłaty w wysokości przekraczającej koszty postępowania – granica kosztów postępowania jest jednocześnie granicą legalności opłaty pobieranej za jego przeprowadzenie.

22. Z brzmienia ust. 3 wynika natomiast niewątpliwie, że podmiot prowadzący postępowanie – jeżeli uzna to za zasadne – może ustalać wysokość opłaty na poziomie niższym niż wysokość kosztów postępowania. Komentowany przepis nie pozwala jedynie na przekraczanie granicy kosztów postępowania; nie zamyka jednak możliwości modyfikowania wysokości opłaty za przeprowadzenie postępowania „w dół” względem kosztów tego postępowania. Takich warunków ustalania wysokości opłaty nie należy jednak utożsamiać ze zwolnieniem z całości lub części tej opłaty, co dokonywane jest wyłącznie przez rektora uczelni/dyrektora instytutu.

23. W zakresie pojęcia „koszt postępowania” należy stwierdzić, że kosztem postępowania jest taki koszt, który nie wystąpiłby, gdyby postępowanie nie było prowadzone. Nie można zatem uznać za koszt postępowania takich kosztów, które podmiot mający prowadzić postępowanie i tak poniósłby, gdyby postępowanie nie zaistniało, np. koszty zatrudnienia pracowników administracyjnych, którzy w razie wszczęcia postępowania będą wykonywali czynności techniczno-organizacyjne związane z jego przebiegiem, koszty organizacji posiedzeń organów kolegialnych, które i tak by się odbyły, czy też stałe koszty infrastrukturalne i użytkowe. Ponadto dla legalności pobieranej opłaty istotne jest, aby zawsze miała ona odzwierciedlenie w realnych, weryfikowalnych kosztach przeprowadzenia postępowania. W tym kontekście wysoce wątpliwe – choć często spotykane w praktyce – jest zaliczanie do kosztów przeprowadzenia postępowania, a więc i do opłaty, kosztów pośrednich podmiotu prowadzącego postępowanie w stałej, określonej procentowo wysokości, niezależnie od realnej wysokości kosztów ogólnoadministracyjnych poniesionych w związku z konkretnym, jednostkowym postępowaniem. Chodzi więc o przypadki, gdy niezależnie od konkretnych kosztów danego postępowania podmiot prowadzący postępowanie narzuca koszty pośrednie w stałej, procentowej wysokości, nawet gdy nie mają one bezpośredniego pokrycia w poniesionych przez podmiot kosztach (a prawo nie narzuca przecież górnej granicy tego rodzaju kosztów pośrednich, co wprost może prowadzić do nadużyć). Takie działanie należy zakwalifikować jako naruszenie art. 182 ust. 3, zgodnie z którym wysokość opłaty nie może przekraczać kosztów postępowania. Koszty administracyjne mogą oczywiście stanowić część kosztów postępowania, a tym samym wpływać na wysokość opłaty, pod warunkiem jednak, że są to koszty faktycznie poniesione przez podmiot,

możliwe do udokumentowania oraz że są to koszty z tego postępowania wynikające i ściśle z nim związane, a nie, jak było to już wyżej wskazywane, ogólne koszty funkcjonowania podmiotu, które wystąpią niezależnie od tego, czy to konkretne postępowanie zostanie przeprowadzone.

24. Na tle powyższej tezy należy również zaznaczyć, że wysokość całej opłaty, analogicznie jak wysokość kosztów tzw. „pośrednich”, nie może być wyabstrahowana z rzeczywistych kosztów postępowania w taki sposób, że wskazana zostanie jej stała wysokość obowiązująca w danym podmiocie. Prawna niedopuszczalność takiego rozwiązania wymaga tym większego podkreślenia, że spotykane są przypadki podmiotów doktoryzujących i habilitujących, w których regulaminy nadawania stopnia wskazują stałą wysokość opłaty za przeprowadzenie postępowania (albo wprost kwotowo, albo poprzez mnożnik innych stawek), niezależną od wysokości kosztów danego postępowania. Takie rozwiązanie, jakkolwiek rozpowszechnione w praktyce, również jest naruszeniem art. 182 ust. 3, ale także art. 192 ust. 2 pkt 2 oraz art. 221 ust. 14 pkt 2, będących podstawami prawnymi do uchwalenia regulaminów nadawania stopni – regulaminy te mają bowiem, zgodnie z ww. przepisami, określać „zasady ustalania wysokości opłaty za postępowanie oraz zwalniania z tej opłaty”, nie zaś *expressis verbis* wysokość tej opłaty (por. także komentarz do tych artykułów).

25. Użyty przez ustawodawcę w ust. 3 zwrot „w szczególności” oznacza, że koszty wynagrodzeń promotora lub promotorów, promotora pomocniczego i recenzentów są podstawowymi (przykładowymi), ale nie jedynymi kosztami postępowania. W praktyce obrotu prawnego do kosztów postępowania zalicza się także np. koszty zorganizowania obrony rozprawy doktorskiej/kolokwium habilitacyjnego, w tym koszty podróży i zakwaterowania osób biorących udział w tych czynnościach (np. recenzenci, członkowie komisji habilitacyjnej). W zależności od szczegółowego trybu postępowania obowiązującego w danym podmiocie (zob. art. 192 ust. 2 i art. 221 ust. 14), w postępowaniu mogą wystąpić jeszcze inne dodatkowe koszty (np. koszty przeprowadzenia obrony rozprawy doktorskiej lub kolokwium habilitacyjnego przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, koszty oprogramowania służącego do głosowania tajnego przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, koszty dodatkowych spotkań/posiedzeń komisji habilitacyjnej, koszty wynajmu pomieszczenia niezbędnego do przeprowadzenia publicznej obrony rozprawy doktorskiej – jeśli podmiot doktoryzujący z jakichś względów takiego odpowiedniego pomieszczenia nie posiada – i tak dalej).

26. Obowiązek wniesienia opłaty za przeprowadzenie postępowania nie jest uzależniony od jego wyniku, podczas gdy od takiego wyniku, zgodnie

z art. 184 ust. 2 zdanie drugie, uzależniona jest wypłata wynagrodzenia promotorowi i promotorowi pomocniczemu – nie następuje ona w przypadku postępowania zakończonego odmową nadania stopnia doktora. Ponieważ jednak art. 182 ust. 3 stanowi, że wysokość opłaty nie może przekraczać kosztów postępowania, uwzględniających w szczególności koszty wynagrodzeń promotora lub promotorów, promotora pomocniczego i recenzentów, w przypadku postępowań doktorskich oznacza to, że wynik postępowania może znacząco wpłynąć na wysokość opłaty. W przypadku innych postępowań wpływ ten jest mniejszy.

27. W zakresie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora należy zwrócić uwagę, że nie jest dopuszczalne – choć spotykane niekiedy w praktyce – zaliczanie do kosztów postępowania kosztów przeprowadzenia weryfikacji efektów uczenia się na poziomie 8 PRK. Wynika to z faktu, iż art. 182 ust. 1 przewiduje wnoszenie opłaty za przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia lub tytułu, zaś ust. 3 tego artykułu przewiduje, że wysokość opłaty nie może przekraczać kosztów postępowania, podczas gdy potwierdzanie efektów uczenia się na poziomie 8 PRK następuje przed wszczęciem postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, nie jest zatem jego częścią, a co więcej – negatywny wynik procesu potwierdzenia tych efektów uczenia się uniemożliwi wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (szerzej zob. tezy 9–10 do art. 189).

28. Na tle powyższej tezy należy podkreślić, że wysoce wątpliwa jest kwestia dopuszczalności pobierania jakiegokolwiek, nawet niebędącej częścią kosztów postępowania, opłaty za weryfikację efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK w przypadku osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym. Zgodnie z art. 79 ust. 2 pkt 2, uczelnia publiczna może pobierać opłaty za przeprowadzenie potwierdzania efektów uczenia się. Jej wysokość, zgodnie z art. 80 ust. 4, nie może przekroczyć kosztów przeprowadzenia potwierdzenia efektów uczenia się o więcej niż 20%. Przepis ten budzi jednak daleko posunięte wątpliwości – w pewnych bowiem przypadkach przepisy p.s.w.n. stanowią o „potwierdzaniu” efektów uczenia się (por. np. art. 28 ust. 1 pkt 13, art. 79 ust. 2 pkt 2 i art. 80 ust. 4 częściowo także art. 186 ust. 1 pkt 2), w pewnych zaś – np. art. 68 ust. 2 czy też art. 192 ust. 2 pkt 6 – o „weryfikacji” efektów uczenia się. Niekiedy ta rozbieżność terminologiczna występuje wręcz w ramach jednego artykułu (por. art. 80 ust. 4 i 6), a w jeszcze innych przypadkach mowa jest o „uzyskiwaniu” efektów uczenia się (częściowo art. 186 ust. 1 pkt 2), a nawet o „weryfikacji uzyskanych efektów uczenia się” (np. art. 85 ust. 1 pkt 3). Bliższa analiza wszystkich przypadków posługiwania się przez ustawodawcę ww. zwrotami prowadzi jednak do wniosku, że pojęcie „potwierdzanie efektów uczenia się” występuje przede wszystkim (choć nie wyłącznie

– por. częściowo art. 186 ust. 1 pkt 2) w kontekście jednego ze sposobów rekrutacji na studia (por. art. 69 ust. 1 pkt 2 oraz art. 71). Jakkolwiek zatem w zakresie konsekwencji posługiwania się przez ustawodawcę ww. pojęciami można mieć zastrzeżenia, to jednak wydaje się, że art. 79 ust. 2 pkt 2 nie może stanowić podstawy prawnej do pobierania opłaty za weryfikację efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK na potrzeby nadania stopnia doktora. Ponadto, co także nie pozostaje w tym przypadku bez znaczenia, względy wykładni systemowej nakazują zauważyć, że art. 79 nie tylko dotyczy wyłącznie uczelni publicznej (gdyby więc stosować go do postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, nie byłoby uzasadnione wyłączenie z tego katalogu innych podmiotów doktoryzujących), ale co więcej, umiejscowiony jest w rozdziale ustawy dotyczącym prowadzenia studiów, a nie stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki.

29. Z tych samych powodów, co wskazane w tezie powyższej, nie jest dopuszczalne zaliczanie do opłaty za przeprowadzenie postępowania jakichkolwiek innych kosztów, które dotyczyłyby czynności lub aktów mających miejsce przed postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora albo doktora habilitowanego, niebędących jego elementem. W praktyce obrotu prawnego spotykane są przykładowo obowiązki dot. ogłoszenia tez rozprawy/dzieła habilitacyjnego na posiedzeniu organu nadającego stopień albo właściwej katedry/zakładu lub innej jednostki, ogłoszenie wykładu.

VI. Sposób i tryb ustalenia wysokości opłaty za przeprowadzenie postępowania oraz sposobu i trybu jej uiszczenia

30. Wynikające z ust. 3 komentowanego artykułu powiązanie wysokości opłaty z wysokością kosztów postępowania (albo precyzyjniej: uczynienie z kosztów postępowania jedynej podstawy do ustalenia wysokości opłaty) powoduje także i tę konsekwencję, że ostateczna wysokość kosztów, a więc i dopuszczalna wysokość opłaty, nie jest znana aż do chwili zakończenia postępowania. Niepewność co do wysokości kosztów w największym stopniu występuje w przypadku postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, w którym, jak było to wskazane wyżej, wynagrodzenie promotora, będące przecież jedną z największych składowych sumy kosztów, zgodnie z art. 184 ust. 2 jest uzależnione od wyniku postępowania. W przypadku postępowań habilitacyjnych niepewność co do dokładnej wysokości kosztów występuje przede wszystkim na gruncie kosztów przeprowadzenia kolokwium habilitacyjnego, niewystępującego obligatoryjnie – jak to ma miejsce w przypadku obrony rozprawy doktorskiej – w każdym postępowaniu (zob. art. 221 ust. 9). Natomiast w stopniu równym dla wszystkich postępowań awansowych występuje niepewność co do takich kosztów, jak koszty podróży służbowych i zakwaterowania niezbędnych dla celów postępowania, np. koszty podróży i zakwaterowania recenzentów

w celu przeprowadzenia obrony rozprawy doktorskiej, czy też koszty podróży i zakwaterowania członków komisji habilitacyjnej w celu przeprowadzenia kolokwium habilitacyjnego lub odbycia innych posiedzeń tej komisji. Na koszty te istotnie wpływa także tryb przeprowadzania obrony rozprawy doktorskiej oraz kolokwium habilitacyjnego – przeprowadzone przy użyciu środków komunikacji elektronicznej (na co pozwala, odpowiednio, art. 191 ust. 1a oraz art. 221 ust. 9a) generują zwykle mniejsze koszty aniżeli zorganizowane stacjonarnie w siedzibie podmiotu, w którym prowadzone jest postępowanie.

Z tych względów uznać należy, że wątpliwe jest ustalanie wysokości opłaty, a także jej pobieranie w momencie innym niż po przeprowadzeniu postępowania, w szczególności zaś wnoszenie jej „z góry” lub w toku postępowania. Trudno bowiem zaaprobować wymóg wnoszenia „z góry” opłaty, której wysokość nie tylko nie jest ustalona przepisami prawa, nie jest też znana, ale też nie może być jeszcze przez nikogo, w tym nawet przez organ prowadzący postępowania, ustalona, a jedynie oszacowana (skoro nieznane, a jedynie szacowane są koszty postępowania, będące w świetle ustawy jedyną podstawą do ustalenia wysokości opłaty). Dodatkowo na gruncie postępowania habilitacyjnego za takimi zasadami wnoszenia opłaty przemawia fakt, iż w chwili składania wniosku o wszczęcie postępowania nie jest jeszcze pewne, w jakim podmiocie habilitującym będzie prowadzone postępowanie – wszak podmiot wskazany przez kandydata do stopnia może nie wyrazić zgody na jego przeprowadzenie (zob. tezy 8–16 do art. 221), a to na rzecz podmiotu habilitującego – i w oparciu o zasady ustalania wysokości opłat w tym podmiocie obowiązujące – uiszcza się opłatę. Co więcej, oba postępowania mają charakter wnioskowy, a skutkiem tego, w myśl zasady rozporządzalności postępowaniem, osoba ubiegająca się o stopień może wycofać wniosek na różnych etapach postępowania (zob. tezy 4–6 do art. 189 oraz tezy 41–46 do art. 221), także przed wystąpieniem poszczególnych rodzajów kosztów. Należy ponadto mieć na względzie – co opisano już wyżej i co jest kolejnym argumentem na rzecz pobierania opłaty po, a nie przed przeprowadzeniem postępowania – że w postępowaniach w sprawie nadania stopnia rektor uczelni albo dyrektor instytutu może zwolnić z opłaty w całości lub w części, co odbywa się na zasadach i w trybie określonym w regulaminie nadawania danego stopnia i może przecież mieć miejsce w toku toczącego się postępowania. Ponieważ zatem uiszczanie opłaty po, a nie przed przeprowadzeniem postępowania pozwala uniknąć jej rekalkulacji, częściowego zwrotu lub niecelowego „zamrażania” na czas trwania postępowania (w tym także w kontekście możliwości ubiegania się o zwolnienie z całości lub części opłaty w toku postępowania), należy uznać, że postulat taki koresponduje również z zasadą prostoty i ekonomiki postępowania.

Za ustalaniem wysokości oraz pobieraniem opłaty po przeprowadzeniu postępowania, a nie przed lub w jego trakcie, wydają się przemawiać również

w sposób bezpośredni względy prawne. Skoro moment ustalenia wysokości i pobrania opłaty nie jest regulowany przepisami p.s.w.n., to odpowiednie zastosowanie, zgodnie z art. 178 ust. 3, znajdzie art. 264. § 1 k.p.a., który stanowi, że: „Jednocześnie z wydaniem decyzji organ administracji publicznej ustali w drodze postanowienia wysokość kosztów postępowania, osoby zobowiązane do ich poniesienia oraz termin i sposób ich uiszczenia”. Przepis § 2 tego artykułu przewiduje zaś, że: „Na postanowienie w sprawie kosztów postępowania osobie zobowiązanej do ich poniesienia służy zażalenie”⁹⁶ (powinno być ono wnoszone do Rady Doskonałości Naukowej za pośrednictwem organu, który je wydał). Sformułowanie „jednocześnie z wydaniem decyzji” w przypadku nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego oznacza tyle, co jednocześnie z podjęciem przez organ nadający stopień uchwały o nadaniu albo o odmowie nadania stopnia, jednak w orzecznictwie sądów administracyjnych podkreśla się, że nawet późniejsze wydanie postanowienia nie powoduje jego wadliwości prawnej⁹⁷.

Istotne jest także, że na gruncie stosowanego odpowiednio art. 264 § 1 k.p.a. postanowienie w sprawie kosztów postępowania powinno być wydane przez organ nadający stopień, a nie – jak to ma miejsce najczęściej na gruncie regulaminów nadawania stopni – przez rektora uczelni albo dyrektora instytutu. Wydaje się, że kodeksowego wymogu ustalenia wysokości opłaty dopiero jednocześnie z wydaniem decyzji (i ustalenia dopiero wówczas sposobu ich uiszczenia) nie można zmodyfikować mocą regulaminu nadawania stopnia. Przepisy art. 192 ust. 2 pkt 2 oraz art. 221 ust. 14 pkt 2 przewidują wprowadzić określenie w regulaminach nadawania stopni m.in. „zasad” ustalania wysokości opłaty, jest jednak jasne, że ustalenie tych zasad musi być poczynione w granicach wyznaczonych przepisami rangi ustawy, w tym p.s.w.n. i k.p.a., nie zaś wbrew tym przepisom (zob. teza 13 do art. 192 oraz teza 49 do art. 178). Analogicznie określenie w regulaminach nadawania stopni „zasad” ustalania wysokości opłat nie obejmuje możliwości przeniesienia uprawnienia do ustalenia wysokości tych opłat na organ inny niż przewiduje to odpowiednio stosowany k.p.a., znajdujący przecież z mocy p.s.w.n. odpowiednie zastosowanie w sprawach nieuregulowanych jej przepisami (szerzej w tym zakresie zob. także tezy 41–52 do art. 178).

31. Niebagatelnym w końcu argumentem za ustalaniem wysokości opłaty po przeprowadzeniu postępowania, nie zaś przed lub w jego trakcie, jest również brak prawnej możliwości uzależnienia biegu postępowania od uiszczenia tej opłaty i zaniechania tego postępowania (odmowy wszczęcia albo zawieszenia

⁹⁶ Nie ma znaczenia fakt, że przepisy p.s.w.n. stanowią o opłacie, podczas gdy wskazany przepis k.p.a. o kosztach, o czym przesądza nie tylko „odpowiednie” stosowanie przepisów k.p.a. i wiążące się z tym niwelowanie różnic terminologicznych, ale też poglądy judykatury (zob. np. wyrok NSA z dnia 25 września 2007 r., sygn. akt II GSK 137/07).

⁹⁷ Wyrok WSA w Łodzi z dnia 15 maja 2014 r., sygn. akt II SA/Łd 1301/13.

lub umorzenia postępowania już wszczętego czy też pozostawienia wniosku bez rozpoznania) w przypadku jej nieuiszczenia. Takiego warunku prowadzenia postępowania ustawodawca bowiem nie przewidział i to zarówno w przepisach p.s.w.n., jak i w odpowiednio stosowanych przepisach k.p.a. Postępowania awansowe nie są bowiem przypadkami, w których opłaty (koszty postępowania) „zgodnie z przepisami powinny być uiszczone z góry” (por. art. 261 § 1 k.p.a.), gdyż żaden przepis rangi ustawowej, w tym również art. 182 ust. 1 (którego brzmienie *in principio* tylko pozornie mogłoby prowadzić do przeciwnego wniosku⁹⁸), takiego wymogu nie ustanawia i – jak wykazano wyżej – nie mógłby ustanawiać, skoro opłata związana jest nierozdzielnie z kosztami postępowania, nieznanymi aż do chwili jego zakończenia. Nie znajdzie więc zastosowania art. 261 § 1 k.p.a., zgodnie z którym: „Jeżeli strona nie wpłaciła należności tytułem opłat i kosztów postępowania, które zgodnie z przepisami powinny być uiszczone z góry, organ administracji publicznej prowadzący postępowanie wyznaczy jej termin do wniesienia tych należności. Termin ten nie może być krótszy niż siedem dni, a dłuższy niż czternaście dni”, a także § 2 tego artykułu, zgodnie z którym: „jeżeli w wyznaczonym terminie należności nie zostaną uiszczone, podanie podlega zwrotowi lub czynność uzależniona od opłaty zostanie zaniechana”. Przepisy te znalazłyby zastosowanie, gdyby prawodawca określił w sposób bezpośredni (tzn. z góry wiadomy) wysokość opłaty za przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia – tylko wówczas brzmienie art. 182 ust. 1 można byłoby rzeczywiście uznać za ustanawiające obowiązek wniesienia opłaty z góry, bo znana byłaby sama wysokość opłaty. Tymczasem art. 182 ust. 3 ustanawia na gruncie postępowań o nadanie stopni zasadę raczej odwrotną – nie ma opłaty bez kosztu. Nie sposób więc wskazać, jaka opłata miałaby zostać uiszczona z góry, skoro jej podstawą mogą być jedynie poniesione koszty, a te w chwili wszczęcia postępowania, a następnie w jego toku, mają charakter przyszły i niepewny.

32. Gdyby jednak mimo wszystkich powyższych uwarunkowań chcieć pobierać środki na poczet opłaty za przeprowadzenie postępowania od osób ubiegających się o stopień już na etapie jego wszczęcia lub w jego trakcie – co, jak wykazano, nie ma podstaw prawnych i uzasadnienia praktycznego – to wobec zarysowanego wyżej braku możliwości określenia ostatecznej wysokości kosztów byłaby to raczej zaliczka na poczet opłaty, nie zaś sama opłata. W tym kontekście wydaje się, że „odpowiednie” zastosowanie znajdzie art. 262 § 2 k.p.a., zgodnie z którym: „w uzasadnionych przypadkach organ administracji

⁹⁸ Pojęcia „osoba, która ubiega się o stopień” albo „osoba ubiegająca się o stopień” ustawodawca używa bowiem nie tylko w stosunku do osób, które jeszcze stopnia nie uzyskały – por. art. 195.

publicznej może zażądać od strony złożenia zaliczki w określonej wysokości na pokrycie kosztów postępowania”. Przewidziany w art. 262 § 2 k.p.a. wymóg, aby żądanie złożenia zaliczki następowało w „uzasadnionych przypadkach”, a więc aby miało charakter wyjątku, wyklucza jednak uczynienie z tej konstrukcji stałego elementu każdego postępowania; musi wystąpić „uzasadniony przypadek” skłaniający organ do zażądania od osoby ubiegającej się o stopień złożenia zaliczki.

33. W związku z tezą powyższą należy również podkreślić, że prowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia bez uiszczenia opłaty nie niesie za sobą ryzyka prawnego dla podmiotu prowadzącego postępowanie, wszak opłata za przeprowadzenie postępowania, gdyby nie została uiszczona, podlega egzekucji administracyjnej (por. art. 265 k.p.a.). Podmiot prowadzący postępowanie w zdecydowanej większości przypadków nie będzie też zmuszony nadmiernie „kredytować” postępowania, gdyż największe składniki kosztów postępowania, czyli wynagrodzenia, wypłacane są, zgodnie z art. 184 ust. 2 i 4, dopiero po zakończeniu postępowania, nie zaś w jego trakcie.

34. W związku z faktem, iż nie tylko względy pragmatyczne, ale też odpowiednio stosowane przepisy k.p.a. zdają się prowadzić do wniosku, iż ustalanie wysokości opłaty powinno następować po przeprowadzeniu postępowania (jednocześnie z wydaniem decyzji) oraz powinno być dokonane przez organ prowadzący postępowanie, pewnych niespójności nastręcza fakt, iż z mocy art. 182 ust. 5 dopuszczalność zwolnienia z opłaty w całości lub części powierzono innemu organowi, tj. rektorowi uczelni albo dyrektorowi instytutu PAN, badawczego lub międzynarodowego. Problem ten powinien zostać uwzględniony w regulaminie nadawania stopni, a najbardziej optymalnym rozwiązaniem wydaje się zwalnianie z całości lub części opłaty (określone np. procentowo) przed wydaniem decyzji o nadaniu albo odmowie nadania stopnia, a więc także przed ustaleniem jej ostatecznej wysokości. Organ ustalający wysokość opłaty będzie wówczas w świetle art. 182 ust. 5 związany zwolnieniem dokonany przez rektora uczelni albo dyrektora instytutu.

35. Z punktu widzenia transparentności postępowania trafnym rozwiązaniem byłoby przedstawianie kalkulacji poszczególnych składowych kosztów oraz dokumentacji potwierdzającej poniesienie tych kosztów wraz z postanowieniem o wysokości kosztów postępowania. Pozwala to na szybkie dokonanie weryfikacji dopuszczalności takiej wysokości opłaty, a po stronie podmiotu prowadzącego postępowanie minimalizuje ryzyko nadużyć przy ustalaniu kosztów i wnoszenia zażaleń przez osoby zobowiązane do uiszczenia opłaty. Ponieważ na postanowienie o kosztach wydane na podstawie art. 264 § 1 k.p.a. przysługuje

zażalenie, a więc zgodnie z art. 124 § 2 k.p.a. powinno ono zawierać uzasadnienie faktyczne i prawne, najbardziej naturalnym rozwiązaniem wydaje się, aby kalkulacja ta była częścią uzasadnienia postanowienia.

36. Przepisy prawa tak na poziomie ustawowym, jak i wykonawczym nie określają sposobu i terminu wnoszenia opłaty za przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia (ciekawe, że dokładnie odwrotne rozwiązanie przyjęto na gruncie opłaty za przeprowadzenie postępowania nostryfikacyjnego stopnia naukowego, gdzie określenie sposobu wniesienia opłaty za to postępowanie powierzono ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego i nauki – por. art. 328 ust. 8 pkt 4 oraz rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie nostryfikacji stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki nadanych za granicą⁹⁹). Określenie sposobu i terminu wniesienia opłaty za przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia powinno być jednak przedmiotem postanowienia o kosztach, zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 264 § 1 k.p.a.

VII. Problem umów z osobami ubiegającymi się o stopnie

37. Obowiązek poniesienia opłaty za przeprowadzenie postępowania jest obowiązkiem wynikającym z mocy samego prawa, nie ma zatem konieczności zawierania z osobą ubiegającą się o stopień lub tytuł umowy, w której osoba taka zobowiąże się do uiszczenia opłaty. Umowa taka (w zakresie obowiązku odpłatności) nie zmienia bowiem niczego w treści stosunku prawnego pomiędzy osobą ubiegającą się o stopień a podmiotem doktoryzującym/habilitującym. Oczywiście istnieje konieczność konkretyzacji tego obowiązku w postaci ustalenia konkretnej wysokości opłaty za przeprowadzenie danego postępowania, ale następuje to nie w drodze umowy, lecz w drodze postanowienia o kosztach, co zostało już wyżej wykazane.

38. Problem umów przedstawiono jednak szerzej w tezach 11–16 do art. 184, ponieważ w praktyce obrotu prawnego zawieranie umów cywilnoprawnych związanych z postępowaniami w sprawie stopni znacznie częściej spotykane jest w przypadku recenzentów i członków komisji habilitacyjnej.

⁹⁹ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 września 2018 r. w sprawie nostryfikacji stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki nadanych za granicą (Dz.U., poz. 1877).

Art. 183.

Nauczyciel akademicki oraz pracownik naukowy nie może bez uzasadnionej przyczyny uchylić się od pełnienia funkcji promotora, promotora pomocniczego, recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora, stopnia doktora habilitowanego lub tytułu profesora, a także funkcji recenzenta, o którym mowa w art. 238 ust. 2.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	80
II. Obowiązek pełnienia funkcji w postępowaniach awansowych	80
III. Pojęcie nauczyciela akademickiego i pracownika naukowego	81
IV. Uzasadniona przyczyna uchylenia się od pełnienia funkcji promotora i recenzenta	83
V. Tryb uchylenia się od pełnienia funkcji promotora lub recenzenta	85

I. Uwagi ogólne

1. Przepis art. 183 wskazuje krąg osób, które nie mogą bez uzasadnionej przyczyny uchylić się od pełnienia funkcji promotora, promotora pomocniczego i recenzenta przewidując, że dotyczy to nauczycieli akademickich oraz pracowników naukowych. *A contrario* oznacza to, że osoba niebędąca nauczycielem akademickim lub pracownikiem naukowym może się uchylić od obowiązku pełnienia funkcji wskazanych w art. 183 nawet z najbardziej błahego i nieuzasadnionego powodu, gdyż pełnienie tych funkcji nie jest w przypadku takiej osoby obowiązkiem o charakterze prawnym, a co najwyżej zwyczajowym lub honorowym.

II. Obowiązek pełnienia funkcji w postępowaniach awansowych

2. Do funkcji, których pełnienie jest obowiązkiem nauczyciela akademickiego lub pracownika naukowego, należy funkcja promotora, promotora pomocniczego, recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora, stopnia doktora habilitowanego lub tytułu recenzenta, a także funkcji recenzenta, o którym mowa w art. 238 ust. 2. W tym ostatnim przypadku wspólna wykładnia art. 238 ust. 2 i art. 238 ust. 1 pkt 2–4 prowadzi do wniosku, że chodzi o recenzentów powoływanych przez Radę Doskonałości Naukowej w ramach rozpatrywania odwołań od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora oraz zażaleń na postanowienia o odmowie dopuszczenia do obrony, rozpatrywania odwołań od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego oraz oceny decyzji w sprawie nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego.

3. Na zasadzie *lege non distinguente* uznać należy, że komentowany przepis w zakresie promotorstwa oraz promotorstwa pomocniczego dotyczy zarówno pełnienia tych funkcji w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, jak i w ramach kształcenia w szkole doktorskiej (por. art. 201 ust. 2¹⁰⁰).

4. Zwraca uwagę fakt, że w katalogu funkcji, od pełnienia których nauczyciel akademicki oraz pracownik naukowy nie może się uchylić bez uzasadnionej przyczyny, nie wskazano funkcji członka komisji habilitacyjnej innego niż recenzent. Z jednej strony trudno znaleźć wytłumaczenie dla takiego pominięcia, z drugiej jednak strony jest to rozwiązanie o tyle spójne, że nie przewidziano również analogicznego obowiązku członkostwa w komisji dokonującej czynności w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora (na temat tej komisji zob. tezy 4–10 do art. 192).

III. Pojęcie nauczyciela akademickiego i pracownika naukowego

5. Dla ustalenia znaczenia komentowanego przepisu niezbędne jest precyzyjne ustalenie zakresu pojęć „nauczyciel akademicki” oraz „pracownik naukowy”, co pozwala ustalić krąg osób niemogących uchylić się bez uzasadnionej przyczyny od pełnienia funkcji wskazanych w komentowanym przepisie.

6. W obecnym stanie prawnym za nauczyciela akademickiego może być uznana jedynie osoba, która jest zatrudniona w uczelni (art. 112) na podstawie umowy o pracę (art. 117 z zastrzeżeniem art. 248 ustawy p.w.p.s.w.n. dotyczącego mianowania), na stanowisku przewidzianym dla nauczyciela akademickiego (art. 116) i w grupie pracowników dydaktycznych, badawczych albo badawczo-dydaktycznych (art. 114)¹⁰¹. Inne osoby związane stosunkami prawnymi z uczelnią – w tym także na podstawie umowy o pracę – nie posiadają statusu nauczyciela akademickiego. W szczególności nauczycielami akademickimi nie są np. dyplomowani bibliotekarze oraz dyplomowani pracownicy dokumentacji i informacji naukowej (por. art. 247 ust. 1 pkt 2 p.w.p.s.w.n.), doktoranci oraz osoby prowadzące zajęcia ze studentami lub uczestnikami innych form kształcenia na podstawie umowy cywilnoprawnej (te osoby nie są nie tylko nauczycielami akademickimi, ale też w ogóle pracownikami uczelni)¹⁰² czy też osoby nawet wykonujące pracę potocznie postrzeganą

¹⁰⁰ Zob. także Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018, s. 44–45.

¹⁰¹ W tym ostatnim zakresie tak również E. Ura [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 460.

¹⁰² Tak również w literaturze naukowej, np. T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 308, K.W. Baran [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 27.

jako akademicka/naukowa, ale zatrudnione w podmiotach systemu szkolnictwa wyższego i nauki innych niż uczelnie. Nauczyciele akademicki stanowią część pracowników uczelni, przy czym wszyscy pozostali są „pracownikami niebędącymi nauczycielami akademickimi” (art. 112).

7. Nie jest jasne, czy za „nauczycieli akademickich” w rozumieniu komentowanego artykułu należy też uznać pracowników Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego (szerzej na temat tego podmiotu i jego statusu prawnego por. teza 11 do art. 178). W zakresie nieuregulowanym w ustawie o CMKP do podmiotu tego odpowiednio stosuje się dużą część przepisów p.s.w.n. właściwych dla uczelni publicznej, w tym także przepisy dotyczące pracowników oraz stopni naukowych (por. art. 5 ustawy o CMKP). Wydaje się więc, że pracownicy CMKP nie są wprawdzie nauczycielami akademickimi, ale skoro odpowiednio stosuje się do nich zarówno przepisy dotyczące pracowników uczelni (a więc pracowników będących i niebędących nauczycielami akademickimi), jak i – również odpowiednio – przepis komentowanego artykułu niepozwalający nauczycielowi akademickiemu uchylić się od pełnienia określonych funkcji bez uzasadnionej przyczyny, to przepis art. 183 dotyczy także takich pracowników CMKP, którzy nie są nauczycielami akademickimi, ale do których stosuje się odpowiednio przepisy dot. nauczycieli akademickich.

8. Z kolei pod pojęciem „pracownika naukowego” w obecnym stanie prawnym należy rozumieć pracownika naukowego zatrudnionego w tym charakterze w instytucie badawczym (por. art. 39 ust. 1 ustawy o instytutach badawczych) oraz pracownika naukowego zatrudnionego w tym charakterze w jednostce naukowej Polskiej Akademii Nauk (por. art. 87 ustawy o Polskiej Akademii Nauk) – w obu przypadkach na stanowiskach przewidzianych dla pracownika naukowego (por. art. 43 ust. 1 ustawy o instytutach badawczych oraz art. 88 ust. 1 ustawy o Polskiej Akademii Nauk). *A contrario* pracownikami naukowymi nie są osoby zatrudnione w instytutach badawczych lub jednostkach naukowych Polskiej Akademii Nauk w innym charakterze – w szczególności nie jest pracownikiem naukowym np. pracownik badawczo-techniczny zatrudniony w instytucie badawczym oraz pracownik badawczo-techniczny zatrudniony w jednostce naukowej Polskiej Akademii Nauk. Podobnie nie jest pracownikiem naukowym w rozumieniu komentowanego przepisu pracownik pionu badawczego zatrudniony w instytucie Sieci Badawczej Łukasiewicz (por. art. 48 ust. 1 ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicz).

9. Nie należy również mylić pojęcia pracownika naukowego z – dotyczącym nauczycieli akademickich – pojęciem pracownika badawczego. Funkcjonowanie tego drugiego pojęcia jest skutkiem wprowadzenia w przepisach p.s.w.n.

nowej, odmiennej terminologii w celu odróżnienia nauczycieli akademickich prowadzących działalność naukową od pracowników naukowych innych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Zasadność wprowadzenia nowej terminologii, a także konsekwentność jej stosowania może jednak budzić wątpliwości, co szerzej opisano już w literaturze¹⁰³, zatem zagadnienia te nie będą w tym miejscu powtarzane.

10. Jak wynika z brzmienia artykułu i powyższych tez, brak możliwości uchylecia się od pełnienia funkcji wskazanych w komentowanym artykule bez uzasadnionej przyczyny związany jest z wykonywaniem pracy w charakterze nauczyciela akademickiego lub pracownika naukowego i jest w pewnym sensie konsekwencją pozostawania stroną takiego stosunku pracy. Nie jest jednak częścią tego stosunku. Z tego powodu prawa i obowiązki wynikające z pełnienia tych funkcji pozostają, co do zasady, niezwiązane z prawami i obowiązkami wynikającymi ze stosunku pracy. Tak np. osoba pełniącą daną funkcję w postępowaniu awansowym nie jest w zakresie pełnienia tej funkcji uprawniona oraz zobowiązana względem swojego pracodawcy, lecz względem podmiotu, którego organ powołał tę osobę do pełnienia funkcji, wynagrodzenie osoby pełniącej funkcję nie ma związku z jej wynagrodzeniem w ramach stosunku pracy (por. także komentarz do art. 184), a urlop w ramach stosunku pracy nie powoduje np. wstrzymania biegu terminu sporządzenia recenzji.

11. Trafnie zwraca uwagę M. Dokowicz, że brzmienie komentowanego przepisu nie daje podstaw do jego stosowania do pracowników zagranicznych uczelni i instytucji naukowych, o których mowa w art. 190 ust. 5¹⁰⁴. Pracownicy tacy mogą więc uchylić się od pełnienia tych funkcji z jakichkolwiek przyczyn, nie musząc ich nawet uzasadniać.

IV. Uzasadniona przyczyna uchylecia się od pełnienia funkcji promotora i recenzenta

12. Pojęcie „uzasadnionej przyczyny” jako przesłanki uchylecia się od pełnienia funkcji wskazanych w komentowanym przepisie jest celowo niedookreślone. Sformułowanie wszystkich przypadków uzasadniających takie uchylene się nie byłoby bowiem możliwe ani funkcjonalne, a pojęcie niedookreślone zapewnia odpowiedni luz interpretacyjny dla organu stosującego prawo. W szczególności wskazać należy, że „uzasadniona przyczyna”, pozwalająca na uchylene się od pełnienia funkcji wskazanych w komentowanym przepisie, może

¹⁰³ K. Banasik, *Pracownik naukowy a pracownik badawczy w świetle przepisów ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2019, nr 7–8, s. 146–155.

¹⁰⁴ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 479.

mieć charakter obiektywny (jak np. stan zdrowia), ale także i subiektywny (jak np. brak odpowiedniego przygotowania w zakresie zagadnień, których dotyczy rozprawa doktorska lub osiągnięcie habilitacyjne, czy też znaczne bieżące obciążenia kandydata na recenzenta recenzjami w innych postępowaniach, uniemożliwiające przygotowanie rzetelnej recenzji w terminie wymaganym ustawą). „Uzasadnione przyczyny” pozwalające na uchylenie się od obowiązku pełnienia funkcji promotora, promotora pomocniczego, recenzenta, mogą mieć także związek np. z dobrymi obyczajami w nauce, czy też dotyczyć warunków współpracy naukowej promotora i osoby ubiegającej się o stopień doktora.

13. Z ustanowioną w komentowanym artykule instytucją uchylenia się od pełnienia funkcji promotora, promotora pomocniczego, recenzenta z uzasadnionej przyczyny nie należy mylić przypadków, w których pełnienie tej funkcji nie jest prawnie dopuszczalne, np. gdy występuje któraś z przesłanek, o których mowa w art. 190 ust. 6 (zob. komentarz do tego przepisu), orzeczono karę dyscyplinarną w postaci pozbawienia prawa do wykonywania zadań promotora, recenzenta oraz członka komisji w postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora lub doktora habilitowanego (zob. art. 276 ust. 1 pkt 4) czy też zaistnieje któraś z przyczyn wyłączenia od udziału w postępowaniu, wskazanych w art. 24 k.p.a. „Odpowiednie” stosowanie k.p.a. w postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora i doktora habilitowanego (zob. w tym zakresie tezy 41–52 do art. 178) oznacza w tym przypadku, że regulacje art. 24 k.p.a. należy stosować do promotorów, promotorów pomocniczych i recenzentów także wówczas, gdy nie są oni pracownikami danego podmiotu doktoryzującego (w przypadku recenzentów będzie tak za każdym razem). Chodzi przy tym nie tylko o przyczyny wskazane w § 1 tego artykułu, ale też o uprawdopodobnienie istnienia innych okoliczności, które mogą wywołać wątpliwość co do bezstronności danej osoby, o czym stanowi § 3 art. 24 k.p.a. (przykładem może być pełnienie funkcji recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym przez osobę, która była promotorem pracy magisterskiej i rozprawy doktorskiej osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego). W takich przypadkach nie mamy do czynienia z „uzasadnioną przyczyną” uchylenia się od pełnienia funkcji, o której mowa w art. 183 p.s.w.n., lecz po prostu pełnienie tej funkcji przez daną osobę nie jest dopuszczalne ze względu na odpowiednie stosowanie przepisów k.p.a.¹⁰⁵

¹⁰⁵ Inaczej, lecz w mojej ocenie nietrafnie, twierdzi się w materiałach resortowych (Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Część I*, Warszawa 2019, s. 74), jak również w literaturze (M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 479), wskazując, że do „uzasadnionych przyczyn” uchylenia się przez nauczyciela akademickiego oraz pracownika naukowego od pełnienia funkcji promotora, promotora pomocniczego, recenzenta należy m.in. pokrewieństwo lub powinowactwo z osobą, której dotyczy postępowanie, a także inne przyczyny

Komentowany przepis art. 183 dotyczy zatem tych przypadków, w których nie występuje przeszkoda prawna wprost powodująca brak możliwości pełnienia funkcji wskazanych w tym przepisie na odrębnej podstawie prawnej, jednak istnieje inna, „uzasadniona przyczyna” uchylenia się od takiego obowiązku, wymagająca konkretyzacji przez organ prowadzący postępowanie. Jest to zatem przepis uzupełniający, a nie konkurencyjny względem przepisów k.p.a.

V. Tryb uchylenia się od pełnienia funkcji promotora lub recenzenta

14. Ocena przyczyny uzasadniającej uchylenie się od pełnienia funkcji, a więc w konsekwencji także możliwości tego uchylenia się, każdorazowo spoczywa na organie, który wyznaczył lub zamierza wyznaczyć daną osobę do pełnienia funkcji, nie zaś na tej osobie. Osoba taka może się jedynie powoływać na okoliczność stanowiącą jej zdaniem uzasadnioną przyczynę uchylenia się od pełnienia danej funkcji, jednak jej ocena należy do organu. To dopiero normy zwyczajowe łagodzą ten obowiązek, wszak w praktyce zwykle kandydat na promotora czy recenzenta wyraża wcześniej zgodę na pełnienie danej funkcji. Zgoda ta nie jest jednak wymagana na gruncie przepisów p.s.w.n. do wyznaczenia danej osoby do pełnienia funkcji wskazanych w komentowanym artykule.

15. W praktyce obrotu prawnego zasadne wydaje się złożenie oświadczenia przez kandydata na funkcje wskazane w komentowanym przepisie, dokonane przed wyznaczeniem do pełnienia funkcji, w którym kandydat ten stwierdza, iż występuje albo nie występuje „uzasadniona przyczyna” umożliwiająca mu uchylenie się od pełnienia tej funkcji.

16. Nie ma wątpliwości, że „uzasadniona przyczyna” pozwalająca na uchylenie się od pełnienia funkcji wskazanych w komentowanym artykule może wystąpić zarówno przed, jak i już po powołaniu na tę funkcję. W tym drugim przypadku jeśli organ faktycznie uzna tę przyczynę za uzasadniającą uchylenie się od obowiązku pełnienia ww. funkcji, ewentualna zmiana promotora lub recenzenta powinna zostać dokonana w oparciu o postanowienia regulaminów nadawania stopni naukowych. Tryb zmiany promotora jest obligatoryjnym (art. 192 ust. 2 pkt 1), a tryb zmiany recenzenta fakultatywnym elementem regulaminu nadawania stopnia doktora (zob. tezy 25–27 do art. 192).

17. Pewne wątpliwości może budzić przypadek utraty statusu nauczyciela akademickiego lub pracownika naukowego, który nastąpił po wyznaczeniu na

budzące uzasadnione wątpliwości co do bezstronności, podczas gdy okoliczności te są przesłankami obligatoryjnego wyłączenia od udziału w postępowaniu już na mocy, odpowiednio, art. 24 § 1 pkt 2 i art. 24 § 3 k.p.a. Stosowanie w takich przypadkach, fakultatywnego przecież, art. 183 p.s.w.n. nie ma więc żadnych podstaw, skoro miałyby nastąpić wobec osób, które i tak podlegają wyłączeniu na podstawie przepisów odrębnych.

tę funkcję, ale przed zakończeniem jej sprawowania (np. przed zakończeniem postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w przypadku promotorów czy też przed sporządzeniem recenzji w przypadku recenzentów). Wydaje się, że jest pewnym niedopatrzeniem ustawodawcy, iż nie przewidziano dla takich wypadków obowiązku kontynuowania sprawowania tej funkcji do czasu zakończenia postępowania, z wyjątkiem przypadków, w których nie jest to możliwe ze względów obiektywnych. Regulacja taka musiałaby być przewidziana w akcie rangi ustawowej.

Art. 184.

1. Promotorowi, promotorowi pomocniczemu i recenzentowi w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora, stopnia doktora habilitowanego lub tytułu profesora oraz członkowi komisji habilitacyjnej przysługuje jednorazowe wynagrodzenie.

2. Wynagrodzenie promotora wynosi 83%, a promotora pomocniczego – 50% wynagrodzenia profesora. Wynagrodzenie wypłaca się po zakończeniu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, w wyniku którego został on nadany.

3. Wynagrodzenie recenzenta wynosi w postępowaniu w sprawie nadania:

- 1) stopnia doktora – 27%,**
 - 2) stopnia doktora habilitowanego – 33%,**
 - 3) tytułu profesora – 40%**
- wynagrodzenia profesora.**

4. Wynagrodzenie członka komisji habilitacyjnej wynosi 17% wynagrodzenia profesora, a w przypadku gdy pełni on funkcję jej przewodniczącego lub sekretarza – 33% wynagrodzenia profesora. Wynagrodzenie wypłaca się po zakończeniu postępowania w sprawie nadania stopnia.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	87
II. Wysokość wynagrodzenia za pełnienie funkcji w ramach postępowań awansowych	87
III. Wypłata wynagrodzenia za pełnienie funkcji w ramach postępowań awansowych	88
IV. Problem umów z osobami pełniącymi funkcje w postępowaniach awansowych	89

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany artykuł określa kwestie wynagrodzeń dla osób pełniących funkcje promotora, promotora pomocniczego i recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora, doktora habilitowanego lub tytułu profesora oraz funkcję członka komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Przepis art. 184 jest ściśle związany z art. 182 dotyczącym opłat za postępowanie, ponieważ wynagrodzenia osób pełniących ww. funkcje są zwykle największą składową kosztów postępowania, a więc mają największe przełożenie na wysokość opłaty za przeprowadzenie postępowania (por. komentarz do art. 182).

2. Katalog funkcji, za pełnienie których przysługuje wynagrodzenie, ma w świetle komentowanego artykułu charakter zamknięty, przy czym w przypadku promotorów, gdy powołano ich kilku – wynagrodzenie przysługuje każdemu z osobna.

3. Wynagrodzenia dla osób pełniących ww. funkcje w ramach postępowań awansowych są niezależne od innych otrzymywanych przez te osoby wynagrodzeń, w tym także wynagrodzeń z tytułu pracy w charakterze nauczyciela akademickiego lub pracownika naukowego, z której wynika brak możliwości uchylenia się od pełnienia tych funkcji (por. także komentarz do art. 183).

II. Wysokość wynagrodzenia za pełnienie funkcji w ramach postępowań awansowych

4. Wysokość wynagrodzeń przysługujących w ramach postępowań awansowych, tak jak i wysokość większości innych świadczeń lub wynagrodzeń regulowanych przepisami p.s.w.n., określono w odniesieniu do wynagrodzenia profesora wskazując, że stawka wynagrodzenia wynosi określony procent wynagrodzenia profesora. Przez pojęcie „wynagrodzenia profesora”, zgodnie z art. 22 ust. 4, należy rozumieć wyłącznie minimalne miesięczne wynagrodzenie zasadnicze dla profesora w uczelni publicznej określone w przepisach wydanych na podstawie art. 137 ust. 2. W obecnym stanie prawnym na podstawie art. 137 ust. 2 wydano rozporządzenie¹⁰⁶ określające wysokość tego wynagrodzenia na poziomie 6410 zł.

5. W komentowanym artykule określono odrębne wynagrodzenie za pełnienie każdej z funkcji, jednak wyjątkowo możliwe jest wystąpienie zbiegu wynagrodzeń – ma to miejsce w przypadku członka komisji habilitacyjnej będącego

¹⁰⁶ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2018 r. w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego dla profesora w uczelni publicznej (Dz.U., poz. 1838).

recenzentem w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, który otrzymuje wynagrodzenie w wysokości 17% wynagrodzenia profesora z tytułu pełnienia tej pierwszej funkcji oraz wynagrodzenie w wysokości 33% wynagrodzenia profesora za pełnienie tej drugiej funkcji.

6. Należy zauważyć, że w zakresie stawki wynagrodzenia dla osób pełniących ww. funkcje w postępowaniach awansowych ustawodawca nie zdecydował się na wskazanie stawki minimalnej, lecz ma ona charakter stały, tzn. nie może być modyfikowana przez podmiot doktoryzujący lub habilitujący. Sprzyja to pewności prawa po stronie osób ubiegających się o stopnie, zwłaszcza w kontekście wskazanego już wyżej związku wynagrodzeń z wysokością opłaty za przeprowadzenie postępowania.

7. Ciekawe jest, że komentowanym artykule przewidziano wynagrodzenie dla członka komisji habilitacyjnej, podczas gdy nie przewidziano wynagrodzenia dla członka komisji dokonującej czynności w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora, jeżeli taka komisja jest w toku postępowania powołana (tzw. komisji doktorskiej, por. art. 192 ust. 1). Z jednej strony sprawia to wrażenie rozwiązywania niespójnego i niezamierzonej niekonsekwencji ustawodawcy, z drugiej jednak strony zabezpiecza to osoby ubiegające się o stopień doktora przed windowaniem kosztów postępowania, zwłaszcza że inaczej niż w przypadku komisji habilitacyjnej, liczebność komisji doktorskiej nie jest w żadnej mierze ograniczona przepisami ustawy, lecz pozostawiona uznaniu senatu/rady naukowej podmiotu doktoryzującego (zob. tezy 4–10 do art. 192).

III. Wypłata wynagrodzenia za pełnienie funkcji w ramach postępowań awansowych

8. W ust. 1 *in fine* komentowanego artykułu przesądzono, że wynagrodzenie ma charakter jednorazowy. Odmienne uregulowano jednak moment, w którym następuje wypłata tego wynagrodzenia. W przypadku promotorów i promotorów pomocniczych przewidziano w ust. 2 zdanie drugie komentowanego artykułu, że wypłata wynagrodzenia następuje po zakończeniu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. Co więcej, uzależniono ją od wyniku tego postępowania, przewidując *a contrario*, że nie wypłaca się wynagrodzenia, jeśli w wyniku postępowania stopień doktora nie został nadany (co jest kluczowym argumentem przemawiającym za tym, aby wysokość opłaty za przeprowadzenie postępowania ustalana była dopiero po zakończeniu postępowania – por. komentarz do art. 182).

Podobnie w przypadku wynagrodzeń członków komisji habilitacyjnej (a więc także recenzentów – są oni przecież członkami komisji habilitacyjnej) przewidziano wypłatę wynagrodzenia po zakończeniu postępowania w sprawie

nadania stopnia doktora habilitowanego w zdaniu drugim ust. 4 komentowanego artykułu. Co zrozumiałe, w tym przypadku nie uzależniono wypłaty od wyniku postępowania.

Nie określono natomiast, w którym momencie należy wypłacić wynagrodzenie recenzentom w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora. Umieszczenie zdania drugiego ust. 4 w tej właśnie jednostce redakcyjnej komentowanego artykułu wydaje się wykluczać jego stosowanie do wszystkich postępowań awansowych, a umożliwia jego stosowanie tylko do postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, którego dotyczy poprzednie zdanie tego ustępu. Zatem wobec braku zastrzeżenia, że wypłata wynagrodzenia dla recenzenta w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora ma nastąpić dopiero po zakończeniu tego postępowania, przyjąć należy, że wynagrodzenie należy się po dostarczeniu recenzji, bez względu na dalsze losy postępowania, w którym ta recenzja została dostarczona. Co również w tym przypadku zrozumiałe, wypłaty wynagrodzenia recenzentom nie uzależniono nie tylko od zakończenia tego postępowania, ale też od jego wyniku.

9. Fakt uzależnienia wynagrodzenia promotora od wyniku postępowania w sprawie nadania stopnia doktora jest dodatkowym argumentem prawnym przemawiającym za tym, że promotor na skutek odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. podlega wyłączeniu od udziału w postępowaniu, co szerzej omówiono w tezie 20 do art. 190.

10. Pewnym przeoczeniem ustawodawcy wydaje się być fakt, że przepisy komentowanego artykułu nie regulują kwestii nie tylko wysokości, ale nawet samego faktu wypłacania wynagrodzenia promotora i promotora pomocniczego w przypadku zmiany promotora lub promotora pomocniczego w toku postępowania. Jest to brak o tyle nieuzasadniony, że przecież to już sam ustawodawca *expressis verbis* przewidział możliwość zmiany promotora lub promotora pomocniczego w toku postępowania, nakazując określić sposób dokonania tej zmiany w regulaminie nadawania stopnia doktora (por. art. 192 ust. 2 pkt 1). Uznać należy, że wynagrodzenie wypłaca się promotorowi pełniącemu tę funkcję w chwili nadawania stopnia, choć niedoskonałość takiej konstrukcji prawnej, np. w przypadkach zmiany promotora, gdy cała rozprawa została przygotowana pod opieką poprzedniego, jest aż nadto widoczna.

IV. Problem umów z osobami pełniącymi funkcje w postępowaniach awansowych

11. Na tle zagadnień dot. wynagrodzeń za pełnienie funkcji w postępowaniach awansowych, regulowanych w komentowanym artykule, istnieje wątpliwość co do dopuszczalności zawierania umów cywilnoprawnych

z osobami pełniącymi funkcje w tych postępowaniach, zwłaszcza z recenzentami. Na możliwość zawierania takich umów w obecnym stanie prawnym wskazuje się w literaturze¹⁰⁷. Jeszcze bardziej kategoryczny pogląd odnaleźć można w oficjalnych materiałach resortowych, w których sygnalizuje się nie tyle możliwość, co wręcz konieczność zawarcia takiej umowy, a ponadto dopuszcza się określenie w umowie ewentualnych kar umownych potrącanych z przysługującego wynagrodzenia za każdy dzień zwłoki po terminie sporządzenia recenzji¹⁰⁸. Wzory takich umów rozpowszechnia również Rada Doskonałości Naukowej w ramach tzw. „dobrych praktyk”¹⁰⁹.

12. Dla pełnego omówienia tego zagadnienia należy sięgnąć do poprzedniego stanu prawnego, w którym art. 30 ust. 2 u.s.n.t.n. przewidywał, że jednostka organizacyjna przeprowadzająca przewód doktorski, postępowanie habilitacyjne lub o nadanie tytułu zawiera z recenzentem umowę, która określa w szczególności termin sporządzenia recenzji, nie krótszy niż wskazany w art. 18a ust. 7 tej ustawy, wysokość wynagrodzenia oraz kary umowne za niedotrzymanie jej warunków. Na tej podstawie prawnej w uprzednim stanie prawnym zawierano umowy cywilnoprawne z recenzentami, w których m.in. przewidywano kary umowne za niedochowanie terminu sporządzenia recenzji.

W obecnym stanie prawnym przepisy p.s.w.n. nie zawierają jednak analogicznej podstawy prawnej do zawierania tego rodzaju umów. Wobec braku wskazania w przepisach powszechnie obowiązujących konieczności (a wręcz dopuszczalności) zawarcia umowy z recenzentem, nie ma ani możliwości, ani potrzeby dublowania praw i obowiązków promotora lub recenzenta wynikających z przepisów prawa powszechnie obowiązującego w postaci takiej dodatkowo zawartej umowy. Stosunek ma w tym przypadku charakter administracyjnoprawny, a nie cywilnoprawny, zaś prawa i obowiązki – tak promotorów, jak i recenzentów czy członków komisji habilitacyjnej – wynikają z przepisów prawa powszechnie obowiązującego, a konkretyzowane są aktem właściwego organu prowadzącego postępowanie i powołującego daną osobę do pełnienia funkcji. Wobec powyższego brak zawartej umowy nie zmienia kształtu obowiązków osób pełniących funkcje w postępowaniach awansowych, a także ich praw, np. do otrzymania wynagrodzenia. Nie można też przewidzieć możliwości obniżenia wynagrodzenia w pewnych przypadkach określonych umową, bo skoro możliwości takiej nie przewidziano *expressis verbis* w ustawie (inaczej niż miało

¹⁰⁷ Tak np. M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 480.

¹⁰⁸ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Część I*, Warszawa 2019, s. 76; w kwestii kar umownych podobnie M. Lekston, [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 313.

¹⁰⁹ <https://www.rdn.gov.pl/dobre-praktyki.przykladowe-wzory-umow-w-postepowaniach-w-sprawie-nadania-stopnia-doktora-i-doktora-habilitowanego.html> [dostęp: 20.11.2020].

to miejsce na gruncie art. 30 ust. 2 u.s.n.t.n.), byłyby to w obecnym stanie prawnym czynność prawna sprzeczna z ustawą, a więc, zgodnie z art. 58 § 1 Kodeksu cywilnego¹¹⁰, nieważna.

13. Ssensu zawierania umów z recenzentami upatruje się niekiedy w konieczności przeniesienia autorskich praw majątkowych do recenzji na podmiot, w którym prowadzone jest postępowanie w sprawie nadania stopnia¹¹¹. Tymczasem uznać należy, że recenzja w postępowaniu w sprawie nadania stopnia naukowego albo stopnia w zakresie sztuki stanowi dokument urzędowy (por. art. 76 k.p.a. stosowany odpowiednio na mocy art. 178 ust. 3), ten zaś, zgodnie z art. 4 pkt 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹¹², w ogóle nie stanowi przedmiotu prawa autorskiego¹¹³. Status recenzji jako dokumentu urzędowego potwierdzono także w orzecznictwie¹¹⁴ – wprowadzie nie

¹¹⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks Cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.).

¹¹¹ Postanowienia umowne w tym zakresie zawiera np. przywołany wyżej wzór umowy o sporządzenie recenzji opracowany przez Radę Doskonałości Naukowej.

¹¹² Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. Nr 24, poz. 83 z późn. zm.).

¹¹³ Jak zgodnie twierdzi się w literaturze z zakresu prawa autorskiego, pojęcie dokumentu urzędowego ustalać należy w oparciu o definicję dokumentu urzędowego spotykanego w licznych innych aktach prawnych, m.in. w art. 76 k.p.a. – zob. np. R.M. Sarbiński [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, W. Machała, R.M. Sarbiński (red.), Warszawa 2019, LEX/el.; G. Pacek [w:] *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, A. Michalak (red.), Warszawa 2019, Legalis/el.; A. Nowicka [w:] *Ustawy autorskie. Komentarze*, t. 1, R. Markiewicz (red.), Warszawa 2021, LEX/el. Na marginesie rozważań warto natomiast zasygnalizować, że nawet gdyby zakwestionować status recenzji jako dokumentu urzędowego, to możliwe wydawałoby się zakwalifikowanie jej jako (niebędącego przedmiotem prawa autorskiego na tej samej podstawie prawnej) materiału urzędowego, którym, w świetle orzecznictwa, jest materiał pochodzący od urzędu lub innej instytucji wykonującej zadania publiczne bądź dotyczący sprawy urzędowej, bądź powstały w rezultacie zastosowania procedury urzędowej (zob. np. wyrok SN z dnia 26 września 2001 r., sygn. akt IV CKN 458/00); *per analogiam* por. poglądy judykatury w zakresie opinii biegłego (np. wyrok NSA z dnia 26 kwietnia 2006 r., sygn. akt I OSK 1364/05; wyrok NSA z dnia 7 marca 2012 r., sygn. akt I OSK 2265/11; wyrok NSA oz. w Krakowie z dnia 12 lutego 1997 r., sygn. akt I SA/Kr 1062/96; wyrok NSA oz. w Krakowie z dnia 21 listopada 1996 r., sygn. akt I SA/Kr 829/96 – szerzej na temat wątpliwości wokół uznania recenzenta za biegłego, a recenzji za opinię w rozumieniu art. 84 k.p.a. zob. teza 38 do art. 190).

¹¹⁴ Wyrok NSA z dnia 16 stycznia 2018 r., sygn. akt I OSK 1877/16; cytowany wyrok dotyczył pojęcia „dokumentu urzędowego” z art. 6 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej, NSA oparł jednak swe rozstrzygnięcie na argumentacji, która i wobec art. 76 k.p.a. okazuje się w pełni zdalna: „opinie i recenzje uzyskane w ramach przewodu habilitacyjnego mają charakter dokumentu urzędowego w rozumieniu art. 6 ust. 2 u.d.i.p. Zawierają bowiem oświadczenie wiedzy uprawnionych osób, wyrażające się w ocenie dorobku naukowego habilitanta, która determinuje uchwałę komisji habilitacyjnej. Na ocenę końcową wpływają również inne dokumenty, w tym objęty żądaniem wnioskodawcy autoreferat habilitanta, czy recenzja wydawnicza. Wspomnieć tu wypada, że w literaturze aprobuje się stanowisko, iż dokumentem urzędowym jest »każdy dokument, który ma jakiegokolwiek znaczenie dla ukształtowania treści późniejszego oświadczenia woli

w odniesieniu do przepisów k.p.a., lecz do ustawy o dostępie do informacji publicznej¹¹⁵, co jednak tworzy pewien kontekst interpretacyjny. Ponadto nawet obowiązujący uprzednio art. 30 ust. 2 u.s.n.t.n. nie przewidywał przecież obowiązku przenoszenia autorskich praw majątkowych. Względy prawnoautorskie nie przemawiają więc za zasadnością zawierania takich umów.

14. *De lege lata* nie sposób zatem zgodzić się z poglądem, iż recenzja powinna zostać wykonana w oparciu o umowę cywilnoprawną. Podstawą obowiązku wykonania recenzji są przepisy ustawy (uzupełnione o przepisy regulaminu nadawania określonego stopnia, obowiązującego w danym podmiocie), konkretyzowane przez organ prowadzący postępowanie uchwałą wyznaczającą daną osobę do pełnienia funkcji recenzenta w tym postępowaniu. Występujące w praktyce zawieranie umów w obecnym stanie prawnym jest niczym więcej jak pozostałością po obowiązywaniu art. 30 ust. 2 u.s.n.t.n., która jednak nie znajduje obecnie podstawy prawnej, zwłaszcza w zakresie obniżenia wysokości wynagrodzenia w przypadku przekroczenia terminu na sporządzenie recenzji.

15. Abstrahując od powyższego, zgodzić się natomiast należy z M. Dokowiczem, iż nieokreślenie możliwości stosowania kar w związku z niedotrzymaniem terminu sporządzenia recenzji może demotywować recenzentów do terminowego sporządzania recenzji, co wpływa na zbędne wydłużanie czasu trwania postępowania¹¹⁶. Problem ten trzeba rozpatrywać w kontekście generalnego problemu procedur awansowych, jakim jest częste nieprzestrzeganie terminów sporządzania recenzji. W obecnym stanie prawnym jest to problematyczne, zwłaszcza w przypadku postępowań w sprawie nadania stopnia doktora, bowiem w przypadku postępowania habilitacyjnego w przypadku recenzentów niedotrzymujących tego terminu przewidziano już stosowną sankcję (zob. art. 221 ust. 7). Odrębnym pytaniem jest natomiast to, czy skłanianie recenzentów do terminowego przygotowywania recenzji powinno następować za pomocą sankcji określonej właśnie w art. 221 ust. 7, czy też właśnie poprzez obniżkę albo utratę wynagrodzenia za sporządzenie recenzji – a może za pomocą obu tych instrumentów.

16. Por. także podobny problem dot. umów zawieranych z osobami ubiegającymi się o stopnie naukowe – zob. tezy 37–38 do art. 182.

lub wiedzy, a zatem obejmuje różnego rodzaju dokumenty związane z wykonywaniem kompetencji i zadań publicznych»”.

¹¹⁵ Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. Nr 112, poz. 1198 z późn.zm.).

¹¹⁶ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 480–481.

Rozdział 2

Stopień doktora

Oddział 1

Nadawanie stopnia doktora

Art. 185.

1. Uprawnienie do nadawania stopnia doktora w dyscyplinie posiada uczelnia, instytut PAN, instytut badawczy albo instytut międzynarodowy w dyscyplinie, w której posiada kategorię naukową A+, A albo B+, zwane dalej „podmiotem doktoryzującym”.

2. Stopień doktora może być nadany w dyscyplinie również wspólnie przez uczelnie, instytuty PAN, instytuty badawcze lub instytuty międzynarodowe w dyscyplinie, w której każde posiada kategorię naukową A+, A albo B+, w tym z udziałem podmiotów zagranicznych posiadających uprawnienia do nadawania stopnia doktora w zakresie dyscypliny, w której nadawany jest stopień. Zasady współpracy określa umowa zawarta w formie pisemnej, która w szczególności wskazuje podmiot odpowiedzialny za wprowadzanie danych do systemu, o którym mowa w art. 342 ust. 1.

3. W przypadku, o którym mowa w art. 177 ust. 6, stopień doktora może być nadany w dziedzinie nauki przez podmiot doktoryzujący, który posiada kategorię naukową A+, A albo B+ w ponad połowie dyscyplin zawierających się w tej dziedzinie.

4. W przypadku utraty uprawnienia do nadawania stopnia doktora w danej dyscyplinie albo dziedzinie, podmiot doktoryzujący zapewnia możliwość kontynuowania postępowań w innym podmiocie posiadającym uprawnienia do nadawania stopnia doktora w tej dyscyplinie albo dziedzinie. W przypadku braku możliwości zapewnienia kontynuowania postępowań w innym podmiocie, RDN wyznacza ten podmiot.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	93
II. Uprawnienia do nadawania stopnia doktora. Podmioty doktoryzujące	94
III. Nadawanie stopnia doktora wspólnie z innym podmiotem	97
IV. Nadawanie stopnia doktora w dziedzinie	103
V. Utrata uprawnień do nadawania stopnia doktora	103

I. Uwagi ogólne

1. W art. 185 uregulowano cztery odrębne zagadnienia – uprawnienie do samodzielnego nadawania stopnia doktora w danej dyscyplinie (ust. 1), możliwość

nadawania tego stopnia wspólnie (ust. 2), uprawnienie do nadawania stopnia doktora w dziedzinie (ust. 3) oraz postępowanie w przypadku utraty uprawnienia do nadawania stopnia doktora w danej dyscyplinie albo dziedzinie (ust. 4)

2. Częściowym odpowiednikiem art. 185 ust. 1 jest, w zakresie stopnia doktora habilitowanego, art. 218 (por. komentarz do tego artykułu). Pozostałe ustępy komentowanego artykułu nie mają swoich odpowiedników w innych przepisach p.s.w.n. dotyczących stopnia doktora habilitowanego.

II. Uprawnienia do nadawania stopnia doktora. Podmioty doktoryzujące

3. W ust. 1 komentowanego artykułu uregulowano kwestię uprawnień do nadawania stopnia doktora, przewidując, że uprawnienie takie posiada uczelnia, instytut PAN, instytut badawczy albo instytut międzynarodowy, który posiada w danej dyscyplinie kategorię naukową A+, A albo B+. Pamiętać należy, że nie jest to wyczerpujący katalog podmiotów doktoryzujących, gdyż stopnie mogą być nadawane również w federacjach podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki oraz w Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego (por. teza 11 do art. 178).

4. Powiązanie uprawnień do nadawania stopni z posiadaną kategorią w danej dyscyplinie jest najbardziej istotną zmianą systemową dot. dystrybucji uprawnień do nadawania stopni – dodać należy, że zmianą w ogólności słuszną i rodzącą nadzieję na trwałe pozbawienie prawa do nadawania stopni przez podmioty nieodznaczające się odpowiednio wysokim poziomem prowadzonych badań w danej dyscyplinie. Oznacza to jednocześnie, że w obecnym stanie prawnym kolejna dystrybucja uprawnień do nadawania stopni następuje wraz z każdą kolejną ewaluacją, przy czym kategorie naukowe przyznawane są w ramach dyscyplin, a nie, jak dotychczas, w ramach jednostek organizacyjnych. Tym samym można szacować, że w zakresie katalogu podmiotów doktoryzujących i habilitujących będzie miała miejsce większa niż dotychczas rotacja. W przypadku uczelni istotną zmianą jest także przeniesienie uprawnień do nadawania stopni z poziomu wydziałów lub innych podstawowych jednostek organizacyjnych (por. art. 5 u.s.n.t.n. w zw. z art. 4 pkt 3 u.s.n.t.n.) na poziom uczelni.

5. W obecnym stanie prawnym ewaluację przeprowadza się co 4 lata i obejmuje ona okres 4 lat poprzedzających rok jej przeprowadzenia (art. 266 ust. 1 i 2). Zgodnie z art. 267 ust. 1, podstawowymi kryteriami ewaluacji są poziom naukowy lub artystyczny prowadzonej działalności, efekty finansowe badań naukowych i prac rozwojowych, wpływ działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki. Na podstawie wyników ewaluacji Komisja Ewaluacji Nauki podejmuje uchwałę w sprawie proponowanych kategorii naukowych

(art. 268 ust. 1). Minister, biorąc tę uchwałę pod uwagę, w drodze decyzji administracyjnej przyznaje kategorię naukową A+, A, B+, B albo C, przy czym kategoria A+ jest kategorią najwyższą, a kategoria C – najniższą (art. 269 ust. 1). Kategoria naukowa jest przyznawana na okres do dnia, w którym decyzja o przyznaniu kategorii naukowej w ramach kolejnej ewaluacji stanie się ostateczna. W przypadku gdy podmiot nie jest objęty kolejną ewaluacją w danej dyscyplinie, traci kategorię naukową z końcem roku, w którym rozpoczęła się ta ewaluacja (art. 269 ust. 2).

6. Trzeba przy tym zaznaczyć, że praktyczne zastosowanie komentowanego w tym miejscu artykułu będzie miało miejsce począwszy od pierwszej ewaluacji przeprowadzanej na podstawie przepisów p.s.w.n. Zgodnie z art. 324 p.w.p.s.w.n., pierwsza ewaluacja jakości działalności naukowej, o której mowa w art. 265 ust. 1 p.s.w.n., obejmuje lata 2017–2021 i rozpoczyna się w dniu 1 stycznia 2022 roku. W okresie przejściowym zagadnienia uprawnień do nadawania stopni regulują art. 174–176 p.w.p.s.w.n.

7. Powiązanie uprawnienia do nadawania stopnia doktora z posiadaną kategorią naukową sprawia, że uzyskanie tego uprawnienia w danej dyscyplinie następuje z mocy samego prawa z chwilą uzyskania w tej dyscyplinie kategorii naukowej B+ albo wyższej. W związku z przyznawaniem kategorii naukowej w drodze decyzji administracyjnej uznać należy, że uprawnienia wynikające z posiadanej kategorii – w tym uprawnienia do nadawania stopni – realizować można od dnia, w którym decyzja administracyjna w sprawie przyznania tej kategorii stała się ostateczna. Od tego momentu możliwe jest nie tyle nadawanie stopni w danej dyscyplinie, co dopiero wszczynanie postępowań w tej sprawie.

8. Z powiązania komentowanych uprawnień z posiadaną kategorią naukową wynika fakt, iż w obecnym stanie prawnym nie przewiduje się odrębnego przyznawania uprawnień do nadawania stopnia doktora w drodze aktu administracyjnego. Nie uregulowano też przypadków odebrania lub utraty tych uprawnień, poza, rzecz jasna, utratą odpowiedniej kategorii naukowej – podmiot doktoryzujący posiada więc w danej dyscyplinie uprawnienie do nadawania stopnia tak długo, jak długo posiada w niej kategorię naukową co najmniej B+, choćby nawet w sposób oczywisty podmiot ten mimo posiadanej kategorii nie zapewniał należytej jakości naukowej. Trwałość uprawnienia do nadawania stopnia doktora uregulowano więc nieco inaczej niż uprawnienie do prowadzenia szkoły doktorskiej, również analogicznie oparte na posiadanej kategorii naukowej co najmniej B+ (art. 198 ust. 3–5), ale zagrożone (w zakresie konkretnej szkoły doktorskiej) obligatoryjnym zakończeniem działania szkoły doktorskiej w przypadku uzyskania negatywnej oceny ewaluacji jakości kształcenia w tej szkole

(por. art. 264), niezależnie od posiadanej kategorii naukowej. Brak jest takiej oceny jakości – i sankcji w przypadku niezadowolającego jej poziomu – w przypadku nadawania stopni¹¹⁷. W literaturze zaproponowano stworzenie mechanizmów umożliwiających RDN zawieszanie uprawnień do nadawania stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki w przypadku rażących naruszeń proceduralnych w postępowaniach o nadawanie tych stopni¹¹⁸, propozycja ta nie dotyczy jednak uchybień jakościowych (naukowych).

Przyjęte rozwiązanie z jednej strony podkreśla więc rangę ewaluacji jakości działalności naukowej i przyznawanej w jej wyniku kategorii naukowej, symplifikuje zasady wyznaczania podmiotów nadających stopnie i wzmacnia po ich stronie poczucie pewności i stabilności posiadanych uprawnień. Z drugiej jednak strony jest to duże systemowe uproszczenie – wszak mimo generalnej słuszności tej zmiany nie sposób nie zauważyć, że wysoka jakość badań naukowych nie musi się równać wysokim standardom i wymogom nadawania stopni naukowych, by nie zagłębiać się w tym miejscu w tak węzłowe zagadnienia, jak np. jakość opieki promotorskiej (i selekcja kandydatów do tej funkcji, której w wielu podmiotach w ogóle brak) czy też standardy wyznaczania recenzentów rozpraw doktorskich¹¹⁹. Na marginesie zwraca zaś uwagę fakt, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę może prowadzić do tak osobliwych sytuacji, jak brak możliwości dalszego prowadzenia danej szkoły doktorskiej z powodu zbyt niskiego poziomu kształcenia w niej (art. 264) przy jednoczesnym zachowaniu uprawnienia do doktoryzowania, co może być uznane za swego rodzaju dysonans.

9. Komentowany artykuł ustanawia w ust. 1 pojęcie „podmiotu doktoryzującego”, podobnie zresztą jak w przypadku postępowania habilitacyjnego przepis art. 218 ustanawia pojęcie „podmiotu habilitującego”. Katalog podmiotów mogących posiadać uprawnienia do nadawania stopni wskazano jednak wcześniej, bo już w art. 178. W związku z tym należy podkreślić, że podmiotem doktoryzującym nie jest każdy podmiot wskazany w art. 178, a jedynie taki, który

¹¹⁷ Jednym z kryteriów ewaluacji jakości kształcenia w szkołach doktorskich jest wprowadzenie skuteczności kształcenia doktorantów (art. 261 pkt 8), nie sposób jednak uznać, że ocena w ramach tego kryterium może być rozciągnięta na postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora, mające przecież miejsce po ukończeniu kształcenia przez doktoranta (por. art. 204 ust. 1).

¹¹⁸ J. Woźnicki (red.), *Identyfikacja i uzasadnienie kierunków regulacji o kluczowym znaczeniu w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa–Toruń 2020, s. 236.

¹¹⁹ Więcej miejsca różnicom pomiędzy obecnym a uprzednio obowiązującym modelem dystrybucji uprawnień do nadawania stopni poświęcono już w literaturze (zob. np. H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 298–304 i referowane tam uzasadnienie do projektu ustawy; M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 278–285; D. Antonowicz, *Organy uczelni uprawnione do nadawania stopni naukowych* [w:] *Innowacje i konserwatyzm 2.0. Polskie uczelnie w procesie przemian*, D. Antonowicz, A. Machnikowska, A. Szot (red.), Toruń 2020, s. 153–156), stąd też zagadnienia te nie będą w tym miejscu powtarzane.

w danej dyscyplinie naukowej posiada kategorię A+, A albo B+ i z kategorii takiej wynika uprawnienie do nadawania w tym podmiocie stopnia. Natomiast w podmiocie takim działa organ doktoryzujący, który prowadzi postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora (a więc i nadaje ten stopień). Szerzej w zakresie podmiotów i organów nadających stopnie oraz konieczności ich rozróżniania zob. tezy 3–8 do art. 178.

10. Wykonywanie określonej w komentowanym artykule kompetencji w zakresie nadawania stopni z perspektywy podmiotów doktoryzujących i habilitujących nie jest fakultatywne. Status podmiotu doktoryzującego (i odpowiednio – podmiotu habilitującego) dany podmiot uzyskuje z mocy prawa, spełniwszy warunki wskazane w art. 185 ust. 1 (w przypadku stopnia doktora) oraz 218 (w przypadku stopnia doktora habilitowanego). Dany podmiot nie dysponuje zatem decyzywnością w zakresie tego, czy jego organy będą przeprowadzać postępowania w sprawie nadawania stopni, jak również ich przeprowadzanie nie zależy od inicjatywy tego podmiotu (np. od wcześniejszego wystąpienia z wnioskiem o przyznanie uprawnień) – gdy w danej dyscyplinie osiągnie odpowiedni poziom mierzony przyznaną mu kategorią naukową, staje się podmiotem doktoryzującym (i habilitującym) bez możliwości zaniechania lub anulowania tego statusu. Jedynie w wąskim zakresie, bo dotyczącym postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, podmiot dysponuje uprawnieniem do odmowy przeprowadzenia postępowania, ale konkretnego, a nie do odmowy przeprowadzania takich postępowań w ogólności (zob. tezy 8–16 do art. 221). Okoliczność ta implikuje także obligatoryjność, a nie fakultatywność, uchwalenia przez dany podmiot doktoryzujący/habilitujący regulaminów nadawania stopni.

III. Nadawanie stopnia doktora wspólnie z innym podmiotem

11. Przepis ust. 2 komentowanego artykułu reguluje zagadnienia dotyczące wspólnego nadawania stopnia doktora. Uprawnienie takie przewidziano dla podmiotów doktoryzujących posiadających w danej dyscyplinie kategorię naukową A+, A albo B+, przy czym kategorię taką musi posiadać każdy z podmiotów wspólnie nadających stopień. W literaturze twierdzi się – słusznie – że wobec braku wskazania liczby podmiotów wspólnie nadających stopień doktora, może być ich więcej niż dwa, przy czym stopień mogą wspólnie nadawać zarówno podmioty doktoryzujące tego samego rodzaju (np. uczelnie), jak i różnego rodzaju (np. uczelnia i instytut badawczy)¹²⁰.

12. Tryb wspólnego nadawania stopnia doktora pod rządami poprzedniego stanu prawnego był poddawany silnej (i w dużej mierze trafnej) krytyce

¹²⁰ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 483.

z powodu zbyt dużego sformalizowania oraz legislacyjnej niestabilności, zwłaszcza w kontekście współpracy międzynarodowej¹²¹. W tym zakresie należy podkreślić i zaaprobować fakt, że ustawodawca znacząco odregulował to zagadnienie, pozostawiając większą swobodę podmiotom doktoryzującym, np. co do trybu procedowania ewentualnej wspólnej komisji doktorskiej czy też jej składu (por. art. 14a u.s.n.t.n.).

13. Ustawodawca przewidział w ust. 2 zdanie drugie komentowanego artykułu, że zasady współpracy przy wspólnym nadawaniu stopnia doktora określa umowa zawarta w formie pisemnej, która w szczególności wskazuje podmiot odpowiedzialny za wprowadzanie danych do systemu POL-on. Zwrot „w szczególności” oznacza, że wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za wprowadzanie danych do systemu POL-on jest obligatoryjnym składnikiem umowy. Jeszcze jeden obligatoryjny składnik tej umowy można odkodować z innego przepisu ustawy, tj. z art. 179 ust. 2 – jeśli bowiem dyplom doktorski ma wydać tylko jeden z podmiotów wspólnie nadających stopień, to wówczas w umowie należy wskazać, który. Jednak elementy te nie są, rzecz jasna, wyłącznymi. Oprócz nich umowa może (a w praktyce – musi) regulować także szereg innych zagadnień, głównie proceduralnych, dotyczących wspólnego nadawania stopnia doktora.

14. Umowy o wspólnym nadawaniu stopnia doktora nie należy mylić z umową o wspólnym prowadzeniu szkoły doktorskiej, o której mowa w art. 198 ust. 5.¹²², choć nie ma przeszkód, aby materię właściwą dla każdej z umów uregulować w jednej, wspólnej umowie (o ile zawierana jest ona pomiędzy podmiotami, które zamierzają zarówno wspólnie prowadzić szkołę dokorską, jak i wspólnie nadawać stopień doktora).

15. Umowa o wspólnym nadawaniu stopnia doktora w pewnym sensie zastępuje – przewidziane przepisami dotychczasowymi, tj. art. 14a ust. 2 u.s.n.t.n. – porozumienia rad jednostek organizacyjnych przeprowadzających taki przewód. W związku z tym aktualne pozostają niektóre zagadnienia tego porozumienia dotyczące. Na tle ówczesnego stanu prawnego trafnie zwracał uwagę P. Dańczak, iż realizacja wspólnego przewodu doktorskiego wymaga od podmiotów uczestniczących w takim projekcie sporo samodyscypliny i ścisłego przestrzegania przyjętych w porozumieniu ustaleń, zwłaszcza co do kwestii rozdysponowania między poszczególne rady kompetencji do podejmowania określonych

¹²¹ Zob. zwłaszcza M. Ganobis-Bednarska, *O potrzebie deregulacji wspólnych przewodów doktorskich prowadzonych we współpracy zagranicznej w kontekście zmieniających się przepisów* [w:] *Czas internacjonalizacji II. Perspektywy, priorytety, projekty*, B. Siwińska, G. Mazurek (red.), Warszawa 2017, s. 153–180.

¹²² Szerzej o tej umowie zob. Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018, s. 20–22.

uchwał. Jak zwracał uwagę autor, każde naruszenie w tym zakresie postanowień porozumienia może nieść daleko idące, a przy tym zdecydowanie negatywne skutki, z sankcją nieważności uchwał włącznie¹²³. W obecnym stanie prawnym należy dodatkowo zwrócić uwagę, że szczegółowy przebieg postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nie jest już regulowany przepisami prawa powszechnie obowiązującego, lecz jest przekazany do samodzielnego uregulowania przez podmioty doktoryzujące (art. 192 ust. 2). Co więcej, do uregulowania przez podmioty przekazano zagadnienia nie tylko proceduralne, ale też i pewne zagadnienia materialne (zob. tezy 28–38 do art. 192). Różnice między regulacjami obowiązującymi w różnych podmiotach mogą więc być znaczne, z czego wynika, że w obecnym stanie prawnym wspólne nadawanie stopnia doktora jest jeszcze poważniejszym wyzwaniem prawnym niż było pod rządami przepisów u.s.n.t.n.

16. W literaturze twierdzi się, że zawarty w ust. 2 komentowanego artykułu wymóg formy pisemnej oznacza jedynie formę pisemną dla celów dowodowych, a zatem zawarcie umowy bez zachowania tej formy nie powoduje jej nieważności, lecz jedynie trudności dowodowe w razie zaistnienia sporu między stronami¹²⁴.

17. Należy podkreślić, że umowa o wspólnym nadawaniu stopnia doktora nie może prowadzić do takiego ukształtowania przebiegu postępowania, iż pewnie jego elementy zostaną uregulowane w sposób odmienny od przepisów prawa powszechnie obowiązującego. Nie jest więc możliwe odejście od przepisów ustawy, które w tym zakresie mają charakter bezwzględnie obowiązujący. Dopuszczalna wydaje się natomiast sytuacja, w której postanowieniami umowy o wspólnym nadawaniu stopnia doktora przewidzi się odstępstwo od pewnych elementów postępowania, ustanowionych w regulaminach nadawania stopnia doktora. W tym zakresie, wobec ustawowego poziomu regulacji obu przepisów, art. 185 ust. 2 zdanie drugie uznać można za *lex specialis* względem art. 192 ust. 2. Co więcej, sam regulamin nadawania stopnia doktora może dopuszczaćność takiego odstępstwa przewidywać, co dodatkowo sprzyja czytelności stanu prawnego (szerzej zob. fakultatywne elementy regulaminu nadawania stopnia doktora omówione w тезach 25–27 do art. 192).

18. We wspólnym nadaniu stopnia doktora uczestniczyć może także podmiot zagraniczny, jednak wyłącznie taki, który posiada uprawnienia do

¹²³ P. Dańczak, *Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów*, Warszawa 2015, s. 207.

¹²⁴ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 303.

nadawania stopnia doktora w zakresie dyscypliny, w której nadawany jest stopień. Posiadanie takiego uprawnienia należy oceniać według porządku prawnego państwa, w którym podmiot ten działa. Praktycznych problemów może natomiast nastroczać potencjalna niezgodność klasyfikacji dyscyplin naukowych przyjętych w innych państwach z klasyfikacją polską. W świetle komentowanego przepisu uprawnienie tego podmiotu nie może być bowiem uprawnieniem w jakiegokolwiek dyscyplinie, lecz dokładnie w tej, w której – według polskiej klasyfikacji – ma być wspólnie nadany stopień doktora. Problem dotyczyć będzie zwłaszcza takich przypadków, w których dany podmiot zagraniczny dysponuje uprawnieniem do nadawania stopnia doktora w zakresie węższym niż odpowiadający co najmniej jednej dyscyplinie według polskiej klasyfikacji (a więc będzie to uprawnienie w zakresie, który w odniesieniu do polskiej klasyfikacji moglibyśmy nazwać subdyscypliną)¹²⁵. W literaturze publikowanej pod rządami poprzedniego stanu prawnego wskazywano nawet na jeszcze dalej idące potencjalne niespójności, a dotyczące państw, w których mogą nie występować dokładne odpowiedniki „posiadania uprawnienia do nadawania stopnia doktora”¹²⁶ – uznać należy, że wątpliwości te pozostają aktualne. W nowszych opracowaniach zagadnienie to sygnalizuje m.in. M. Dokowicz, przy czym autor zdaje się postrzegać problem uznawania uprawnień podmiotu zagranicznego za równorzędne z uprawnieniami polskiego podmiotu doktoryzującego oraz problem niespójności stosowanych w różnych państwach klasyfikacji dyscyplin jako jedną wspólną konsekwencję niekompatybilności różnych porządków prawnych¹²⁷.

19. O ile wskazany już wyżej brak możliwości odstąpienia od przepisów prawa powszechnie obowiązującego mocą postanowień umowy o wspólnym nadawaniu stopnia doktora będzie budzić mniejsze wątpliwości w przypadku współpracy polskich uczelni lub innych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki (wobec faktu związania tych podmiotów jednakowym, polskim stanem prawnym), o tyle problemy te w poważniejszym zakresie wystąpią właśnie w przypadku postępowań prowadzonych z podmiotami zagranicznymi. W takim przypadku najbardziej korzystną jest sytuacja, w której regulacje różnych porządków prawnych mogą być uzgodnione w umowie w taki sposób, aby doszło do spełnienia wszystkich wymogów, którymi w świetle swego prawa

¹²⁵ Zob. również podobne uwagi w tym zakresie autorstwa M. Ganobis-Bednarskiej, *O potrzebie deregulacji wspólnych przewodów doktorskich prowadzonych we współpracy zagranicznej w kontekście zmieniających się przepisów* [w:] *Czas internacjonalizacji II. Perspektywy, priorytety, projekty*, B. Siwińska, G. Mazurek (red.), Warszawa 2017, s. 162.

¹²⁶ H. Izdebski [w:] *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2015, s. 72.

¹²⁷ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 483.

krajowego związane są podmioty wspólnie nadające stopień doktora. Gdy nie jest to możliwe – a z całą pewnością można sobie wyobrazić przypadki, w których regulacje obu państw będą nie do pogodzenia w jednym postępowaniu, np. w przypadku konfliktu nakazów i zakazów – dążyć należy do spełnienia wymogów tego porządku prawnego, według którego ma być nadany stopień doktora.

20. Stopień doktora nadany wspólnie z podmiotem zagranicznym w oparciu o polskie regulacje prawne pozostaje stopniem doktora w rozumieniu polskiego porządku prawnego. Ustawa nie zezwala polskiemu podmiotowi doktoryzującemu na odstąpienie od powszechnie obowiązujących regulacji krajowych na mocy umowy o wspólnym nadawaniu stopnia doktora, jeśli nadany stopień ma być stopniem doktora w rozumieniu polskiego prawa. Dotyczy to także nadawania stopnia doktora w konkretnej dziedzinie i dyscyplinie (albo tylko dziedzinie) według obowiązującej w Polsce klasyfikacji dziedzin i dyscyplin. Wspólne nadawanie stopnia doktora, mimo wykorzystania w tym celu przez ustawodawcę umowy, o której mowa w art. 185 ust. 2, nie jest sferą, w zakresie której mowa być może o „zasadzie swobody umów”. Nie sposób uznać więc, że ustawodawca, nie przewidując odstępstw od regulacji krajowych w przypadku umowy z podmiotem zagranicznym, dopuszcza się naruszenia tej zasady¹²⁸. Przepisy nie statuowały i nie statuują w przypadku wspólnego nadawania stopnia doktora „zasady swobody umów”, rozumianej jako możliwość zastąpienia regulacji ustawowej postanowieniami umowy. Swoboda ta wyznaczana jest właśnie granicami ustawy, a ponadto cały stosunek nie ma przecież charakteru cywilnoprawnego, lecz administracyjnoprawny¹²⁹. Odrębnym problemem jest natomiast zasadność konstrukcji nieprzewidującej odstępstw od polskiego porządku prawnego w przypadkach, w których musi on zostać pogodzony z regulacjami państwa obcego. Argumentom postulującym uelastycznienie polskich regulacji w stopniu pozwalającym na uzgodnienie wspólnej procedury, będącej wypadkową różnych reżimów prawnych, które podnosi np. M. Ganobis-Bednarska¹³⁰, nie można w pełni odmówić racji. Zmian takich należy jednak dokonywać ostrożnie, wszak potencjalne zagrożenia, jakie niesie za sobą ustawowe dopuszczenie

¹²⁸ Takie zarzuty formułuje w tym zakresie np. M. Ganobis-Bednarska, *O potrzebie deregulacji wspólnych przewodów doktorskich prowadzonych we współpracy zagranicznej w kontekście zmieniających się przepisów* [w:] *Czas internacjonalizacji II. Perspektywy, priorytety, projekty*, B. Siwińska, G. Mazurek (red.), Warszawa 2017, s. 162, 179.

¹²⁹ Samą umowę o wspólnym nadawaniu stopnia doktora również należałoby zakwalifikować jako swego rodzaju porozumienie administracyjne, nie zaś umowę administracyjną ani tym bardziej umowę prawa cywilnego.

¹³⁰ M. Ganobis-Bednarska, *O potrzebie deregulacji wspólnych przewodów doktorskich prowadzonych we współpracy zagranicznej w kontekście zmieniających się przepisów* [w:] *Czas internacjonalizacji II. Perspektywy, priorytety, projekty*, B. Siwińska, G. Mazurek (red.), Warszawa 2017, s. 153–154, 179.

takich odstępstw, są niebagatelne. W tym kontekście odnotować też należy, że w obecnym stanie prawnym dalece uelastyczniające (ale i komplikujące, jak wskazano wyżej) jest już samo przekazanie szeregu zagadnień proceduralnych do samodzielnego uregulowania przez podmioty doktoryzujące na mocy art. 192 ust. 2.

21. Kwestia tego, czy wspólnie nadany stopień doktora będzie można uznać także za stopień doktora w państwie, w którym działa podmiot zagraniczny uczestniczący w nadaniu stopnia – zwłaszcza w przypadku, gdy umowa o wspólnym nadaniu stopnia ukształtowana została w sposób zapewniający wypełnienie wymogów obu porządków prawnych – zależeć będzie od regulacji obowiązujących w tym państwie. Przypadku tego nie należy jednak mylić z sytuacją, w której to polski podmiot doktoryzujący uczestniczy w jakimś zakresie w zagranicznej procedurze nadania stopnia doktora niewypełniającej wymogów procedury polskiej. Wówczas tak nadany stopień należy oceniać według tego porządku prawnego, zaś na gruncie polskiego porządku rozważać można jego równoważność z polskim stopniem, wynikającą z mocy prawa, umowy międzynarodowej lub uznaną w drodze postępowania nostryfikacyjnego (por. art. 328).

22. Zastanawiać musi fakt, że ustawodawca w ust. 2 komentowanego artykułu przewidział możliwość wspólnego nadawania stopnia doktora z udziałem podmiotów zagranicznych, podczas gdy możliwości takiej nie przewidział w zakresie prowadzenia szkoły doktorskiej, które zostało ograniczone wyłącznie do polskich uczelni, instytutów i innych podmiotów. Udział podmiotu zagranicznego może mieć miejsce nie w ramach wspólnego prowadzenia szkoły doktorskiej (o czym mowa w art. 198 ust. 5), lecz jedynie w ramach współpracy przy kształceniu doktorantów (o czym mowa w art. 198 ust. 6)¹³¹. To rozróżnienie nie wydaje się znajdować uzasadnienia, w tym również w świetle pożądanego umiędzynarodowienia procesu kształcenia doktorantów oraz faktu, że szkoła doktorska jest formą kształcenia przygotowującą do uzyskania stopnia doktora (por. art. 198 ust. 1).

23. Zasady wydawania dyplomów doktorskich w przypadku wspólnego nadawania stopnia doktora uregulowano w art. 179 ust. 2 (zob. komentarz do tego przepisu).

¹³¹ Szerzej zob. Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018, s. 22–25; por. także publikacje, w których już dekadę temu postulowano kształcenie doktorantów wspólnie z podmiotami zagranicznymi (KRASP, FRP, WUW, *Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego: 2010–2020. Projekt środowiskowy*, Warszawa 2009, s. 73, 75, 95; KRASP, FRP, WUW, *Polskie szkolnictwo wyższe. Stan, uwarunkowania i perspektywy*, Warszawa 2009, s. 165).

IV. Nadawanie stopnia doktora w dziedzinie

24. Przepis ust. 3 komentowanego artykułu dotyczy nadawania stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauki. Możliwość nadawania stopnia doktora wyłącznie w dziedzinie, a nie w dziedzinie i dyscyplinie, ustanowiono w innym miejscu – w art. 177 ust. 2 i 6 (zob. tezy 4–6 do tego artykułu). W ust. 3 komentowanego artykułu przewidziano natomiast, że stopień doktora może być nadany w dziedzinie nauki przez podmiot doktoryzujący, który posiada kategorię naukową A+, A albo B+ w ponad połowie dyscyplin zawierających się w tej dziedzinie. Dodać zresztą należy, że regulacji tej towarzyszy nadawanie stopnia w dziedzinie przez organ inny niż ten, który w świetle statutu danej uczelni nadaje stopnie w dziedzinie i dyscyplinie (por. art. 28 ust. 4) – do najczęściej spotykanych rozwiązań należy nadawanie stopnia w dziedzinie przez senat uczelni, przy dekoncentracji nadawania stopni w dziedzinie i dyscyplinie np. na rady dyscyplin/rady wydziałów lub organy analogiczne (szerzej por. także tezy 20–24 do art. 178).

25. „Zawieranie się” dyscyplin w dziedzinach, mimo że nie jest regulowane przepisami prawa w sposób bezpośredni, to jednak wynika z klasyfikacji ustanowionej w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 5 ust. 3 p.s.w.n.¹³²

V. Utrata uprawnień do nadawania stopnia doktora

26. W ust. 4 komentowanego artykułu przewidziano regulację zabezpieczającą tok już wszczętych postępowań w przypadku utraty uprawnienia do nadawania stopnia doktora w danej dyscyplinie albo dziedzinie. W takim przypadku podmiot doktoryzujący zapewnia możliwość kontynuowania postępowań w innym podmiocie posiadającym uprawnienia do nadawania stopnia doktora w tej dyscyplinie albo dziedzinie, zaś w przypadku braku możliwości zapewnienia kontynuowania postępowań w innym podmiocie, RDN wyznacza ten podmiot.

27. Pod pojęciem „utraty uprawnień do nadawania stopnia doktora w danej dyscyplinie albo dziedzinie”, o którym mowa w ust. 4, należy rozumieć przede wszystkim sytuację, w której na skutek ustatecznienia się decyzji administracyjnej o przyznaniu nowej kategorii naukowej – niższej niż B+ – upłynął okres, na który została przyznana poprzednia kategoria naukowa. Należy mieć na względzie, że skoro kategoria naukowa jest przyznawana na okres do dnia, w którym decyzja o przyznaniu kategorii naukowej w ramach kolejnej ewaluacji stanie się ostateczna (art. 269 ust. 2 zdanie pierwsze), to tak długo, jak długo decyzja administracyjna o przyznaniu nowej kategorii naukowej w danej

¹³² Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz.U., poz. 1818).

dyscyplinie nie jest ostateczna w rozumieniu przepisów k.p.a., nie wpływa ona na uprawnienia wynikające z posiadanej dotychczas kategorii naukowej. Gdy więc decyzja o przyznaniu nowej, niższej niż B+ kategorii w danej dyscyplinie, nie podlega jeszcze wykonaniu (np. na skutek złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, o którym mowa w art. 269 ust. 4), nie doszło do utraty uprawnień do nadawania stopnia doktora w danej dyscyplinie i możliwe jest zarówno kontynuowanie postępowań już wszczętych, jak i wszczynanie kolejnych. Analogicznie dotyczy to spełniania wymogu posiadania kategorii B+ w ponad połowie dyscyplin zawierających się w danej dziedzinie w przypadku uprawnienia do nadawania stopnia doktora w danej dziedzinie. Z kolei w przypadku, gdy dany podmiot nie jest objęty kolejną ewaluacją w danej dyscyplinie, utrata kategorii – a więc i „utrata uprawnień do nadawania stopnia doktora w danej dyscyplinie albo dziedzinie” następuje z końcem roku, w którym rozpoczęła się ta ewaluacja (art. 269 ust. 2 zdanie drugie).

28. Przepis ust. 4 komentowanego artykułu budzi istotne wątpliwości interpretacyjne, nie jest bowiem jasne, co należy rozumieć poprzez „zapewnienie możliwości kontynuowania postępowań w innym podmiocie” posiadającym stosowne uprawnienia. W rzeczywistości prowadzenie postępowania przez inny podmiot w najmniejszym nawet stopniu nie zależy od woli podmiotu tracącego uprawnienia, który nie ma przecież w tym zakresie jakiegokolwiek sprawczości, a w szczególności nie ma uprawnienia do nakazania kontynuowania postępowania innemu podmiotowi. Nie można też tracić z pola widzenia wnioskowego charakteru całego postępowania, a częścią jego istoty jest wybór podmiotu doktoryzującego przez osobę ubiegającą się o stopień.

Problemowi tego, jakie dokładnie obowiązki po stronie podmiotu doktoryzującego kryją się pod pojęciem „zapewnienia możliwości kontynuowania postępowań”, nie poświęca się niemal w ogóle miejsca w doktrynie. Pomija się go we wszystkich wydanych do tej pory drukiem komentarzach do przepisów p.s.w.n. (jedynie H. Izdebski sygnalnie wspomina, że takie brzmienie przepisu zakłada nawiązanie porozumienia pomiędzy tymi podmiotami, tj. podmiotem tracącym uprawnienia i kontynuującym postępowanie¹³³). Tymczasem problem ten nie jest przecież marginalny, bowiem na skutek większej rotacji uprawnień do nadawania stopni (por. teza 4 do niniejszego artykułu) będzie się on pojawiał cyklicznie, gdy co cztery lata (tj. po każdej kolejnej ewaluacji jakości działalności naukowej) różne podmioty doktoryzujące będą zyskiwały i traciły uprawnienia w poszczególnych dyscyplinach. Gdyby nawet zaakceptować w tym zakresie pogląd H. Izdebskiego, to i tak nieuchronnie pojawia się pytanie, co konkretnie

¹³³ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 303.

miałoby być przedmiotem takiego porozumienia, a także jaki jest jego charakter prawny (porozumienie administracyjne czy raczej postanowienie wydane w toku postępowania) i czy jest ono zaskarżalne. Zauważyć należy, że treść takiego porozumienia wywierałaby skutki prawne nie tylko dla podmiotów doktoryzujących, ale przede wszystkim dla strony postępowania, a więc osoby ubiegającej się o stopień doktora. W szczególności trzeba mieć na względzie fakt, że w różnych podmiotach doktoryzujących obowiązywać mogą różne wymagania, które musi wypełnić kandydat do stopnia doktora (zob. tezy 28–38 do art. 192). Różnice mogą też występować w zakresie wysokości opłaty za przeprowadzenie postępowania – choć kandydat do stopnia jest zobowiązany do uiszczenia opłaty albo jest ustawowo zwolniony z niej niezależnie od podmiotu, w którym prowadzone jest postępowanie, to jednak w różnych podmiotach różne mogą być zasady zwalniania z opłaty przez rektora/dyrektora instytutu czy też wysokość kosztów mających wpływ na wysokość opłaty (por. art. 182 i komentarz do niego). Pytanie zatem, czy i jakie uprawnienia, w tym w zakresie wzruszenia tego porozumienia albo wpływu na jego treść, powinny przysługiwać osobie ubiegającej się o stopień oraz czy wobec wnioskowego charakteru całego postępowania możliwe jest wyznaczenie danego podmiotu doktoryzującego wbrew woli strony.

29. Nie mniejszych wątpliwości od ustalenia tego, czym jest „zapewnienie możliwości kontynuowania postępowań w innym podmiocie”, nastręcza też ustalenie, co należy rozumieć poprzez „brak możliwości zapewnienia kontynuowania postępowań w innym podmiocie” – a przecież to od wystąpienia tej przesłanki uzależniona jest możliwość wskazania podmiotu kontynuującego postępowanie przez RDN. W literaturze wskazuje się, że podmiot, wnioskując do RDN o wyznaczenie podmiotu kontynuującego postępowanie, powinien wskazać przesłanki uniemożliwiające zapewnienie kontynuowania postępowania w innym podmiocie doktoryzującym¹³⁴, co jednak w najmniejszym zakresie nie przybliży nas do ustalenia, jaką dokładnie treść mają te przesłanki (okoliczności). Ich zaistnienie trzeba przecież obiektywnie stwierdzić – a nie tylko zawieźć podmiotowi wnioskującemu – aby zastosowanie zdania drugiego w ust. 4 było dopuszczalne. Wydaje się, ale i to nie bez wątpliwości, że znaczenie mają tu przede wszystkim uwarunkowania subiektywne (tj. brak możliwości zawiązania „porozumienia”, o którym pisze H. Izdebski, np. z braku woli innych podmiotów doktoryzujących), gdyby bowiem chodziło o obiektywny brak możliwości kontynuowania postępowań przez inny podmiot (a więc hipotetycznie np. brak podmiotu z odpowiednimi uprawnieniami), to RDN także przecież nie

¹³⁴ Tak M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 484.

mogłaby wyznaczyć żadnego podmiotu kontynuującego postępowanie. Nie zmienia to faktu, że na gruncie komentowanego przepisu jest wysoce niejasne, kiedy to jeszcze podmiot tracący uprawnienia zobowiązany jest zapewnić możliwość kontynuowania postępowań w innym podmiocie, a kiedy w tym zakresie aktywuje się kompetencja RDN w postaci wyznaczenia takiego podmiotu.

30. Wydaje się więc, że najbliższej istoty komentowanej w tym miejscu regulacji jest stwierdzenie, iż przepis w takim brzmieniu należy odczytywać jako „nakładający zobowiązanie do podjęcia starań”, jednak nie daje on zainteresowanemu gwarancji kontynuowania postępowania, gdyż nie nakłada na drugi podmiot (posiadający uprawnienia) żadnych zobowiązań w tym zakresie¹³⁵. To dopiero wyznaczenie przez RDN jest wobec danego podmiotu wiążące. Najdobitniej w końcu pozorność tego przepisu i nałożonych jego mocą obowiązków na podmiot tracący uprawnienia uwydatnia fakt, że wobec niewywiązania się przez podmiot z tych obowiązków ani nie przewidziano dla niego jakichkolwiek sankcji, ani nie przewidziano dla osoby ubiegającej się o stopień żadnych uprawnień procesowych.

31. Zarysowane powyżej zagadnienia niewątpliwie ukazują, że regulacja ustawowa w tym zakresie jest wadliwa. Ustawodawca nie dostrzegł złożoności całego spektrum zagadnień związanych lub wynikających z kontynuowania postępowań przez inny podmiot, trybu sukcesji takiego postępowania i sytuacji procesowej strony w tym zakresie. Podobne zastrzeżenia sformułować można wobec analogicznego przepisu dotyczącego zapewnienia możliwości kontynuowania kształcenia w innej szkole doktorskiej przez podmiot zaprzestający kształcenia doktorantów w danej dyscyplinie, co uregulowano w art. 206¹³⁶.

32. Abstrahując od generalnej i zarysowanej wyżej wadliwości ust. 4 komentowanego artykułu, wyraźnym przeoczeniem ustawodawcy wydaje się być fakt, że analogicznego przepisu – ani nawet odpowiedniego stosowania ust. 4 – nie przewidziano w przypadku postępowań habilitacyjnych. Tymczasem one również oparte są na posiadanej przez dany podmiot kategorii naukowej, a wobec jej zmiany nastąpić może utrata uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego w toku toczących się w tych sprawach postępowań (zob. teza 2 do art. 218).

¹³⁵ Zob. ocenę skutków projektu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce autorstwa K. Wiaka z dnia 27 lutego 2018 r. (<http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/opinieBAS.xsp?nr=2446>) [dostęp: 08.01.2021].

¹³⁶ Szerzej na ten temat zob. Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018, s. 68–69.

Art. 186.

1. Stopień doktora nadaje się osobie, która:

- 1) posiada tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera albo równorzędnny lub posiada dyplom, o którym mowa w art. 326 ust. 2 pkt 2 lub art. 327 ust. 2, dający prawo do ubiegania się o nadanie stopnia doktora w państwie, w którego systemie szkolnictwa wyższego działa uczelnia, która go wydała;
- 2) uzyskała efekty uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK, przy czym efekty uczenia się w zakresie znajomości nowożytnego języka obcego są potwierdzone certyfikatem lub dyplomem ukończenia studiów, poświadczającymi znajomość tego języka na poziomie biegłości językowej co najmniej B2;
- 3) posiada w dorobku co najmniej:
 - a) 1 artykuł naukowy opublikowany w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowej, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
 - b) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, albo rozdział w takiej monografii, lub
 - c) dzieło artystyczne o istotnym znaczeniu;
- 4) przedstawiła i obroniła rozprawę doktorską;
- 5) spełniła inne wymagania określone przez podmiot doktoryzujący.

2. W wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych najwyższą jakością osiągnięć naukowych, stopień doktora można nadać osobie niespełniającej wymagań określonych w ust. 1 pkt 1, będącej absolwentem studiów pierwszego stopnia lub studentem, który ukończył trzeci rok jednolitych studiów magisterskich.

3. Osoba, o której mowa w ust. 2, po nadaniu stopnia doktora uzyskuje równocześnie wykształcenie wyższe, o którym mowa w art. 77 ust. 1 pkt 2.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	108
II. Wymóg posiadania odpowiedniego tytułu zawodowego i wyjątek od niego	108
III. Wymóg uzyskania efektów uczenia się	113

IV. Wymóg posiadania w dorobku co najmniej jednej publikacji lub dzieła artystycznego	116
V. Wymóg przedstawienia i obronienia rozprawy doktorskiej	119
VI. Inne wymagania określone przez podmiot doktoryzujący	120

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany przepis reguluje wymagania niezbędne do spełnienia przez osobę, której ma być nadany stopień doktora. Wymogi te mają charakter łączny, a więc do nadania stopnia doktora niezbędne jest spełnienie każdego z nich.

2. Część uregulowanych w tym artykule wymogów nadania stopnia doktora stanowi jednocześnie wymogi wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora – por. art. 189 i komentarz do niego.

II. Wymóg posiadania odpowiedniego tytułu zawodowego i wyjątek od niego

3. Pierwszym z wymogów ustanowionych w ust. 1 komentowanego artykułu jest posiadanie tytułu zawodowego magistra, magistra inżyniera albo równorzędnego lub posiadanie dyplomu, o którym mowa w art. 326 ust. 2 pkt 2 lub art. 327 ust. 2, dającego prawo do ubiegania się o nadanie stopnia doktora w państwie, w którego systemie szkolnictwa wyższego działa uczelnia, która go wydała. Zgodnie z art. 326 ust. 2, jeżeli dyplom potwierdzający ukończenie studiów za granicą daje prawo do kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia lub ubiegania się o nadanie stopnia doktora w państwie, w którego systemie szkolnictwa wyższego działa uczelnia, która go wydała, uprawnia on w Rzeczypospolitej Polskiej odpowiednio do: 1) kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia albo 2) ubiegania się o nadanie stopnia doktora. Natomiast zgodnie z art. 327 ust. 2, osoba, której dyplom został uznany za równoważny polskiemu dyplomowi i tytułowi, może posługiwać się odpowiednim polskim tytułem.

4. Katalog tytułów zawodowych równorzędnych tytułom magistra i magistra inżyniera ustanowiony jest przepisami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie studiów. Na mocy § 30 tego rozporządzenia, absolwentom studiów drugiego stopnia nadaje się tytuły zawodowe równorzędne tytułom magistra i magistra inżyniera:

- 1) magister inżynier architekt – po uzyskaniu efektów uczenia się określonych dla studiów na kierunku architektura;
- 2) magister inżynier pożarnictwa – po uzyskaniu efektów uczenia się określonych dla studiów na kierunku inżynieria bezpieczeństwa

prowadzonych dla inżynierów pożarnictwa w Szkole Głównej Służby Pożarniczej;

- 3) magister pielęgniarstwa – po uzyskaniu efektów uczenia się określonych dla studiów na kierunku pielęgniarstwo;
- 4) magister położnictwa – po uzyskaniu efektów uczenia się określonych dla studiów na kierunku położnictwo.

Z kolei na mocy § 31 tego rozporządzenia, absolwentom jednolitych studiów magisterskich nadaje się tytuły zawodowe równorzędne tytułom magistra i magistra inżyniera:

- 1) lekarz – po uzyskaniu efektów uczenia się określonych dla studiów na kierunku lekarskim;
- 2) lekarz dentyista – po uzyskaniu efektów uczenia się określonych dla studiów na kierunku lekarsko-dentystycznym;
- 3) lekarz weterynarii – po uzyskaniu efektów uczenia się określonych dla studiów na kierunku weterynaria;
- 4) magister farmacji – po uzyskaniu efektów uczenia się określonych dla studiów na kierunku farmacja;
- 5) magister inżynier architekt – po uzyskaniu efektów uczenia się określonych dla studiów na kierunku architektura.

5. W zakresie wymogu posiadania tytułu zawodowego, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 komentowanego artykułu, wskazać należy, że ustawa nie formułuje obowiązku merytorycznego powiązania ukończonego kierunku studiów z dyscypliną, w której ma być nadany stopień doktora (podobnie brak analogicznych obostrzeń w zakresie rekrutacji do szkół doktorskich – por. art. 200 ust. 1). Pod rządami poprzedniego stanu prawnego niekiedy poddawano to rozwiązanie krytyce¹³⁷ – w mojej ocenie nazbyt kategorycznej. Ukończony kierunek studiów nie ma bowiem większego znaczenia, skoro osoba mająca uzyskać stopień doktora w danej dyscyplinie, po pierwsze, i tak musi uzyskać efekty uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK (ust. 1 pkt 2 komentowanego artykułu), zaś po drugie, wątpliwe jest, czy nie posiadając w obrębie danej dyscypliny gruntownej wiedzy, będzie w stanie przygotować rozprawę spełniającą wymogi wskazane w art. 187. Zważyć też należy pokrewny charakter wielu kierunków i ich zróżnicowane nazewnictwo (nieprzesądzające przecież o treściach w toku studiów nauczanych), co znacząco utrudniałoby ocenę spełnienia tak sformułowanego wymogu. Tym bardziej rozwiązanie takie wydaje się nietrafne w kontekście

¹³⁷ Zob. np. B. Ziemianin, *Nadawanie stopni naukowych* [w:] *W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa Profesora Macieja Zielińskiego*, A. Choduń, S. Czepita (red.), Szczecin 2010, s. 981–982.

interdyscyplinarnego charakteru nowej formy kształcenia doktorantów, jaką jest szkoła doktorska.

6. W ust. 2 komentowanego artykułu przewidziano jednak wyjątek od wymogu wskazanego w ust. 1 pkt 1. Zgodnie z tym przepisem, w wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych najwyższą jakością osiągnięć naukowych, stopień doktora można nadać osobie niespełniającej wymagań określonych w ust. 1 pkt 1, będącej absolwentem studiów pierwszego stopnia lub studentem, który ukończył trzeci rok jednolitych studiów magisterskich. Ustawodawca przewidział więc możliwość nadania stopnia w oparciu o wysoce nieostre kryterium, jakim są „wyjątkowe przypadki, uzasadnione najwyższą jakością osiągnięć naukowych”. Posłużenie się pojęciem niedookreślonym ma sprawić, aby możliwa była indywidualna ocena spełnienia tej przesłanki w każdym konkretnym przypadku. Niewątpliwie przepis powinien mieć zastosowanie w przypadkach wybitnie uzdolnionych osób, które mimo młodego wieku i wczesnego etapu kariery akademickiej posiadają nadzwyczajne, zdecydowanie ponadstandardowe osiągnięcia naukowe.

Jako naturalne jawi się wykorzystanie tej drogi w stosunku do beneficjentów programu „Diamentowy Grant”¹³⁸, zwłaszcza że bezpośrednio do tej grupy osób nawiązywał obowiązujący uprzednio, a zarazem będący odpowiednikiem komentowanej tu regulacji, art. 13a u.s.n.t.n. Zwrócić trzeba jednak uwagę, że aktualne brzmienie tego przepisu nie dotyczy *expressis verbis* wyłącznie beneficjentów programu „Diamentowy Grant”, co oznacza, że jego stosowanie możliwe jest tak w przypadku tego rodzaju beneficjentów, jak i w przypadku innych osób, które nie są beneficjentami tego programu, ale odznaczają się najwyższą jakością osiągnięć naukowych.

7. Przepis ust. 2 w precyzyjny sposób wskazuje krąg osób, którym na tej podstawie może być nadany stopień doktora. Jest to absolwent studiów pierwszego stopnia lub student, który ukończył trzeci rok jednolitych studiów magisterskich. Tym samym nie jest możliwe nadanie stopnia doktora osobie, która wprawdzie ukończyła trzeci rok jednolitych studiów magisterskich, ale nie jest studentem lub absolwentem studiów pierwszego stopnia.

8. Ciekawe jest natomiast, że w wyjątku przewidzianym w ust. 2 komentowanego artykułu wskazano możliwość nadania stopnia doktora w przypadkach uzasadnionych najwyższą jakością osiągnięć naukowych, nie uwzględniono zaś

¹³⁸ Program ten nie jest już przewidziany wprost przepisami ustawy, ale jego kontynuowanie jest pośrednio możliwe na podstawie art. 376 (zob. M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 490). Ponadto zgodnie z art. 181 p.w.p.s.w.n. beneficjenci programu „Diamentowy Grant”, o którym mowa w art. 26 ust. 3a ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki, zachowują uprawnienia, o których mowa w art. 13a u.s.n.t.n.

możliwości wykorzystania tej ścieżki w przypadkach uzasadnionych najwyższą jakością osiągnięć artystycznych. Nie przewidziano również choćby „odpowiedniego” stosowania tego przepisu do nadawania stopnia doktora w zakresie sztuki. W związku z tym przy takim brzmieniu przepisu będzie istniała możliwość wykorzystania tej ścieżki w przypadku stopnia doktora w zakresie sztuki, jednak przy spełnieniu przesłanki najwyższej jakości osiągnięć naukowych, nie zaś artystycznych, co jest konstrukcją wyraźnie niespójną.

9. Z mocy odesłania zawartego w art. 200 ust. 1, osoba, o której mowa w ust. 2 komentowanego artykułu, może nie tylko uzyskać stopień doktora, ale może też zostać przyjęta do szkoły doktorskiej.

10. W ust. 3 komentowanego artykułu przewidziano, że osoba, o której mowa w ust. 2, po nadaniu stopnia doktora uzyskuje równocześnie wykształcenie wyższe, o którym mowa w art. 77 ust. 1 pkt 2, tj. magistra, magistra inżyniera albo równorzędny potwierdzający wykształcenie wyższe na tym samym poziomie. Regulacja ta jest istotnym dopełnieniem możliwości uzyskania stopnia doktora nie posiadając wykształcenia wyższego – jej brak sprawiałby, że taka osoba posiadająca stopień doktora, a nieposiadająca tytułu zawodowego magistra, magistra inżyniera albo równorzędnego, w wielu przypadkach, w tym w zakresie różnego rodzaju uprawnień publicznoprawnych, byłaby w gorszej sytuacji prawnej niż osoby, które takie studia ukończyły.

11. Z regulacją ust. 3 komentowanego artykułu związany jest jednak poważny problem interpretacyjny. Osoba, o której mowa w ust. 2, po nadaniu stopnia doktora uzyskuje wykształcenie wyższe, co mogłoby prowadzić do pozornego wniosku o zrównaniu pozycji prawnej takich osób z osobami, które w zwykłym trybie ukończyły studia II stopnia albo jednolite magisterskie. Wniosek ten byłby jednak pochopny, nie jest bowiem jasne, za absolwenta jakiego kierunku należy taką osobę uznać. Tymczasem wiele uprawnień regulowanych przepisami prawa, w tym np. dotyczących prawa wykonywania konkretnego zawodu (wpisu na listę osób wykonujących ten zawód) albo zatrudnienia na konkretnym stanowisku, związanych jest nie tylko z posiadaniem wykształcenia wyższego czy też posiadania określonego tytułu zawodowego (np. magistra), ale z uzyskaniem tego tytułu poprzez ukończenie konkretnego, określonego prawem kierunku studiów¹³⁹. Wątpliwość ta może sprawiać, że osoby uzyskujące stopień doktora,

¹³⁹ Przykładowo w szeroko rozumianej branży prawniczej zob. art. 24 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. Nr 19, poz. 145 z późn. zm.), art. 65 pkt 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz.U. Nr 16, poz. 124 z późn. zm.), art. 61 § 1 pkt 3, art. 149 § 1 pkt 3, art. 155 § 2 pkt 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.), czy też art. 6 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz.U. Nr 153, poz. 1269 z późn. zm.)

nie ukończywszy studiów II stopnia lub jednolitych magisterskich, mimo brzmienia ust. 3 komentowanego artykułu będą się decydować na ukończenie tych studiów, aby posiadane przez nie wykształcenie nie było kwestionowane w obrocie prawnym jako będące wprawdzie wykształceniem wyższym, o którym mowa w art. 77 ust. 1 pkt 2, ale uzyskanym bez ukończenia konkretnego kierunku studiów.

12. Powiązana z powyższym problemem jest też kwestia potwierdzenia uzyskania wykształcenia wyższego, o którym mowa w art. 77 ust. 1 pkt 2. Przepis nie wskazuje wprost, w jaki sposób następuje potwierdzenie uzyskania takiego wykształcenia. W literaturze wskazuje się, że skutkiem uzyskania po nadaniu stopnia doktora wykształcenia wyższego, o którym mowa w art. 77 ust. 1 pkt 2, jest obowiązek wydania odpowiedniego dyplomu¹⁴⁰. Jest jednak zupełnie niejasne, jaki podmiot miałby taki dyplom wydać, skoro mowa jest o osobie, która mogła przecież w ogóle nie odbywać studiów II stopnia. Ponadto przepis art. 77 w ust. 1 *in principio* zakłada, że absolwent studiów otrzymuje dyplom ukończenia studiów na określonym kierunku i profilu, co uniemożliwia wydanie dyplomu wobec opisanej wyżej niejasności co do ukończonego kierunku (a także profilu). Dodatkowo art. 77 ust. 2 i 2a przewidują, że dyplom wydaje uczelnia, a jego wzór, zgodnie z ust. 3 tego artykułu, zatwierdza senat. Tymczasem część podmiotów doktoryzujących nie jest przecież uczelniami i nie prowadzi studiów, a w strukturze organów tych podmiotów nie istnieje senat (np. instytuty badawcze, instytuty PAN). Pogląd o wydaniu w takim przypadku odrębnego dyplomu potwierdzającego uzyskanie tego wykształcenia wydaje się zatem niemożliwy do zastosowania w praktyce, a uznać raczej należy, że to sam dyplom doktorski w zestawieniu z brzmieniem art. 186 ust. 3 poświadcza uzyskanie wykształcenia wyższego, o którym mowa w art. 77 ust. 1 pkt 2.

Powyższe względy pokazują jednak wyraźnie, że ustawowa regulacja dot. uzyskania wykształcenia, o którym mowa w art. 77 ust. 1 pkt 2, po nadaniu stopnia doktora wydaje się zbyt wąska i rodzi przez to ponadstandardowe wątpliwości interpretacyjne.

13. Uzyskanie wykształcenia wyższego, o którym mowa w art. 77 ust. 1 pkt 2, następuje z mocy samego prawa po nadaniu stopnia doktora. Nie wydaje się zatem w tej sprawie aktu administracyjnego. Dodatkowo zauważyć należy, że brzmienie tego przepisu w zakresie, w jakim przewiduje, że uzyskanie wykształcenia następuje „po nadaniu” stopnia doktora wprowadza w błąd, mogłoby

¹⁴⁰ K. Ślebzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 289; K. Ślebzak, *Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Nauka” 2020, nr 2, s. 63

bowiem sugerować, że uzyskanie tego wykształcenia ma miejsce w czasie późniejszym, acz bliżej nieokreślonym. Tymczasem przepis, aby takiej wątpliwości interpretacyjnej nie rodzić, powinien raczej przewidywać, że wykształcenie takie uzyskuje się wraz z nadaniem stopnia doktora.

III. Wymóg uzyskania efektów uczenia się

14. Kolejnym, drugim wymogiem nadania stopnia doktora, uregulowanym w ust. 1 pkt 2 komentowanego artykułu, jest uzyskanie właściwych efektów uczenia się. Przepis przewiduje, że stopień doktora nadaje się osobie, która uzyskała efekty uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK, przy czym efekty uczenia się w zakresie znajomości nowożytnego języka obcego są potwierdzone certyfikatem lub dyplomem ukończenia studiów, poświadczającymi znajomość tego języka na poziomie biegłości językowej co najmniej B2.

15. Regulacja prawna sposobu uzyskiwania efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK jest dychotomiczna. W przypadku absolwentów szkoły doktorskiej efekty uczenia się uzyskuje się w toku kształcenia w tej szkole i przyjmuje się, że efekty te są uzyskane z chwilą jej ukończenia¹⁴¹. Natomiast w przypadku osób ubiegających się o stopień doktora w trybie eksternistycznym, sposób weryfikacji efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK określony być musi w regulaminie nadawania stopnia doktora (art. 192 ust. 2 pkt 6), przy czym weryfikacja ta następuje przed wszczęciem postępowania, ponieważ uzyskanie tych efektów uczenia się jest warunkiem wszczęcia tego postępowania (zob. tezy 9–10 do art. 189). Oznacza to zatem, że sposób weryfikacji efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK będzie różny w poszczególnych podmiotach doktoryzujących.

16. W obecnym stanie prawnym efekty uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK określa załącznik do ustawy o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji¹⁴² oraz załącznik do rozporządzenia w sprawie charakterystyk drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomach 6–8 Polskiej Ramy Kwalifikacji¹⁴³.

¹⁴¹ Tak również M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 486–487, 506; K. Ślebzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 289–291; H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 308.

¹⁴² Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz.U. 2016, poz. 64 z późn. zm.).

¹⁴³ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomach 6–8 Polskiej Ramy Kwalifikacji (Dz.U., poz. 2218).

17. W pewnym sensie wyjątkiem od obu powyższych sposobów uzyskania/weryfikacji efektów uczenia (tj. poprzez ukończenie szkoły doktorskiej albo – w przypadku trybu eksternistycznego – przystąpienie do weryfikacji w trybie wskazanym w regulaminie nadawania stopnia doktora) są efekty uczenia się w zakresie znajomości nowożytnego języka obcego – te bowiem, zgodnie z komentowanym przepisem, potwierdzane są wyłącznie certyfikatem lub dyplomem ukończenia studiów, poświadczającymi znajomość tego języka na poziomie biegłości językowej co najmniej B2. Brzmienie przepisu oznacza, że taki sposób potwierdzania efektów uczenia się w zakresie znajomości nowożytnego języka obcego obowiązuje jako wyłączny (jedyne dopuszczalny) w obu trybach nadania stopnia doktora. Regulacja ta obfituje jednak w poważne wątpliwości.

W pierwszej kolejności zauważyć należy, że bardzo znaczącą zmianą, jaka zaszła w stosunku do uprzednio obowiązującego stanu prawnego, jest brak prawnie określonego katalogu certyfikatów potwierdzających znajomość nowożytnego języka obcego na poziomie biegłości językowej co najmniej B2. Wobec braku takiego katalogu to podmiot doktoryzujący dysponuje możliwością każdorazowego dookreślania (jednak na etapie stosowania, a nie stanowienia prawa), co należy rozumieć pod pojęciem „certyfikat”. Nie oznacza to jednak, że podmiot dysponuje w tym zakresie dowolnością.

W szczególności nie jest dopuszczalne – a spotykane jest to niekiedy w praktyce – samodzielne tworzenie katalogu certyfikatów honorowanych w danym podmiocie doktoryzującym. Dopuszczalność taką sygnalizuje się w literaturze twierdząc, że podmiot doktoryzujący powinien samodzielnie określić certyfikaty potwierdzające znajomość nowożytnego języka obcego na poziomie co najmniej B2¹⁴⁴. Wydaje się to jednak stanowisko błędne, gdyż stanowiłoby to zawężenie regulacji ustawowej aktem zakładowym i pogorszenie pozycji prawnej jednostki ubiegającej się o stopień doktora. Ustawodawca nie przekazał katalogu uznawanych certyfikatów do samodzielnego uregulowania przez podmiot doktoryzujący, nie jest więc dopuszczalne domniemanie tej kompetencji prawotwórczej. Nie zmienia powyższego fakt, że mocą art. 192 ust. 2 przekazano od określenia przez senat albo radę naukową szczegółowy sposób postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. Delegacja ta ma bowiem charakter procesowy (zob. tezy 11–17 do art. 192), podczas gdy potwierdzenie efektów uczenia się w zakresie znajomości nowożytnego języka obcego za pomocą dyplomu ukończenia studiów lub certyfikatu jest wymogiem nie proceduralnym, lecz w istocie materialnoprawnym (nie jest to tryb potwierdzenia tych efektów, ale *de facto* wymóg posiadania odpowiedniego dyplomu lub certyfikatu). Wprawdzie na podstawie art. 186 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 192 ust. 3 dopuszczalne jest ustanowienie przez podmiot

¹⁴⁴ Tak np. M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 488.

doktoryzujący dodatkowych („innych”) materialnoprawnych wymagań, ale jest to dopuszczalne obok wymogów przewidzianych przepisami p.s.w.n., a nie zamiast nich (zob. tezy 28–38 do art. 192).

Nie można też tracić z pola widzenia, że dopuszczalność samodzielnego regulowania katalogu certyfikatów przez podmiot doktoryzujący byłaby polem do potencjalnych nadużyć – w skrajnej postaci podmiot mógłby przyjąć, że honoruje jedynie certyfikat przez siebie wydawany, którego uzyskanie w dodatku mogłoby się wiązać ze znaczącą opłatą. Przepisy prawa takiego uregulowania nie wykluczają, jeśli uzyskanie takiego certyfikatu nie byłoby częścią kształcenia w szkole doktorskiej (por. art. 198 ust. 8), a np. kurs prowadzący do jego uzyskania byłby tzw. inną formą kształcenia (por. art. 162–163).

Konkludując powyższe, wobec braku ustawowej definicji takiego certyfikatu, jak również wskazania zamkniętego katalogu certyfikatów honorowanych jako potwierdzające 8 PRK, oprzeć się trzeba na rozumieniu tego pojęcia przyjętym w języku potocznym. Poprzez certyfikat rozumie się „oficjalny dokument stwierdzający np. zgodność produktu z normami, autentyczność dzieła sztuki lub ukończenie kursu”¹⁴⁵. Ocena tego, czy konkretny dokument potwierdzający znajomość nowożytnego języka obcego może być uznany za „certyfikat” w rozumieniu komentowanego artykułu dokonywana jest więc *a casu ad casum* przez podmiot doktoryzujący. Nie sposób nie zauważyć, że również i w tym zakresie regulacja taka stwarza duże możliwości nadużyć w postaci potwierdzania znajomości języka certyfikatami wątpliwej renomy.

18. Z kolei w zakresie dyplomu ukończenia studiów poświadczającego znajomość nowożytnego języka obcego na poziomie co najmniej B2 należy stwierdzić, że w obecnym stanie prawnym wymóg ten jest spełniony przez osoby, które ukończyły studia pierwszego stopnia lub jednolite studia magisterskie, gdyż dyplom ukończenia tych studiów poświadcza znajomość języka obcego na tym poziomie, tj. nabycie efektów uczenia się na tym poziomie¹⁴⁶. Wymóg ten, zwłaszcza w kontekście istniejącego przecież równolegle wymogu posiadania odpowiedniego tytułu zawodowego, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, jawi się zatem jako absurdalny. Sprawia on jednocześnie, że w przypadku zdecydowanej większości kandydatów do stopnia doktora próby uzyskania odpowiedniego certyfikatu językowego będą zbyteczne, skoro znajomość nowożytnego języka obcego potwierdzać będzie dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich.

¹⁴⁵ <https://sjp.pwn.pl/sjp/certyfikat;2553201.html> [dostęp: 30.12.2020].

¹⁴⁶ Tak również w literaturze – M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 487–488; M. Pyter, *Doktoraty i doktoranci. Zagadnienia prawne*, Lublin 2020, s. 30.

Zaznaczyć trzeba, że powyższe, niewątpliwie kuriozalne, rozwiązanie nie było pomyślane przez projektodawcę p.s.w.n. Pierwotny projekt p.s.w.n przewidywał bowiem w art. 186 ust. 1 pkt 2 poświadczanie znajomości nowożytnego języka obcego na poziomie co najmniej C1, co było rozwiązaniem spójnym z systemowego punktu widzenia. Obecny kształt przepisu jest natomiast konsekwencją prac parlamentarnych (senackich) podczas uchwalania p.s.w.n.

19. Powyższe względy wyraźnie pokazują, że regulacja ustawowa w zakresie sposobu potwierdzania efektów uczenia się w zakresie znajomości nowożytnego języka obcego – tak w zakresie certyfikatu, jak i dyplomu ukończenia studiów – jest wadliwa. Z pewnością jest w tym zakresie zasadna pilna nowelizacja.

20. Odrębny od powyższych regulacji wyjątek w zakresie potwierdzania znajomości języka obcego nowożytnego przewidziano w art. 179 ust. 8 p.w.p.s.w.n., zgodnie z którym w przypadku osób, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i ubiegają się o nadanie stopnia doktora na zasadach określonych w p.s.w.n., efekty uczenia się w zakresie znajomości nowożytnego języka obcego są potwierdzane na zasadach dotychczasowych.

21. Przypomnieć należy, że niedopuszczalne jest pobieranie opłat za weryfikację efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK, co szeroko przedstawiono w tezie 27 do art. 182.

22. W sprawie niekonsekwencji stosowania przez ustawodawcę pojęć „potwierdzanie” i „weryfikacja” efektów uczenia się, zob. teza 28 do art. 182.

IV. Wymóg posiadania w dorobku co najmniej jednej publikacji lub dzieła artystycznego

23. W dalszej kolejności pkt 3 ust. 1 komentowanego artykułu ustanawia wymóg posiadania w dorobku co najmniej jednego artykułu naukowego opublikowanego w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowej, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanyymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub jednej monografii naukowej wydanej przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanyymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, albo rozdziału w takiej monografii, lub dzieła artystycznego o istotnym znaczeniu.

24. Posłużenie się przez ustawodawcę spójnikami „lub” oznacza, że wystarczające jest spełnienie któregośkolwiek z tych wymogów, przy czym ze względów

celowościowych jasne jest, że pierwsze dwa (dot. publikacji naukowych) charakterystyczne są dla ubiegania się o stopień naukowy, zaś wymóg trzeci – tj. posiadania w dorobku dzieła artystycznego o istotnym znaczeniu – charakterystyczny jest dla ubiegania się o stopień w zakresie sztuki.

25. Zauważyć należy, że pojęcie monografii naukowej oraz artykułu naukowego zostało zdefiniowane w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej¹⁴⁷.

Zgodnie z § 9 tego rozporządzenia, artykuł naukowy jest to recenzowany artykuł opublikowany w czasopiśmie naukowym albo w recenzowanych materiałach z międzynarodowej konferencji naukowej: 1) przedstawiający określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy, problemowy albo przekrojowy; 2) opatrzony przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym (ust. 1). Artykułem naukowym jest również artykuł recenzyjny opublikowany w czasopiśmie naukowym zamieszczonym w wykazie czasopism (ust. 2). Artykułem naukowym nie jest natomiast edytorial, abstrakt, rozszerzony abstrakt, list, errata i nota redakcyjna (ust. 3 tego paragrafu).

Z kolei zgodnie z § 10 tego rozporządzenia, monografia naukowa jest to recenzowana publikacja książkowa: 1) przedstawiająca określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy; 2) opatrzona przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym (ust. 1). Monografią naukową jest również: 1) recenzowany i opatrzony przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym przekład: a) na język polski dzieła istotnego dla nauki lub kultury, b) na inny język nowożytny dzieła istotnego dla nauki lub kultury, wydane w języku polskim; 2) edycja naukowa tekstów źródłowych (ust. 2).

26. Ponieważ publikacje naukowe mogą mieć – a w przypadku wielu dyscyplin naukowych wręcz zazwyczaj mają – charakter wieloautorski, sposób weryfikacji spełnienia wymagania, o którym mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3 lit. a i b, w przypadku publikacji wieloautorskich przekazano do określenia w regulaminie nadawania stopnia doktora, zgodnie z art. 192 ust. 2 pkt 7 (zob. komentarz do tego artykułu).

27. W odniesieniu do wymogu posiadania w dorobku co najmniej jednego artykułu lub co najmniej jednej monografii albo rozdziału w monografii wskazać należy, że ustawodawca przewidział wymóg, odpowiednio, opublikowania artykułu oraz wydania monografii. Wyklucza to uznanie, że wymóg ten jest

¹⁴⁷ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej (Dz.U., poz. 392 z późn. zm.).

spełniony w przypadku publikacji przyjętych do druku/wydania czy też takich, które dopiero uzyskały pozytywne recenzje lub znajdują się na innym etapie procesu wydawniczego. Co ciekawe, wymogu opublikowania (szerzej – upublicznienia, udostępnienia, upowszechnienia) nie sformułowano wobec wymogu posiadania w dorobku dzieła artystycznego o istotnym znaczeniu, tym samym dopuszczalne jest uznanie, że wymóg ten jest spełniony także wówczas, gdy przedstawione przez osobę ubiegającą się o stopień doktora dzieło artystyczne o istotnym znaczeniu nie zostało upublicznione.

28. W stosunku do wskazanych w komentowanym przepisie publikacji naukowych ustawodawca przewidział, że w przypadku artykułów naukowych musi to być publikacja w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowej, które były ujęte w tzw. ministerialnym wykazie czasopism (tj. wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b). Z kolei w przypadku monografii albo rozdziału w monografii sformułowano wymóg, aby była to monografia wydana przez wydawnictwo, które było ujęte w tzw. ministerialnym wykazie wydawnictw (tj. wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a). Podobnego wymogu nie sformułowano wobec dzieła artystycznego o istotnym znaczeniu.

Ponadto w przypadku publikacji naukowych czasopismo/wydawnictwo musi być ujęte w odpowiednim wykazie w roku opublikowania artykułu lub monografii w ostatecznej formie. Nie będzie zatem spełnieniem tego wymogu przypadek, w którym publikacja ukazała się w danym czasopiśmie, a dopiero w kolejnych latach to czasopismo znalazło się w odpowiednim wykazie.

29. Z powyższego wynika także istotna różnica pomiędzy różnymi wymogami wskazanymi w ust. 1 pkt 3 komentowanego artykułu. Wymóg posiadania w dorobku co najmniej jednego artykułu naukowego lub monografii (albo rozdziału w monografii) nie jest bowiem związany z badaniem przez organ prowadzący postępowanie jakości tej publikacji. Organ ustala jedynie, czy w dorobku kandydata do stopnia doktora znajduje się wskazana w tym przepisie publikacja, a fakt opublikowania jej w odpowiednim (punktowanym) czasopiśmie, recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowej lub wydawnictwie, na zasadzie „dziedziczenia prestiżu”, oznacza konieczność przyjęcia przez organ prowadzący postępowanie domniemania odpowiedniej jakości tej publikacji. Odmienne rzecz wygląda w przypadku dzieła artystycznego. Ustawodawca posłużył się w tym przypadku nieostrym pojęciem „dzieła artystycznego o istotnym znaczeniu”, co oznacza, że organ prowadzący postępowanie dokonuje konkretyzacji tego pojęcia w toku stosowania prawa – ocenia zatem, czy dzieło artystyczne przedstawione przez osobę ubiegającą się o stopień ma „istotne znaczenie”.

Ustalenie, że dzieło takie nie ma istotnego znaczenia, prowadzić powinno jednak nie do odmowy nadania stopnia, lecz do odmowy wszczęcia postępowania, gdyż wymóg z art. 186 ust. 1 pkt 3 jest nie tylko wymogiem nadania stopnia doktora, ale też wymogiem wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (por. art. 189). Taka konstrukcja nie stanowi jednak uznania administracyjnego – konkretyzacja pojęć nieostrych następuje na innym (wcześniejszym) etapie stosowania prawa niż etap wydania rozstrzygnięcia, a to właśnie na tym, ostatnim, etapie stosowania prawa może być mowa o tzw. uznaniu administracyjnym.

30. Warto przypomnieć, że już w poprzednim stanie prawnym, w którym istniał analogiczny wymóg autorstwa co najmniej jednej publikacji niezbędny do wszczęcia przewodu doktorskiego (por. art. 11 ust. 2 u.s.n.t.n.), wskazywano w doktrynie na zbyt niski poziom tych wymagań i sugerowano ich podniesienie w trosce o rangę tego przewodu¹⁴⁸. Do wątpliwości tych w całości się przychyliam i stoję na stanowisku, że wymóg posiadania wyłącznie jednej publikacji niezbędnej do wszczęcia postępowania oraz nadania stopnia trudno uznać za poważny. Jak dalece niewystarczający i nieproporcjonalny jest to wymóg, niech świadczy fakt, że osoba będąca autorem ledwie jednego rozdziału w monografii czy też ledwie jednego niskopunktowanego artykułu nie miałaby raczej zbyt dużych szans na zakwalifikowanie się do szkoły doktorskiej, zwłaszcza w zakresie bardziej popularnych dyscyplin naukowych – a przecież etap rekrutacji do szkoły doktorskiej od etapu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora co do zasady dzieli okres kilku lat. Podniesienie tego wymogu byłoby więc nie tyle jakimś rażącym, znaczącym podnoszeniem wymagań wobec osób mających uzyskać stopień doktora, lecz raczej urealnieniem tych wymogów i uczynieniem ich adekwatnymi do rangi stopnia, o który taka osoba zamierza się ubiegać.

31. Spotykane są wątpliwości dotyczące tego, czy publikacja naukowa, o której mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3, może stanowić część rozprawy doktorskiej (szerzej zob. teza 26 do art. 187).

V. Wymóg przedstawienia i obronienia rozprawy doktorskiej

32. W ust. 1 pkt 4 komentowanego artykułu ustanowiono wymóg w postaci przedstawienia i obronienia rozprawy doktorskiej. Przepis ten, wespół z art. 191, stanowi w zasadzie jedyną ustawową podstawę instytucji obrony rozprawy doktorskiej, która pozostała obligatoryjnym elementem postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, jednak bez określenia w przepisach prawa powszechnie obowiązującego jej przebiegu i poszczególnych elementów

¹⁴⁸ Zob. np. B. Szmulik, *W sprawie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1287)*, „Przegląd Sejmowy” 2017, nr 3(140), s. 138–139.

(z wyjątkiem dopuszczalności przeprowadzenia obrony przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, co przewidziano w art. 191 ust. 1a). Tym samym przebieg obrony rozprawy doktorskiej jest niemal w całości przekazany do samodzielnego uregulowania przez podmiot doktoryzujący w regulaminie nadawania stopnia doktora (jako element fakultatywny tego regulaminu – por. tezy 25–27 do art. 192).

W tym kontekście należy również zwrócić uwagę, że ustawa nie wymaga, aby elementem postępowania było przyjęcie obrony rozprawy doktorskiej. Wymogiem ustawowym jest jedynie, aby obrona się odbyła. Natomiast kwestia tego, czy kończy się ona głosowaniem nad przyjęciem (np. przez komisję, o której mowa w art. 192 ust. 1) obrony, inną analogiczną czynnością (np. rekomendacją komisji w zakresie nadania/odmowy nadania stopnia naukowego) czy raczej w ogóle brak jest takiego elementu konkludującego obronę, została pozostawiona do decyzji podmiotu doktoryzującego, który może te elementy ukształtować wedle uznania w regulaminie nadawania stopnia doktora.

33. W sprawie dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej zob. art. 191 i komentarz do niego.

34. Słusznie zauważa M. Dokowicz, że przedstawienia rozprawy doktorskiej nie należy utożsamiać z dołączeniem rozprawy doktorskiej do wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (zob. art. 189). Tym samym komentowany przepis dotyczy obrony rozprawy doktorskiej w takim sensie, że osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora zobowiązana jest do zaprezentowania (przedstawienia) rozprawy doktorskiej oraz jej obrony w trakcie dyskusji¹⁴⁹.

35. Wymogi stawiane rozprawie doktorskiej oraz jej dopuszczalne formy uregulowano w art. 187 – zob. komentarz do tego artykułu.

VI. Inne wymagania określone przez podmiot doktoryzujący

36. W ust. 1 pkt 5 komentowanego artykułu przewidziano, że stopień doktora nadaje się osobie, która spełniła inne wymagania określone przez podmiot doktoryzujący. Wymóg ten, w przeciwieństwie do tych wskazanych w pkt 1–4, ma charakter fakultatywny w takim sensie, że ustanowienie innych wymagań zależy od woli podmiotu doktoryzującego, a obligatoryjny w takim sensie, że jeżeli dany podmiot doktoryzujący je ustanowił, to obowiązkiem osoby ubiegającej się o stopień doktora w tym podmiocie jest te wymagania spełnić. Jest to jeden z czynników, jakie może mieć na uwadze osoba zamierzająca ubiegać się o stopień doktora, dokonując wyboru podmiotu doktoryzującego.

¹⁴⁹ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 489.

37. Komentowany artykuł reguluje wymogi niezbędne do spełnienia przez osobę ubiegającą się o stopień doktora, a zatem ust. 1 pkt 5 nie jest samodzielną podstawą prawną do ustanowienia takich dodatkowych wymagań przez podmiot doktoryzujący. Podstawą taką jest raczej art. 192 ust. 3 w zw. z art. 186 ust. 1 pkt 5.

38. Zagadnienie innych wymagań określonych przez podmiot doktoryzujący szeroko omówiono w tezach 28–38 do art. 192.

Art. 187.

1. **Rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej.**

2. **Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne.**

3. **Rozprawę doktorską może stanowić praca pisemna, w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej.**

4. **Do rozprawy doktorskiej dołącza się streszczenie w języku angielskim, a do rozprawy doktorskiej przygotowanej w języku obcym również streszczenie w języku polskim. W przypadku gdy rozprawa doktorska nie jest pracą pisemną, dołącza się opis w językach polskim i angielskim.**

Spis treści

I. Uwagi ogólne	121
II. Wymogi rozprawy doktorskiej	122
III. Forma rozprawy doktorskiej	125
IV. Rozprawa doktorska a inne wymogi nadania stopnia doktora	132
V. Streszczenie i opis rozprawy doktorskiej	133

I. Uwagi ogólne

1. W komentowanym artykule uregulowano szereg zagadnień związanych z rozprawą doktorską – określono jej wymogi, dopuszczalne formy oraz przewidziano obowiązek dołączenia streszczenia, a w pewnych przypadkach także

opisu rozprawy. Przypomnieć należy, że rozprawę doktorską należy dołączyć już do wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (art. 189), a przedstawienie i obronienie rozprawy doktorskiej jest warunkiem nadania stopnia doktora (art. 186 ust. 1 pkt 4).

2. Przygotowanie rozprawy doktorskiej odbywa się w jednym z dwóch trybów wskazanych w art. 197 – kształcenia doktorantów (tj. w szkole doktorskiej) oraz w trybie eksternistycznym (szerzej zob. komentarz do art. 197).

3. Zaznaczyć należy, że w przypadku osób będących absolwentami szkoły doktorskiej rozprawa doktorska dołączona do wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nie musi być tożsama z rozprawą, której złożenie w trybie art. 204 było podstawą ukończenia kształcenia w szkole doktorskiej. Złożenie rozprawy w brzmieniu w części lub w całości innym niż rozprawa będąca podstawą ukończenia szkoły doktorskiej nie wpływa także na pozycję prawną kandydata do stopnia doktora, w tym w szczególności na przysługujące absolwentom szkół doktorskich zwolnienie z obowiązku wniesienia opłaty za postępowanie (szerzej zob. komentarz do art. 182).

II. Wymogi rozprawy doktorskiej

4. Wymagania stawiane rozprawie doktorskiej uregulowano łącznie w ust. 1 i 2 komentowanego artykułu. Po pierwsze, przewidziano, że rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. Po drugie, przewidziano, że przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne. Wymogi z ust. 1 i 2 mają charakter łączny, co znaczy, że rozprawa prezentować musi oba wymogi wskazane w ust. 1, a jej przedmiotem musi być któryś z elementów wskazanych w ust. 2.

5. Wymogi wskazane w ust. 1 i 2 są w pewnym sensie wzorcem, punktem odniesienia dla recenzentów, którzy dokonują oceny danej rozprawy doktorskiej¹⁵⁰. Prawidłowo sporządzona recenzja powinna nie tyle zawierać pozytywną albo negatywną opinię recenzenta na temat rozprawy, co raczej wykazywać, czy rozprawa spełnia wymogi nakładane na nią w przepisach prawa, tj. właśnie w komentowanym artykule (zob. także teza 33 do art. 190). Również w doktrynie twierdzi się, że problem oceny „typowej” pracy doktorskiej w ramach postępowania o nadanie stopnia doktora powinien w konsekwencji sprowadzać

¹⁵⁰ Por. także T. Brzezicki, P. Sobotko, *Postępowanie w sprawach stopni naukowych a zasady sprawiedliwości proceduralnej* [w:] *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.), Warszawa 2014, s. 231–233.

się do oceny, czy rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, dowodzi posiadania wiedzy teoretycznej w dyscyplinie lub dyscyplinach oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej¹⁵¹.

6. Trafnie zauważa się w literaturze, iż z faktu, że rozprawa doktorska ma potwierdzać umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, nie można wywodzić wymogu, aby badania będące podstawą rozprawy zostały zrealizowane w pełni samodzielnie. Jest wręcz przeciwnie, ustawodawca wprost dopuszcza, aby rozprawa stanowiła samodzielną i wyodrębnioną część pracy zbiorowej. Istotne jest jednak, czy indywidualny, wyodrębniony wkład osoby ubiegającej się o stopień doktora w powstanie tej pracy zbiorowej potwierdza wymogi wskazane w ust. 1 i 2 komentowanego artykułu, które są wiążące bez względu na charakter pracy i badań będących jej podstawą. Samodzielność należy w tym przypadku rozumieć jako umiejętność formułowania problemów badawczych i stawiania hipotez, dobierania metod badawczych i poprawnego ich stosowania, a w końcu – analizowania wyników i wyciągania z nich poprawnych wniosków¹⁵² (w tym zakresie zob. także tezy 22–23 do niniejszego artykułu). Analogicznie dotyczy to umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy artystycznej.

7. Ze względu na fakt, że zgodnie z ust. 1 komentowanego artykułu rozprawa doktorska ma prezentować umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej przez jej autora, rozważenia wymaga związek tej normy prawnej z rozumieniem tzw. samodzielności naukowej. Pojęcie samodzielnego pracownika naukowego nie jest definiowane przepisami prawa, ale powszechnie utrzymało się przekonanie, że pracownikiem takowym jest osoba posiadająca stopień doktora habilitowanego. Tymczasem zestawienie z jednej strony wymogów stawianych rozprawie doktorskiej (na czele z prezentowaniem przez nią umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez jej autora), z drugiej zaś wymogów stawianych osiągnięciom habilitacyjnym (por. art. 219 ust. 1) prowadzi do innego wniosku – to raczej stopień doktora, a nie doktora habilitowanego, uznać należy za potwierdzenie samodzielności naukowej, co podkreśla się także w najnowszej literaturze¹⁵³.

¹⁵¹ K. Ślęzak, *Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Nauka” 2020, nr 2, s. 68.

¹⁵² M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 491–492.

¹⁵³ Zob. np. K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 294; K. Ślęzak, *Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Nauka” 2020, nr 2, s. 66, 82–83; por. także M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 468–469.

Stopień doktora habilitowanego, będąc stopniem wyższym, nie potwierdza samodzielności, lecz znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny (zob. art. 219 ust. 1 pkt 2). Jest zaś oczywiste, że nie sposób wnieść do określonej dyscypliny znacznego wkładu, gdy wcześniej nie posiadało się umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Symbolicznym potwierdzeniem samodzielności doktorów jest przecież także i fakt, że w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego nie występuje funkcja promotora, a więc osoba pretendująca do stopnia doktora habilitowanego nie podlega „opiece”.

8. W dalszej kolejności należy wskazać, że przepis ust. 2 komentowanego artykułu ustanawia wymóg oryginalności przedmiotu rozprawy doktorskiej. Uznać należy, że rozprawa doktorska nie nosi cech oryginalności w przypadku, w którym jest powieleniem rozwiązania problemu naukowego lub zastosowania wyników badań w sferze gospodarczej lub społecznej albo dokonania artystycznego już wcześniej dokonanego. Powielenie to może mieć charakter uświadomiony bądź nie, co nie ma jednak znaczenia dla skutków braku oryginalności rozprawy. Podobnie rozprawa doktorska nie nosi cech oryginalności – a wręcz nie stanowi rozwiązania problemu naukowego albo rozwiązania w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej – gdy jest ona jedynie przytoczeniem, omówieniem, przeglądem dotychczasowych osiągnięć nauki. Takie opracowanie, choćby nazwane rozprawą doktorską i zaaprobowane przez promotora, nie spełnia ustawowych warunków stawianych rozprawie doktorskiej (przy czym jasne jest, że okoliczności te podlegają subiektywnej i dalece nieostrej ocenie promotora, recenzentów, członków organu nadającego stopień).

9. Poza opisaną wyżej cechą oryginalności, rozprawa doktorska musi stanowić rozwiązanie problemu naukowego albo rozwiązanie w zakresie wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo dokonanie artystyczne. Słusznie zauważa się w literaturze, że ustalenie, czy w danym przypadku mamy do czynienia z rozwiązaniem problemu naukowego, w dużej mierze zależy od tego, jak na gruncie danej dyscypliny rozumie się pojęcie nauki, przedmiotu badań oraz metodologii prowadzenia badań naukowych, a nie mniej ważne jest również charakterystyczny dla danej dyscypliny rodzaj stawianych problemów badawczych, sposób formułowania i uzasadniania twierdzeń czy weryfikacji hipotez badawczych. Z tych względów, jak słusznie konkluduje K. Ślebzak, nie jest możliwe generalne i abstrakcyjne wskazanie istoty problemu naukowego bez odwołania się do właściwości konkretnej dziedziny i dyscypliny, gdyż w zależności od przedmiotu i metodologii badań w danej dyscyplinie

problemem naukowym może być każde zagadnienie, które za takie jest bądź może być uznane¹⁵⁴.

10. Wszystkie powyższe wymogi stawiane rozprawie w zasadzie wykluczają uznanie, że rozprawą doktorską może być opracowanie o charakterze wyłącznie opisowym, kompilujące lub sprawozdające dotychczasowe osiągnięcia nauki¹⁵⁵. Opracowanie takie – choć w pewnych przypadkach może być oczywiście wartościowe, ciekawe lub nieść za sobą niezaprzeczalne walory systematyzujące lub porządkujące – nie mogłoby w świetle komentowanego artykułu stanowić rozprawy doktorskiej.

III. Forma rozprawy doktorskiej

11. W ust. 3 komentowanego artykułu ustanowiono katalog dopuszczalnych form rozprawy doktorskiej przewidując, że rozprawę może stanowić praca pisemna, w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej.

12. Wobec dopuszczenia przez przepisy p.s.w.n. na równi każdej ze wskazanych w komentowanym artykule form rozprawy doktorskiej, jej wybór należy do osoby przygotowującej rozprawę doktorską. Nie jest też możliwe zawężenie katalogu dopuszczonych form rozprawy doktorskiej, np. poprzez wskazanie w regulaminie nadawania stopnia doktora, że może ona stanowić wyłącznie pracę pisemną. Ewentualna nieprzystawalność wybranej przez autora formy rozprawy doktorskiej do zwyczajów, uwarunkowań metodologicznych i form prezentacji wyników badań charakterystycznych dla danej dyscypliny obciąża osobę ubiegającą się o stopień (a pośrednio także promotora – por. art. 190 ust. 6) i niesie ryzyko uzyskania negatywnych recenzji czy też odmowy nadania stopnia. Jest to rozwiązanie oczywiście słuszne, wszak dobranie formy rozprawy adekwatnej do specyfiki przeprowadzonych badań, uzyskanych wyników oraz specyfiki danej dyscypliny jest też niewątpliwie probierzem

¹⁵⁴ K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 295–296; K. Ślęzak, *Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Nauka” 2020, nr 2, s. 68.

¹⁵⁵ Tak również w literaturze – np. B. Ziemianin, *Nadawanie stopni naukowych* [w:] *W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa Profesora Macieja Zielińskiego*, A. Choduń, S. Czepita (red.), Szczecin 2010, s. 982; K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 296; K. Ślęzak, *Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Nauka” 2020, nr 2, s. 68.

umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, o której mowa w ust. 1.

13. W pierwszej kolejności w ust. 3 komentowanego artykułu wskazano formę rozprawy doktorskiej w postaci pracy pisemnej, w tym monografii naukowej lub zbioru opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych. Wobec takiego brzmienia przepisu pojęcie „pracy pisemnej” jest szersze i oznaczać może również taką pracę, która nie została wydana jako monografia albo zbiór powiązanych tematycznie artykułów naukowych. Zgodzić się należy z K. Ślebzakiem, że w praktyce jest to określenie zbiorcze, które obejmuje bardzo różne formy przedstawienia wyników badań, charakterystyczne dla poszczególnych dyscyplin i uzasadnione ich odrębnościami metodologicznymi¹⁵⁶. Ustalenie, iż dana rozprawa jest „pracą pisemną” w rozumieniu ustawy, nie jest irrelewantne prawnie, bowiem wyłącznie rozprawa doktorska będąca pracą pisemną podlega sprawdzeniu z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego (por. art. 188 ust. 4 i komentarz do niego), z kolei wyłącznie do rozprawy doktorskiej niebędącej pracą pisemną dołącza się opis w językach polskim i angielskim, zgodnie z ust. 4 komentowanego artykułu.

14. W zakresie wskazanych w ust. 3 form monografii oraz zbioru opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych przypomnieć należy, że pojęcie monografii naukowej oraz artykułu naukowego zostało zdefiniowane w rozporządzeniu w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej, co szerzej przedstawiono w komentarzu do art. 186 (zob. teza 25 do tego artykułu).

15. W kontekście monografii jako możliwej formy rozprawy doktorskiej nazbyt pochopny wydaje się pogląd K. Ślebzaka, zgodnie z którym z prawnej definicji monografii naukowej (ustalonej przepisami rozporządzenia MNiSW w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej, co wskazano już w komentarzu do art. 186) wynika, że każde opracowanie uznane za monografię jednocześnie „będzie spełniało cechy rozprawy doktorskiej, gdyż od monografii (podobnie jak od rozprawy doktorskiej) wymaga się, aby przedstawiała ona określone zagadnienie (problem naukowy) w sposób oryginalny oraz twórczy”¹⁵⁷. W mojej ocenie nie można utożsamiać pojęcia „zagadnienie naukowe” z pojęciem

¹⁵⁶ K. Ślebzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 298; K. Ślebzak, *Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Nauka” 2020, nr 2, s. 70.

¹⁵⁷ K. Ślebzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 299–300; K. Ślebzak, *Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Nauka” 2020, nr 2, s. 71.

„problem naukowy”¹⁵⁸. Przedstawienie zagadnienia naukowego może mieć bowiem charakter deskryptywny i doświadczenie życiowe pokazuje, że wiele monografii naukowych jest tego właśnie rodzaju. Nie rozwiązują one żadnego problemu naukowego (a często nawet go nie stawiają), a jedynie opisują lub analizują pewne zagadnienia, czy też porządkują lub systematyzują pewien wycinek wiedzy naukowej, pozostając przy tym jednak opracowaniami o charakterze oryginalnym i twórczym. Pośrednio zdaje się to także wynikać z określeń, jakie w stosunku do „zagadnienia naukowego” oraz „problemu naukowego” stosuje prawodawca – to pierwsze ma być w monografii „przedstawione” (zob. teza 25 do art. 186), podczas gdy ten drugi ma być w rozprawie „rozwiązany” (zob. ust. 2 komentowanego artykułu). Z tych względów nie można przyjąć, że każda monografia może stanowić rozprawę doktorską – jest wręcz odwrotnie, tylko bowiem taka monografia, która spełnia jednocześnie wymogi ustanowione dla rozprawy doktorskiej, może być taką rozprawą.

16. Z kolei w zakresie formy rozprawy w postaci zbioru artykułów zauważyć należy, że wobec wymagania, aby był to „zbiór” opublikowanych powiązanych tematycznie artykułów naukowych, nie jest dopuszczalne, aby rozprawę doktorską stanowił wyłącznie jeden artykuł naukowy¹⁵⁹. W doktrynie dopuszcza się natomiast, aby rozprawę doktorską stanowił zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów wieloautorskich¹⁶⁰, jednak na tym tle aktualne pozostają zagadnienia dotyczące ustalenia wkładu kandydata w ich powstanie¹⁶¹.

17. W stosunku do zbioru artykułów naukowych jako formy rozprawy doktorskiej ustawodawca sformułował dwa odrębne wymogi – aby były to artykuły „opublikowane” oraz „powiązane tematycznie”. Wymóg pierwszy oznacza, że w skład rozprawy doktorskiej przybierającej formę zbioru artykułów mogą wejść prace upowszechnione, wydane, wydrukowane czy zamieszczone (w zależności od metody upowszechniania przyjętej w ramach danego czasopisma), a więc nie stanowią artykułów opublikowanych takie, które tylko zostały

¹⁵⁸ Odmienne stanowisko jeszcze pod rządami starego stanu prawnego prezentowano jednak w doktrynie (zob. H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 63).

¹⁵⁹ Tak również K. Ślebzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 300; K. Ślebzak, *Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Nauka” nr 2/2020, s. 71.

¹⁶⁰ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 493.

¹⁶¹ Zob. zwłaszcza J.M. Brzeziński, *Praca doktorska jako cykl publikacji*, „Forum Akademickie” 2014, nr 9.

złożone do druku/opublikowania; wobec których zostały sporządzone pozytywne recenzje czy też takie, które do druku/opublikowania zostały zaakceptowane¹⁶². Drugi wymóg oznacza natomiast konieczność zachowania merytorycznego, naukowego związku pomiędzy poszczególnymi artykułami. Należy jednak zauważyć, że wymóg ten wynika chyba z pewnej legislacyjnej zapobiegliwości, a może nawet nadgorliwości ustawodawcy – wszak rozprawa niezależnie od swej formy musi spełniać wymogi z ust. 2 komentowanego artykułu (szerzej zob. teza 21), a nie sposób uznać, że rozprawa składająca się ze zbioru artykułów mogłaby spełnić te wymogi, gdy artykuły te nie byłyby ze sobą powiązane tematycznie. Jeśli więc rozprawa będąca zbiorem artykułów rzeczywiście stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego czy też oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej, to siłą rzeczy artykuły te będą tematycznie powiązane.

18. W literaturze dostrzega się wątpliwości interpretacyjne płynące z niewyjaśnionej przez ustawodawcę rozbieżności terminologicznej – o ile bowiem w przypadku stopnia doktora rozprawę może stanowić zbiór artykułów, o tyle w przypadku stopnia doktora habilitowanego ustawodawca używa pojęcia „cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych”. Różnica między „zbiorem” a „cyklem” została szerzej przedstawiona w tezie 11 do art. 219.

19. Ciekawe jest, że w przypadku, gdy rozprawa doktorska miałaby formę monografii naukowej albo zbioru opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów, przepis nie wymaga, aby była ona wydana przez, odpowiednio, wydawnictwo punktowane albo czasopisma punktowane – podczas gdy wymóg taki sformułowano w zakresie posiadania w dorobku co najmniej jednej publikacji, o czym mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3¹⁶³. *Prima facie* mogłoby się więc wydawać, że dla jednej niezbędnej w dorobku kandydata do stopnia publikacji stawia się wyższe wymogi niż dla samej rozprawy, byłyby to jednak wniosek pozorny – wszak rozprawa, inaczej niż publikacja, o której mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3, zostanie przecież poddana recenzjom weryfikującym jej jakość i spełnienie przez nią wymagań ustawowych. Mimo tego pozostaje jednak niespójne, że wymóg wydania monografii lub cyklu artykułów przez wydawnictwo i czasopisma punktowane przewidziano w przypadku warunków nadania stopnia doktora habilitowanego (zob. art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a i b). Brak jest bowiem argumentów

¹⁶² K. Ślęszak, *Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Nauka” 2020, nr 2, s. 72–73.

¹⁶³ Zauważa się to także w literaturze – zob. np. H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 310; M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 493.

przemawiających za tym, aby uznać, że wymóg taki byłby nieadekwatny czy też nadmiarowy w przypadku stopnia doktora.

20. W dalszej kolejności w ust. 3 komentowanego artykułu dopuszczono przygotowanie rozprawy doktorskiej w formie pracy projektowej, konstrukcyjnej, technologicznej, wdrożeniowej lub artystycznej. To zróżnicowanie ma swoje uzasadnienie w specyfice poszczególnych dyscyplin naukowych i artystycznych, która rodzić może zasadność przygotowywania rozpraw doktorskich prezentujących wyniki badań w formie innej niż pisemna. Szczególną rolę w tym zakresie pełni natomiast praca wdrożeniowa, której funkcja odnosi się nie tylko do specyfiki dyscyplin, w których zasadne może być przygotowanie rozprawy w takiej formie, ale ma też ścisły związek z tzw. doktoratem wdrożeniowym (szerzej na temat doktoratu wdrożeniowego i jego statusu prawnego zob. tezy 11–12 do art. 197).

21. Wyrażnie zaznaczyć należy, że niezależnie od tego, jaką formę przybierze rozprawa doktorska, w każdym przypadku musi ona spełniać wymogi z ust. 1 i 2. Innymi słowy wymogi rozprawy są stałe i nie modyfikuje ich wybrana przez autora forma rozprawy. Nawet zatem wówczas, gdy rozprawa doktorska stanowi np. zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych albo samodzielną i wyodrębnioną część pracy zbiorowej, jej przedmiotem powinno być oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne. Przykładowo rozprawa będąca zbiorem opublikowanych artykułów naukowych, ale jedynie „powiązanych tematycznie”, a niestanowiących oryginalnego rozwiązania problemu naukowego lub oryginalnego rozwiązania w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej, nie spełnia więc wymogów ustawowych z ust. 1 i 2 komentowanego artykułu. Inny przykład stanowić może praca wdrożeniowa – rozprawa doktorska w takiej formie nadal musi prezentować ogólną wiedzę teoretyczną kandydata oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a nie tylko wiedzę praktyczną czy też umiejętność wdrażania wyników badań przeprowadzonych przez inne osoby¹⁶⁴.

22. W ust. 3 *in fine* komentowanego artykułu dopuszczono także przygotowanie rozprawy doktorskiej w formie samodzielnej i wyodrębnionej części

¹⁶⁴ W tym kontekście być może dość niefortunne jest, że w przepisie dotyczącym formy rozprawy doktorskiej nie wskazano, że dana forma jest dopuszczalna, jeżeli odpowiada warunkom określonym w ust. 1 i 2 – podczas gdy taką właśnie formułą posłużył się ustawodawca w uprzednim stanie prawnym, tj. w art. 13 ust. 2–4 u.s.n.t.n.

pracy zbiorowej. Szczególnie w przypadku takiej formy rozprawy doktorskiej istotne jest, aby nie bagatelizować treści ust. 1 i 2 komentowanego artykułu. Kluczowe jest bowiem, że jeżeli rozprawę doktorską stanowić ma samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej, to ta właśnie część – a nie cała praca, której częścią jest fragment przedstawiony następnie jako rozprawa – ma prezentować ogólną wiedzę teoretyczną kandydata do stopnia doktora, umiejętność samodzielnego prowadzenia przez niego pracy naukowej lub artystycznej oraz stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne. W tym przypadku kluczowe zatem jest nie tyle ustalenie indywidualnego wkładu kandydata do stopnia doktora w powstanie tej rozprawy (gdyż już z mocy ust. 3 ma to być część samodzielna i wyodrębniona), lecz raczej spełnianie przez taką rozprawę warunków z ust. 1 i 2, skoro spodziewać się można, że w wielu wypadkach taka wyodrębniona część większej pracy nie będzie spełniała tych warunków samodzielnie, a dopiero z innymi częściami tej pracy, z którymi stanowi naukowo spójną całość.

23. W literaturze słusznie zauważono, że rozprawa doktorska może stanowić samodzielną i wyodrębnioną część pracy zbiorowej, mającej różne formy spośród wskazanych w ust. 3 komentowanego artykułu. K. Ślebzak stoi na stanowisku, że samodzielną i wyodrębnioną częścią pracy zbiorowej może być część pracy pisemnej, monografii naukowej, pracy projektowej, pracy konstrukcyjnej oraz pracy wdrożeniowej. Zdaniem autora nie ma natomiast możliwości, aby rozprawę stanowiła część zbioru opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów, nawet gdyby możliwe było jednoznaczne wskazanie części, które napisała osoba ubiegająca się o stopień doktora¹⁶⁵.

24. Ustawodawca dopuścił, aby rozprawę doktorską stanowił zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, nie wskazał natomiast wprost, że może to być także zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie rozdziałów w monografiach. Wydaje się jednak, że rozprawę stanowiącą zbiór samodzielnych, opublikowanych i powiązanych tematycznie rozdziałów w monografiach można zakwalifikować jako samodzielną i wyodrębnioną część pracy zbiorowej, o której mowa w ust. 3 *in fine* komentowanego artykułu, na zasadzie *a minori ad maius*: skoro rozprawę może stanowić samodzielna i wyodrębniona część jednej pracy zbiorowej, to tym bardziej rozprawę mogą stanowić takie części kilku prac zbiorowych.

¹⁶⁵ K. Ślebzak, *Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Nauka” 2020, nr 2, s. 70.

25. Zagadnienia dot. formy rozprawy doktorskiej zakończyć trzeba krytyką stanowiska Rady Doskonałości Naukowej wyrażonego w Komunikacie nr 19/2020 w sprawie składania rozpraw doktorskich¹⁶⁶, w którym stwierdza się: „Sformułowanie »rozprawę doktorską może stanowić praca pisemna« stanowi zatem przedmiot zakresowy definicji pojęcia rozprawy doktorskiej. Z kolei sformułowanie »w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej« jest przykładowym wyliczeniem form pracy pisemnej”. Z treści komunikatu RDN miałyby więc wynikać, że wszystkie dalsze formy wskazane w ust. 3 komentowanego artykułu są po prostu rodzajami prac pisemnych, a wobec początkowego brzmienia tego przepisu rozprawa doktorska nie mogłaby przyjąć żadnej innej formy niż praca pisemna.

Pogląd ten stoi nie tylko w sprzeczności z brzmieniem tego przepisu oraz z podstawową wiedzą dot. tego, jakie postaci przybierają prace technologiczne, konstrukcyjne, wdrożeniowe czy artystyczne (np. budowla, urządzenie, program komputerowy, projekt architektoniczny, spektakl, utwór muzyczny), ale nie daje się również pogodzić z innymi przepisami p.s.w.n. dot. rozprawy doktorskiej. Skoro bowiem zdaniem RDN każda ze wskazanych w ust. 3 form rozprawy doktorskiej jest pracą pisemną, to pojawia się pytanie, jaką rolę miałyby pełnić przepisy p.s.w.n. dotyczące rozpraw doktorskich niebędących pracami pisemnymi, jak np. ust. 4 zdanie drugie komentowanego artykułu albo art. 188 ust. 1 *in fine*. W takim wypadku byłyby to przepisy pozbawione treści normatywnej, podczas gdy podstawowe reguły wykładni prawa zakazują takiego jej dokonywania, aby przepisy lub ich części okazywały się zbędne (zakaz wykładni *per non est*).

Stanowisko to należy więc ocenić jako oczywiście niepoprawne¹⁶⁷. Tym większy niepokój budzić musi, że pochodzi ono od organu nadzorującego podmioty doktoryzujące i habilitujące w zakresie zgodności z prawem regulaminów nadawania stopni oraz postępowań w sprawie nadania stopnia doktora lub doktora habilitowanego (zob. w tym zakresie teza 16 do art. 192).

¹⁶⁶ <https://www.rdn.gov.pl/komunikaty,komunikat-nr-192020-w-sprawie-skladania-rozpraw-doktorskich.html> [dostęp: 20.11.2020].

¹⁶⁷ Podobnie zdają się twierdzić autorzy materiałów resortowych (Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Część I*, Warszawa 2019, s. 75), z których wynika zaliczanie do prac pisemnych jedynie monografii naukowej oraz zbioru opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, a nie wszystkich rodzajów prac wymienionych w art. 187 ust. 3.

IV. Rozprawa doktorska a inne wymogi nadania stopnia doktora

26. Wątpliwości interpretacyjne budzi związek rozprawy doktorskiej ze sformułowaniem w art. 186 ust. 1 pkt 3 wymogiem posiadania w dorobku co najmniej jednego artykułu naukowego opublikowanego w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowej, które były ujęte w tzw. ministerialnym wykazie czasopism lub co najmniej jednej monografii (albo rozdziału w monografii) wydanej przez wydawnictwo ujęte w tzw. ministerialnym wykazie wydawnictw, zwłaszcza w zakresie zaliczania publikacji, o których mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3, na poczet rozprawy doktorskiej. Skoro bowiem rozprawę doktorską może stanowić praca pisemna, w tym monografia naukowa albo zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, to pojawia się pytanie, czy ta sama publikacja może być uznana jednocześnie za publikację spełniającą wymóg, o którym mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3, oraz za rozprawę doktorską dołączoną do wniosku o wszczęcie postępowania.

Wydaje się – w oparciu o względy systemowe i celowościowe – że nie po to ustawodawca w ramach warunków uzyskania stopnia doktora, a więc w ramach tego samego postępowania odrębnie sformułował wymóg posiadania w dorobku co najmniej jednej punktowanej publikacji (art. 186 ust. 1 pkt 3), a odrębnie wymóg przedstawienia rozprawy doktorskiej (art. 186 ust. 1 pkt 4), aby móc już na etapie stosowania prawa przyjąć, że publikacja, o której mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3, może stanowić rozprawę doktorską albo chociaż jej część. Gdyby taki był zamiar ustawodawcy, mógł on wprost przewidzieć, że w przypadku rozprawy będącej monografią wydaną przez wydawnictwo tzw. „punktowane” albo zbiorem artykułów opublikowanych w czasopismach tzw. „punktowanych”, przepisu art. 186 ust. 1 pkt 3 nie stosuje się. Skoro jednak brak takiego uregulowania, to w mojej ocenie są to wymagania odrębne, a w związku z tym należy uznać, że:

- w przypadku rozprawy będącej monografią rozprawy nie może stanowić monografia, na podstawie której stwierdzono spełnienie posiadania w dorobku kandydata do stopnia doktora co najmniej jednej punktowanej publikacji, o której mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3;
- w przypadku rozprawy będącej zbiorem opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów w skład rozprawy nie może wchodzić artykuł, na podstawie którego stwierdzono spełnienie warunku posiadania w dorobku kandydata do stopnia doktora co najmniej jednej punktowanej publikacji, o której mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3.

Inni autorzy prezentują jednak stanowisko odmienne¹⁶⁸.

¹⁶⁸ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 310; M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 493.

27. W związku z tym, że w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora podmiot doktoryzujący może określić własne, dodatkowe wymagania (zob. art. 186 ust. 1 pkt 5, art. 191 ust. 1 i komentarze do tych artykułów), należy podkreślić, że wymogi te mogą się odnosić także do rozprawy doktorskiej. Nie mogą one wprowadzić modyfikować (zawęźać) wymogów rozprawy doktorskiej czy też jej formy ustanowionych przepisami ustawy. Do najczęściej spotykanych dodatkowych wymagań związanych z rozprawą należy np. obowiązek przedstawienia tez rozprawy w formie wykładu albo na zebraniu właściwej katedry lub innej wewnętrznej jednostki organizacyjnej.

V. Streszczenie i opis rozprawy doktorskiej

28. W ust. 4 komentowanego artykułu przewidziano, że do rozprawy doktorskiej dołącza się streszczenie w języku angielskim, do rozprawy doktorskiej przygotowanej w języku obcym również streszczenie w języku polskim, zaś w przypadku gdy rozprawa doktorska nie jest pracą pisemną, dołącza się opis w językach polskim i angielskim. Użyte przez ustawodawcę słowo „również” oznacza, że gdy rozprawa doktorska jest przygotowana w języku obcym, należy do niej dołączyć streszczenie zarówno w języku angielskim, jak i w języku polskim. Z kolei gdy rozprawa doktorska nie jest pracą pisemną, nie dołącza się streszczenia, a jedynie opis w językach polskim i angielskim.

29. Z ust. 4 komentowanego artykułu wynika nie tylko obowiązek załączenia – we wskazanych w tym przepisie przypadkach – streszczenia i opisu rozprawy doktorskiej, ale pośrednio także dopuszczalność przygotowania rozprawy doktorskiej w języku obcym niewymagająca zgody organu prowadzącego postępowanie¹⁶⁹. Kwestii tej przepisy p.s.w.n. nie regulują bowiem bezpośrednio, np. na wzór obowiązującego uprzednio art. 13 ust. 5 u.s.n.t.n.

30. Przypadki, w których rozprawa doktorska nie będzie pracą pisemną, a więc konieczne będzie dołączenie do rozprawy jej opisu w językach polskim i angielskim, dotyczyć będą w szczególności sytuacji, w których rozprawa będzie stanowiła pracę konstrukcyjną, technologiczną, wdrożeniową lub artystyczną. Choć nie wynika to z przepisów wprost, uznać należy, że skoro w takim przypadku opis dołączany jest do rozprawy, to jest on również – tak jak rozprawa – przedmiotem oceny recenzyjnej (zob. także teza 37 do art. 190).

¹⁶⁹ Wniosek interpretacyjny, zgodnie z którym pośrednie dopuszczenie w ust. 4 komentowanego artykułu przygotowania rozprawy w języku obcym oznacza rezygnację z wymogu uzyskania na to zgody organu prowadzącego postępowanie, prezentuje także H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 309; szerzej na temat dopuszczalności i możliwych wątpliwości interpretacyjnych na tym tle zob. M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 494.

31. Wymogi formalne stawiane streszczeniu albo opisowi rozprawy (w tym np. jego dopuszczalna objętość lub niezbędne elementy) określone być mogą w regulaminie nadawania stopnia doktora, określić on bowiem powinien sposób postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, w tym m.in. tryb złożenia rozprawy doktorskiej (art. 192 ust. 2 pkt 3).

Art. 188.

1. Podmiot doktoryzujący, nie później niż 30 dni przed wyznaczonym dniem obrony rozprawy doktorskiej, udostępnia w BIP na swojej stronie podmiotowej rozprawę doktorską będącą pracą pisemną wraz z jej streszczeniem albo opis rozprawy doktorskiej niebędącej pracą pisemną oraz recenzje.

2. W przypadku rozprawy doktorskiej, której przedmiot jest objęty tajemnicą prawnie chronioną, udostępnia się tylko recenzje z wyłączeniem treści objętych tą tajemnicą.

3. Dokumenty, o których mowa w ust. 1, niezwłocznie po ich udostępnieniu zamieszcza się w systemie, o którym mowa w art. 342 ust. 1.

4. Jeżeli rozprawa doktorska jest pracą pisemną, podmiot doktoryzujący sprawdza ją przed obroną z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego, o którym mowa w art. 351 ust. 1.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	134
II. Obowiązek udostępnienia rozprawy, jej streszczenia albo opisu oraz recenzji w BIP i w POL-on	135
III. Wyłączenie obowiązku publikacji w BIP ze względu na tajemnicę prawnie chronioną	140
IV. Sprawdzenie rozprawy doktorskiej z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego	142

I. Uwagi ogólne

1. W komentowanym artykule przewidziano regulacje dotyczące udostępnienia dokumentów/materiałów związanych z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora na stronie podmiotowej podmiotu doktoryzującego w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w Systemie Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on.

2. W komentowanym artykule przewidziano także obowiązek sprawdzenia rozprawy doktorskiej z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego,

co jest elementem kontroli samodzielności pracy nad rozprawą doktorską i spełniania przez nią ustawowego wymogu oryginalności.

3. Wagę obowiązków podmiotów doktorskich regulowanych w art. 188 postrzegamy fakt, że na mocy art. 431 ust. 1 pkt 2 lit. a ich naruszenie zagrożone jest administracyjną karą pieniężną w wysokości do 50 000 zł.

4. Zauważyć należy, że choć przepis art. 188 dotyczy wyłącznie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, ma jednak swój częściowy odpowiednik na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego – por. art. 222 i komentarz do niego.

II. Obowiązek udostępnienia rozprawy, jej streszczenia albo opisu oraz recenzji w BIP i w POL-on

5. Zgodnie z ust. 1 komentowanego artykułu, podmiot doktoryzujący, nie później niż 30 dni przed wyznaczonym dniem obrony rozprawy doktorskiej, udostępnia w BIP na swojej stronie podmiotowej rozprawę doktorską będącą pracą pisemną wraz z jej streszczeniem albo opis rozprawy doktorskiej niebędącej pracą pisemną oraz recenzje.

6. Obowiązek udostępniania w BIP rozpraw doktorskich należy postrzegać jako narzędzie realizujące cele dwojakiego rodzaju. Z jednej strony z pewnością ma to sprzyjać transparentności prowadzonych postępowań, społecznej i środowiskowej kontroli nad jakością rozpraw doktorskich, a przez to – rzetelności i wysokiej jakości prowadzonych badań będących podstawą rozprawy. Obowiązek ten niewątpliwie koresponduje zatem ze wskazywanym wielokrotnie, w tym także w uzasadnieniu do projektu p.s.w.n., coraz niższym poziomem rozpraw doktorskich i ma szansę przyczynić się do zminimalizowania skali tego zjawiska oraz zapobiegania dalszej deprecjacji stopnia doktora. Z drugiej jednak strony nie można tracić z pola widzenia, że jest to instrument ułatwiania i upowszechniania dostępu do wyników badań naukowych zawartych w rozprawach doktorskich, wpisujący się w zyskujący na znaczeniu oraz nadal niedoceniany w polskiej nauce trend *open science*. Postulaty związane z zobowiązaniem do otwartego udostępniania efektów badań finansowanych ze środków publicznych poprzez wprowadzenie rozwiązań o charakterze systemowym pojawiały się już w piśmiennictwie od dawna¹⁷⁰, przybrały też postać zorganizowanych inicjatyw międzynarodowych, takich jak np. „Plan S”¹⁷¹, a na gruncie krajowym ich efektem jest np. istniejący od 2020 roku obowiązek zapewnienia otwartego

¹⁷⁰ Zob. np. M. Starczewski, *Otwórz dostęp lub giń. O groźbie komunikacyjnej zapaści* [w:] *Współczesne problemy nauki i szkolnictwa wyższego*. Continuum, J. Pakuła (red.), Toruń 2015, s. 105.

¹⁷¹ <https://www.coalition-s.org/> [dostęp: 25.11.2020].

dostępu do efektów realizacji zadań badawczych finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki¹⁷².

Mając na względzie oba wskazane wyżej cele, realizowane przez wymóg udostępniania w BIP treści rozprawy, przepis ten należy ocenić ze wszech miar pozytywnie. Jest to w końcu konsekwencja także i tego założenia, że merytoryczna podstawa nadania stopnia doktora stanowi sferę publiczną (tj. związaną z interesem publicznym), a nie prywatną osoby uzyskującej stopień.

7. Podobnie jak w zakresie udostępniania regulaminów nadawania stopni (art. 358 ust. 2 pkt 4 i 5), ustawa formułuje wymóg udostępnienia dokumentów/materiałów wskazanych w ust. 1 komentowanego artykułu na stronie podmiotowej podmiotu doktoryzującego w Biuletynie Informacji Publicznej, nie zaś na stronie internetowej tego podmiotu, co błędnie utożsamiane jest nie tylko w literaturze¹⁷³, ale i niekiedy w praktyce. To udostępnienie w BIP, a nie na stronie internetowej, jest wymogiem ustawy, a więc udostępnienie rozprawy, jej streszczenia, opisu, recenzji w miejscu innym niż strona podmiotowa podmiotu doktoryzującego w BIP nie stanowi wykonania obowiązku określonego w ust. 1 komentowanego artykułu. Wydaje się natomiast, że wymóg wynikający z ust. 1 komentowanego przepisu będzie spełniony także wtedy, gdy udostępnienie tych dokumentów nastąpi na stronie internetowej podmiotu doktoryzującego, ale na stronie podmiotowej w BIP umieszczony będzie link do adresu internetowego (w ramach strony internetowej podmiotu doktoryzującego), pod którym dostępne są te dokumenty.

8. Przepis ust. 1 komentowanego artykułu nie określa, jak długo rozprawa, jej streszczenie albo opis oraz recenzje mają pozostawać udostępnione w BIP na stronie podmiotowej podmiotu doktoryzującego. Uznać należy – nie tylko w oparciu o brzmienie przepisu, ale i o względy celowościowe – że dokumenty te nie powinny być usuwane po zakończeniu postępowania. Dostępność tych dokumentów ma bowiem służyć społecznej i środowiskowej weryfikacji procedur awansowych, a także dostępności do wyników badań będących podstawą nadania stopni również po ich nadaniu.

9. Powiązanie terminu udostępnienia dokumentów wskazanych w ust. 1 w BIP z terminem obrony rozprawy doktorskiej (tj. nie później niż na 30 dni przed wyznaczonym dniem obrony) rodzi wątpliwość, czy obowiązek, o którym mowa w komentowanym artykule, istnieje w przypadku, gdy obrona rozprawy doktorskiej nie może się odbyć, a więc nie zostanie nawet wyznaczony

¹⁷² <https://ncn.gov.pl/aktualnosci/2020-02-27-plany-ncn-otwarty-dostep> [dostęp: 25.11.2020].

¹⁷³ Zob. M. Jarentowski, *Nowe regulacje prawa o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2018, nr 11, s. 15.

jej termin. Taki przypadek wystąpi na przykład, gdy rozprawa nie uzyska co najmniej dwóch pozytywnych recenzji, a postępowanie w tym przypadku zakończy postanowienie o odmowie dopuszczenia do obrony (zob. art. 191 i komentarz do niego). Wydaje się jednak, że mimo tej okoliczności dokumenty wskazane w ust. 1 powinny zostać udostępnione w BIP. Przemawiają za tym względy celowościowe stojące za treścią komentowanego artykułu. Uznać bowiem należy, że celem ustawodawcy i sformułowanego przez niego odwołania do wyznaczonego dnia obrony rozprawy doktorskiej było jedynie ustanowienie najpóźniejszego terminu, w jakim dokumenty te mają zostać udostępnione, nie zaś uzależnienie od odbycia się obrony samego faktu ich udostępnienia. Przemawia za tym także sam cel udostępniania tych dokumentów w BIP – chodzi o społeczną i środowiskową kontrolę jakości rozpraw będących przedmiotem postępowań w sprawie nadania stopnia doktora niezależnie od faktu, w jaki sposób te postępowania się zakończyły.

10. Na wartościowym blogu „Warsztat badacza”, prowadzonym przez E. Kulczyckiego, zasygnalizowano wątpliwość związaną z obowiązkiem publikacji w BIP treści rozprawy. Autor zwraca uwagę, że „w wielu dyscyplinach jest rozpowszechniona praktyka doktoratów z publikacji, tzw. zszywek, czyli doktorant publikuje kilka artykułów w czasopismach naukowych, zbiera je w całość, dopisuje (lub nie) jakieś rozdziały i w takiej formie skonstruowana jest rozprawa doktorska [jest to forma zbioru opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów, o której mowa w art. 187 ust. 3 – przyp. Ł.K.]. Często te artykuły są opublikowane w bardzo dobrych czasopismach, które jednak są czasopismami zamkniętymi. Co więcej, autorzy często przekazują wydawcy autorskie prawa majątkowe do tekstu. W takiej sytuacji – bez zgody wydawcy – nie mogą zamieścić swojego własnego artykułu jako fragmentu rozprawy zamieszczanej w BIP-ie.

Oczywiście wielu wydawców zamkniętych czasopism pozwala autorom na zamieszczanie preprintów lub postprintów (rzadko wersji wydawcy) na swoich stronach domowych (szczegółowe informacje w tym zakresie o wielu czasopismach zawiera katalog SHERPA/RoMEO). Jednakże BIP podmiotu doktoryzującego to nie jest strona domowa autora. Co więcej, nie wystarczy, aby dany artykuł był opublikowany w otwartym dostępie (tzn. dostęp do niego jest bezpłatny i bez technicznych ograniczeń), aby doktorant mógł go zamieścić jako fragment rozprawy a podmiot doktoryzujący opublikować w BIP-ie. Umieszczenie go w BIP-ie wymaga w takim przypadku, aby dostęp do niego było „wolny”, czyli np. aby artykuł był opublikowany na licencji Creative Commons.

Jest to szczególnie problematyczne dla doktorantów, którzy są teraz na 2–4 roku, zbudowali już część swojego dorobku „do doktoratu”, ale podpisali takie

umowy wydawnicze, że nie są w stanie tych tekstów wykorzystać w rozprawie, gdyż warunkiem jest publikacja w BIP-ie. Oczywiście zawsze zostaje pisanie do wydawnictwa, ale zdobycie zgody wcale nie będzie ani łatwe, ani szybkie.

[...]

Skutki naruszenia prawa do utworu (tj. artykułu, do którego autor przekazał wydawcy autorskie prawa majątkowe) będą oceniane według prawa mającego zastosowanie w danym przypadku (w zależności od siedziby wydawcy), np. w Niemczech dla wydawnictw niemieckich, w Anglii dla angielskich.

Odpowiedzialność doktoranta i podmiotu doktoryzującego zależy od treści konkretnej umowy i stosowanego w sprawie prawa. Oczywiście nie chodzi tutaj tylko o ryzyko prawne czy finansowe, ale również wizerunkowe. Zarówno dla doktoranta, jak i dla podmiotu doktoryzującego¹⁷⁴. Wprawdzie E. Kulczycki nie nawiązał do tego wprost, ale analogiczny problem mógłby dotyczyć rozprawy w formie już wydanej (acz nie w otwartym dostępie) monografii.

Następnie powyższe zagadnienie dostrzegła także Rada Młodych Naukowców, która w uchwale nr 4/2020 sformułowała postulat, aby w przypadku rozpraw składanych jako zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych ustawowy wymóg udostępnienia rozprawy doktorskiej został zastąpiony wymogiem udostępnienia wyłącznie rozszerzonego streszczenia wyników pracy wraz ze wszystkimi metadanymi artykułów należących do przedmiotowej rozprawy albo w przypadku rozprawy opublikowanej w formie monografii, jej streszczenie wraz z metadanymi samej monografii¹⁷⁵. Propozycję nowelizacji w tym zakresie przedstawiła także Krajowa Reprezentacja Doktorantów¹⁷⁶. Wątpliwości co do tego zagadnienia wykroczyły więc znacznie poza nieformalną sferę blogów traktujących o sferze szkolnictwa wyższego i nauki.

Wydaje się jednak, że wskazane wyżej zarzuty wobec art. 188 ust. 1, a także propozycje nowelizacji tego przepisu są niesłuszne. Podmiot doktoryzujący, udostępniając rozprawę w BIP, realizuje wymóg przewidziany przepisami ustawy. Z kolei stronami umowy wydawniczej są doktorant i wydawca czasopisma, nie zaś podmiot doktoryzujący, wobec którego postanowienia tej umowy nie mogą być wiążące, tym bardziej, że mowa o obowiązkach ustawowych podmiotu realizującego zadania publiczne. Publikując rozprawę w BIP, podmiot

¹⁷⁴ http://ekulczycki.pl/warsztat_badacza/otwarty-dostep-do-doktoratu-wedlug-ustawy-2-0-pechowy-artikul-188/ [dostęp: 25.11.2020].

¹⁷⁵ <http://rmn.org.pl/wp-content/uploads/2020/01/Uchwa%C5%82a-4-2020.pdf> [dostęp: 25.11.2020].

¹⁷⁶ <https://krd.edu.pl/wp-content/uploads/2020/07/Doktoranckie-postulaty-do-nowelizacji-ustawy-%E2%80%93-Prawo-o-szkolnictwie-wy%C5%BCszym-i-nauce.pdf> [dostęp: 22.12.2020].

doktoryzujący realizuje zatem swój obowiązek prawny, co wyłącza bezprawność tego czynu, a więc i odpowiedzialność wobec podmiotów trzecich (takowa miałaby miejsce wyłącznie w przypadku opublikowania rozprawy, gdy jej przedmiot objęty jest tajemnicą prawnie chronioną, o czym za chwilę). Nie ma tu również podstaw do odpowiedzialności doktoranta – ustawa wprost zezwala na przygotowanie rozprawy w formie zbioru opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów, a to przecież nie doktorant, lecz podmiot doktoryzujący udostępnia treść rozprawy w BIP. Jednocześnie doktorant w żadnym zakresie nie uchybia swym obowiązkom lub ograniczeniom wynikającym z umowy zawartej z wydawcą. Wydaje się, że uchybienie takie wystąpiłoby tylko wówczas, gdyby postanowienia umowy wydawniczej wprost przewidywały zobowiązanie kandydata do stopnia doktora do niewykorzystania artykułu jako części rozprawy albo w jakikolwiek inny sposób, którego skutkiem byłoby upublicznienie artykułu przez inny podmiot. Ani zatem obawy związane z brzmieniem art. 188 ust. 1, ani propozycje jego zmiany nie wydają się uzasadnione.

11. Wobec uregulowanego w komentowanym artykule obowiązku udostępnienia w BIP również recenzji rozprawy doktorskiej, niezrozumiała jest oficjalna rekomendacja Rady Doskonałości Naukowej, zgodnie z którą: „Recenzenci powinni zachowywać swoje opinie w poufności w stosunku do wnioskodawcy oraz podmiotów nieuczestniczących w danym postępowaniu o awans naukowy do czasu zakończenia tego postępowania”¹⁷⁷. Trudno bowiem mówić o jakiegokolwiek poufności, gdy to już sam ustawodawca nakazuje opublikować treść recenzji. Ponadto tego rodzaju zalecenie RDN wydaje się pozostawać w sprzeczności z mającym odpowiednie zastosowanie przepisem art. 73 § 1 k.p.a., zgodnie z którym strona ma prawo wglądu w akta sprawy, sporządzania z nich notatek, kopii lub odpisów, a prawo to przysługuje również po zakończeniu postępowania. Nie ma bowiem wątpliwości co do tego, że treść recenzji jest częścią akt sprawy, a przepisy p.s.w.n. nie zawierają przecież przepisu pozwalającego na pozbawienie strony, tj. kandydata do stopnia, dostępu do części akt sprawy w którymś ze stadiów postępowania.

12. Udostępnienie negatywnych, nawet najbardziej niekorzystnych dla kandydata do stopnia doktora recenzji w BIP nie stanowi naruszenia jego dóbr osobistych. Fakt, iż publikacja w BIP jest ustawowym obowiązkiem podmiotu doktoryzującego, wyłącza bowiem ewentualną bezprawność tego działania. Osoba ubiegająca się o stopień, składając wniosek o wszczęcie postępowania, siłą rzeczy godzi się na zastosowanie wobec niej bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa regulujących przebieg tego postępowania.

¹⁷⁷ <https://www.rdn.gov.pl/dobre-praktyki.recenzje-w-postepowaniach-o-awans-naukowy.html> [dostęp: 25.11.2020].

13. Zgodnie z ust. 3 komentowanego artykułu, dokumenty podlegające udostępnieniu w BIP podlegają także obowiązkowi zamieszczenia w systemie, o którym mowa w art. 342 ust. 1, czyli w Zintegrowanym Systemie Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on. Obowiązek ten powstaje niezwłocznie po udostępnieniu tych dokumentów w BIP i nie jest związany z terminem obrony rozprawy doktorskiej.

III. Wyłączenie obowiązku publikacji w BIP ze względu na tajemnicę prawnie chronioną

14. W ust. 2 komentowanego artykułu przewidziano wyjątek od zasady z ust. 1 – w przypadku rozprawy doktorskiej, której przedmiot jest objęty tajemnicą prawnie chronioną, udostępnia się tylko recenzje z wyłączeniem treści objętych tą tajemnicą. Przepis ten należy rozumieć w taki sposób, że w każdym przypadku, w którym przedmiot rozprawy w jakiejś części jest objęty tajemnicą prawnie chronioną, nie udostępnia się całej rozprawy, a recenzje udostępnia się tylko w takim zakresie, w jakim ich treść nie dotyczy treści rozprawy objętych tajemnicą prawnie chronioną. W zależności więc od brzmienia recenzji i zakresu, w jakim brzmienie to odnosi się do elementów rozprawy objętych tajemnicą prawnie chronioną, wyobrażalna jest nawet taka sytuacja, w której większość treści recenzji będzie podlegała wyłączeniu od udostępnienia, o którym mowa w komentowanym ustępie. Przyjęte przez ustawodawcę rozwiązanie może budzić wątpliwości zwłaszcza w takich przypadkach, w których tajemnicą prawnie chronioną objęta jest tylko część rozprawy, choćby niewielka, przepis przewiduje jednak nieudostępnianie całej rozprawy.

15. Kluczowe dla ustalenia, w jakich konkretnie przypadkach zastosowanie znajdzie ust. 2 komentowanego artykułu, jest ustalenie znaczenia pojęcia tajemnicy prawnie chronionej. Pojęcie to nie ma swojej uniwersalnej definicji stosowanej jednolicie w prawie stanowionym. Uznać należy, że tajemnicą prawnie chronioną jest taka tajemnica, której obowiązek zachowania wynika z norm prawnych. W piśmiennictwie¹⁷⁸ wskazuje się, że katalog tajemnic prawnie chronionych jest bardzo obszerny. W szczególności tajemnice prawnie chronione dzieli się na zawodowe i inne.

Zdaniem przywołanych wyżej autorów, do tajemnic zawodowych zalicza się tajemnica: adwokacka, radcowska, notarialna, komornicza, dziennikarska, lekarska, pielęgniarska i położnej, aptekarska, biegłego rewidenta, doradcy

¹⁷⁸ K. Domagała, T. Domagała, *Tajemnice prawnie chronione po wejściu w życie ustawy z dnia 05.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych*, „Lektury elektroniczne”, <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=26/> [dostęp: 25.11.2020]; za nimi także O. Karczewska, K. Tomiło-Nawrocka, *Informacja publiczna stanowiąca tajemnicę prawnie chronioną*, „Samorząd Terytorialny” 2019, nr 12.

podatkowego, rzeczownika patentowego, rzeczoznawcy majątkowego, sędziowska, prokuratorska, giełdowa, funduszy inwestycyjnych i emerytalnych, giełdy towarowej, ubezpieczeniowa, służby medycyny pracy, żołnierzy zawodowych, pracodawcy i pracownika, inspektora pracy, pracownika samorządowego, psychiatryczna, psychologa, pracownika kontroli państwowej, pocztowa, skarbo-wa, giełd towarowych, bankowa, pośrednika ubezpieczeniowego, brokerska, pracownika pomocy społecznej, członka korpusu służby cywilnej, pracowników sądów i prokuratury, autorska, strażnika gminnego, handlowa, urzędnika pań-stwowego, pracowników i członków rady nadzorczej ZUS, celna, telekomunika-cyjna, maklerska, obrońcy, przedsiębiorstwa i pracownika Urzędu Konkurencji i Ochrony Konsumentów.

Z kolei do innych tajemnic prawnie chronionych, zdaniem autorów, zali-cza się tajemnica: przedsiębiorstwa, przeszczepów, statystyczna, geologiczna, dawcy krwi, wynalazku, prywatyzacji i komercjalizacji przedsiębiorstw, komisji śledczej, przedsiębiorstwa w przypadku produktu niebezpiecznego, negocjacji, postępowania karnego, medyczna dotycząca osoby zmarłej, inspekcji sanitarnej oraz kontrolowanego, posła i senatora, dokumentów do dokonania wpisu do re-jestru lotnisk, korespondencji, rejestru producentów i handlowców, własności przemysłowej. Odrębnie uregulowaną tajemnicą pozostaje natomiast tajemnica spowiedzi¹⁷⁹.

Tajemnicą prawnie chronioną są także informacje niejawne w rozumieniu ustawy o ochronie informacji niejawnych¹⁸⁰.

16. Do zbadania, czy przedmiotem rozprawy doktorskiej są zagadnienia objęte tajemnicą prawnie chronioną, zobligowany jest podmiot doktoryzujący. Dopuszczalne jest w tym zakresie złożenie oświadczenia przez autora rozpra-wy, jego brzmienie nie zwalnia jednak podmiotu doktoryzującego z obowiązku samodzielnego ustalenia konieczności wyłączenia rozprawy z obowiązku udo-stępnienia w BIP.

17. Choć komentowany przepis nie wymaga tego wprost, względy pragma-tyczne przemawiają za tym, aby w przypadku zaistnienia okoliczności wskazanej w ust. 2 zamieścić w BIP informację o nieudostępnieniu rozprawy doktorskiej z tego powodu, iż jej przedmiot objęty jest tajemnicą prawnie chronioną. Brak takiej informacji może bowiem osoby nieposiadające w tym zakresie wiedzy

¹⁷⁹ Szerzej na temat wszystkich tych tajemnic oraz ich podstaw prawnych zob. K. Doma-gała, T. Domagała, *Tajemnice prawnie chronione po wejściu w życie ustawy z dnia 5.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych*, „Lektury elektroniczne”, <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=26/> [dostęp: 25.11.2020].

¹⁸⁰ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. Nr 182, poz. 1228 z późn. zm.).

prowadzić do wniosku, że podmiot doktoryzujący uchybił swym obowiązkom wynikającym z art. 188 ust. 1.

IV. Sprawdzenie rozprawy doktorskiej z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego

18. Zgodnie z ust. 4 komentowanego artykułu, jeżeli rozprawa doktorska jest pracą pisemną, podmiot doktoryzujący sprawdza ją przed obroną z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego (JSA). Prowadzony przez Ministra JSA zapewnia wsparcie w zakresie przeciwdziałania naruszeniom przepisów o prawie autorskim i prawach pokrewnych (art. 351 ust. 2). System ten, zgodnie z art. 351 ust. 3, wykorzystuje dane zawarte w repozytorium pisemnych prac dyplomowych oraz bazie dokumentów w postępowaniach awansowych. Minister zapewnia nieodpłatne korzystanie z Jednolitego Systemu Antyplagiatowego uczelniom, instytutom PAN, instytutom badawczym, instytutom międzynarodowym, PKA oraz RDN (art. 351 ust. 4).

19. Podkreślić należy, że sprawdzeniu z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego nie podlega każda rozprawa doktorska, a jedynie taka, która jest pracą pisemną (na temat form rozprawy doktorskiej zob. szerzej tezy 11–25 do art. 187). Ustawodawca nie przewidział natomiast sprawdzenia z wykorzystaniem JSA opisu dołączonego do rozprawy doktorskiej w przypadku, gdy rozprawa nie ma formy pisemnej. Wydaje się, że w takim przypadku słusznym rozwiązaniem byłoby, aby wobec niepisemnego charakteru rozprawy przynajmniej opis podlegał takiemu sprawdzeniu, co jednak nie jest wymagane przy obecnym brzmieniu komentowanego artykułu.

20. Co do momentu, w jakim ma dojść do sprawdzenia rozprawy doktorskiej z wykorzystaniem JSA, jedynym wymaganiem ustawy jest, aby nastąpiło to „przed obroną”. Daje to dość duży zakres swobody podmiotowi doktoryzującemu, który wymóg, jakim jest sprawdzenie rozprawy z wykorzystaniem JSA, może zrealizować na wybranym przez siebie etapie postępowania (ale nie przed jego wszczęciem, gdyż przedmiotem sprawdzenia powinna być rozprawa dołączona do wniosku o wszczęcie postępowania zgodnie z art. 189). Przykładowo jednym z możliwych rozwiązań jest sprawdzenie rozprawy z wykorzystaniem JSA możliwie wcześnie, aby w razie wątpliwości kandydat do stopnia doktora mógł odnieść się do treści raportu jeszcze przed obroną, a nawet jeszcze przed wyznaczeniem recenzentów. Innym możliwym rozwiązaniem jest sprawdzenie rozprawy z wykorzystaniem JSA dopiero po wpłynięciu recenzji – gdy bowiem co najmniej dwie z nich nie będą pozytywne, to sprawdzanie rozprawy z wykorzystaniem JSA nie ma już sensu, wszak obrona rozprawy i tak się nie odbędzie (por. art. 191 ust. 1).

Dopuszczalne wydaje się również dokonywanie tego sprawdzenia niezwłocznie po wpłynięciu wniosku o wszczęcie postępowania, a jeszcze przed wyznaczeniem recenzentów. Co więcej, byłoby to uzasadnione względami ekonomiki procesowej. Zauważyć bowiem należy, że sprawdzenie rozprawy doktorskiej z wykorzystaniem JSA służy też w pewnym zakresie zbadaniu, czy rozprawa spełnia wymogi, o których mowa w art. 187 ust. 2, tzn. czy stanowi dzieło oryginalne. Jeśli zatem już w wyniku tego sprawdzenia ustali się, że rozprawa nie nosi cech oryginalności (a więc nie spełnia także wymogów z art. 187 ust. 2) albo wręcz stanowi plagiat, determinować to będzie dalsze czynności procesowe.

21. Z przepisów ustawy nie wynika obowiązek udostępnienia wyniku sprawdzenia rozprawy z wykorzystaniem JSA w BIP. Jasne jest jednak, że raport ten jest częścią akt sprawy postępowania, a w związku z tym dostęp do niego mają strony postępowania, jak również członkowie organu kolegialnego prowadzącego postępowanie.

22. Pewna wątpliwość związana z ust. 4 komentowanego artykułu sprowadza się do organu lub osoby pozostającej w strukturze podmiotu doktoryzującego, która ma dokonać sprawdzenia rozprawy z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego. Uznać jednak należy, że znaczenie prawne ma, aby sprawdzenie to zostało dokonane po prostu przez podmiot doktoryzujący (a nie np. we własnym zakresie przez osobę ubiegającą się o stopień doktora), niezależnie od tego, kto dokładnie w ramach tego podmiotu dokona tego sprawdzenia. Zostało to pozostawione uznaniu podmiotu doktoryzującego i co do zasady nie wywiera skutków prawnych dla samego faktu sprawdzenia rozprawy z wykorzystaniem JSA. Może to być zatem promotor, promotor pomocniczy czy też wybrany pracownik administracyjny odpowiedzialny za obsługę postępowań awansowych albo inna osoba pozostająca w strukturze organizacyjnej podmiotu doktoryzującego.

23. Dokładna procedura dokonywania sprawdzenia rozprawy z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego, w tym określenie ewentualnych procesowych uprawnień osoby ubiegającej się o stopień doktora w stosunku do wyniku tego sprawdzenia (np. złożenie wyjaśnień), może być jednym z fakultatywnych elementów regulaminu nadawania stopnia doktora (szerzej zob. tezy 25–27 do art. 192).

24. Dokonując sprawdzenia rozprawy z wykorzystaniem JSA, a następnie dokonując analizy wyniku tego sprawdzenia należy mieć na względzie, że sprawdzenie to nie ma charakteru przesądzającego, a jest jedynie narzędziem pomocniczym. Sam wynik zbadania rozprawy z pomocą JSA nie może

prowadzić do jednoznacznych wniosków, np. co do popełnienia plagiatu – wniosek taki wymagałby uprzedniego zbadania, czy nieprawidłowości wykazane w Systemie znajdują odzwierciedlenie w rzeczywistości.

Art. 189.

Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora wszczyna się na wniosek osoby spełniającej wymagania określone w art. 186 ust. 1 pkt 1–3 albo ust. 2. Do wniosku dołącza się rozprawę doktorską wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	144
II. Wnioskowy charakter postępowania w sprawie nadania stopnia doktora	145
III. Warunki wszczęcia postępowania	146
IV. Sposób wszczęcia postępowania	148
V. Dołączenie rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów	151

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany artykuł określa wymogi niezbędne do wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora wskazując, że osoba ubiegająca się o wszczęcie tego postępowania musi spełniać wymagania określone w art. 186 ust. 1 pkt 1–3 albo ust. 2. W obecnym stanie prawnym brak jest wyraźnego rozgraniczenia warunków wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora od warunków nadania tego stopnia¹⁸¹. Warunkami wszczęcia jest po prostu część warunków nadania stopnia, co uczyniono poprzez odesłanie do art. 186, regulującego warunki nadania stopnia doktora.

2. Poza powyższym, komentowany artykuł ustanawia wnioskowy tryb wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora oraz przewiduje wymóg dołączenia do wniosku rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów.

3. Por. także komentarz do art. 220, dotyczącego wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

¹⁸¹ Zauważa się to również w literaturze – H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 305.

II. Wnioskowy charakter postępowania w sprawie nadania stopnia doktora

4. Jak wynika z art. 189 *in principio*, postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora może być wszczęte wyłącznie na wniosek, o którym mowa w komentowanym artykule. W żadnym więc przypadku (w tym także np. w stosunku do pracowników danego podmiotu doktoryzującego albo absolwentów szkół doktorskich prowadzonych przez dany podmiot) postępowanie nie może być wszczynane z urzędu. Przepisy prawa nie przewidują też obowiązku wszczynania tego rodzaju postępowań, zatem ogólną zasadą pozostaje, że to od samego kandydata do stopnia zależy, czy wniosek o wszczęcie postępowania zostanie złożony.

5. Wnioskowy charakter postępowania przynosi konsekwencje prawne na gruncie innych instytucji procesowych – w szczególności z wnioskowego charakteru postępowania wynika generalna zasada rozporządzalności postępowaniem, zgodnie z którą zainicjowanie postępowania poprzez złożenie wniosku o jego wszczęcie daje podmiotowi, który złożył ten wniosek, także prawo do jego cofnięcia, które jest równoznaczne z żądaniem umorzenia postępowania w sprawie. Zgodnie z art. 105 § 2 k.p.a., organ administracji publicznej może umorzyć postępowanie, jeżeli wystąpi o to strona, na której żądanie postępowanie zostało wszczęte, a nie sprzeciwiają się temu inne strony oraz gdy nie jest to sprzeczne z interesem społecznym.

Na gruncie postępowań awansowych największe wątpliwości występują właśnie co do ostatniej przesłanki negatywnej umorzenia postępowania na żądanie strony. Przyjmuje się bowiem – co w mojej ocenie nie jest jednoznaczne – że nie w każdym przypadku umorzenie postępowania awansowego na żądanie strony nie jest sprzeczne z interesem społecznym, a więc, co z tego wynika, nie w każdym przypadku wycofanie wniosku przez osobę ubiegającą się o stopień doprowadzić może do umorzenia postępowania. W każdym z takich przypadków niezbędne jest jednak wskazanie, o jaki interes ogólny chodzi i udowodnienie, że jest on na tyle znaczący, aby w konkretnej sprawie doprowadził do ograniczenia uprawnień procesowych strony wynikających z zasady rozporządzalności postępowaniem. Gdy jednak wycofując wniosek, wnioskodawca nie zmierza do znieweczenia negatywnej oceny swej rozprawy doktorskiej (np. cofnięcie wniosku następuje przed wyznaczeniem recenzentów czy też po uzyskaniu pozytywnych recenzji, a motywowane jest np. zamiarem wszczęcia postępowania w innej dyscyplinie naukowej niż pierwotnie wybrana), cofnięcie wniosku uznaje się za dopuszczalne, a więc wiążące organ prowadzący postępowanie¹⁸². W obecnym

¹⁸² Tak zwłaszcza M. Sieniuc, *Cofnięcie wniosku w sprawie nadania stopnia naukowego a klauzula interesu społecznego w świetle ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2014, nr 6, s. 73–86.

stanie prawnym odrębnie kwestię tę uregulowano w przypadku postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego – nie tyle w zakresie wnioskowego charakteru postępowania i konsekwencji procesowych z tego wynikających, co w zakresie sankcji za wycofanie wniosku po powołaniu komisji habilitacyjnej, co jednak wywołuje dalsze wątpliwości w zakresie stosunku przepisów p.s.w.n. do zasady rozporządzalności postępowaniem wynikającej z k.p.a. (zob. art. 221 ust. 13, a także tezy 3–4 do art. 220 i teza 46 do art. 221).

6. Z wnioskowego charakteru postępowania w sprawie nadania stopnia doktora wynika także, że wskazanie dyscypliny, w której ma nastąpić nadanie stopnia, zawsze pochodzić powinno od samego wnioskodawcy, tj. osoby ubiegającej się o stopień. Ze względów praktycznych wskazanie takie powinno nastąpić już we wniosku o wszczęcie postępowania. Szczególne znaczenie ma to w przypadku rozpraw interdyscyplinarnych (zob. teza 7 do art. 177).

III. Warunki wszczęcia postępowania

7. Przewidziane w komentowanym artykule odwołanie do art. 186 ust. 1 pkt 1–3 oznacza, że aby możliwe było wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, osoba, która ma być stroną tego postępowania, musi:

- 1) posiadać tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera albo równorzędny lub posiada dyplom, o którym mowa w art. 326 ust. 2 pkt 2 lub art. 327 ust. 2, dający prawo do ubiegania się o nadanie stopnia doktora w państwie, w którego systemie szkolnictwa wyższego działa uczelnia, która go wydała (zaś w wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych najwyższą jakością osiągnięć naukowych, postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora można wszcząć wobec osoby niespełniającej tych wymagań, będącej absolwentem studiów pierwszego stopnia lub studentem, który ukończył trzeci rok jednolitych studiów magisterskich);
- 2) uzyskać efekty uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK, przy czym efekty uczenia się w zakresie znajomości nowożytnego języka obcego są potwierdzone certyfikatem lub dyplomem ukończenia studiów, poświadczającymi znajomość tego języka na poziomie biegłości językowej co najmniej B2;
- 3) posiadać w dorobku co najmniej:
 - a) 1 artykuł naukowy opublikowany w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowej, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b lub

- b) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a albo rozdział w takiej monografii lub
- c) dzieło artystyczne o istotnym znaczeniu.

8. Ponieważ warunki te, jak wskazano na wstępie komentarza do niniejszego artykułu, są jednocześnie warunkami nadania stopnia, a nie tylko wszczęcia postępowania, szerzej omówiono je w komentarzu do art. 186.

9. W tym miejscu należy jedynie wskazać, że uczynienie z uzyskania efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK jednego z warunków wszczęcia postępowania jest jednym z najbardziej zastanawiających rozwiązań w zakresie nowej procedury nadawania stopnia doktora. Taka konstrukcja oznacza bowiem, że weryfikacja tych efektów uczenia się (będąca w większości przypadków odpowiednikiem dotychczasowych egzaminów doktorskich) odbywa się poza postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora, a gdy zakończy się niepomyślnie dla kandydata do stopnia – postępowanie w ogóle nie zostanie wszczęte. Tym samym uczynienie z uzyskania tych efektów uczenia się jednego z warunków wszczęcia postępowania, a nie warunku koniecznego do spełnienia w toku postępowania już wszczętego, powoduje, że weryfikacja tych efektów uczenia się odbywa się w odrębnym postępowaniu, mającym miejsce przed postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora¹⁸³. Osoba przystępująca do weryfikacji tych efektów nie jest więc jeszcze osobą ubiegającą się o stopień doktora ani stroną postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, podczas gdy ustawodawca nakazuje określić sposób weryfikacji tych efektów w przypadku „osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym” i co więcej – ma to nastąpić w regulaminie nadawania stopnia doktora, określającym przecież „sposób postępowania w sprawie nadania stopnia doktora” (zob. art. 192 ust. 2 pkt 6 i komentarz do tego artykułu).

10. Abstrahując od powyższych niespójności legislacyjnych, rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w zakresie momentu potwierdzania efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK nie jest jednoznaczne pod kątem swej słuszności. W pewnych aspektach należy je uznać za trafne, w innych zaś za niezbyt adekwatne do specyfiki tego rodzaju postępowań. Z jednej bowiem strony taka konstrukcja z całą pewnością przyczynia się do przyspieszenia i uproszczenia postępowania, współgra także z ekonomiką procesową (nie ma potrzeby

¹⁸³ Tak również H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 308; M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 497.

wszczynania i prowadzenia postępowania wobec osoby, która nie uzyskała efektów uczenia się – to także oszczędność środków finansowych podmiotu prowadzącego postępowanie albo kandydata do stopnia lub podmiotu go zatrudniającego, w zależności od tego, kto jest zobowiązany do uiszczenia opłaty – por. komentarz do art. 182). Z drugiej jednak strony wydaje się, że został w tym zakresie, przynajmniej częściowo, zmarnotrawiony potencjał samego postępowania w sprawie stopnia doktora, które ma w swej strukturze elementy znakomicie pasujące do tego, aby za ich pomocą weryfikować uzyskanie efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK. Mogą do nich należeć np. dodatkowe wymagania określone przez podmiot doktoryzujący (por. tezy 28–38 do art. 192), a w literaturze – słusznie – wskazano również, że przecież obrona rozprawy doktorskiej także mogłaby stanowić weryfikację części efektów uczenia się¹⁸⁴.

IV. Sposób wszczęcia postępowania

11. Z wnioskowego charakteru postępowania, braku uregulowania w przepisach p.s.w.n. prawnej formy wszczęcia postępowania – a więc odpowiedniego stosowania w tym zakresie przepisów k.p.a. – wynika, że na etapie wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nie należy wydawać w tym przedmiocie odrębnego postanowienia w formie uchwały organu prowadzącego postępowanie (np. „o wszczęciu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora”)¹⁸⁵. W nauce prawa administracyjnego istnieje zgoda co do tego, że wszczęcie postępowania administracyjnego na żądanie strony – a tak jest zawsze w przypadku postępowań awansowych – jest czynnością materialno-techniczną, niewymagającą wydania w tym przedmiocie postanowienia. Odpowiednie stosowanie przepisów k.p.a. w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora oznacza zatem, że wszczęcie tego postępowania także jest czynnością materialno-techniczną i zgodnie z art. 61 § 3 k.p.a. datą wszczęcia postępowania na żądanie strony jest dzień doręczenia tego żądania organowi administracji publicznej. Pojawiające się niekiedy poglądy postulujące wydawanie w takim przypadku postanowienia o wszczęciu postępowania¹⁸⁶ nie znajdują uzasadnienia prawnego, a stanowią raczej niesłuszne przenoszenie trybu wszczynania przewodów doktorskich pod rządami nieobowiązującej już u.s.n.t.n. na nowe postępowanie w sprawie nadania stopnia

¹⁸⁴ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 543; por. w tym zakresie także uwagi K. Ślebzaka dotyczące rozprawy (K. Ślebzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 296–297).

¹⁸⁵ Ku takiemu stanowisku skłania się również H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 313.

¹⁸⁶ Tak np. M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2019, s. 307.

doktora¹⁸⁷. Wskazać bowiem należy, że nowa konstrukcja wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nie jest, jak się niekiedy twierdzi¹⁸⁸, odpowiednikiem dotychczasowego trybu wszczęcia przewodu doktorskiego. Obecnie postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora nie jest już ciągiem uchwał podejmowanych przez radę jednostki organizacyjnej, spośród których każda jest decyzją administracyjną (w tym uchwała o wszczęciu przewodu doktorskiego), co przewidywał art. 14 ust. 2 u.s.n.t.n., lecz ma konstrukcję zbliżoną do ogólnego postępowania administracyjnego, zasad jego wszczynania i zakończenia (szerzej zob. tezy 41–52 do art. 178). Wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nie przybiera więc formy decyzji, jak również postanowienia, a organ prowadzący postępowanie nie podejmuje w tej sprawie uchwały¹⁸⁹.

12. Natomiast w przypadku wniosku o wszczęcie postępowania złożonego przez osobę niebędącą stroną albo w przypadku, gdy z innych uzasadnionych przyczyn postępowanie nie może być wszczęte (np. osoba nie spełnia wymagań określonych w art. 186 ust. 1 pkt 1–3 albo ust. 2), organ powinien wydać postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania, zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 61a k.p.a. Błędny jest wobec tego pogląd prezentowany w literaturze, zgodnie z którym brzmienie przepisu nie daje możliwości odmowy wszczęcia postępowania¹⁹⁰, gdyż brak regulacji przepisów p.s.w.n. w tym zakresie oznacza odpowiednie stosowanie przepisów k.p.a. Nie wydaje się również słuszny pogląd H. Izdebskiego, zgodnie z którym należy nadal przyjmować, że do odmowy wszczęcia postępowania stosuje się odpowiednio przepisy k.p.a. o decyzji, jak również że w takim przypadku należy podejmować uchwały o odmowie nadania stopnia doktora¹⁹¹. Nie sposób przecież odmówić nadania stopnia doktora

¹⁸⁷ W zakresie poprzednio obowiązującego trybu wszczęcia przewodu doktorskiego zob. np. P. Dańczak, *Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów*, Warszawa 2015, s. 287–289 oraz cytowane tam opracowania i orzeczenia.

¹⁸⁸ Tak np. M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2019, s. 306.

¹⁸⁹ Por. także rozważania H. Izdebskiego w tym zakresie, zakończone słusznym wnioskiem o niedopuszczalność uregulowania tych kwestii w regulaminie nadawania stopnia doktora w taki sposób, który przewidywałby wydawanie aktu administracyjnego w sytuacjach, w których nie przewiduje tego p.s.w.n. ani k.p.a. (H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 312–313). Z tych względów błędny wydaje się pogląd M. Sieniuc, dopuszczający ustanowienie obowiązku podjęcia uchwały w sprawie wszczęcia postępowania w regulaminie nadawania stopnia doktora, gdyż takie postanowienie regulaminu byłoby wówczas sprzeczne z przepisami rangi ustawy, a dokładniej – odpowiednio stosowanymi przepisami k.p.a. (zob. M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 119).

¹⁹⁰ Tak M. Pyter, *Doktoraty i doktoranci. Zagadnienia prawne*, Lublin 2020, s. 35.

¹⁹¹ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 312–313.

w przypadku, w którym w ogóle nie doszło albo nie mogło dojść do wszczęcia postępowania w tej sprawie. Z kolei nieuregulowanie w przepisach p.s.w.n. kwestii traktowania odmowy wszczęcia postępowania jak decyzji administracyjnej sprawia, że w tym zakresie, zgodnie z art. 178 ust. 3 p.s.w.n., odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy k.p.a. dotyczące postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania.

13. Zgodnie z art. 61a § 2 k.p.a., na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przysługuje zażalenie, które wnosi się w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia. W tym kontekście za błędny należy uznać pogląd wyrażony w materiałach resortowych¹⁹² oraz w literaturze¹⁹³, w którym twierdzi się, że na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora przysługuje wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy składany do organu, który wydał postanowienie. Wszak jasne wydaje się, że wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy jest, co do zasady, środkiem zaskarżenia decyzji, nie postanowienia (por. art. 127 § 3 k.p.a.), a w stosunku do odmowy wszczęcia postępowania przepisy k.p.a. – stosowane tu odpowiednio wobec braku regulacji w p.s.w.n. – przewidują środek w postaci zażalenia. Zwraca uwagę i budzi niepokój fakt, że błąd ten został – chyba w nazbyt pochopnym zaufaniu do organu Ministra i wydanych przez ten organ materiałów – powielony i obecnie jest często spotykany w uczelnianych i instytutowych regulaminach nadawania stopni.

W kontekście powyższego pewnych wątpliwości interpretacyjnych może natomiast nastroczać fakt, że ustawodawca w art. 189 nie wskazał organu właściwego do rozpatrzenia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia postanowienia – inaczej, niż uczynił to np. w przypadku postanowienia o odmowie dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej (por. art. 191 i komentarz do niego). Na zasadzie *per analogiam* (i to stosowanej nie tylko w odniesieniu do art. 191 p.s.w.n., ale i wobec art. 144 k.p.a. w zw. z art. 127 § 2 k.p.a.) należy jednak uznać, że i w tym przypadku organem właściwym będzie Rada Doskonałości Naukowej i to do niej – za pośrednictwem organu, który wydał postanowienie – należy wnieść zażalenie na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania. Ustawodawca powinien się jednak odznaczać większą konsekwencją w ustanawianiu środków zaskarżenia i organów właściwych do ich rozpoznawania, zwłaszcza że mowa przecież o niemal sąsiadujących przepisach tej samej ustawy.

¹⁹² Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Część I*, Warszawa 2019, s. 72.

¹⁹³ Zob. np. M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2019, s. 307.

14. Postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania nie należy mylić z niewyrażeniem zgody na przeprowadzenie postępowania. Możliwości takiej w przypadku postępowania w sprawie nadania stopnia doktora ustawodawca w ogóle nie przewidział, występuje ona jedynie na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego (szerzej zob. art. 221 ust. 2–3 oraz komentarz do niego).

V. Dołączenie rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów

15. Komentowany artykuł ustanawia również obowiązek dołączenia do wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów (samo sformułowanie „dołącza się rozprawę doktorską” nie wyczerpuje jeszcze tego aspektu procesowego, gdyż tryb złożenia rozprawy doktorskiej określić musi, zgodnie z art. 192 ust. 2 pkt 3, regulamin nadawania stopnia doktora). To promotorzy są zatem osobami, od których opinii w rzeczywistości zależy nie tyle wynik postępowania, co wręcz sam jego byt. Z jednej strony może to budzić pewne wątpliwości, skoro w przypadku negatywnej opinii promotora nie dojdzie nawet do oceny recenzenckiej, a nie będzie możliwości nadania stopnia doktora. Z drugiej jednak strony tak silne uprawnienie promotora jest skorelowane – i słusznie – z jego potencjalną odpowiedzialnością. Skoro bowiem promotor może ponieść skutki prawne wskazane w art. 190 ust. 6 pkt 2 (zob. komentarz do tego artykułu), to nie byłaby godna aprobaty sytuacja, w której postępowanie w stosunku do konkretnej osoby i przygotowanej przez nią rozprawy miałyby być prowadzone nawet wówczas, gdy promotor ma negatywne zdanie co do jakości tej rozprawy.

16. Dołączenie rozprawy doktorskiej już do wniosku o wszczęcie postępowania znacząco zmienia kształt całego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w porównaniu do dotychczas prowadzonych przewodów doktorskich. W uprzednio obowiązujących regulacjach wszczęcie przewodu doktorskiego nie było powiązane z wymogami dotyczącymi samej rozprawy¹⁹⁴. Na tym tle wykształciła się bardzo różnorodna praktyka, oparta wyłącznie na normach zwyczajowych i utartych tradycjach obowiązujących w różnych jednostkach

¹⁹⁴ Por. warunki wszczęcia przewodu doktorskiego uregulowane w art. 11 ust. 2 u.s.n.t.n., a także § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora, który przewidywał wymóg załączenia do wniosku o wszczęcie przewodu doktorskiego jedynie propozycji tematu i koncepcji rozprawy doktorskiej ze wskazaniem obszaru wiedzy, dziedziny nauki albo sztuki i dyscypliny naukowej albo artystycznej, w zakresie których ma być otwarty przewód doktorski, oraz dyscypliny dodatkowej.

– począwszy od takich, w których do wszczęcia przewodu doktorskiego wymagano rozprawy doktorskiej albo chociaż pierwszej wersji kompletnej rozprawy doktorskiej, przez takie, w których do wszczęcia przewodu wystarczył taki postęp w przygotowywaniu rozprawy, który rodził wysokie prawdopodobieństwo jej ukończenia, aż po takie, w których przewody doktorskie wszczynano wyłącznie na podstawie samej koncepcji rozprawy doktorskiej, co *expressis verbis* dopuszczały przepisy ww. rozporządzenia. Skutkiem takiego stanu prawnego była więc nie tylko nierówna pozycja prawna różnych osób ubiegających się o stopień doktora w różnych jednostkach (wszak ze wszczęcia przewodu doktorskiego mogły wynikać dodatkowe uprawnienia, np. do pobierania tzw. stypendium doktorskiego na podstawie art. 22 u.s.n.t.n.¹⁹⁵ czy też uczestnictwa w konkursie ETIUDA, finansowanym przez Narodowe Centrum Nauki), ale też nierzadko wieloletni czas trwania przewodów doktorskich. Obecna konstrukcja art. 189 w zasadzie kończy z tym problemem, zrównuje pozycję prawną różnych kandydatów do stopnia doktora oraz skraca przebieg postępowań w tych sprawach. Jest również w pełni uzasadniona względami racjonalności i ekonomiki proceduralnej¹⁹⁶.

17. Trafnie zwraca się uwagę w literaturze, że odrębnym skutkiem obowiązku dołączenia rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów już do wniosku o wszczęcie postępowania, a jednocześnie oparcia wszczęcia wyłącznie na wymaganiach z art. 186 ust. 1 pkt 1–3 albo ust. 2 jest fakt, iż nie jest dopuszczalna odmowa wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w przypadku negatywnej oceny tej rozprawy. M. Dokowicz słusznie zauważa, że w zasadzie nie jest możliwa merytoryczna ocena rozprawy na tym etapie (wszczęcia postępowania)¹⁹⁷. Autor niezasadnie twierdzi jednak, że w obecnym stanie prawnym nie przewiduje się mechanizmów weryfikujących pracę na etapie koncepcji rozprawy doktorskiej, a wyłącznie na etapie „finalnego produktu” – otóż mechanizmy takie przewidziane są w toku kształcenia w szkole doktorskiej, np. w postaci indywidualnego planu badawczego, który jest uzgadniany z promotorem (art. 202 ust. 1), jego realizacja jest następnie przedmiotem oceny śródokresowej, której wyniki wraz z uzasadnieniem są jawne (art. 202 ust. 2–5), a rzetelność tej oceny jest jednym z kryteriów ewaluacji szkół

¹⁹⁵ Zob. też wydane na podstawie art. 22 ust. 2 u.s.n.t.n. rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 lipca 2011 r. w sprawie warunków przyznawania stypendiów osobom, którym wszczęto przewód doktorski (Dz.U. Nr 160, poz. 956).

¹⁹⁶ Podobnie o wadach obowiązującego uprzednio rozwiązania i zaletach obecnego zob. także M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2019, s. 306.

¹⁹⁷ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 497.

doktorskich (art. 261 pkt 6). Przede wszystkim zaś takim właśnie mechanizmem jest obowiązek uzyskania pozytywnej opinii promotora, bez której postępowanie w ogóle nie zostanie wszczęte. Przyjąć przecież należy, że formułując swą opinię, promotor ma gruntowną wiedzę na temat jakości rozprawy.

18. Złożenia wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, o którym mowa w komentowanym artykule, nie należy utożsamiać ze złożeniem rozprawy doktorskiej w trybie art. 204 ust. 1 w celu ukończenia kształcenia w szkole doktorskiej. To drugie nie jest powiązane z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora, a jedynie z kształceniem w szkole doktorskiej. Co więcej, *de lege lata* absolwent szkoły doktorskiej może nawet nie ubiegać się o stopień doktora, ubiegać się o ten stopień po pewnym czasie od ukończenia szkoły doktorskiej albo w podmiocie doktoryzującym innym niż ten, który prowadzi ukończoną przez niego szkołę dokorską. Utożsamienie złożenia rozprawy w trybie art. 204 ust. 1 ze złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania doprowadziłoby do nieakceptowalnego w świetle prawa wszczynania postępowania w sprawie nadania stopnia doktora bez odpowiedniego wniosku osoby ubiegającej się o ten stopień.

19. Skoro rozprawa doktorska dołączana do wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nie musi być tożsama z rozprawą, na podstawie której nastąpiło ukończenie kształcenia w szkole doktorskiej w trybie art. 204 ust. 1 (zob. teza 3 do art. 187), to należy bezwzględnie wymagać, aby opinia dotyczyła bezpośrednio tej (wersji) rozprawy, która ma stanowić podstawę nadania stopnia doktora, a nie tej, na podstawie której ukończono kształcenie w szkole doktorskiej w trybie art. 204 ust. 1 – o ile, oczywiście, w treści rozprawy zaszły zmiany.

20. Z brzmienia komentowanego artykułu na zasadzie *a contrario* wynika, że dołączenie do wniosku rozprawy doktorskiej z opinią promotora lub promotorów, która nie jest pozytywna, stanowi podstawę do wydania postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania. Z kolei w przypadku, w którym do wniosku w ogóle nie dołączono opinii promotora (albo wręcz nie dołączono samej rozprawy), odpowiednie zastosowanie znajdzie art. 64 § 2 k.p.a., zgodnie z którym jeżeli podanie nie spełnia innych wymagań ustalonych w przepisach prawa, należy wezwać wnoszącego do usunięcia braków w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż siedem dni, z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków spowoduje pozostawienie podania bez rozpoznania.

21. Komentowany artykuł nie rozstrzyga w sposób precyzyjny, jak należy postąpić w przypadku, gdy wyznaczono więcej niż jednego promotora, a nie wszyscy promotorzy sporządzili pozytywne opinie. Problem interpretacyjny

w tym zakresie podnosi się też w piśmiennictwie¹⁹⁸. W takim wypadku wydaje się jednak, że do wszczęcia postępowania konieczna jest pozytywna opinia każdego z promotorów. Taki wniosek potwierdza wspólna wykładnia art. 189 i art. 190 ust. 6 pkt 2 – nie byłaby przecież godna aprobaty sytuacja, w której dany promotor mógłby ponieść negatywne konsekwencje braku pozytywnych recenzji, o których mowa w art. 190 ust. 6 pkt 2, skoro postępowanie toczyłoby się wbrew jego woli i w odniesieniu do rozprawy, której odpowiedniego poziomu promotor ten nie potwierdził swoją pozytywną opinią.

22. Komentowany artykuł nie przewiduje obowiązku dołączenia do wniosku o wszczęcie postępowania opinii promotora pomocniczego.

Art. 190.

1. Opieka naukowa nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej jest sprawowana przez promotora lub promotorów albo przez promotora i promotora pomocniczego.

2. W postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora wyznacza się 3 recenzentów spośród osób niebędących pracownikami podmiotu dokształcającego oraz uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego, Centrum Łukasiewicz albo instytutu Sieci Łukasiewicz, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora.

3. Recenzenci sporządzają recenzje rozprawy doktorskiej w terminie 2 miesięcy od dnia jej doręczenia.

4. Promotorem i recenzentem może być osoba posiadająca stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora, a promotorem pomocniczym – osoba posiadająca stopień doktora.

5. Promotorem i recenzentem może być osoba niespełniająca warunków określonych w ust. 4, która jest pracownikiem zagranicznej uczelni lub instytucji naukowej, jeżeli organ, o którym mowa w art. 178 ust. 1, uzna, że osoba ta posiada znaczące osiągnięcia w zakresie zagadnień naukowych, których dotyczy rozprawa doktorska.

6. Promotorem nie może zostać osoba, która w okresie ostatnich 5 lat:

- 1) była promotorem 4 doktorantów, którzy zostali skreśleni z listy doktorantów z powodu negatywnego wyniku oceny śródkresowej, lub**
- 2) sprawowała opiekę nad przygotowaniem rozprawy przez co najmniej 2 osoby ubiegające się o stopień doktora, które nie uzyskały pozytywnych recenzji, o których mowa w art. 191 ust. 1.**

¹⁹⁸ M. Pyter, *Doktoraty i doktoranci. Zagadnienia prawne*, Lublin 2020, s. 35.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	155
II. Wymogi niezbędne do pełnienia funkcji promotora i recenzenta	155
III. Funkcja promotora i promotora pomocniczego	158
IV. Przesłanki negatywne pełnienia funkcji promotora	159
V. Funkcja recenzenta, wyznaczanie recenzentów oraz brak możliwości pełnienia tej funkcji	165
VI. Wymogi i sporządzanie recenzji	168

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany artykuł reguluje szereg zagadnień dotyczących promotorów, promotorów pomocniczych i recenzentów w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora.

2. Przepis art. 190 należy odczytywać w nawiązaniu do art. 183, a porównawczo do stopnia doktora habilitowanego – także do art. 221 ust. 4–8. Istotne jest także zagadnienie umów zawieranych z osobami pełniącymi funkcje w ramach postępowań awansowych, zwłaszcza z recenzentami, co szerzej omówiono w tezach 11–15 do art. 184.

II. Wymogi niezbędne do pełnienia funkcji promotora i recenzenta

3. W ust. 4 komentowanego artykułu przewidziano, że promotorem i recenzentem może być osoba posiadająca stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora, a promotorem pomocniczym – osoba posiadająca stopień doktora. Uprawnienia w tym zakresie oparto więc wyłącznie na posiadanych stopniach i tytule. Nie sformułowano ani w tym, ani w żadnym innym przepisie p.s.w.n. dodatkowych wymogów, w szczególności dotyczących dorobku naukowego. Brak jest również wymogu dotyczącego zatrudnienia, a zatem promotor, promotor pomocniczy oraz recenzent nie muszą być nauczycielami akademickimi lub pracownikami naukowymi (por. jednak art. 183). Z kolei w przypadku promotorów i promotorów pomocniczych, gdy osoby te są nauczycielami akademickimi lub pracownikami naukowymi, nie muszą być zatrudnione dokładnie w tym podmiocie, w którym przygotowywana jest rozprawa doktorska i w którym następnie wszczęte zostanie postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora.

4. Rozwiązanie przewidziane w ust. 4 – abstrahując od generalnej oceny słuszności powiązania praw do promowania i recenzowania ze stopniem/tytułem, a nie z rzeczywistym dorobkiem za nim stojącym – jest niespójne z art. 31 ust. 4, zgodnie z którym w głosowaniach w sprawach nadawania stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki biorą udział członkowie senatu będący profesorami i profesorami uczelni. Na skutek tych regulacji w przypadku, w którym organem

nadającym stopień jest w danej uczelni senat, osoba posiadająca stopień doktora habilitowanego, acz niebędąca profesorem uczelni, może być zarówno oceniającym rozprawę recenzentem, jak i sprawującym opiekę nad jej przygotowaniem promotorem, podczas gdy nie może brać udziału w głosowaniach dotyczących stopni. Byłoby także odwrotnie – profesor uczelni nieposiadający stopnia doktora habilitowanego, nie mógłby pełnić funkcji promotora ani recenzenta, podczas gdy mógłby brać udział w głosowaniach zarówno w sprawach wyznaczania promotorów i recenzentów, jak i w sprawie nadania stopnia. Powyższe trudno więc uznać za rozwiązanie konsekwentne (szerzej na ten temat zob. teza 35 do art. 178).

5. Wymóg posiadania przez promotora pomocniczego stopnia doktora rozumieć należy jako wymóg minimalny. Oznacza to, że nie ma przeszkód prawnych, aby osoba posiadająca stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora została wyznaczona do pełnienia tej funkcji, jeżeli z jakichś względów (naukowych, organizacyjnych lub innych) jest to w konkretnym przypadku uzasadnione¹⁹⁹. Uzyskując stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora, osoba ta nie utraciła przecież stopnia doktora, a więc w żadnym zakresie nie uległa zmianie możliwość pełnienia przez nią funkcji promotora pomocniczego. W tym kontekście trudno przyjmować z góry założenie, że wyznaczanie na promotora pomocniczego osoby ze stopniem doktora habilitowanego byłoby nieuzasadnione ze względu na fakt, że osoba taka posiada uprawnienie do pełnienia funkcji promotora, a zgodnie z ust. 1 komentowanego artykułu opiekę nad przygotowaniem rozprawy może sprawować kilku promotorów²⁰⁰. Zależy to przecież od wielu czynników, w tym zwłaszcza naukowych i metodologicznych. Jeżeli rola, jaką ma odegrać dana osoba w opiece nad przygotowaniem rozprawy, jest niewielka, epizodyczna lub jedynie – właśnie – pomocnicza, to nie sposób uznać, że zasadne byłoby powoływanie tej osoby na funkcję promotora. Nie bez znaczenia jest tu także kwestia wynagrodzenia osób pełniących te funkcje, a więc i kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (zob. także dalej teza 14).

6. Jednocześnie w ust. 5 przewidziano wyjątek od reguły z ust. 4. Dopuszczono bowiem możliwość pełnienia funkcji promotora i recenzenta przez osobę niespełniającą warunków określonych w ust. 4, która jest pracownikiem zagranicznej uczelni lub instytucji naukowej, jeżeli organ prowadzący postępowanie uzna, że osoba ta posiada znaczące osiągnięcia w zakresie zagadnień naukowych,

¹⁹⁹ Podobnie także H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 315; M. Pyter, *Doktoraty i doktoranci. Zagadnienia prawne*, Lublin 2020, s. 36.

²⁰⁰ Takie stanowisko prezentuje M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 500.

których dotyczy rozprawa doktorska. Wyjątek ten pomyślany jest w szczególności w celu umożliwienia angażowania do postępowań awansowych naukowców prowadzących swe kariery w państwach, w których nie istnieje stopień doktora habilitowanego ani inny analogiczny stopień, jak również centralnie nadawany tytuł profesora będący odpowiednikiem polskiego tytułu profesora. Nie przewidziano natomiast analogicznej regulacji w stosunku do pracowników polskich podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Co do pojęcia „instytucji naukowej”, por. tezy 17–18 do art. 219.

7. Przepis ust. 5, dotycząc wyłącznie osoby posiadającej znaczące osiągnięcia w zakresie zagadnień naukowych, których dotyczy rozprawa doktorska, nie znajdzie zastosowania w przypadku postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w zakresie sztuki. Skądinąd nie jest jasne, z jakich względów ustawodawca zdecydował się na ustanowienie tego wyjątku wyłącznie dla stopni naukowych z pominięciem stopni w zakresie sztuki, w których przecież również bez przeszkód rozwiązanie to mogłoby funkcjonować.

8. Na gruncie ust. 5 przewidziano, że osoba, która jest pracownikiem zagranicznej uczelni lub instytucji naukowej, niespełniająca warunków określonych w ust. 4, może być promotorem lub recenzentem, gdy organ prowadzący postępowanie uzna, że osoba ta posiada znaczące osiągnięcia w zakresie zagadnień naukowych, których dotyczy rozprawa doktorska. O ile przypadek wyznaczania takiej osoby do pełnienia funkcji recenzenta nie budzi wątpliwości, o tyle nie jest jasne, w jakim trybie ma się dokonać wyznaczenie takiej osoby na promotora w przypadku, gdy wyznaczenie następuje na podstawie regulaminu szkoły doktorskiej w terminie 3 miesięcy od dnia rozpoczęcia kształcenia przez doktoranta i z mocy tego regulaminu promotora wyznacza organ inny niż ten, który w danym podmiocie doktoryzującym nadaje stopień w danej dyscyplinie. Z tego powodu przepis powinien raczej przewidywać, że oceny osiągnięć osoby mającej pełnić funkcję promotora mimo niespełniania warunków określonych w ust. 4 dokonuje organ właściwy, a nie organ prowadzący postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora (w zakresie regulowania sposobu wyznaczania promotorów zarówno w regulaminie nadawania stopnia doktora, jak i regulaminie szkoły doktorskiej, zob. teza 20 do art. 192).

9. Przepis ust. 5 nie dotyczy promotora pomocniczego.

10. Spełnienie wymogów niezbędnych do pełnienia funkcji promotora lub recenzenta nie zawsze powoduje, że dana osoba funkcję taką może pełnić. Poza wystąpieniem przesłanek negatywnych, uregulowanych w ust. 6 komentowanego artykułu, a dotyczących promotora (co szerzej opisano poniżej w тезach 16–25), pełnienie funkcji promotora lub recenzenta nie będzie możliwe

w przypadku orzeczenia kary dyscyplinarnej, o której mowa w art. 276 ust. 1 pkt 4, tj. pozbawienia prawa do wykonywania zadań promotora, recenzenta oraz członka komisji w postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora, stopnia doktora habilitowanego oraz tytułu profesora na okres od roku do 5 lat.

III. Funkcja promotora i promotora pomocniczego

11. W ust. 1 komentowanego artykułu przewidziano, że opieka naukowa nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej jest sprawowana przez promotora lub promotorów albo przez promotora i promotora pomocniczego. Przepis niepotrzebnie akcentuje „naukowy” charakter opieki, bowiem jasne jest, że chodzi tu także o opiekę artystyczną nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej w zakresie sztuki.

12. Brzmienie ust. 1 oznacza, że dopuszczalne są trzy modele sprawowania opieki nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej. Pierwszym jest sprawowanie tej opieki wyłącznie przez jednego promotora. Drugim – sprawowanie opieki przez więcej niż jednego promotora (ustawodawca nie ograniczył ich maksymalnej liczby). Trzecim modelem jest natomiast sprawowanie opieki nad przygotowaniem rozprawy przez promotora oraz promotora pomocniczego. Tym samym nie jest dopuszczalne sprawowanie opieki przez kilku promotorów i promotora pomocniczego albo przez promotora i kilku promotorów pomocniczych. Z powyższego wynika również, że wyznaczenie promotora pomocniczego co do zasady wyklucza późniejsze wyznaczenie kolejnego promotora, a wyznaczenie kolejnego promotora co do zasady wyklucza późniejsze wyznaczenie promotora pomocniczego.

13. Ustawodawca nie określa konkretnej roli, jaką w opiece nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej pełnią promotorzy i promotorzy pomocniczy. Nie określa też warunków, w jakich dopuszczalne jest wyznaczenie więcej niż jednego promotora oraz promotora pomocniczego. Uznać należy, że kwestie te pozostawiono uznaniu podmiotów doktoryzujących i zwyczajom akademickim, jednak w praktyce oczywiste wydaje się, że kwestie te będą determinowane uwarunkowaniami naukowymi, metodologicznymi i organizacyjnymi. Do okoliczności przemawiających za poszerzeniem grona osób sprawujących opiekę nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej mogą należeć np. bardzo szeroki zakres prac zaplanowanych do wykonania w związku z przygotowaną rozprawą, interdyscyplinarny charakter rozprawy czy też realizowanie rozprawy we współpracy z innym ośrodkiem. Nie są to jednak jedyne dopuszczalne przyczyny, nie są to również przyczyny konieczne. O tym, czy w danym przypadku zasadne jest wyznaczenie więcej niż jednego promotora albo wyznaczenie promotora pomocniczego decyduje organ do tego uprawniony zgodnie z obowiązującym

w danym podmiocie regulaminem nadawania stopnia doktora, a gdy mowa o doktorancie kształcącym się w szkole doktorskiej – zgodnie z regulaminem szkoły doktorskiej (zob. także dalej teza 15 oraz teza 20 do art. 192).

14. Dokonując wyznaczenia większej liczby promotorów albo promotora pomocniczego, należy mieć na względzie kwestie finansowe, ponieważ wynagrodzenia tych osób wpływają na koszty postępowania, a więc i wysokość opłaty za jego przeprowadzenie (por. art. 184 oraz 182).

15. Wyznaczanie promotora odbywa się dwojako – w przypadku osoby odbywającej kształcenie w szkole doktorskiej, promotor lub promotorzy wyznaczani są zgodnie z przepisami regulaminu tej szkoły doktorskiej (zob. art. 205 ust. 1 pkt 1) w terminie 3 miesięcy od dnia podjęcia kształcenia (art. 201 ust. 2; terminu tego nie stosuje się do promotora pomocniczego). Jednocześnie ustawodawca zrezygnował z pojęcia „opiekuna naukowego”, używanego dotychczas w regulacjach prawnych dotyczących kształcenia na studiach doktoranckich, skutkiem czego w regulacjach zarówno dotyczących kształcenia doktorantów w szkole doktorskiej, jak i przebiegu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora posługuje się pojęciem „promotora”. Z kolei w przypadku osoby ubiegającej się o stopień doktora w trybie eksternistycznym wyznaczenie promotora lub promotorów następuje na wniosek tej osoby złożony przed wszczęciem postępowania (zob. art. 217 i komentarz do tego przepisu), przy czym sposób wyznaczania promotora, promotorów i promotora pomocniczego określa w takim przypadku nie regulamin szkoły doktorskiej, lecz regulamin nadawania stopnia doktora (zob. art. 192 ust. 2 pkt 1 i komentarz do tego artykułu). Rozwiązanie to nie jest zresztą wolne od wątpliwości prawnych, które szerzej przedstawiono w tezie 20 do art. 192.

IV. Przesłanki negatywne pełnienia funkcji promotora

16. W ust. 6 komentowanego artykułu przewidziano przesłanki negatywne pełnienia funkcji promotora. Są to okoliczności, których wystąpienie powoduje brak możliwości pełnienia funkcji promotora, mimo spełniania warunków określonych w ust. 4–5 komentowanego artykułu. Promotorem nie może zostać osoba, która w okresie ostatnich 5 lat była promotorem 4 doktorantów, którzy zostali skreśleni z listy doktorantów z powodu negatywnego wyniku oceny śródkresowej, lub sprawowała opiekę nad przygotowaniem rozprawy przez co najmniej 2 osoby ubiegające się o stopień doktora, które nie uzyskały pozytywnych recenzji, o których mowa w art. 191 ust. 1. Przesłanki te nie mają charakteru łącznego – wystąpienie którejkolwiek z nich powoduje brak możliwości pełnienia funkcji promotora.

17. Dokonując ustalenia wystąpienia którejś z przesłanek, o których mowa w ust. 6 komentowanego artykułu, należy ustalić, czy w okresie ostatnich 5 lat kalendarzowych liczonych wstecz od dnia, na który ustala się istnienie którejś z przesłanek, wystąpiły, odpowiednio, cztery skreślenia z listy doktorantów z powodu negatywnego wyniku oceny śródkresowej lub dwa przypadki nieuzyskania przez osobę ubiegającą się o stopień doktora, a przygotowującą rozprawę pod opieką danej osoby, pozytywnych recenzji, o których mowa w art. 191 ust. 1. Inny sposób liczenia, oparty na zasadach obliczania terminów przewidzianych w przepisach k.p.a., proponuje M. Lekston²⁰¹. Pogląd ten nie wydaje się jednak trafny, bowiem terminy wskazane w ust. 6 komentowanego artykułu mają charakter materialnoprawny, a nie procesowy. Za liczeniem tego terminu „wstecz” przemawia w końcu brzmienie samego przepisu, w którym mowa przecież o okresie „ostatnich 5 lat”.

18. Datą wystąpienia okoliczności wskazanej w ust. 6 pkt 1 będzie dzień, w którym decyzja administracyjna o skreśleniu z listy doktorantów stała się ostateczna. Bardziej problematyczne jest ustalenie, jaką datę należy przyjąć jako dzień wystąpienia okoliczności wskazanej w ust. 6 pkt 2, tj. nieuzyskania pozytywnych recenzji, o których mowa w art. 191 ust. 1. M. Dokowicz proponuje oparcie się na dniu, w którym podjęte zostało postanowienie o odmowie dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej²⁰² – należy jednak przy tym pamiętać, że postanowienie o odmowie dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej może też zostać wydane z przyczyn innych niż nieuzyskanie co najmniej 2 pozytywnych recenzji (tj. z powodu niespełnienia wymagań ustalonych przez podmiot doktoryzujący – por. komentarz do art. 191) i w takim przypadku nie przynosi ono konsekwencji prawnych dla promotora.

19. Podkreślić należy, że w świetle ust. 6 pkt 1 promotora nie obciąża skreślenie z listy doktorantów, które nastąpiło z przyczyny innej niż negatywny wynik oceny śródkresowej (por. przesłanki skreślenia z listy doktorantów uregulowane w art. 203 ust. 1 i 2). Z kolei w przypadku przesłanki z ust. 6 pkt 2, promotora obciąża okoliczność uzyskania przez doktoranta co najmniej dwóch recenzji negatywnych, a więc nie przynosi negatywnych skutków prawnych dla promotora uzyskanie dwóch recenzji pozytywnych i jednej negatywnej. Co więcej, zawarte w komentowanym przepisie odwołanie wprost do recenzji, o których mowa w art. 191 ust. 1, sprawia, że nie są objęte tym przepisem przypadki nieuzyskania pozytywnych recenzji przez osoby ubiegające się o stopień doktora w ramach

²⁰¹ M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 309–310.

²⁰² M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 501.

dotychczas istniejących przewodów doktorskich. Jest to rozwiązanie w pewnym zakresie odpowiadające wymogom płynącym z zakazu retroaktywności prawa, jednak zauważyć też trzeba, że zakaz ten nie stał na przeszkodzie, aby przepisem odpowiednio objąć przewody doktorskie wszczęte po wejściu w życie p.s.w.n. (na podstawie art. 179 ust. 2 p.w.p.s.w.n.), czego jednak nie dokonano.

20. Konstrukcja prawna zawarta w ust. 6 komentowanego artykułu, przewidująca negatywne skutki prawne dla promotora przy wystąpieniu wskazanych w tym przepisie przesłanek, wywołuje dodatkowe konsekwencje procesowe na gruncie postępowań, odpowiednio w sprawie skreślenia doktoranta z listy doktorantów z powodu negatywnego wyniku oceny śródkresowej oraz w sprawie nadania stopnia doktora, w związku ze stosowaniem w tych postępowaniach („wprost” w przypadku skreślenia oraz „odpowiednio” w przypadku nadania stopnia doktora) przepisów k.p.a.

Po pierwsze, w ramach postępowania w sprawie skreślenia doktoranta z listy doktorantów z powodu negatywnego wyniku oceny śródkresowej promotor, skoro ponosi skutki prawne ewentualnego skreślenia, określone właśnie w art. 190 ust. 6 pkt 1, ma interes prawny w sprawie. Tym samym, na równi z samym doktorantem, jest stroną postępowania w sprawie skreślenia doktoranta z listy doktorantów z powodu negatywnego wyniku oceny śródkresowej zgodnie z art. 28 k.p.a.²⁰³

Po drugie, w przypadku gdy promotor jest członkiem organu kolegialnego nadającego stopień doktora, podlega on wyłączeniu od udziału w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora na mocy art. 27 § 1 k.p.a. w związku z art. 24 § 1 pkt 1 k.p.a., zgodnie z którym wyłączeniu podlega członek organu kolegialnego w sprawie, w której jest stroną albo pozostaje z jedną ze stron postępowania w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy może mieć wpływ na jego prawa lub obowiązki.

Przy mniej restrykcyjnej wykładni – opartej na jedynie „odpowiednim” stosowaniu k.p.a., a nie stosowaniu wprost – uznać należałoby, że promotor podlega wyłączeniu jedynie od tych czynności w postępowaniu, które mają wpływ na wyznaczanie recenzentów lub treść recenzji, a więc tych czynników, które wprost związane są z okolicznością wskazaną w ust. 6 pkt 2 komentowanego artykułu i przynoszącą mu negatywne konsekwencje prawne. Przy bardziej restrykcyjnej wykładni – a to właśnie ku tej skłania brzmienie art. 24 § 1 pkt 1 k.p.a., nawet jedynie „odpowiednio” stosowanego – uznać należałoby,

²⁰³ Zob. także Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018, s. 54–55; na podobnym stanowisku stanęła także I. Florczak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 355.

że promotor podlega wyłączeniu od udziału w całym postępowaniu z wyjątkiem tych przypadków, w których jego udział został wprost przewidziany przepisami prawa rangi ustawowej.

Należy zresztą zauważyć, że za wyłączeniem promotora od udziału w postępowaniu (jeśli jest członkiem organu prowadzącego postępowanie) przemawia także i inna okoliczność. Promotor otrzymuje bowiem wynagrodzenie wyłącznie wówczas, gdy postępowanie zakończy się nadaniem stopnia (art. 184 ust. 2 zdanie drugie – zob. komentarz do tego artykułu) – jest w związku z tym zainteresowany (w sensie prawnym) wynikiem tego postępowania, gdyż wywrze on wpływ także na jego prawo do wynagrodzenia za pełnienie funkcji promotora. W tym przypadku przesłanka wyłączenia jest jeszcze silniejsza, skoro w zakresie przysługiwania wynagrodzenia promotor pozostaje ze stroną postępowania w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy nie tylko „może mieć wpływ”, lecz wręcz zawsze ma wpływ na prawo do wynagrodzenia.

Wprawdzie promotor otrzymywał wynagrodzenie również w poprzednim stanie prawnym i nie podlegał wówczas wyłączeniu od udziału w postępowaniu, jednak w tamtym czasie brak było podstaw do takiego wyłączenia, skoro art. 20 ust. 3 u.s.n.t.n. wprost uprawniał promotora do głosowania przy czynnościach przewodu doktorskiego. Był to zatem przepis regulujący zagadnienie procesowe na gruncie u.s.n.t.n., wyłączający więc stosowanie w tym zakresie przepisów k.p.a. (por. brzmienie art. 29 ust. 1 u.s.n.t.n.). Odpowiednika takiego przepisu nie przewidziano jednak w p.s.w.n., co oznacza stosowanie w tym zakresie odpowiednio przepisów k.p.a.

21. W doktrynie słusznie zasygnalizowano możliwość wystąpienia którejs z omawianych negatywnych przesłanek pełnienia funkcji promotora już po wyznaczeniu danej osoby do pełnienia tej funkcji. M. Lekston stoi na stanowisku, że zaistnienie którejs z przesłanek z ust. 6 w toku już wszczętego postępowania nie będzie miało wpływu na jego przebieg – ocena występowania przesłanek negatywnych z ust. 6 miałyby wówczas miejsce wyłącznie na etapie wyznaczania promotora, a trwające postępowanie powinno być zakończone niezależnie od tego, że osoba pełniąca w nim rolę promotora nie może pełnić tej funkcji w świetle ustawy²⁰⁴. Stanowisko to wydaje się słuszne (w tym także z punktu widzenia interesów procesowych kandydata do stopnia), ale rozwiązuje problem interpretacyjny jedynie połowicznie. Zaistnienie przesłanki negatywnej z ust. 6 może mieć bowiem miejsce po wyznaczeniu promotora, ale przed wszczęciem postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. W takim przypadku wydawałoby się, że konieczna byłaby zmiana promotora. Z drugiej jednak strony literalne

²⁰⁴ M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 310–311.

brzmienie ust. 6 („promotorem nie może zostać...”) mogłoby prowadzić do innego wniosku interpretacyjnego, wskazuje ono bowiem wyraźnie na moment „zostawania” promotorem, czyli na występowanie którejś z okoliczności wskazanych w ust. 6 w momencie wyznaczania danej osoby do pełnienia tej funkcji. Kwestia ta powinna zostać doprecyzowana przez ustawodawcę z uwzględnieniem faktu, że opieka promotorska nie jest incydentalnym zdarzeniem, lecz trwającym zwykle kilka lat procesem.

22. Jeszcze innym problemem jest z kolei zmiana promotora dokonana przed zaistnieniem okoliczności wskazanych w ust. 6 komentowanego artykułu. Nie jest wówczas jasne, który z promotorów miałby ponieść konsekwencje wskazane w tym przepisie – czy ten, który pełnił funkcję w czasie zaistnienia okoliczności, ten, który pełnił ją wcześniej, czy może obaj. Rozstrzygnięcie tej wątpliwości, zwłaszcza dotyczącej przesłanki z ust. 6 pkt 1, nakazywałoby w zasadzie każdorazowo oceniać konkretny przypadek – w jakim stopniu do zaistnienia okoliczności (uzyskania negatywnego wyniku oceny śródkresowej) przyczynił się były promotor, a w jakim obecny. Sprawia to, że nierealne staje się wypracowanie w tym zakresie jednolitego standardu. Kwestię tę również powinien rozstrzygnąć ustawodawca. Nieco mniej wątpliwości przynosi wystąpienie przesłanki z ust. 6 pkt 2 – w takim przypadku w oparciu o względy celowościowe wydaje się, że w sytuacji zmiany promotora już po wszczęciu postępowania konsekwencje wskazane w tym przepisie spotkać powinny promotora, który sporządził na temat rozprawy pozytywną opinię, umożliwiającą wszczęcie postępowania.

23. Przepis ust. 6 wzbudza w doktrynie kontrowersje. Twierdzi się, że największą słabością tego przepisu jest powiązanie braku możliwości pełnienia funkcji promotora z okolicznościami, które nie muszą albo nie są związane z jego osobą²⁰⁵. Co więcej, prezentuje się również stanowisko, zgodnie z którym promotor ma zapewnić opiekę naukową nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej oraz wyrazić opinię o przygotowanej rozprawie, ale odpowiedzialność powinien ponosić nie za to, co robi i zrobił kandydat do stopnia doktora, ale za samo zapewnienie opieki, a przede wszystkim sporządzenie pozytywnej opinii o rozprawie doktorskiej, gdy dalsze postępowanie wykazało bezzasadność takiej opinii. Twierdzi się także, że szczególne wątpliwości na tym tle można wysunąć wobec automatycznego karania promotora za skreślenie z listy doktorantów z powodu negatywnego wyniku oceny śródkresowej – bez względu na to, czy negatywny wynik był skutkiem braku lub nienależytej opieki

²⁰⁵ Tak np. M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 310; częściowo także M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 500–501.

naukowej ze strony promotora czy z przyczyn, za które nie może on ponosić odpowiedzialności²⁰⁶.

Poglądy takie należy ocenić jako nietrafne. Autorzy nie dostrzegają bowiem, że w zakresie związku osoby promotora z postęпами doktoranta to właśnie promotor ma największy (acz niedecydujący) wpływ na postępy doktoranta, a gdy takowych brak – na wywiedzenie z tego faktu skutków prawnych. Zauważyć należy, że standardem jest – tak w ramach istniejących dotychczas studiów doktoranckich, jak i powstałych na gruncie p.s.w.n. szkół doktorskich – regularne składanie sprawozdań z postępów naukowych przez doktorantów, które zwykle są opiniowane przez promotorów. Promotor jako osoba stale obserwująca prace doktoranta z łatwością powinien potrafić dostrzec, czy jego postępy są odpowiednie, czy niezadowolające. W tym kontekście aktualność zachowuje stanowisko J. Borkowskiego, który jeszcze pod rządami poprzedniego stanu prawnego zwracał uwagę, że ustawowa regulacja dot. przygotowywania rozprawy doktorskiej pod opieką promotora oraz określająca wymogi tej rozprawy wskazują na obowiązek zachowania ciągłości tej opieki od początku przewodu (w obecnym stanie prawnym należałoby stwierdzić, że od chwili wyznaczenia promotora) aż do złożenia rozprawy doktorskiej (w obecnym stanie prawnym do chwili dołączenia jej do wniosku o wszczęcie postępowania – por. art. 189)²⁰⁷. Niedostateczny postęp w przygotowaniu rozprawy doktorskiej – a najlepszą wiedzę, czy ta okoliczność występuje, ma właśnie promotor – jest przesłanką skreślenia z listy doktorantów zgodnie z art. 203 ust. 2 pkt 1. Ze skreśleniem na tej podstawie prawnej nie trzeba, a wręcz nie powinno się czekać do oceny śródokresowej, przy czym skreślenie takie nie przynosi promotorowi jakichkolwiek skutków prawnych²⁰⁸.

Z kolei już w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora zauważyć należy, że postępowanie nie może być wszczęte, gdy promotor nie sformułuje pozytywnej opinii na temat rozprawy doktorskiej (zob. art. 189 i komentarz do niego). Nie do zaakceptowania byłaby zatem taka sytuacja, w której konsekwencje wynikałyby z niskiej jakości rozprawy doktorskiej, będącej podstawą postępowania w sprawie nadania stopnia doktora prowadzonego bez

²⁰⁶ Tak np. H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 315–316; zob. także ocenę skutków projektu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce autorstwa P. Steca z dnia 16 lutego 2018 r. (<http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/opinieBAS.xsp?nr=2446>) [dostęp: 25.11.2020].

²⁰⁷ J. Borkowski, *Podstawy prawne nadawania stopni i tytułu, naukowych i w zakresie sztuki, a kontrola sądu administracyjnego w tych sprawach* [w:] *Ratio est anima legis. Księga jubileuszowa ku czci Profesora Janusza Trzcńskiego*, J. Góral, R. Hauser, J. Repel, M. Zirk-Sadowski (red.), Warszawa 2007, s. 157.

²⁰⁸ Zob. także Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018, s. 54.

zgody promotora. Z całą pewnością jednak nie tylko akceptowalna, ale i pożądana jest taka odpowiedzialność promotora w sytuacji, w której warunkiem wszczęcia postępowania jest przecież potwierdzenie odpowiedniej jakości rozprawy przez samego promotora, co ma miejsce w opinii, o której mowa w art. 189.

24. Z powyższych powodów nie sposób zgodzić się z zarzutami formułowanymi wobec ust. 6 komentowanego artykułu. Przeciwnie – przepis ten wymaga nie krytyki, lecz aprobaty, ponieważ wyraźnie sygnalizuje to, co dotychczas było marginalizowane, tzn. że funkcja promotora to także obowiązki oraz odpowiedzialność. Przepis ten kończy także z fikcyjnym założeniem, iż wszelkie niepowodzenia doktoranta są wyłącznie jego własną zasługą, a więc to tylko jego powinny spotykać ewentualne negatywne następstwa takich zdarzeń, jak negatywne recenzje rozprawy czy negatywny wynik oceny śródkresowej. Gdy zaś doktorant rzeczywiście uchybia swoim obowiązkom, nie powinien dotrwać w swym kształceniu ani do oceny śródkresowej, ani do postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. W tym więc zakresie komentowany przepis, skłaniając promotorów do baczniejszego obserwowania postępów doktorantów, może też sprawić, że problem tzw. „wiecznych doktorantów” – tj. osób nieuzyskujących jakichkolwiek postępów naukowych, za to przez lata utrzymujących status doktoranta i związane z nim korzyści – nie przybierze w szkołach doktorskich takiej skali, jaką przybierał w przeszłości w ramach studiów doktoranckich.

W końcu zauważyć też trzeba, że choć dziś spotyka się w literaturze krytykę ponoszenia odpowiedzialności przez promotora zgodnie ust. 6 komentowanego artykułu, to jednak w przeszłości bywało i odwrotnie – krytykowano brak sankcji dla promotora za niski poziom rozprawy i postrzegano to jako mankament poprzednich regulacji²⁰⁹.

25. Przepis ust. 6 nie dotyczy promotora pomocniczego.

V. Funkcja recenzenta, wyznaczanie recenzentów oraz brak możliwości pełnienia tej funkcji

26. W ust. 2 komentowanego artykułu przewidziano, że w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora wyznacza się 3 recenzentów spośród osób niebędących pracownikami podmiotu doktoryzującego oraz uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego, Centrum Łukasiewicz albo instytutu Sieci Łukasiewicz, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora.

²⁰⁹ Zob. np. B. Ziemianin, *Nadawanie stopni naukowych [w:] W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa Profesora Macieja Zielińskiego*, A. Choduń, S. Czepita (red.), Szczecin 2010, s. 987–988.

27. Liczba 3 recenzentów jest stała, zatem w postępowaniu nie można wyznaczyć mniejszej lub większej liczby recenzentów, jak również tzw. superrecenzentów w razie ewentualnych wątpliwości co do treści recenzji. Nieparzysta liczba recenzentów pozwala natomiast uczynić z treści recenzji warunek dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej (zob. art. 191 i komentarz do niego) i niweluje ryzyko, że wynik sporządzonych recenzji będzie niejednoznaczny.

28. Regulacje dot. miejsca zatrudnienia recenzentów mają z jednej strony zapewnić im niezależność względem podmiotu doktoryzującego, z drugiej zaś zapewnić obiektywną ocenę rozprawy doktorskiej. Z tych względów brak możliwości wyznaczenia na recenzenta pracowników podmiotu doktoryzującego oraz pracowników uczelni lub instytutu (oraz Centrum Łukasiewicz), którego pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora, stanowi nie tyle przepis godny aprobaty, co raczej elementarny standard jakościowy postępowań awansowych, który sprawia, że nie mają one charakteru pozornego.

29. Trafnie dostrzeżono w literaturze, że brzmienie ust. 2 komentowanego artykułu w zakresie, w jakim przewiduje wyznaczanie recenzentów wyłącznie spośród osób niebędących pracownikami podmiotu doktoryzującego oraz uczelni lub instytutu, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień, dopuszcza wyznaczanie na recenzentów osób niebędących wprawdzie pracownikami podmiotu doktoryzującego, ale będących członkami organu doktoryzującego²¹⁰. O ile taka sytuacja nie będzie miała raczej miejsca w uczelniach, gdyż członkami jej organów są zwykle wyłącznie jej pracownicy, o tyle zauważyć należy, że w skład rady naukowej instytutu PAN oraz rady naukowej instytutu badawczego wchodzić przecież także osoby niebędące pracownikami danego instytutu (por. odpowiednio art. 56 ust. 1 pkt 2, 3 i 7 oraz ust. 2 ustawy o Polskiej Akademii Nauk oraz art. 30 ust. 2 pkt 2 ustawy o instytutach badawczych). Regulację tę należy ocenić krytycznie, jest bowiem oczywiste, że dopuszczenie tzw. zewnętrznych członków organu do pełnienia funkcji recenzenta nie sprzyja obiektywności oceny rozprawy doktorskiej i nie stanowi dostatecznego zabezpieczenia przed tzw. recenzjami grzecznościowymi, abstrahując już od faktu, że przecież recenzenci ci głosują później nad nadaniem albo odmową nadania stopnia jako członkowie organu doktoryzującego. W literaturze sformułowano już propozycję nowelizacji w tym zakresie²¹¹.

²¹⁰ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 315; M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 501; w poprzednim stanie prawnym wykluczał to art. 20 ust. 5 u.s.n.t.n.

²¹¹ J. Woźnicki (red.), *Identyfikacja i uzasadnienie kierunków regulacji o kluczowym znaczeniu w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa–Toruń 2020, s. 231.

30. Poza powyższym nie przewidziano wobec recenzentów żadnych dodatkowych wymogów, w szczególności nie ustanowiono w komentowanych regulacjach wymogu, aby recenzent reprezentował tę samą albo pokrewną dyscyplinę, w której ma być nadany stopień (co w przeszłości określał art. 20 ust. 6 u.s.n.t.n.). Mimo braku tego obostrzenia jasne jest jednak, że w każdym przypadku, w którym jest to możliwe, recenzenci powinni nawet nie tyle reprezentować tę samą dyscyplinę, co wręcz specjalizować się w zagadnieniach, których dotyczy rozprawa doktorska. Nie zmienia tego fakt, iż w obecnym stanie prawnym, inaczej niż pod rządami u.s.n.t.n., nie wskazuje się wprost wymogu, aby recenzent reprezentował daną lub pokrewną dyscyplinę, bowiem zasadę wyboru recenzenta z możliwie najbliższej specjalizacji względem dorobku naukowego ocenianej osoby słusznie wywodzi się z konstytucyjnej zasady sprawiedliwości proceduralnej oraz szeregu przepisów k.p.a., w szczególności statuujących zasady ogólne postępowania administracyjnego (zwłaszcza zasady prawdy obiektywnej) oraz zasady postępowania dowodowego²¹². Każde odstępstwo od tej reguły, tj. wyznaczenie recenzenta specjalizującego się w innych zagadnieniach albo wręcz reprezentującego inną dyscyplinę, powinno znajdować swe uzasadnienie w całokształcie okoliczności, powodujących np. brak możliwości wyznaczenia recenzenta specjalizującego się w danej tematyce albo w ogóle brak takowych kandydatów na recenzentów. Nawet jednak i w takim przypadku organ wyznaczający recenzenta nie dysponuje dowolnością, a poszukując recenzentów, przyjąć raczej powinien stopniowe odchodzenie od zagadnień będących przedmiotem rozprawy doktorskiej – najpierw do zagadnień pokrewnych, później do dalszych, acz nadal pozostających w obrębie danej dyscypliny, a dopiero w ostateczności poszukiwać należy recenzentów z innej dyscypliny niż ta, w której ma być nadany stopień. Podobnie pod rządami poprzedniego stanu prawnego postrzegano tę kwestię w literaturze²¹³.

31. W nawiązaniu do powyższego należy więc stwierdzić, że wprawdzie zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem sąd administracyjny nie jest uprawniony do merytorycznej kontroli recenzji stanowiących podstawę decyzji w sprawie nadania stopni naukowych²¹⁴ i pogląd ten pozostaje aktualny pod rządami

²¹² Zob. A. Jakubowski, *Stopnie i tytuły naukowe – postępowanie o nadanie tytułu profesora – powołanie recenzentów, glosa do wyroku NSA z dnia 7 października 2014 r., I OSK 1423/14*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2015, nr 7–8.

²¹³ Zob. wskazaną przez A. Jakubowskiego kilkustopniową zasadę poszukiwania recenzenta, która wprawdzie dotyczy nieobowiązującej już klasyfikacji dziedzin i dyscyplin naukowych, może być jednak nadal analogicznym punktem odniesienia (A. Jakubowski, *Stopnie i tytuły naukowe – postępowanie o nadanie tytułu profesora – powołanie recenzentów, glosa do wyroku NSA z dnia 7 października 2014 r., I OSK 1423/14*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2015, nr 7–8).

²¹⁴ Wyrok NSA z dnia 5 marca 2009 r., sygn. akt I OSK 1256/08; wyrok NSA z dnia 30 maja 2008, sygn. akt I OSK 212/08; wyrok NSA z dnia 2 sierpnia 2007 r., sygn. akt I OSK 1187/07.

obecnego stanu prawnego, to jednak nie pozostaje poza kognicją sądu administracyjnego ustalenie, czy wyznaczenie recenzenta niespecjalizującego się w materii, której dotyczy rozprawa doktorska, nie urąga zasadom konstytucyjnym oraz nie stanowi istotnego naruszenia przepisów k.p.a.²¹⁵ Potwierdzają to zarówno orzeczenia, w których zwraca się uwagę, że kontrola sądowa obejmuje ustalenie, czy powołano „odpowiednio kwalifikowanych recenzentów”²¹⁶, jak i orzeczenia, w których sąd wprost dokonuje oceny adekwatności wyznaczonych recenzentów do treści pracy będącej przedmiotem recenzji²¹⁷.

32. W tym kontekście nie bez znaczenia jest także odpowiednie wyznaczanie recenzentów w przypadku rozprawy doktorskiej interdyscyplinarnej, tj. obejmującej zagadnienia z więcej niż jednej dyscypliny, na podstawie której ma być nadany stopień w dziedzinie (art. 177 ust. 6 – zob. tezy 7–13 do tego artykułu). Uzasadnione wydaje się oczekiwanie, by w przypadku interdyscyplinarnej rozprawy doktorskiej recenzenci zostali wyznaczeni w taki sposób, aby każda z dyscyplin uwzględnionych w rozprawie była reprezentowana przez co najmniej jednego recenzenta. Z jednej strony recenzentów jest wyłącznie trzech, z drugiej jednak strony raczej mało prawdopodobne jest przygotowanie rozprawy doktorskiej, która obejmowałaby zagadnienia z większej liczby dyscyplin. Z kolei w przypadku interdyscyplinarnej rozprawy doktorskiej, na podstawie której stopień ma być nadany wyłącznie w jednej dyscyplinie (art. 177 ust. 5), zasadne jest, aby recenzenci reprezentowali tę dyscyplinę, w której ma być nadany stopień.

VI. Wymogi i sporządzanie recenzji

33. Recenzenci nie sporządzają recenzji w sposób dowolny. Ich rola w postępowaniu, jak również kształt samej recenzji wyznaczone są bowiem celem postępowania, a także innymi przepisami p.s.w.n. Należą do nich w szczególności te dotyczące wymogów, jakie spełniać musi rozprawa doktorska (art. 187 ust. 1 i 2). Z tego względu, jak wskazywano w komentarzu do art. 187, uznaje się, że celem sporządzenia recenzji jest nie tyle uzyskanie pozytywnej albo negatywnej opinii recenzenta na temat rozprawy, co raczej ustalenie przez recenzenta, czy rozprawa doktorska wymogi te spełnia (zob. teza 5 do art. 187). Niesłuszne jest zatem stanowisko prezentowane w literaturze, zgodnie

²¹⁵ Tak również A. Jakubowski, *Stopnie i tytuły naukowe – postępowanie o nadanie tytułu profesora – powołanie recenzentów, glosa do wyroku NSA z dnia 7 października 2014 r., I OSK 1423/14*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2015, nr 7–8; zob. także cytowane tam opracowania i orzeczenia.

²¹⁶ Zob. np. wyrok NSA z dnia 27 stycznia 2010 r., sygn. akt I OSK 1261/09; wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 listopada 2015 r., sygn. akt II SA/Wa 204/15.

²¹⁷ Zob. np. dotyczący postępowania habilitacyjnego, ale mający analogiczne znaczenie wyrok NSA z dnia 30 września 2020 r., sygn. akt I OSK 496/20.

z którym wobec milczenia ustawodawcy w zakresie zdefiniowania roli recenzenta, rola ta sprowadza się do oceny przedłożonej rozprawy doktorskiej w oparciu o „doświadczenie naukowe” recenzenta²¹⁸. Nie sposób w tym przypadku mówić o milczeniu ustawodawcy – skoro wymogi stawiane rozprawie zostały określone wprost, to właśnie one są wzorcem oceny rozprawy, nie zaś doświadczenie naukowe recenzenta, które stanowi tu tylko argument na rzecz uznania, że recenzent jest do sporządzenia recenzji należycie przygotowany.

34. Należy postulować taki sposób sporządzania recenzji, aby ocena tego, czy recenzja jest pozytywna czy negatywna, mogła zostać dokonana już bezpośrednio na podstawie treści recenzji. Z tego względu dla możliwości niebudzącego wątpliwości ustalenia, czy recenzja ma charakter pozytywny, czy negatywny, każda z recenzji powinna się kończyć jednoznacznym stwierdzeniem (konkluzją) co do spełniania lub niespełniania przez rozprawę warunków stawianych jej przez ustawę (por. art. 187 ust. 1 i 2)²¹⁹. Natomiast w przypadku, gdy z treści recenzji nie będzie jednoznacznie wynikał jej pozytywny albo negatywny charakter (a praktyka pokazuje, że tego typu przypadki mają miejsce), nie jest możliwe odpowiednie zastosowanie art. 81a § 1 k.p.a. i rozstrzygnięcie wątpliwości co do pozytywnego charakteru recenzji na korzyść strony, lecz należałoby raczej wezwać recenzenta do uzupełnienia (sprecyzowania) recenzji. Ma to znaczenie nie tylko praktyczne, ale i prawne, bowiem uzyskanie co najmniej dwóch „pozytywnych” recenzji jest warunkiem dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej (zob. art. 191 ust. 1).

Zagadnienia te są istotne przede wszystkim z tego względu, iż w praktyce występują recenzje niespójne. Jeszcze pod rządami uprzedniego stanu prawnego wskazywano, że często spotykanym błędem jest to, iż recenzja rozprawy jest wewnętrznie sprzeczna – zdecydowanie negatywna albo nijaka treść recenzji kończy się mianowicie pozytywną konkluzją²²⁰. Ł. Remisiewicz definiuje recenzje niespójne jako takie recenzje, w których autorzy krytykują dorobek osoby ubiegającej się o stopień i czynią wobec osiągnięć kandydata fundamentalne zarzuty, a waga tych zarzutów wyraźnie przeważa zalety, lecz mimo tego recenzje kończą się poparciem starań o nadanie stopnia; w tak skonstruowanej recenzji recenzenci próbują pogodzić trzy cele – po pierwsze, napisać recenzję pozytywną, po drugie, przedstawić słabe punkty ocenianego kandydata,

²¹⁸ Tak M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 312.

²¹⁹ Podobnie również M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 314.

²²⁰ B. Ziemiański, *Nadawanie stopni naukowych* [w:] *W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa Profesora Macieja Zielińskiego*, A. Choduń, S. Czepita (red.), Szczecin 2010, s. 987.

po trzecie, zdystansować się i uczynić choć w minimalnym stopniu spójnymi intencję pierwszą i drugą. Jednym ze sposobów osiągnięcia takiego efektu jest zakończenie recenzji pewnym szczególnym typem konkluzji, jak np. oceną, iż kandydat „w minimalnym stopniu”, „umiarkowanie” spełnia kryteria ustawowe niezbędne do nadania stopnia, a recenzent „ze świadomością braków” albo „z wahaniem” wnioskuję o nadanie stopnia²²¹.

Postulować zatem należy, aby recenzja miała charakter spójny, tj. aby jej konkluzja była nie tylko jednoznaczna (pozytywna albo negatywna), ale też adekwatna do treści.

35. Zgodnie z ust. 3 komentowanego artykułu, recenzenci sporządzają recenzje rozprawy doktorskiej w terminie 2 miesiące od dnia jej doręczenia. Ponieważ termin ten rozpoczyna swój bieg od dnia doręczenia rozprawy doktorskiej, uznać należy, że do „doręczenia”, o którym mowa w tym przepisie, na mocy art. 178 ust. 3 stosuje się odpowiednio przepisy k.p.a.²²²

36. W doktrynie zgodnie wskazuje się, że termin na sporządzenie recenzji określony w ust. 3 ma charakter instrukcyjny²²³. Częściowo odróżnia to regulację ust. 3 komentowanego artykułu od terminu na sporządzenie recenzji w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktorowi habilitowanemu, w którym niedochowanie terminu nie ma wprawdzie skutku dla danego postępowania, ale może rodzić sankcję dla osoby będącej recenzentem (zob. art. 221 ust. 7). Tym samym uznać należy, że komentowana regulacja na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktorowi nie rozwiązuje występującego problemu nieterminowości recenzentów przygotowujących recenzje rozpraw.

37. Z ust. 3 komentowanego artykułu wynika również, że rozprawa jest jedynym przedmiotem recenzji. W szczególności ocenie recenzenckiej nie podlega np. dorobek naukowy kandydata do stopnia doktora czy też jego aktywność zawodowa i doświadczenie. Należy jednak mieć na względzie, że w przypadku, gdy rozprawa doktorska nie jest pracą pisemną, dołącza się do niej także jej opis w językach polskim i angielskim (zob. szerzej tezy 28–31 do art. 187). Uznając zatem należy, że w takim wypadku opis podlega ocenie recenzenckiej wraz z rozprawą, a więc opis ten powinien również zostać przekazany recenzentowi.

²²¹ Tak na przykładzie postępowań habilitacyjnych Ł. Remisiewicz, *Niespójność recenzji a wynik postępowania habilitacyjnego. Próba analizy w dyscyplinie socjologia*, „Nauka” 2019, nr 4, s. 109–110.

²²² Tak również M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 502.

²²³ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 315; M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 313.

38. Status prawny recenzentów w postępowaniu awansowym nie jest jednoznaczny. Wątpliwości budzi w szczególności kwestia uznania recenzenta za biegłego w rozumieniu k.p.a. Przeważać zdaje się stanowisko, zgodnie z którym recenzenci nie są biegłymi w rozumieniu k.p.a., zaś recenzja nie stanowi opinii w rozumieniu art. 84 k.p.a. Spotykane są jednak poglądy odmienne²²⁴.

39. Przypomnieć w tym miejscu należy, że nie jest zasadne zawieranie umów z recenzentami, co szeroko omówiono w tezach 11–15 do art. 184.

Art. 191.

1. Do obrony rozprawy doktorskiej może być dopuszczona osoba, która uzyskała pozytywne recenzje od co najmniej 2 recenzentów oraz spełniła wymagania, o których mowa w art. 186 ust. 1 pkt 5.

1a. Obrona rozprawy doktorskiej może być przeprowadzona poza siedzibą podmiotu doktoryzującego przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, zapewniających w szczególności:

- 1) transmisję obrony w czasie rzeczywistym między jej uczestnikami;**
 - 2) wielostronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której uczestnicy obrony mogą wypowiadać się w jej toku**
- z zachowaniem niezbędnych zasad bezpieczeństwa.**

2. Na postanowienie o odmowie dopuszczenia do obrony przysługuje zażalenie do RDN.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	171
II. Dopuszczenie i odmowa dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej	172
III. Tryb i zaskarżalność dopuszczenia i odmowy dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej	174
IV. Przeprowadzenie obrony rozprawy doktorskiej przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej	176

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany artykuł w ust. 1 reguluje dopuszczenie oraz odmowę dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej. W ust. 1a uregulowano przeprowadzanie obrony rozprawy doktorskiej przy użyciu środków komunikacji

²²⁴ Zob. M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 56 i cytowane tam orzeczenia; por. także A. Jakubowski, *Eksperti w prawie nauki jako biegli w postępowaniu administracyjnym* [w:] *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.), Warszawa 2014, s. 286–306.

elektronicznej. Natomiast w ust. 2 przewidziano środek zaskarżenia postanowienia o odmowie dopuszczenia do obrony w postaci zażalenia składanego do Rady Doskonałości Naukowej.

II. Dopuszczenie i odmowa dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej

2. W komentowanym artykule uzależniono dopuszczenie do obrony rozprawy doktorskiej od spełnienia dwóch przesłanek: po pierwsze, uzyskania pozytywnych recenzji od co najmniej 2 recenzentów; po drugie, spełnienia wymagań, o których mowa w art. 186 ust. 1 pkt 5. Przesłanki te mają charakter łączny.

3. Niespełnienie którejkolwiek z ww. przesłanek prowadzić musi do wydania postanowienia o odmowie dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej. W literaturze wskazuje się jednak, że postanowienie takie może być wydane także i z innych przyczyn, mających cechy merytoryczne²²⁵, bowiem spełnienie dwóch przesłanek wskazanych w ust. 1 komentowanego artykułu umożliwia organowi dopuszczenie osoby ubiegającej się o stopień doktora do obrony, ale nie obliguje go do tego. Organ, dopuszczając kandydata do stopnia do obrony rozprawy doktorskiej, bierze więc pod uwagę całokształt okoliczności, w tym treść recenzji oraz sposób spełnienia przez kandydata wymagań, o których mowa w art. 186 ust. 1 pkt 5, jednak ta swoboda organu nie może być utożsamiana z dowolnością dopuszczania albo odmowy dopuszczania do obrony w wyabstrahowaniu od okoliczności konkretnego postępowania.

4. Wymóg uzyskania co najmniej dwóch pozytywnych recenzji jako jedna z przesłanek dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej istotnie zmienia znaczenie recenzji. W tym bowiem zakresie recenzja staje się już nie tylko elementem materiału dowodowego sprawy swobodnie ocenianym przez organ, ale w przypadku, gdy co najmniej dwie recenzje są negatywne, ich treść w istocie przesądza o losie postępowania, obligując organ do odmowy dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej. Można więc stwierdzić, że ranga recenzji, a więc i recenzentów wzrosła, co tym bardziej uzasadnia konieczność starannego ich doboru oraz zapewnienia ich obiektywności i rzetelności. Tymczasem nie wszystkie regulacje p.s.w.n. ocenić można jako ten obiektywizm zapewniające (zob. np. dopuszczenie do pełnienia funkcji recenzenta tzw. zewnętrznych członków organu – teza 29 do art. 190), abstrahując od generalnego problemu jakości recenzentów i recenzji, określanego już nawet mianem „kryzysu recenzowania”²²⁶.

²²⁵ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 316.

²²⁶ G. Węgrzyn, *Recenzenci i recenzje: kryzys recenzowania* [w:] *Meandry kariery naukowej*, S. Biliński (red.), Kraków 2016, s. 85–94.

5. W zakresie pozytywnego charakteru recenzji i sposobu jego ustalania zob. teza 34 do art. 190.

6. Ciekawe jest, że w nowych regulacjach dot. nadawania stopnia doktora wprost przewidziano brak możliwości dopuszczenia do obrony (a więc i nadania stopnia) w przypadku, gdy większość recenzji jest negatywna, nie zdecydowano się natomiast na rozwiązanie odwrotne już na etapie nadawania stopnia (i motywowane niekiedy względami sprawiedliwości proceduralnej), tj. zobowiązanie organu do nadania stopnia w przypadku, gdy wszystkie recenzje są pozytywne, a kandydat do stopnia pomyślnie przeszedł obronę rozprawy doktorskiej. Wciąż zatem dopuszczalna jest odmowa nadania stopnia w przypadku większości pozytywnych recenzji i pomyślnego przebiegu obrony, co z jednej strony może budzić pewne wątpliwości (to bowiem przypadek, w którym rozstrzygnięcie jest dokładnie odwrotne od zebranego w sprawie materiału dowodowego), z drugiej zaś strony rozwiązanie takie koresponduje z dotychczasowym orzecznictwem, w którym wskazywano – jeszcze na gruncie poprzednich regulacji prawnych, w których przewód doktorski składał się z ciągu 5 uchwał – że „uchwała w przedmiocie nadania stopnia doktora ma charakter aktu samodzielnego właściwej rady jednostki organizacyjnej, co wynika chociażby z odrębnego jej usytuowania w enumeracji zawartej w art. 14 ust. 2 u.s.n. Uchwała pozytywna, tj. o nadaniu stopnia doktora, uwarunkowana jest pozytywnymi uchwałami kończącymi wcześniejsze etapy przewodu doktorskiego, jednak te ostatnie samoistnie nie determinują treści tej pierwszej. Uchwała negatywna, tj. o odmowie nadania stopnia doktora, może być zatem podjęta wówczas, gdy wszystkie poprzedzające ją uchwały miały charakter pozytywny. Uchwała w przedmiocie nadania stopnia doktora nie jest bowiem wypadkową poprzednich uchwał, lecz samodzielnym aktem będącym wynikiem oceny dotyczącej umiejętności doktoranta, dotychczasowego jego dorobku naukowego oraz jakości przedstawionej przez niego rozprawy doktorskiej”. Z tego powodu TK uznał, że regulacja z obszaru nadawania stopni naukowych w zakresie, w jakim nie obliguje rady jednostki organizacyjnej do nadania stopnia naukowego doktora osobie, względem której podjęto uchwałę o przyjęciu publicznej obrony rozprawy doktorskiej, nie jest niezgodna z art. 73 w związku z art. 2, art. 7 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP²²⁷ (w zakresie postępowania jako ciągu uchwał por. jednak tezy 41–42 do art. 178). Analogiczne stanowisko odnaleźć można także w literaturze²²⁸,

²²⁷ Wyrok TK z dnia 12 kwietnia 2012 r., sygn. akt SK 30/10; zob. także np. wyrok NSA z dnia 12 grudnia 2008 r., sygn. akt I OSK 539/08; wyrok NSA z dnia 29 lipca 2011 r., sygn. akt I OSK 750/11 oraz dot. postępowania habilitacyjnego, acz mający analogiczne znaczenie, wyrok NSA z dnia 8 października 2007 r., sygn. akt I OSK 1101/07.

²²⁸ Zob. np. M. Górski, *Standardy ochrony wolności wypowiedzi akademickiej w perspektywie porównawczej*, „Państwo i Prawo” 2019, nr 10, s. 57; J.P. Tarno, *Rola odpowiedniego*

choć nie brakuje też przedstawicieli doktryny poddających ten pogląd zdecydowanej krytyce²²⁹.

7. W zakresie drugiej przesłanki dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej, tj. spełnienia wymagań określonych przez podmiot doktoryzujący, zob. szerzej tezy 28–38 do art. 192.

8. Druga z przesłanek wskazanych w ust. 1 komentowanego artykułu nie będzie miała zastosowania w przypadku, w którym w danym podmiocie doktoryzującym nie ustanowiono dodatkowych warunków dopuszczenia do obrony. Warunki te mają bowiem charakter fakultatywny; ich brak oznaczać więc będzie, że jedyną przesłanką dopuszczenia do obrony będzie uzyskanie co najmniej dwóch pozytywnych recenzji²³⁰.

9. Skutki odmowy dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej uregulowano odrębnie, tj. w art. 193 ust. 5. W takim przypadku ta sama rozprawa doktorska nie może być podstawą do ponownego ubiegania się o nadanie stopnia doktora. Jest to rozwiązanie wysoce kontrowersyjne, bowiem przyczyny odmowy dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej nie muszą przecież być związane z rozprawą doktorską (szerzej zob. teza 12 do art. 193).

III. Tryb i zaskarżalność dopuszczenia i odmowy dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej

10. Z brzmienia komentowanego artykułu wynika jednoznacznie, że niedopuszczenie do obrony rozprawy doktorskiej nie następuje *ex lege* w przypadku uzyskania co najmniej 2 negatywnych recenzji, lecz wymaga wydania w tym przedmiocie postanowienia. Mimo braku wskazania tego wprost przez ustawodawcę, wydaje się, że nie tylko odmowa dopuszczenia, ale także dopuszczenie do obrony następuje nie z mocy samego prawa, lecz na podstawie postanowienia

stosowania przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia), „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011, nr 6, s. 26; H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 68–69; M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 112, 116–117.

²²⁹ Zob. np. P. Sobotko, *Powszechna wolność nauki i jej prawne ograniczenia* [w:] *Współczesne problemy nauki i szkolnictwa wyższego*. Continuum, J. Pakuła (red.), Toruń 2015, s. 33–34; T. Brzezicki, P. Sobotko, *Postępowanie w sprawach stopni naukowych a zasady sprawiedliwości proceduralnej* [w:] *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.), Warszawa 2014, s. 250–251; A. Kiebała, *Kariera naukowa – zdobywanie stopni i tytułów naukowych* [w:] *Kariera naukowa w Polsce. Warunki prawne, społeczne i ekonomiczne*, S. Waltoś, A. Rozmus (red.), Warszawa 2012, s. 122.

²³⁰ Tak również M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 314.

wydanego przez organ prowadzący postępowanie. Ponieważ jednak na postanowienie o dopuszczeniu do obrony rozprawy doktorskiej zażalenie nie przysługuje, nie będzie ono podlegało obowiązкови doręczenia kandydatowi do stopnia doktora (odpowiednie zastosowanie, na zasadzie *a contrario*, znajdzie tu art. 125 § 1 k.p.a.).

11. Forma postanowienia, a nie aktu, do którego stosuje się przepisy dot. decyzji administracyjnej, wynika z nowego kształtu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. Nie jest już ono, inaczej niż pod rządami u.s.n.t.n., postępowaniem, w ramach którego zapada ciąg uchwał, w stosunku do których stosuje się przepisy dotyczące decyzji administracyjnej, lecz postępowaniem zbliżonym w swej strukturze do klasycznego postępowania administracyjnego, które wieńczy decyzja administracyjna (szerzej na ten temat zob. tezy 41–42 do art. 178). Z tego powodu akty zapadające w toku tego postępowania i dotyczące poszczególnych kwestii wynikających w jego toku, a nierozstrzygające sprawy co do istoty (tj. nieprzesądzające o nadaniu albo odmowie nadania stopnia), co do zasady przybierają postać postanowień (por. art. 123 § 2 k.p.a.), bowiem z przepisów p.s.w.n. nie wynika, aby miały przybierać postać decyzji administracyjnych lub aktów, do których stosuje się odpowiednio przepisy dot. decyzji. Jeśli w tym zakresie występować będą wyjątki, to wynikać one będą z przepisów k.p.a. (np. decyzja o umorzeniu postępowania – art. 105 § 1 k.p.a.).

12. Zgodnie z ust. 2 komentowanego artykułu, na postanowienie o odmowie dopuszczenia do obrony przysługuje zażalenie do Rady Doskonałości Naukowej. Do zażalenia tego odpowiednie zastosowanie będą miały przepisy k.p.a. dotyczące wnoszenia zażaleń na postanowienia. W szczególności termin na wniesienie zażalenia wynosi 7 dni od dnia doręczenia postanowienia stronie (art. 141 § 2 k.p.a.), a wnieść je należy za pośrednictwem organu, który postanowienie wydał (art. 144 k.p.a. w zw. z art. 129 § 1 k.p.a.). Dodatkowo z art. 238 ust. 2 wynika, że rozpatrzenie przez RDN zażalenia na postanowienie o odmowie dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej następuje po zasięgnięciu opinii co najmniej 2 recenzentów.

13. Ustęp 2 komentowanego przepisu jest tym przypadkiem, w którym w odniesieniu do środka zaskarżenia postanowienia, jakim jest zażalenie, ustawodawca wprost wskazał organ, do którego należy to zażalenie wnieść. W przypadku, w którym wskazania tego zabrakło, może to budzić wątpliwości interpretacyjne co do organu właściwego do rozpatrzenia zażalenia (por. teza 13 do art. 189).

14. Ponieważ postanowienie utrzymujące w mocy postanowienie o odmowie dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej jest postanowieniem

kończącym postępowanie, przysługuje na nie skarga do sądu administracyjnego na mocy art. 3 § 2 pkt 2 p.p.s.a.²³¹

IV. Przeprowadzenie obrony rozprawy doktorskiej przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej

15. Zgodnie z ust. 1a komentowanego artykułu, obrona rozprawy doktorskiej może być przeprowadzona poza siedzibą podmiotu doktoryzującego przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, zapewniających w szczególności:

- 1) transmisję obrony w czasie rzeczywistym między jej uczestnikami;
- 2) wielostronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której uczestnicy obrony mogą wypowiadać się w jej toku
– z zachowaniem niezbędnych zasad bezpieczeństwa.

Przepis ten został dodany do komentowanego artykułu mocą art. 63 pkt 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, a jego obecne brzmienie zostało nadane mocą art. 68 pkt 5 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19.

16. Stosunek ust. 1a komentowanego artykułu do regulaminów nadawania stopnia doktora należy rozumieć w ten sposób, że obrona rozprawy doktorskiej może być przeprowadzona poza siedzibą podmiotu doktoryzującego przy użyciu środków komunikacji elektronicznej niezależnie od tego, czy możliwość taką przewidziano w przepisach tego regulaminu.

Art. 192.

1. Czynności w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora może dokonywać komisja powołana przez organ, o którym mowa w art. 178 ust. 1.

2. Senat albo rada naukowa określi sposób postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, w szczególności:

- 1) sposób wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego;**
- 2) zasady ustalania wysokości opłaty za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora w trybie eksternistycznym oraz zwalniania z tej opłaty;**

²³¹ Tak również H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 317.

- 3) tryb złożenia rozprawy doktorskiej;
 - 4) tryb powoływania oraz zakres czynności komisji, o której mowa w ust. 1;
 - 5) sposób wyznaczania recenzentów;
 - 6) sposób weryfikacji efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK w przypadku osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym;
 - 7) sposób weryfikacji spełnienia wymagania, o którym mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3 lit. a i b, w przypadku publikacji wieloautorskich.
3. Senat albo rada naukowa może określić wymagania, o których mowa w art. 186 ust. 1 pkt 5, lub dodatkowe warunki dopuszczenia do obrony.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	177
II. Komisja doktorska	178
III. Regulamin nadawania stopnia doktora	180
IV. Obligatoryjne elementy regulaminu nadawania stopnia doktora	184
V. Fakultatywne elementy regulaminu nadawania stopnia doktora	187
VI. Dodatkowe wymagania określone przez podmiot doktoryzujący	191

I. Uwagi ogólne

1. Artykuł 192 w swych trzech ustępach reguluje trzy odrębne zagadnienia i w zasadzie wszystkie z nich, a w największym stopniu ust. 2, mają kapitalne znaczenie dla nowej procedury nadawania stopnia doktora oraz sytuacji prawnej podmiotów doktoryzujących i kandydatów ubiegających się o taki stopień. Po pierwsze, w komentowanym artykule określa się możliwość dokonywania czynności w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora przez komisję powołaną przez organ prowadzący postępowanie (ust. 1). Po drugie, przewiduje się ustawowe upoważnienie do uregulowania przez senat albo radę naukową szczegółowego sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (ust. 2). Po trzecie, przewiduje się po stronie podmiotów doktoryzujących, wyrażoną także szczerunkowo w przepisach komentowanych już wcześniej (art. 186 ust. 1 pkt 5, art. 191 ust. 1), możliwość określenia dodatkowych wymagań wobec osób ubiegających się o stopień doktora (ust. 3).

2. Ponieważ komentowany artykuł w dużym zakresie dotyczy szeroko rozumianego trybu postępowania organu nadającego stopień doktora – zob. tezy 41–52 do art. 178.

3. Częściowym odpowiednikiem art. 192 na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego jest art. 221, w tym zwłaszcza jego

ust. 14, stanowiący upoważnienie do uchwalenia tzw. regulaminu nadawania stopnia doktora habilitowanego (por. komentarz do tego artykułu).

II. Komisja doktorska

4. Przepis ust. 1 komentowanego artykułu przewiduje możliwość dokonywania czynności w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora przez komisję powołaną przez organ nadający stopień (tzw. komisję doktorską). Inaczej zatem niż ma to miejsce w przypadku nadawania stopnia doktora habilitowanego i roli, jaką pełni w niej zawsze obligatoryjnie powoływana komisja habilitacyjna (por. art. 221 komentarz do niego), komisja doktorska ma charakter fakultatywny. Fakultatywność komisji (doktorskiej) jest zarazem jej podstawową cechą, która nie może zostać zniesiona przepisami regulaminu nadawania stopnia doktora – regulamin ten nie może przewidywać, że komisji nie powołuje się, co nie jest równoznaczne z obligatoryjnością jej powoływania.

5. O generalnej roli komisji doktorskiej w postępowaniu w pierwszym rzędzie decyduje senat uczelni albo rada naukowa instytutu. Organy te, zgodnie z ust. 2 pkt 4, określają w regulaminie nadawania stopnia doktora tryb powoływania oraz zakres czynności tej komisji. W regulaminie nadawania stopnia doktora można więc przewidzieć obligatoryjne powoływanie komisji doktorskiej w każdym postępowaniu, a można też przewidzieć możliwość powołania tej komisji tylko w tych postępowaniach, w których organ prowadzący postępowanie uzna to za zasadne. W tym drugim przypadku *a casu ad casum* o powołaniu komisji doktorskiej w ramach danego postępowania będzie rozstrzygał organ prowadzący to postępowanie. Z brzmienia art. 192 ust. 1 *in fine* wynika natomiast wprost, że nie ma prawnej możliwości, aby komisja (doktorska) była powoływana przez inny organ niż ten, który w danym postępowaniu nadaje stopień doktora.

6. Podkreślić należy, że skoro ust. 1 komentowanego artykułu przewiduje jedynie, że komisja powołana przez organ doktoryzujący może dokonywać czynności w postępowaniu, to wydaje się, że nie może ona podejmować aktów w toku tego postępowania zamiast organu prowadzącego postępowanie. Nie jest zatem dopuszczalne, aby komisja doktorska np. wydawała postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania²³², postanowienie o odmowie dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej czy też – to już przykład najbardziej skrajny – zamiast organu doktoryzującego nadawała lub odmawiała nadania stopnia doktora. Podział na akty i czynności ma kapitalne znaczenie dla systemu prawa administracyjnego, a w związku z tym dokonując wykładni komentowanego przepisu,

²³² Inaczej, choć z wątpliwościami: H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 318.

nie sposób uznać, że ustawodawca użył w art. 192 ust. 1 pojęcia „czynności” przypadkowo, mając w swym zamiarze objęcie tym pojęciem także aktów.

7. W zakresie powoływania komisji, o której mowa w ust. 1 komentowanego artykułu, nie określono jednoznacznie, czy powołanie komisji może nastąpić w drodze rozstrzygnięcia o charakterze ogólnym, mającym zastosowanie do każdego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora prowadzonego w danym podmiocie doktoryzującym, czy raczej jej powołanie – nawet jeśli ma to być ten sam skład osobowy – powinno nastąpić odrębnie dla każdego pojedynczego postępowania. Należy się opowiedzieć za tym drugim stanowiskiem²³³, ale w literaturze spotykane są również poglądy przeciwne, zgodnie z którymi możliwe jest powołanie komisji, która w sposób bezterminowy albo w określonym czasie będzie wykonywać przewidziane dla niej czynności w różnych postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora²³⁴. Przede wszystkim jednak za zasadnością każdorazowego powoływania odrębnej komisji przemawiają względy merytoryczne – dopiero ustalenie, jaka jest tematyka rozprawy doktorskiej konkretnego kandydata do stopnia doktora pozwala bowiem dobrać do składu komisji doktorskiej właściwe osoby, specjalizujące się w zagadnieniach będących przedmiotem tej rozprawy.

8. Jakie dokładnie czynności zostaną powierzone do wykonania komisji doktorskiej, zależy od brzmienia regulaminu nadawania stopnia doktora, który określić musi „zakres czynności” tej komisji (ust. 2 pkt 4). Najczęściej spotykane jest powierzenie komisji doktorskiej takich czynności, jak przeprowadzenie obrony rozprawy doktorskiej, umożliwienie kandydatowi do stopnia doktora zrealizowanie innych stawianych mu na podstawie art. 192 ust. 3 wymagań (np. przeprowadzenie odpowiedniego egzaminu, zorganizowanie wykładu, itd.), przedstawienie organowi prowadzącemu postępowanie proponowanych kandydatów na recenzentów czy też wykonanie czynności techniczno-administracyjnych (np. przygotowanie na potrzeby organu nadającego stopień wzoru uchwały o nadaniu albo o odmowie nadania stopnia doktora). Należy jednak mieć na względzie fakt, iż komisja dokonywać może poszczególnych, powierzonych jej regulaminem, czynności dopiero w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora. Nie jest więc dopuszczalne, aby dokonywała jakichś czynności poza

²³³ Tak również Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Część I*, Warszawa 2019, s. 72.

²³⁴ Tak np. M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 317; H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 318. Jeszcze inne stanowisko prezentuje M. Dokowicz, zdaniem którego kwestię tę pozostawiono do rozstrzygnięcia przez organ uchwalający regulamin nadawania stopnia doktora, zob. M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 505.

postępowaniem – przed jego wszczęciem lub po jego zakończeniu. Z tego powodu komisja doktorska nie może np. przeprowadzać weryfikacji efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK w przypadku osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym, gdyż weryfikacja ta ma miejsce przed wszczęciem postępowania (zob. tezy 9–10 do art. 189).

9. Przepisy prawa powszechnie obowiązującego nie określają, jaką większością mają zapadać uchwały komisji doktorskiej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora, a nawet szerzej – w ogóle nie określają trybu procedowania komisji doktorskiej, organizacji jej posiedzeń, wyboru przewodniczącego i tak dalej. Należy uznać, że tryb procedowania komisji, a więc m.in. określenie większości głosów, jaką zapadają uchwały komisji (jeżeli takowe w ogóle są podejmowane), powinno nastąpić w regulaminie nadawania stopnia doktora, uchwalonym na podstawie art. 192 ust. 2. To regulamin jest bowiem jedyną podstawą funkcjonowania komisji doktorskiej, a tryb działania tej komisji z pewnością mieści się w „sposobie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora”.

10. W przepisach dotyczących komisji doktorskiej nie uregulowano składu, liczby członków oraz nie wskazano – inaczej niż na gruncie rozporządzeń wykonawczych kolejno wydawanych na podstawie art. 31 u.s.n.t.n. – czy członkami komisji powołanej przez organ nadający stopień powinni być wyłącznie członkowie tegoż organu. Wydaje się, że w świetle komentowanego przepisu nie występuje zakaz powołania do składu komisji także osób niebędących członkami organu nadającego stopień, np. recenzentów rozprawy doktorskiej. Podobne stanowisko prezentuje się w literaturze²³⁵. Trzeba jednak mieć na względzie, że w pewnych przypadkach o braku możliwości powołania danej osoby, nawet będącej członkiem organu, do członkostwa w komisji doktorskiej będą przesądzać przepisy powszechnie obowiązujące (zob. art. 276 ust. 1 pkt 4).

III. Regulamin nadawania stopnia doktora

11. Przepis ust. 2 komentowanego artykułu przewiduje określenie szczegółowego sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora przez senat albo radę naukową podmiotu doktoryzującego w odpowiedniej uchwale tego organu (jak wskazano we wstępie do niniejszego opracowania, w całym komentarzu akt ten nazywany jest konsekwentnie „regulaminem nadawania stopnia doktora”). Przepis ten – podobnie jak i analogiczny przepis dot. regulaminu nadawania stopnia doktora habilitowanego (art. 221 ust. 14) – jest wyrazem bodaj

²³⁵ Zob. P. Lisowski, *Powinnościowy wymiar układu administracji publicznej – kilka refleksji na kanwie (nie)racjonalności ustawodawcy (na przykładzie zakazu łączenia członkostwa w statutowym organie uczelni z zatrudnieniem w administracji publicznej)* [w:] *Układ administracji publicznej*, J. Korczak (red.), Warszawa 2020, s. 162–165.

najgłębszej, systemowej zmiany prawnej w zakresie nadawania stopni, polegającej na przeniesieniu całego szeregu zagadnień dot. procedury nadawania stopni z poziomu prawa powszechnie obowiązującego (przede wszystkim z rozporządzenia w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora²³⁶) na poziom aktów prawa zakładowego obowiązujących w poszczególnych podmiotach. Zmiana ta, jak trafnie zauważono już w literaturze²³⁷, ma charakter deregulacyjny, ale w sposób typowy dla sfery szkolnictwa wyższego i nauki. W tej bowiem sferze deregulacja następuje często w taki sposób, iż unormowania określonych materii przenosi się z aktów prawa o mocy powszechnie obowiązującej do aktów wewnętrznych uczelni i innych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki²³⁸.

12. Zmiana polegająca na przeniesieniu zagadnień dot. procedury nadawania stopnia doktora z poziomu prawa powszechnie obowiązującego do aktów prawa zakładowego oznacza jednocześnie, że szczegółowe elementy postępowania w sprawie nadania stopnia doktora będą się różniły – nierzadko bardzo znacząco – w poszczególnych podmiotach doktoryzujących i to nawet w zakresie nadawania stopni w ramach tej samej dyscypliny. Z jednej strony pozytywnym aspektem tej zmiany jest poszerzenie autonomii regulacyjnej podmiotów doktoryzujących czy też możliwość dostosowania tych regulacji do wymagań, specyfiki i oczekiwań poszczególnych podmiotów²³⁹. Z drugiej jednak strony regulacja ta znacząco komplikuje i różnicuje stan prawny w tym obszarze. Można w pewnym uproszczeniu stwierdzić, że pod rządami p.s.w.n. istnieje tyle szczegółowych procedur nadawania stopni, ile jest podmiotów doktoryzujących i habilitujących. W literaturze zwraca się już uwagę na negatywne skutki takiego stanu rzeczy w postaci potencjalnego spowolnienia postępowań odwoławczych w sprawach stopni ze względu na konieczność ich rozpatrywania przez Radę Doskonałości Naukowej w oparciu o różne przepisy procesowe obowiązujące

²³⁶ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U., poz. 261).

²³⁷ Zob. np. D. Antonowicz, *Organy uczelni uprawnione do nadawania stopni naukowych* [w:] *Innowacje i konserwatyzm 2.0. Polskie uczelnie w procesie przemian*, D. Antonowicz, A. Machnikowska, A. Szot (red.), Toruń 2020, s. 153–154.

²³⁸ Trafnie zauważa to H. Izdebski, *Przepisy ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym odnoszące się do systemu szkolnictwa wyższego oraz ustroju i organizacji uczelni, które mogłyby podlegać procesowi deregulacji* [w:] *Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r., Część V: Deregulacja w systemie szkolnictwa wyższego*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2015, s. 82–83.

²³⁹ Por. także M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 121.

w różnych podmiotach doktoryzujących²⁴⁰ czy też – na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego – problemów proceduralnych przy wyznaczaniu podmiotów habilitujących przez RDN po niewyrażeniu zgody na prowadzenie postępowanie przez podmiot wskazany przez habilitanta²⁴¹.

Co więcej, już w tym miejscu zwrócić należy uwagę, że w poszczególnych podmiotach doktoryzujących różnić się mogą również wymagania merytoryczne stawiane kandydatom do stopnia doktora, na co wprawdzie nie pozwalała ust. 2 komentowanego artykułu („sposób postępowania” wskazuje na możliwość określenia w regulaminie jedynie aspektów proceduralnych, a nie materialnych), ale pozwala ust. 3 komentowanego artykułu, przewidujący możliwość określenia przez senat albo radę naukową dodatkowych wymagań (szerzej o tym zagadnieniu w tezach 28–38 do niniejszego artykułu).

13. Pojęcie „sposobu postępowania” jest pojęciem szerokim, mieszczącym w sobie wiele zagadnień i elementów procedury nadawania stopnia doktora. Trzeba jednak uwzględnić, że senat albo rada naukowa uchwalająca regulamin nadawania stopnia doktora ograniczona jest dwiema prawnymi okolicznościami. Po pierwsze, określenie sposobu postępowania w sprawie nadawania stopnia doktora może nastąpić w zakresie nieregulowanym przepisami ustaw, w tym w szczególności p.s.w.n. i k.p.a. Podmiot doktoryzujący nie ma uprawnienia do odmiennego określenia w regulaminie nadawania stopnia doktora tych elementów, które zostały już rozstrzygnięte przepisami rangi ustawy. Postanowienia regulaminu, zgodnie z obowiązującą w polskim porządku prawnym hierarchią aktów prawnych, muszą bowiem pozostawać w zgodzie z przepisami wyższego rzędu, w tym ustaw. Stosowanie przepisów procesowych zawartych w regulaminie nadawania stopnia doktora będzie więc miało miejsce, o ile danego zagadnienia nie regulują w sposób odmienny w pierwszej kolejności przepisy p.s.w.n., a następnie – stosowane „odpowiednio” w zakresie nieuregulowanym w p.s.w.n. – przepisy k.p.a. (zob. zwłaszcza tezę 49 do art. 178). W przypadku sprzeczności przepisów regulaminu z przepisami wyższego rzędu przepisy zawarte w regulaminie w procesie stosowania prawa będą derogowane na zasadzie *lex superior derogat legi inferiori*, a poza konkretnym postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora mogą być podstawą do stwierdzenia nieważności regulaminu przez Radę Doskonałości Naukowej (o nadzorze RDN szerzej w tezie 16 do niniejszego artykułu).

²⁴⁰ T. Jędrzejewski, *Nadzór i decyzje administracyjne* [w:] *Identyfikacja i uzasadnienie kierunków regulacji o kluczowym znaczeniu w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, J. Woźnicki (red.), Warszawa–Toruń 2020, s. 129.

²⁴¹ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 353–354.

Po drugie, zakres swobody senatu albo rady naukowej w określeniu szczegółowego sposobu postępowania w regulaminie nadawania stopnia doktora jest ograniczony także i w ten sposób, że w art. 192 ust. 2 wskazano siedem obligatoryjnych elementów tego regulaminu. Oznacza to, że pominięcie któregośkolwiek z elementów wyszczególnionych w art. 192 ust. 2 pkt 1–7 w regulaminie nadawania stopnia doktora przesądza o prawnej wadliwości regulaminu. Zwrot „w szczególności”, użyty przez ustawodawcę w art. 192 ust. 2, oznacza natomiast, że siedem wskazanych w tym przepisie elementów obligatoryjnych nie stanowi wszystkich elementów możliwych do określenia w regulaminie, a więc że poza nimi mogą istnieć jeszcze elementy fakultatywne, o czym także szerzej w dalszej części komentarza do niniejszego artykułu.

14. Regulamin nadawania stopnia doktora uchwalany jest na potrzeby całego podmiotu doktoryzującego i w całym tym podmiocie obowiązywać może tylko jeden taki akt. Wiąże on zatem wszystkie organy nadające stopnie (a w uczelni może być ich wiele, ale tylko jeden w zakresie danej dyscypliny – por. art. 178 ust. 1 pkt 1), ale też wszystkich kandydatów do stopnia doktora, niezależnie od dyscypliny naukowej lub artystycznej, w której prowadzone ma być postępowanie i nadany stopień. Oprócz tego należy zauważyć, że uchwalenie na podstawie art. 192 ust. 2 regulaminu nadawania stopnia doktora w danym podmiocie doktoryzującym jest obligatoryjne, wobec czego podmiot doktoryzujący nie może poprzestać na stosowaniu w prowadzonych przez siebie postępowaniach jedynie przepisów rangi ustawy, tj. p.s.w.n. i k.p.a.

15. W zakresie związków różnych aktów mogących określać tryb procedowania organów nadających stopnie w różnych podmiotach doktoryzujących (tj. statutu uczelni, statutu instytutu, regulaminu rady naukowej, regulaminów nadawania stopni) i niespójności regulacji prawnej w tym zakresie, zob. tezy 25–33 do art. 178.

16. Nadzór nad zgodnością z prawem regulaminów nadawania stopnia doktora sprawuje Rada Doskonałości Naukowej. Zgodnie z art. 238 ust. 1 pkt 6, do zadań RDN należy sprawowanie nadzoru nad podmiotami doktoryzującymi i podmiotami habilitującymi w zakresie zgodności z prawem: a) uchwał w sprawach, o których mowa w art. 192 ust. 2 i 3 oraz art. 221 ust. 14; b) postępowań w sprawie nadania stopnia doktora lub doktora habilitowanego. Z kolei zgodnie z art. 239, w ramach nadzoru, o którym mowa w art. 238 ust. 1 pkt 6, RDN może: 1) żądać informacji i wyjaśnień od podmiotów doktoryzujących i podmiotów habilitujących; 2) stwierdzać nieważność uchwał w sprawach, o których mowa w art. 192 ust. 2 i 3 oraz art. 221 ust. 14; 3) wznawiać postępowania administracyjne w sprawach nadania stopnia doktora i doktora habilitowanego.

17. Należy także mieć na względzie, że regulaminy nadawania stopni podlegają obowiązkowemu udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej podmiotu doktoryzującego/habilitującego w terminie 14 dni od dnia ich przyjęcia, zgodnie z art. 358 ust. 2. Co więcej, na mocy art. 431 ust. 1 pkt 2 lit. a uchybienie temu obowiązkowi zagrożone jest administracyjną karą pieniężną w wysokości do 50 000 zł. Od udostępnienia regulaminu w BIP nie jest jednak uzależnione jego wejście w życie, podobnie samego udostępnienia regulaminu w BIP nie należy utożsamiać z jego wejściem w życie²⁴².

IV. Obligatoryjne elementy regulaminu nadawania stopnia doktora

18. W punktach 1–7 ust. 2 komentowanego artykułu wskazano siedem obligatoryjnych elementów, jakie określać musi regulamin nadawania stopnia doktora. Użyty w tym przepisie zwrot „w szczególności” oznacza, że poza obligatoryjnymi elementami mogą też istnieć inne, fakultatywne (omówiono je odrębnie w tezach 25–27), a zatem katalog elementów regulaminu nadawania stopnia doktora jest otwarty z tym jednak zastrzeżeniem, że zagadnienia w nim regulowane muszą się mieścić w „sposobie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora”²⁴³.

19. Do obligatoryjnych elementów regulaminu nadawania stopnia doktora ustawodawca zaliczył:

- 1) sposób wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego;
- 2) zasady ustalania wysokości opłaty za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora w trybie eksternistycznym oraz zwalniania z tej opłaty;
- 3) tryb złożenia rozprawy doktorskiej;
- 4) tryb powoływania oraz zakres czynności komisji, o której mowa w ust. 1;
- 5) sposób wyznaczania recenzentów;
- 6) sposób weryfikacji efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK w przypadku osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym;
- 7) sposób weryfikacji spełnienia wymagania, o którym mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3 lit. a i b, w przypadku publikacji wieloautorskich.

²⁴² Szerzej na ten temat zob. P. Przybyła, *Nabywanie mocy prawnej przez uczelniane prawo zakładowe* [w:] *Problemy legislacji administracyjnej*, D. Dąbek, J. Zimmermann (red.), Warszawa 2020, s. 165–177.

²⁴³ Podobnie również M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 505.

20. Zagadnienia przekazane do obligatoryjnego określenia w regulaminie nadawania stopnia doktora ukazują legislacyjną niedoskonałość komentowanego artykułu i to na kilku polach.

Po pierwsze, wskazany w art. 192 ust. 2 pkt 1 sposób wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego równolegle został przekazany do określenia w regulaminie szkoły doktorskiej na podstawie art. 205 ust. 1 pkt 1. Budzi to oczywiste wątpliwości co do stosunku obu tych przepisów. W literaturze proponuje się traktowanie art. 205 ust. 1 pkt 1 jako *lex specialis* wobec art. 192 ust. 2 pkt 1²⁴⁴, co zgodnie z regułami kolizyjnymi oznaczałoby, że ten ostatni będzie miał zastosowanie jedynie w przypadku osób ubiegających się o stopień doktora w trybie eksternistycznym. Rozwiązanie takie rzeczywiście jawi się jako jedyne racjonalne rozwiązanie tej niejednoznaczności legislacyjnej, ale nie jest ono wolne od poważnych wątpliwości. Przede wszystkim należy zauważyć, że absolwent szkoły doktorskiej może się ubiegać o stopień doktora w jakimkolwiek przez siebie wybranym podmiocie doktoryzującym, a nie tylko w tym, w którym ukończył kształcenie w szkole doktorskiej (por. także teza 7 do art. 182). Może to prowadzić do absurdu, w którym w ramach postępowania toczącego się w danym podmiocie, mimo obowiązującego w tym podmiocie regulaminu nadawania stopnia doktora, określającego także sposób wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego, regulacje te byłyby w istocie wyłączone, skoro wyznaczenie promotora nastąpiło na podstawie regulaminu szkoły doktorskiej obowiązującego w zupełnie innym podmiocie. Tym samym doszłoby do powstania dalece nietypowej konstrukcji prawnej – w danym podmiocie doktoryzującym moc obowiązującą posiadałby w istocie akt wewnętrzny uchwalony w zupełnie innym podmiocie, który częściowo wyłączałby stosowanie przepisów aktu wewnętrznego tego pierwszego.

Co więcej, przyjęcie, że relacja art. 192 ust. 2 pkt 1 do art. 205 ust. 1 pkt 1 ma charakter *lex generalis* – *lex specialis* wymaga przełamania wyniku wykładni językowej art. 192 ust. 2 pkt 1. Można byłoby przecież przyjąć, że gdyby zamiarem ustawodawcy było, aby określony regulaminem nadawania stopnia doktora sposób wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego rzeczywiście dotyczył wyłącznie trybu eksternistycznego, to ustawodawca wprost uwzględniłby to w treści przepisu – dokładnie tak, jak zrobił to chwilę później w pkt 6, wszak punkt ten właśnie dlatego dotyczy wyłącznie trybu eksternistycznego, iż w przypadku absolwentów szkoły doktorskiej zakłada się uzyskanie odpowiednich efektów uczenia się w tej szkole (co wyjaśniono w tezie 15 do art. 186). Skoro ustawodawca tego nie uczynił

²⁴⁴ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 306, 319.

– a więc widoczne jest terminologiczne rozróżnienie wręcz w ramach tego samego ustępu – stosując zasady wykładni językowej wsparte założeniem racjonalnego prawodawcy należałoby uznać, że określony w regulaminie sposób wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego dotyczy każdego z trybów przygotowania rozprawy doktorskiej. To jednak prowadziłoby do uznania części norm regulaminu szkoły doktorskiej za niestosowalne albo, ujmując rzecz inaczej, do uznania art. 205 ust. 1 pkt 1 i odpowiednich przepisów regulaminu szkoły doktorskiej za pozbawione znaczenia normatywnego, a więc w konsekwencji do naruszenia zakazu wykładni *per non est*²⁴⁵.

Powyższe okoliczności ukazują więc wyraźnie niedoskonałość ustawowych regulacji dot. sposobu wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego. Zasadna byłaby w tym zakresie nowelizacja, uściślająca treść norm prawnych wywodzonych z komentowanych przepisów.

Po drugie, na mocy ust. 2 pkt 6 do określenia w regulaminie nadawania stopnia doktora przekazano sposób weryfikacji efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK w przypadku osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym. Ustawodawca nie spostrzegł jednak, że zgodnie z ust. 2 *in principio*, regulamin ma określać sposób postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, podczas gdy ww. weryfikacja efektów uczenia się ma miejsce przed tym postępowaniem i uzyskanie tych efektów jest warunkiem jego wszczęcia (zob. tezy 9–10 do art. 189).

Po trzecie, problemem podobnym do powyższego jest fakt, iż na mocy ust. 2 pkt 1 do określenia w regulaminie nadawania stopnia doktora przekazano sposób wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego, podczas gdy zgodnie z ust. 2 *in principio*, regulamin ma określać sposób postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. Tymczasem promotora wyznacza się przed wszczęciem postępowania (w szkole doktorskiej zgodnie z art. 205 ust. 1 pkt 1, a w trybie eksternistycznym zgodnie z art. 217 – zob. tezy 4–8 do tego artykułu), zaś sporządzenie przez niego pozytywnej opinii na temat rozprawy w istocie warunkuje możliwość wszczęcia postępowania (zob. art. 189). Niespójność tę dostrzeżono już w literaturze²⁴⁶.

Po czwarte, trudno uniknąć wrażenia, że formułując katalog obligatoryjnych elementów regulaminu nadawania stopnia doktora, ustawodawca pominął

²⁴⁵ Wydaje się, że tej właśnie konsekwencji nie dostrzega M. Dokowicz, stojąc na stanowisku, że senat albo rada naukowa na podstawie art. 192 ust. 2 pkt 1 powinna określić sposób wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego odrębnie dla obu trybów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 505).

²⁴⁶ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 306, 319.

kilka wręcz kluczowych zagadnień, takich jak szczegółowy przebieg obrony rozprawy doktorskiej czy też sposób zmiany recenzentów.

21. Co do ust. 2 pkt 2, przewidującego określenie zasad ustalania wysokości opłaty za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora w trybie eksternistycznym oraz zwalniania z tej opłaty, zob. w całości komentarz do art. 182.

22. Co do ust. 2 pkt 3, przewidującego określenie trybu złożenia rozprawy doktorskiej – zob. także teza 3 do art. 187 oraz teza 18 do art. 189.

23. Co do ust. 2 pkt 6, przewidującego określenie sposobu weryfikacji efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK w przypadku osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym, zwrócić należy uwagę, że w literaturze pojawił się pogląd, zgodnie z którym sposób ten jest jednym z kryteriów ewaluacji jakości kształcenia w szkole doktorskiej (art. 261 pkt 2)²⁴⁷. Pogląd ten wydaje się jednak mylny, bowiem względy systemowe prowadzą raczej do wniosku, że w art. 261 pkt 2 chodzi o sposób weryfikacji efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK w ramach kształcenia w szkole doktorskiej. Nie chodzi zaś o weryfikację w ramach eksternistycznego trybu nadawania stopnia doktora, gdyż ta w ogóle nie jest elementem kształcenia w szkole doktorskiej, a przecież to jakość tego właśnie kształcenia jest przedmiotem ewaluacji, o której mowa w art. 259–264²⁴⁸.

24. Ponadto co do ust. 2 pkt 6, przewidującego określenie sposobu weryfikacji efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK w przypadku osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym, w literaturze twierdzi się, że senat albo rada naukowa poza samym sposobem weryfikacji efektów uczenia się (np. w postaci egzaminów, prac projektowych czy wygłoszenia wykładu) powinna także określić, jakie efekty uczenia się będą weryfikowane²⁴⁹.

V. Fakultatywne elementy regulaminu nadawania stopnia doktora

25. Niezależnie od wskazanych w art. 192 ust. 2 siedmiu obligatoryjnych elementów regulaminu nadawania stopnia doktora, regulamin ten może – a w pewnych aspektach wręcz powinien – zawierać dodatkowe postanowienia,

²⁴⁷ Tak M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 507.

²⁴⁸ Szerzej na temat ewaluacji jakości kształcenia w szkole doktorskiej zob. Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018, s. 103–112.

²⁴⁹ Szerzej M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 506.

niebędące żadnym z obligatoryjnych siedmiu zagadnień wskazanych w art. 192 ust. 2, będące zaś bezsprzecznie elementem „sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora”. Jak było to już sygnalizowane, na dopuszczalność zawarcia w regulaminie także innych regulacji niż wskazane w pkt 1–7 komentowanego ustępu bezsprzecznie wskazuje użycie przez ustawodawcę zwrotu „w szczególności”.

26. W związku z powyższym wśród fakultatywnych elementów regulaminu nadawania stopnia doktora można wskazać przykładowo:

- 1) **szczegółowy przebieg obrony rozprawy doktorskiej** – w ustawowych regulacjach dotyczących procedury nadawania stopnia doktora brak jest regulacji dot. przebiegu obrony rozprawy doktorskiej. Jak było to już wskazywane (por. teza 32 do art. 186), wymaganiem ustawodawcy jest jedynie, aby obrona rozprawy się odbyła, tj. była elementem postępowania, a zagadnień dot. przebiegu obrony już po dopuszczeniu do niej kandydata do stopnia doktora ustawodawca niemal wcale (poza art. 191 ust. 1a) nie reguluje. W związku z tym w regulaminie nadawania stopnia doktora można (a wydaje się nawet, że dla pewności pozycji prawnej kandydata do stopnia oraz klarowności postępowania, w tym potencjalnej weryfikacji jego prawidłowości przez organ odwoławczy, należałoby) określić takie aspekty obrony rozprawy, jak sposób i termin jej ogłoszenia, jej otwarty lub zamknięty charakter, osoby mogące wziąć udział w obronie oraz osoby obligatoryjnie biorące w niej udział (a także osoby zapraszone), techniczny przebieg obrony (kolejność zabierania głosu, poszczególne etapy obrony), możliwość zadawania pytań, forma jej zakończenia (głosowanie nad przyjęciem obrony albo brak tego, nieprzewidzianego przecież w obecnym stanie prawnym, elementu konkludującego obronę) i tak dalej;
- 2) **sposób zmiany recenzentów** – inaczej niż w przypadku promotora, promotorów i promotorów pomocniczych, art. 192 ust. 2 nie wymaga, aby w regulaminie nadawania stopnia doktora uregulowano sposób zmiany recenzentów, a jedynie sposób ich wyznaczania (pkt 5). Tymczasem oczywiste jest, że w pewnych przypadkach, zaistniałych już po wyznaczeniu danej osoby do pełnienia funkcji promotora, może zaistnieć konieczność zmiany wyznaczonej osoby. Dopuszczalne jest zatem – a nawet głęboko zasadne – określenie w regulaminie nadawania stopnia doktora, w jakim trybie następuje zmiana recenzenta;
- 3) **tryb przedstawiania recenzji** – w regulaminie nadawania stopnia doktora możliwe jest dookreślenie niezbędnych elementów recenzji, w tym jednoznacznej konkluzji dotyczącej spełnienia albo niespełnienia przez rozprawę ustawowych warunków stawianych rozprawie

(a więc w istocie pozytywnego albo negatywnego charakteru recenzji, determinującego możliwość dopuszczenia rozprawy do obrony). Ponadto możliwe jest dookreślenie w regulaminie nadawania stopnia doktora ewentualnej dopuszczalności formułowania recenzji warunkowych, tj. nakazujących kandydatowi do stopnia doktora uzupełnienie lub poprawienie rozprawy w sposób i w zakresie wskazanym przez recenzenta, a dopiero następnie, po weryfikacji przez recenzentów wprowadzonych zmian, sporządzenie ostatecznych – pozytywnych albo negatywnych – recenzji²⁵⁰;

- 4) **tryb nadawania wyróżnienia rozprawie (nadawania stopnia z wyróżnieniem)** – przepisy prawa powszechnie obowiązującego regulujące przebieg postępowania milczą w zakresie warunków oraz trybu wyróżniania rozprawy doktorskiej/nadawania stopnia doktora z wyróżnieniem. Regulamin nadawania stopnia doktora może dookreślić takie elementy, jak warunki niezbędne do spełnienia, aby móc nadać wyróżnienie, czy też tryb i podmiot właściwy do wnioskowania o wyróżnienie (recenzenci, komisja doktorska, a może tylko organ nadający stopień z własnej inicjatywy). Podkreślić należy, że choć samo wyróżnienie rozprawy doktorskiej nie jest regulowane przepisami ustawy (a więc sama dopuszczalność wyróżniania rozpraw doktorskich w danym podmiocie doktoryzującym zależy od obowiązującego w nim regulaminu nadawania stopnia doktora), to jednak z takim wyróżnieniem są związane inne regulacje powszechnie obowiązujące – zob. np. § 3 pkt 4, § 7 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie kryteriów i trybu przyznawania nagród Prezesa Rady Ministrów oraz wzoru wniosku o ich przyznanie²⁵¹;
- 5) **wzór dyplomu doktorskiego** – jak było to już wspomniane w komentarzu do art. 179 oraz do art. 181, przepisy prawa pośrednio wprowadzają obowiązek posiadania wzoru „dyplomu obowiązującego” w podmiocie doktoryzującym/habilitującym. Wzór dyplomu może stanowić załącznik do regulaminu nadawania stopnia doktora. Osiągnięta dzięki temu jasność co do tego, jaki wzór obowiązywał w jakim czasie w danym podmiocie, ułatwi odszukanie właściwego wzoru w przypadku konieczności wydania duplikatu dyplomu (zob. teza 8 do art. 179 i teza 5 do art. 181);

²⁵⁰ Wymagana jest tu ostrożność, gdyż zmiany wprowadzone do rozprawy przez jednego recenzenta mogą być nieakceptowalne dla innego.

²⁵¹ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 maja 2019 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania nagród Prezesa Rady Ministrów oraz wzoru wniosku o ich przyznanie (Dz.U., poz. 976).

- 6) **ślubowanie składane przez osobę, której nadano stopień doktora** – regulamin nadawania stopnia doktora daje możliwość skodyfikowania zwyczaju składania uroczystego ślubowania/przysięgi doktorskiej przez osobę, której nadano stopień doktora. Postanowienia takie mogą obejmować np. sposób i tryb złożenia ślubowania, treść roty ślubowania i tak dalej. Takiego ugruntowanego zwyczajem ślubowania doktorskiego nie należy jednak utożsamiać z regulowanymi przepisami prawa powszechnie obowiązującego przypadkami, w których od ślubowania uzależnione jest wystąpienie pewnych skutków prawnych (zob. art. 83 w przypadku studentów i art. 200 ust. 8 w przypadku doktorantów), co oznacza, że na gruncie regulaminu nadawania stopnia doktora od złożenia ślubowania przez osobę ubiegającą się o stopień doktora nie mogą być uzależnione żadne prawa osoby ubiegającej się o stopień, a już zwłaszcza samo nadanie stopnia lub wydanie dyplomu doktorskiego;
- 7) **stosunek postanowień regulaminu nadawania stopnia doktora do umowy w sprawie wspólnego nadawania stopnia doktora, o której mowa w art. 185 ust. 2** – zgodnie z art. 185 ust. 2, stopień doktora może być nadany w dyscyplinie również wspólnie przez uczelnie, instytuty PAN, instytuty badawcze lub instytuty międzynarodowe w dyscyplinie, w której każde posiada kategorię naukową A+, A albo B+, w tym z udziałem podmiotów zagranicznych posiadających uprawnienia do nadawania stopnia doktora w zakresie dyscypliny, w której nadawany jest stopień. W takim przypadku zasady współpracy określa umowa zawarta w formie pisemnej, która w szczególności wskazuje podmiot odpowiedzialny za wprowadzanie danych do systemu, o którym mowa w art. 342 ust. 1 (szerzej zob. tezy 11–23 do art. 185). Przepisy regulaminu nadawania stopnia doktora mogą więc przewidywać, że pewnych jego postanowień nie stosuje się w przypadku nadawania stopnia doktora wspólnie z innym podmiotem, albo że regulamin stosuje się w zakresie nieuregulowanym w umowie, o której mowa w art. 185 ust. 2 – w każdym jednak z tych przypadków nie może to prowadzić do ukształtowania procedury nadania stopnia doktora w sposób niezgodny z ustawą;
- 8) **sposób dokonywania sprawdzenia rozprawy z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego** – jak już wcześniej wskazano (zob. teza 20 do art. 188), jedynym wymaganie ustawy w zakresie trybu sprawdzenia rozprawy doktorskiej z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego jest, aby nastąpiło to „przed obroną”. W pozostałym zakresie ustawodawca nie określił w sposób szczegółowy

procedury tego sprawdzenia, co można uczynić jednym z fakultatywnych elementów regulaminu nadawania stopnia doktora.

27. Zakres fakultatywnych elementów regulaminu nadawania stopnia doktora nie wpływa na jego legalność – o ile, rzecz jasna, elementy fakultatywne nie pozostają w sprzeczności z przepisami wyższego rzędu, w tym przepisami p.s.w.n. oraz k.p.a. To zatem od podmiotu doktoryzującego zależy, jak obszerny i szczegółowy w zakresie „sposobu postępowania” będzie regulamin nadawania stopnia doktora i jak wiele elementów fakultatywnych – zarówno tych wskazanych wyżej, jak i innych – zostanie określonych w jego treści. Zwrócić jednak trzeba szczególną uwagę na takie elementy, które choć pozostają fakultatywnymi, to mają jednak bardzo duże znaczenie dla sprawnego przebiegu procedury (jak np. sposób zmiany recenzentów lub szczegółowy przebieg obrony rozprawy doktorskiej).

VI. Dodatkowe wymagania określone przez podmiot doktoryzujący

28. W ust. 3 komentowanego artykułu przewidziano, że senat albo rada naukowa może określić wymagania, o których mowa w art. 186 ust. 1 pkt 5 (tj. dodatkowe wymagania określone przez podmiot doktoryzujący) lub dodatkowe warunki dopuszczenia do obrony²⁵². Przepis ten ma istotny związek z art. 186 ust. 1 pkt 5 oraz art. 191 ust. 1, zatem w tym miejscu zagadnienia te zostaną omówione w zakresie wspólnym dla wszystkich tych przepisów.

29. W pierwszej kolejności należy wskazać, że regulacja ust. 3 ma charakter materialnoprawny, nie zaś (jak ust. 2) procesowy²⁵³. W pewnym sensie potwierdza to wzajemny stosunek art. 192 ust. 2 (delegacja do określenia „sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora”) oraz art. 192 ust. 3 (delegacja o charakterze materialnym, do określenia wymagań). Jeżeli zatem podmiot doktoryzujący zamierza ustanowić wymagania wobec osoby ubiegającej się o stopień doktora mające charakter proceduralny, to podstawą prawną ku temu będzie art. 192 ust. 2, nie zaś art. 192 ust. 3 w zw. z art. 186 ust. 1 pkt 5. Wydaje się jednak, że nie ma przeszkód prawnych, aby określenie fakultatywnych wymagań, o których mowa w art. 192 ust. 3, nastąpiło w regulaminie nadawania stopnia

²⁵² Krytycznie w zakresie dopuszczalności regulowania wymogów stawianych kandydatom do awansu naukowego w aktach podstawowych jeszcze pod rządami uprzedniego stanu prawnego wypowiadała się A. Syryt, *Kształtowanie systemu szkolnictwa wyższego w Polsce w drodze aktów wykonawczych i wewnętrznych – zakres dopuszczalnej regulacji*, „Krytyka Prawa” 2018, t. 10, nr 2, s. 331–332.

²⁵³ Tak również H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 317, zaś w mojej ocenie niesłusznie kompetencji prawotwórczej o charakterze procesowym dopatruje się w art. 192 ust. 3 M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 318.

doktora, nie zaś w odrębnej uchwale senatu albo rady naukowej. Nie będzie to przesądzało o prawnej wadliwości regulaminu, zwłaszcza że w obu przypadkach kompetencja prawotwórcza powierzona jest przecież temu samemu organowi, a takie rozwiązanie wręcz może sprawić, że dla osób zamierzających ubiegać się o stopień doktora regulamin będzie aktem kompleksowym.

30. Wydaje się, że korzystanie z możliwości ustalania dodatkowych wymagań jest wartą wykorzystania szansą na skodyfikowanie tych elementów/wymagań stawianych kandydatom do uzyskania stopnia doktora, które do tej pory nie miały swej podstawy prawnej, a wynikały jedynie z utartych tradycji i zwyczajów panujących w poszczególnych podmiotach nadających stopnie²⁵⁴. Jako przykład można wskazać np. wygłoszenie tez rozprawy na posiedzeniu właściwej katedry/zakładu, wygłoszenie wykładu w podmiocie prowadzącym postępowanie czy też udział w projekcie badawczym w charakterze kierownika lub wykonawcy. Bezpośrednie uregulowanie takich wymagań stawianych kandydatom do stopnia, a nie wywodzenie ich wyłącznie z utartej praktyki lub zwyczaju obowiązującego w danym podmiocie doktoryzującym, sprzyjać będzie pewności prawnej.

31. Następnie wskazać należy na okoliczności interpretacyjne kluczowe dla istoty dodatkowych wymagań stawianych osobom ubiegającym się o stopień doktora. Skoro ust. 3 komentowanego artykułu dopuszcza określenia przez senat albo radę naukową „wymagań, o których mowa w art. 186 ust. 1 pkt 5”, lub „dodatkowych warunków dopuszczenia do obrony”, to pozornie mogłoby z tego wynikać, że „dodatkowe wymagania określone przez podmiot doktoryzujący” oraz „dodatkowe warunki dopuszczenia do obrony” stanowią dwa odrębne rodzaje wymagań, zwłaszcza że wyraźne rozdzielenie obu tych pojęć widoczne jest w tej samej jednostce redakcyjnej ustawy. Dyrektywy wykładni językowej mogłyby zatem prowadzić do wniosku, że nie można nadać tym dwóm zwrotom jednakowego znaczenia, a więc w postępowaniu w danym podmiocie doktoryzującym miałby istnieć pewien katalog dodatkowych wymagań stawianych kandydatom do stopnia doktora, spośród których część byłaby „innymi wymaganiami określonymi przez podmiot doktoryzujący”, a część „dodatkowymi warunkami dopuszczenia do obrony”.

²⁵⁴ Por. także M. Turek, A. Michalak, *Metodologiczne, organizacyjne i prawne aspekty przewodów doktorskich, postępowań habilitacyjnych oraz o nadanie tytułu profesora*, Gliwice 2016, s. 128–129, z tym jednak zastrzeżeniem, że poglądy autorów dot. dodatkowych (zwyczajowych) obowiązków na etapie wszczęcia przewodu doktorskiego sformułowano w oparciu o argumentację, którą – w świetle wynikającego z art. 189 obowiązku dołączenia rozprawy doktorskiej do wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora – uznać należy w dużej mierze za nieaktualną.

Jednak wbrew literalnemu brzmieniu przepisu, systemowa wykładnia art. 192 ust. 3 w związku z art. 186 ust. 1 pkt 5 oraz art. 191 ust. 1 prowadzi do wniosku przeciwnego. Otóż brzmienie art. 191 ust. 1 nie pozostawia wątpliwości, że owe wymagania, o których mowa w art. 192 ust. 3 w zw. z art. 186 ust. 1 pkt 5, są w istocie warunkami dopuszczenia do obrony, skoro ich niespełnienie, zgodnie z art. 191 ust. 1, powoduje obligatoryjną konieczność wydania postanowienia o odmowie dopuszczenia do obrony. Innymi słowy – art. 191 ust. 1 rozstrzyga, iż nie mogą istnieć „inne wymagania określone przez podmiot doktoryzujący”, których niespełnienie powodowałoby skutek inny niż niedopuszczenie do obrony rozprawy doktorskiej (w tym również odmowę wszczęcia postępowania, co wynika wprost z brzmienia art. 189 odnoszącego się wyłącznie do art. 186 ust. 1 pkt 1–3). Wszystkie zatem wymagania/warunki są w istocie warunkami dopuszczenia do obrony, gdyż w przepisach p.s.w.n. nie występuje żadna inna sankcja za niedopełnienie któregośkolwiek z nich. Można więc nazywać te wymagania dowolnie i dowolnie je także dzielić lub grupować, ale z faktycznego punktu widzenia istotą każdego z nich jest nic innego jak uzależnienie dopuszczenia do obrony od ich spełnienia. Jest to kolejny przykład niestaranności legislacyjnej w zakresie przepisów regulujących postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora.

32. Istotne jest, aby dodatkowe wymagania określone przez podmiot doktoryzujący na podstawie art. 192 ust. 3 w zw. z art. 186 ust. 1 pkt 5 były wymaganiami, które – na co wskazuje nawet brzmienie tego przepisu – będą „inne” niż wymagania wskazane w art. 186 ust. 1 pkt 1–4. Muszą to być zatem takie wymogi, które znajdują się obok tych wskazanych w pkt 1–4, a nie będą ustanowione zamiast nich. Przepis art. 192 ust. 3 w zw. z art. 186 ust. 1 pkt 5 nie stanowi bowiem upoważnienia dla podmiotu doktoryzującego, na podstawie którego mógłby on wymogami samodzielnie przez siebie ustanowionymi zastąpić którekolwiek z wymogów ustanowionych ustawą lub zmienić ich kształt.

Z powyższego nie można jednak wywodzić, że „inne” wymagania określone przed podmiot doktoryzujący muszą w każdym przypadku dotyczyć „innych” zagadnień. Muszą one być „inne” co do swej istoty (treści), ale nie ma przeszkód prawnych, aby dotyczyły tych samych sfer, których dotyczą wymogi wskazane w art. 186 ust. 1 pkt 1–4. Skoro zatem np. w art. 186 ust. 1 pkt 2 przewiduje się, że efekty uczenia się w zakresie znajomości nowożytnego języka obcego są potwierdzane odpowiednim certyfikatem lub dyplomem ukończenia studiów, to nie ma przeszkód prawnych, aby podmiot doktoryzujący określił inne wymagania, których spełnienie dodatkowo (ale nie „zamiast” certyfikatu lub dyplomu ukończenia studiów) potwierdzi znajomość języka obcego nowożytnego (np. zdanie specjalnego egzaminu czy też wygłoszenie wykładu w języku obcym). Podobnie jeśli w art. 186 ust. 1 pkt 3 przewidziano wymóg posiadania w dorobku

co najmniej jednej publikacji spośród wskazanych w tym przepisie lub co najmniej jednego dzieła artystycznego o istotnym znaczeniu, to nie ma przeszkód prawnych, aby podmiot doktoryzujący określił dodatkowe, „inne” wymagania dotyczące dorobku naukowego lub artystycznego. Gdyby bowiem przyjąć wykładnię odwrotną – a więc uznać, że „inne” wymagania określone przez podmiot doktoryzujący nie mogą dotyczyć szeroko rozumianych sfer, których dotyczą już wymogi z art. 186 ust. 1 pkt 1–4, to dopuszczalność ustanawiania przez podmiot doktoryzujący dodatkowych wymagań miałaby w istocie charakter marginalny i pozorny. Przede wszystkim zaś takiego obostrzenia nie przewiduje ustawodawca, skoro mają to być dodatkowe („inne”) wymogi, ale niekoniecznie wymogi dotyczące innych obszarów.

Inaczej skonstruowane stanowisko w powyższym zakresie prezentuje M. Dokowicz, zdaniem którego warunki dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej są warunkami innymi niż te określone w art. 191 ust. 1 (art. 186 ust. 1 pkt 5), wyłącznie te pierwsze mogą dotyczyć dorobku naukowego, a spełnienie jednych i drugich następuje na tym samym etapie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora²⁵⁵. Równocześnie M. Dokowicz twierdzi jednak, że „dodatkowe warunki dopuszczenia do obrony” mogą wykraczać poza te określone w art. 191 ust. 1 (art. 186 ust. 1 pkt 5), a zatem warunki te mogą się odnosić również do dorobku naukowego czy też do poziomu biegłości językowej²⁵⁶. Oznacza to zatem, że stanowisko M. Dokowicza *summa summarum* prowadzi do takich samych wniosków, jak stanowisko przedstawione wyżej – spełnienie bowiem jednych i drugich wymogów i tak następuje najpóźniej przed dopuszczeniem do obrony rozprawy doktorskiej (jest warunkiem tego dopuszczenia), nie może przynosić jakiegokolwiek innej konsekwencji procesowej niż odmowa dopuszczenia do obrony (np. odmowy wszczęcia postępowania albo odmowy nadania stopnia), a ponadto i tak możliwe jest – choć zdaniem M. Dokowicza na innej podstawie – formułowanie wobec kandydatów do stopnia doktora wymagań dotyczących także sfer wskazanych w art. 186 ust. 1 pkt 1–4.

33. W świetle powyższych rozważań niezrozumiałe jest stanowisko Rady Doskonałości Naukowej wyrażone w Komunikacie nr 11/2020 w sprawie czynności nadzorczych podejmowanych przez Radę Doskonałości Naukowej²⁵⁷, zgodnie z którym „*nie jest wskazane zawieranie w przepisach wewnętrznych podmiotów doktoryzujących i habilitujących warunków określających*

²⁵⁵ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 507.

²⁵⁶ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 490.

²⁵⁷ <https://www.rdn.gov.pl/komunikaty,komunikat-nr-112020-w-sprawie-czynnosci-nadzorczych-podejmowanych-przez-rade-doskonalosci-naukowej.html> [dostęp: 24.06.2020].

minimalne wymagania bibliometrycznych warunków parametrycznych dorobku kandydatów, jest to bowiem niezgodne z ustawą, a takie zapisy pojawiły się w niektórych dokumentach". Abstrahując od faktu, że stwierdzenie „jest to bowiem niezgodne z ustawą” nie stanowi zbyt przekonującego wyводу prawniczego oraz że „nie jest wskazane” to nie to samo, co „jest niezgodne z ustawą”, stwierdzić należy, że w świetle przepisów ustawy jest dokładnie odwrotnie niż twierdzi RDN. Jak bowiem wykazano wyżej, p.s.w.n. pozwala podmiotom doktoryzującym ustanowić wymagania wobec osób, którym ma być nadany stopień doktora i spośród takich możliwych wymagań nie wykluczyła wymagań dot. osiągnięć publikacyjnych, których jakość może być mierzona różnymi, przyjętymi przez podmiot doktoryzujący wskaźnikami i kryteriami, w tym punktowymi. Skoro więc ustawodawca dopuścił możliwość ustanawiania dodatkowych wymagań bez zróżnicowania ich rodzaju, to nie jest dopuszczalne wprowadzanie takiego rozróżnienia w drodze wykładni (*lege non distinguente nec nostrum est distinguere*).

34. Zwrócić należy uwagę, że tak rozumiana dopuszczalność ustanawiania przez podmiot doktoryzujący dodatkowych wymagań nie jest pogorszeniem sytuacji prawnej jednostki zamierzającej ubiegać się o stopień doktora. Każdy podmiot doktoryzujący ustanawia bowiem własne dodatkowe wymagania, zaś osoba ubiegająca się o stopień swobodnie i samodzielnie wybiera podmiot doktoryzujący, w którym będzie prowadzone postępowanie. Wybór ten wyklucza więc uznanie, że ustanowienie przez podmiot doktoryzujący dodatkowych wymagań jest jednostronnym pogorszeniem sytuacji prawnej jednostki w porównaniu do osób ubiegających się o stopień w innych podmiotach, bo decydującym w zakresie poddania się takim a nie innym wymaganiom pozostaje sam kandydat do stopnia.

35. Niewątpliwie błędne jest natomiast stanowisko, zgodnie z którym dodatkowym wymaganiem wobec kandydata do stopnia doktora może być wniesienie opłaty²⁵⁸. Granice odpłatności za przeprowadzanie postępowań awansowych zostały bowiem w sposób wyczerpujący uregulowane w art. 182 (zob. w całości komentarz do tego artykułu) i w tym zakresie ustawodawca nie przewidział ustanawiania przez podmioty doktoryzujące dodatkowych, „innych” opłat. Za wprost sprzeczne z ustawą należałoby zatem uznać formułowanie przez podmiot doktoryzujący obowiązku wnoszenia dodatkowych opłat – innych niż te, które dopuszcza ustawa.

36. Należy mieć na względzie, iż nie jest dopuszczalne utożsamianie dodatkowych wymagań, o których mowa w ust. 3 komentowanego artykułu,

²⁵⁸ Tak M. Pyter, *Doktoraty i doktoranci. Zagadnienia prawne*, Lublin 2020, s. 32.

ze sposobami weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się na poziomie 8 PRK. Jeśli zatem, przykładowo, w danym podmiocie doktoryzującym przewidziano obowiązek zdania jakiegoś rodzaju egzaminu czy też prezentacji pewnego projektu, to należy jednoznacznie wskazać, czy egzamin ten lub projekt jest sposobem weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się na poziomie 8 PRK, czy może dodatkowym wymaganiem określonym przez podmiot doktoryzujący. W każdym z tych przypadków niespełnienie tego obowiązku będzie bowiem rodziło inne skutki prawne, a przede wszystkim inny będzie etap postępowania, na którym wypełnienie tego obowiązku będzie musiało nastąpić.

37. Wątpliwości budzi zagadnienie, czy na podstawie art. 192 ust. 3 dopuszczalne jest ustanowienie dodatkowych wymagań wobec osób zamierzających uzyskać stopień doktora, które miałyby być spełnione przez tę osobę jeszcze przed wszczęciem postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (co jest nierzadko spotykane w regulaminach nadawania stopnia doktora). Wydaje się, że jest to dopuszczalne (upoważnienie z ust. 3, inaczej niż z ust. 2, nie jest zawężone do „postępowania w sprawie nadania stopnia doktora”). Jednakże niespełnienie tych wymagań nie może być podstawą do odmowy wszczęcia postępowania, gdyż warunki tego wszczęcia określono ustawowo poprzez odwołanie do art. 186 ust. 1 pkt 1–3 albo ust. 2 (szerzej zob. komentarz do art. 189). To dopiero później, tzn. już w toku postępowania, jeśli wymogi te nadal nie zostaną spełnione, wydać należy postanowienie o odmowie dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej (zob. tezy 2–9 do art. 191).

38. W zakresie ust. 3 komentowanego artykułu wydaje się, że nie ma przeszkód, ażeby dodatkowe wymagania zostały ustalone w sposób odmienny dla różnych dyscyplin lub dziedzin naukowych/artystycznych. Może to korespondować zwłaszcza ze zwyczajami utrwalonymi wśród przedstawicieli poszczególnych dyscyplin lub naukową/artystyczną specyfiką tych dyscyplin, a przez to ułatwiać sformułowanie wymagań adekwatnych dla danej dyscypliny i środowiskowo pożądaných. W zakresie jednej dyscypliny stosownym wymogiem będzie więc np. wygłoszenie wykładu *state of the art* lub uczestnictwo w realizacji projektu badawczego w zakresie innej – np. uczestnictwo w konferencji o międzynarodowym zasięgu czy też wygłoszenie tez rozprawy doktorskiej na forum katedry/zakładu. Niedopuszczalna jest natomiast sytuacja, w której to niejako poza wymaganiami ustanowionymi na podstawie ust. 3 albo mimo tych wymagań w zakresie postępowań przed różnymi organami nadającymi stopnie wykształca się praktyka stawiania kandydatom do stopnia doktora różnych wymagań, które nie mają swej podstawy w przepisach prawa.

Art. 193.

1. Od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora przysługuje odwołanie do RDN.

2. Termin na wniesienie odwołania wynosi 30 dni od dnia doręczenia decyzji.

3. Organ, o którym mowa w art. 178 ust. 1, przekazuje odwołanie RDN wraz ze swoją opinią i aktami sprawy w terminie 3 miesięcy od dnia złożenia odwołania.

4. Po rozpatrzeniu odwołania, w terminie nie dłuższym niż 6 miesięcy, RDN utrzymuje w mocy zaskarżoną decyzję albo uchyla ją i przekazuje sprawę do ponownego rozpatrzenia organowi, o którym mowa w art. 178 ust. 1, tego samego albo innego podmiotu doktoryzującego.

5. W przypadku niedopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej albo wydania decyzji o odmowie nadania stopnia doktora ta sama rozprawa nie może być podstawą do ponownego ubiegania się o nadanie stopnia doktora.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	197
II. Odwołanie od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora. Obowiązki organu nadającego stopień	197
III. Rozpatrzenie odwołania przez RDN	199
IV. Konsekwencje niedopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej albo odmowy nadania stopnia doktora	200

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany artykuł dotyczy procesowego uprawnienia osoby ubiegającej się o stopień doktora do odwołania się od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora (ust. 1–4) oraz reguluje konsekwencje niedopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej albo wydania decyzji o odmowie nadania stopnia doktora (ust. 5).

2. Jednocześnie komentowany artykuł reguluje pośrednio także odwołanie od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego ze względu na odpowiednie stosowanie w tych sprawach art. 193 ust. 2–4, co przewidziano w art. 224 ust. 1.

II. Odwołanie od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora. Obowiązki organu nadającego stopień

3. Zgodnie z ust. 1 komentowanego artykułu, od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora przysługuje odwołanie do RDN. Termin na wniesienie

odwołania, mocą ust. 2, określono na 30 dni od dnia doręczenia decyzji, co jednocześnie oznacza, że nie stosuje się w tym zakresie standardowego 14-dniowego terminu na wniesienie odwołania przewidzianego w przepisach k.p.a. Zawężono także możliwy zakres odwołania – przysługuje ono bowiem nie od każdej decyzji, jak ma to miejsce na gruncie przepisów k.p.a., ale wyłącznie od decyzji o odmowie nadania stopnia, co w świetle specyfiki tych spraw jest jednak regulacją uzasadnioną.

4. Przypomnieć należy, że ze względu na brzmienie art. 178 ust. 3 (szerzej zob. tezy 41–52 do tego artykułu), w zakresie nieuregulowanym w przepisach p.s.w.n. do procedury odwoławczej zastosowanie znajdują odpowiednio stosowane przepisy k.p.a. Oznacza to między innymi, że odwołanie nie wymaga szczegółowego uzasadnienia i wystarczy, aby wynikało z niego niezadowolenie z wydanej decyzji (art. 128 k.p.a.), odwołanie wnosi się za pośrednictwem organu, który wydał decyzję (art. 129 § 1 k.p.a.), organ, który odmówił nadania stopnia, może uznać, że wniesione odwołanie zasługuje w całości na uwzględnienie i może wydać nową decyzję, w której uchyli lub zmieni zaskarżoną decyzję (art. 132 § 1 k.p.a.), a niedopuszczalność odwołania oraz uchybienie terminu do jego wniesienia stwierdza organ odwoławczy w drodze postanowienia (art. 134 k.p.a.).

5. Na mocy ust. 3 komentowanego artykułu organ, który wydał decyzję o odmowie nadania stopnia doktoru, przekazuje odwołanie RDN wraz ze swoją opinią i aktami sprawy w terminie 3 miesięcy od dnia złożenia odwołania. Zwraca uwagę fakt „nierówności broni” w zakresie z jednej strony 30-dniowego terminu kandydata do stopnia na sporządzenie i wniesienie odwołania, a z drugiej strony ponad 3-krotnie dłuższego terminu organu na sporządzenie swojej opinii oraz przekazanie jej wraz z odwołaniem i aktami sprawy do organu odwoławczego, czyli RDN. Można jednak przyjąć, że zróżnicowanie tych terminów wynika z uwzględnienia braku organizacji posiedzeń organów kolegialnych w okresie urlopowym.

6. Przepis nie określa, jakie elementy zawierać powinna opinia organu, który nadał stopień, przekazywana organowi odwoławczemu. W literaturze zauważa się, że wobec naturalnie ułomnego kształtu uzasadnienia decyzji o odmowie nadania stopnia (wszak jest ona podejmowana przez organ kolegialny w głosowaniu zazwyczaj tajnym, a więc niemożliwe jest dotarcie nie tylko do motywów głosujących, ale i do tego, jak kto głosował – szerzej na ten temat zob. teza 47 do art. 178), opinia organu, który wydał decyzję, przekazywana organowi odwoławczemu jest w pewnym sensie substytutem uzasadnienia decyzji²⁵⁹.

²⁵⁹ P. Sobotko, *Wielopostaciowość uchwał w przedmiocie stopni naukowych*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2018, nr XVI/1(4), s. 83.

Można więc założyć, że powinna ona – choćby pośrednio – wskazywać możliwe motywy, jakimi kierowali się członkowie organu podczas głosowania w sprawie odmowy nadania stopnia czy też okoliczności postępowania, które wpłynęły na jego wynik. Jeżeli zaś odwołanie zostało przez wnoszącego uzasadnione, opinia może odnosić się do zarzutów podniesionych w odwołaniu. Elementy te można jednak poczytywać jedynie jako dobrą praktykę sporządzania tego rodzaju opinii, nie zaś wymóg prawny.

III. Rozpatrzenie odwołania przez RDN

7. W ust. 4 komentowanego artykułu ustanowiono 6-miesięczny termin na rozpatrzenie odwołania przez RDN. Wydaje się, że termin ten należy liczyć od dnia doręczenia odwołania, opinii oraz akt sprawy przez organ, który wydał decyzję.

8. Jednocześnie w ust. 4 komentowanego artykułu ograniczono katalog możliwych rozstrzygnięć RDN do utrzymania w mocy zaskarżonej decyzji albo uchylenia jej i przekazania sprawy do ponownego rozpatrzenia właściwemu organowi tego samego albo innego podmiotu doktoryzującego. Oznacza to, że – inaczej niż w ogólnym postępowaniu administracyjnym – RDN nie ma uprawnienia do wydania rozstrzygnięcia merytorycznego, tzn. wydania decyzji uchylającej zaskarżoną decyzję o odmowie nadania stopnia i orzekającej w tym zakresie co do istoty sprawy. Koresponduje to z zasadą nadawania stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki wyłącznie przez właściwe organy podmiotów posiadających ku temu stosowne uprawnienia, wynikające z posiadanej w danej dyscyplinie kategorii. Katalog rozstrzygnięć RDN wskazany w ust. 4 komentowanego artykułu nie jest jednak pełny, bowiem jeśli strona skutecznie cofnie odwołanie, RDN umorzy postępowanie odwoławcze na podstawie art. 138 § 3 pkt 3 k.p.a.²⁶⁰

9. Z innej regulacji – a dokładnie z art. 238 ust. 2 – wynika, że RDN wydaje decyzję po zasięgnięciu opinii co najmniej 2 recenzentów.

10. Zwrócić należy uwagę na fakt, że w ust. 4 komentowanego artykułu, w razie uchylenia zaskarżonej decyzji przez RDN, przewidziano przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia właściwemu organowi tego samego albo innego podmiotu doktoryzującego, ale nie ustanowiono kryteriów lub względów, jakimi kierować ma się RDN decydując, czy sprawę ma ponownie rozpatrywać organ tego samego czy innego podmiotu doktoryzującego. Wydaje się zasadne uznanie, że przekazanie sprawy do właściwego organu innego podmiotu

²⁶⁰ Tak również jeszcze w odniesieniu do poprzedniego stanu prawnego, M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 210.

doktoryzującego powinno następować zwłaszcza wówczas, gdy istnieją uzasadnione wątpliwości co do bezstronności i obiektywizmu pracy tego organu w stosunku do tej konkretnej osoby ubiegającej się o stopień²⁶¹. Jest to szczególnie istotne w kontekście wysoce ocennego charakteru postępowań w sferze nauki, w tym w sprawach stopni. Ponadto wydaje się, że przypadkiem, w którym możliwe będzie przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia wyłącznie organowi innego podmiotu doktoryzującego, będzie sytuacja, w której w czasie rozpatrywania odwołania podmiot doktoryzujący, którego organ wydał kwestionowaną decyzję, utracił uprawnienia do nadawania stopnia doktora w danej dyscyplinie.

11. Jeżeli RDN utrzyma w mocy zaskarżoną decyzję, zyskuje ona status ostatecznej w rozumieniu art. 16 § 1 k.p.a. Tym samym na taką decyzję służy skarga do sądu administracyjnego zgodnie z przepisami p.p.s.a.

IV. Konsekwencje niedopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej albo odmowy nadania stopnia doktora

12. W ust. 5 komentowanego artykułu określono konsekwencje niedopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej albo wydania decyzji o odmowie nadania stopnia doktora. W takim wypadku ta sama rozprawa nie może być podstawą do ponownego ubiegania się o nadanie stopnia doktora, konsekwencje te wykraczają więc znacznie poza konkretne postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora. Wspólne uregulowanie w tym artykule (dotyczącym przecież odwołania od decyzji o odmowie nadania stopnia) konsekwencji zarówno niedopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej (postanowienie w tej sprawie jest przedmiotem art. 191), jak i wydania decyzji o odmowie nadania stopnia doktora może dziwić nie tylko z legislacyjnego punktu widzenia. W szczególności zwraca uwagę fakt ustanowienia takiej konsekwencji dla odmowy dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej, skoro przyczyny tej odmowy w ogóle nie muszą być związane z rozprawą doktorską, a dotyczyć mogą jedynie spełnienia wymagań, o których mowa w art. 186 ust. 1 pkt 5. Ponadto jak wskazano w komentarzu do art. 191 (zob. tezy 2–9 do tego artykułu), odmowa dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej może nastąpić także z innych przyczyn. Nie sposób zatem uznać za słuszne konsekwencji tego rodzaju odmowy dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej w postaci braku możliwości uzyskania stopnia doktora na podstawie tej samej rozprawy. Jest to rozwiązywanie, które może przynosić niegodne aprobaty skutki.

13. Konsekwencje niedopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej albo wydania decyzji o odmowie nadania stopnia doktora oparto na pojęciu

²⁶¹ Podobnie również M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 509.

„tej samej rozprawy”, która nie może być podstawą do ponownego ubiegania się o nadanie stopnia doktora. W praktyce wątpliwości interpretacyjnych może narządzać ustalenie, w jakich przypadkach będzie to jeszcze „ta sama rozprawa”, a w jakich już inna, a więc jak dalece (w jakim zakresie) rozprawa musi zostać zmieniona, aby nie móc już uznać jej za „tę samą rozprawę”. Pozostawiono to uznaniu organu, który prowadził będzie ponowne postępowanie już na podstawie tej „innej” rozprawy. Jest to zresztą problem podobny do interpretacji pojęcia „tego samego wniosku”, użytego w art. 221 ust. 13 pkt 1 (zob. teza 43 do tego artykułu).

14. Konsekwencja w postaci braku możliwości ponownego ubiegania się o nadanie stopnia doktora na podstawie tej samej rozprawy dotyczy każdego (jakiegokolwiek) podmiotu doktoryzującego i jest nieograniczona w czasie. Ponadto obostrzenia tego nie przewidziano wyłącznie w stosunku do ewentualnego ponownego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w ramach tej samej dyscypliny, lecz w stosunku do ponownego ubiegania się o nadanie stopnia doktora w ramach jakiejkolwiek dyscypliny, a nawet w ramach dziedziny. Komentarz nie przynosi natomiast skutku analogicznego do tego wskazanego w art. 224 ust. 2, co zresztą jest słuszne, bo przepis ten budzi poważne wątpliwości (szerzej zob. teza 4 do art. 224).

15. Podkreślić należy, że w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora – inaczej niż w przypadku stopnia doktora habilitowanego (zob. art. 221 ust. 13) – nie przewidziano dodatkowych skutków prawnych wycofania wniosku przez osobę ubiegającą się o stopień doktora (co do samej dopuszczalności wycofania wniosku zob. teza 5 do art. 189 oraz teza 46 do art. 221).

Art. 194.

W przypadku zaistnienia określonych w Kpa przyczyn wznowienia postępowania administracyjnego w sprawie nadania stopnia doktora albo rażącego naruszenia prawa przez podmiot doktoryzujący, RDN wydaje postanowienie o wznowieniu postępowania i wskazuje podmiot doktoryzujący, który prowadzi postępowanie.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	202
II. Przestanki wznowienia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora	202
III. Wznowienie postępowania i wskazanie podmiotu doktoryzującego. Prowadzenie wznowionego postępowania	203

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany artykuł reguluje instytucję wznowienia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora jako nadzwyczajnego trybu wzruszenia decyzji o nadaniu albo o odmowie nadania tego stopnia.

2. Jednocześnie należy zauważyć, że przepis ten pośrednio reguluje także wznowienie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego poprzez odesłanie zawarte w art. 225.

II. Przesłanki wznowienia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora

3. Komentowany artykuł reguluje przesłanki wznowienia postępowania w sprawie nadania stopnia w sposób dwojaki – po pierwsze, odwołuje się do przyczyn wznowienia postępowania administracyjnego określonych w k.p.a.; po drugie, do tych przesłanek dodaje rażące naruszenie prawa przez podmiot doktoryzujący.

4. Przesłanki wznowienia postępowania regulują art. 145–145b k.p.a.

Zgodnie z art. 145 § 1 k.p.a., w sprawie zakończonej decyzją ostateczną wznowia się postępowanie, jeżeli:

- 1) dowody, na których podstawie ustalono istotne dla sprawy okoliczności faktyczne, okazały się fałszywe;
- 2) decyzja wydana została w wyniku przestępstwa;
- 3) decyzja wydana została przez pracownika lub organ administracji publicznej, który podlega wyłączeniu stosownie do art. 24, 25 i 27;
- 4) strona bez własnej winy nie brała udziału w postępowaniu;
- 5) wyjdą na jaw istotne dla sprawy nowe okoliczności faktyczne lub nowe dowody istniejące w dniu wydania decyzji, nieznane organowi, który wydał decyzję;
- 6) decyzja wydana została bez uzyskania wymaganego prawem stanowiska innego organu;
- 7) zagadnienie wstępne zostało rozstrzygnięte przez właściwy organ lub sąd odmiennie od oceny przyjętej przy wydaniu decyzji (art. 100 § 2);
- 8) decyzja została wydana w oparciu o inną decyzję lub orzeczenie sądu, które zostało następnie uchylone lub zmienione.

Zgodnie z art. 145a § 1 k.p.a., można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja.

Ponadto zgodnie z art. 145b § 1 k.p.a., można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy zostało wydane orzeczenie sądu stwierdzające naruszenie zasady równego traktowania, zgodnie z ustawą z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz.U. z 2016 r., poz. 1219), jeżeli naruszenie tej zasady miało wpływ na rozstrzygnięcie sprawy zakończonej decyzją ostateczną.

5. W zakresie odrębnej przesłanki wznowienia postępowania, jaką na gruncie komentowanego artykułu jest rażące naruszenie prawa przez podmiot doktoryzujący, ustawodawca ustanowił rozwiązanie budzące istotne wątpliwości co do tego, czy w obecnym stanie prawnym możliwe jest zastosowanie wobec decyzji o nadaniu albo o odmowie nadania stopnia doktora innych przesłanek stwierdzenia nieważności przewidzianych w art. 156 § 1 k.p.a., co szerzej opisano w tezie 4 do art. 195.

III. Wznowienie postępowania i wskazanie podmiotu doktoryzującego. Prowadzenie wznowionego postępowania

6. Wznowienia postępowania, zgodnie z treścią komentowanego artykułu, dokonuje RDN w formie postanowienia (normę tę częściowo powtórzono w art. 239 pkt 3). Jednocześnie RDN wskazuje podmiot doktoryzujący, który prowadzi postępowanie (przyjąć należy, że wskazanie tego podmiotu powinno nastąpić już w postanowieniu o wznowieniu postępowania). Podobnie jak na gruncie art. 193 (zob. teza 10 do tego artykułu), ustawodawca nie określił żadnych przesłanek lub względów, jakimi kierować ma się RDN decydując, w jakim podmiocie doktoryzującym będzie prowadzone wznowione postępowanie. Wydaje się, że naturalnym systemowym ograniczeniem będzie natomiast możliwość wskazania wyłącznie takiego podmiotu doktoryzującego, który posiada uprawnienia do nadawania stopnia w danej dyscyplinie. Konsekwencją tego w przypadku, w którym podmiot doktoryzujący, którego organ wydał decyzję, utracił uprawnienia do nadawania stopnia doktora w danej dyscyplinie, możliwe będzie wskazanie podmiotu doktoryzującego wyłącznie innego niż ten, w którym przeprowadzono postępowanie.

7. Ze względu na brzmienie art. 178 ust. 3 (zob. tezy 41–52 do tego artykułu), w zakresie nieuregulowanym w przepisach p.s.w.n. do wznowienia postępowania w sprawie nadania stopnia zastosowanie znajdą odpowiednio stosowane przepisy k.p.a. Oznacza to m.in., że obowiązują terminy wskazane w art. 146 § 1 k.p.a., nie uchyla się decyzji w przypadku, jeżeli w wyniku wznowienia postępowania mogłaby zapasć wyłącznie decyzja odpowiadająca w swej istocie decyzji dotychczasowej (art. 146 § 2 k.p.a.), postanowienie stanowi podstawę do przeprowadzenia przez właściwy organ postępowania co do przyczyn wznowienia

oraz co do rozstrzygnięcia istoty sprawy (art. 149 § 2 k.p.a.), organem tym będzie organ, który wydał w sprawie decyzję w ostatniej instancji (art. 150 § 1 k.p.a.), organ ten po przeprowadzeniu postępowania określonego w art. 149 § 2 k.p.a. wydaje decyzję, w której: 1) odmawia uchylenia decyzji dotychczasowej, gdy stwierdzi brak podstaw do jej uchylenia, albo 2) uchyla decyzję dotychczasową, gdy stwierdzi istnienie podstaw do jej uchylenia i wydaje nową decyzję rozstrzygającą o istocie sprawy (art. 151 § 1 k.p.a.).

Art. 195.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o stopień doktora przypisała sobie autorstwo istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu lub ustalenia naukowego, podmiot doktoryzujący stwierdza nieważność decyzji o nadaniu stopnia.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	204
II. Stwierdzenie nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora	204
III. Tryb stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora	206

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany artykuł reguluje stwierdzenie nieważności decyzji o nadaniu stopnia – ustanawia przesłankę tego stwierdzenia oraz organ tego dokonujący.

2. Jednocześnie należy zauważyć, że przepis ten reguluje to zagadnienie także w odniesieniu do stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora habilitowanego – wprawdzie nie wprost, ale poprzez odesłanie zawarte w art. 225.

II. Stwierdzenie nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora

3. W komentowanym artykule ustanowiono instytucję stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora oraz określono (wyłącznie jedną) przesłankę, po wystąpieniu której stwierdzenie takie musi nastąpić – jest nią przypisanie sobie przez osobę ubiegającą się o stopień doktora autorstwa istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu lub ustalenia naukowego.

4. Konstrukcja ustanowiona przez ustawodawcę niesie poważne wątpliwości co do tego, czy wobec decyzji o nadaniu albo o odmowie nadania stopnia doktora będzie możliwe zastosowanie innych przesłanek stwierdzenia nieważności przewidzianych w art. 156 § 1 k.p.a., czy raczej wyłącznie jednej

przesłanki wskazanej w komentowanym w tym miejscu artykule. W zestawieniu z brzmieniem art. 194, w którym rażące naruszenie prawa przez podmiot doktoryzujący (na gruncie k.p.a. będące przecież przesłanką stwierdzenia nieważności decyzji) ustanowiono przesłanką wznowienia postępowania, przepisy p.s.w.n. zdają się prowadzić do wniosku, że przesłanka wskazana w art. 195 stanowi jedyną przesłankę stwierdzenia nieważności, wykluczającą stosowanie katalogu przesłanek z art. 156 § 1 k.p.a. Podobne stanowisko w tym zakresie prezentuje H. Izdebski²⁶², a także T. Jędrzejewski²⁶³, zdaniem których konstrukcja ta wydaje się wykluczać stosowanie przesłanek stwierdzenia nieważności decyzji określonych w przepisach k.p.a. do decyzji w sprawach stopni. Gdyby przyjąć ten pogląd, mogłoby się okazać, że brak jest podstawy prawnej do wzruszenia decyzji w sprawie nadania stopnia wydanej z naruszeniem przepisów o właściwości (por. art. 156 § 1 pkt 1 k.p.a.) czy też decyzji dotyczącej sprawy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną (por. art. 156 § 1 pkt 3 k.p.a.), chyba żeby obie te okoliczności zakwalifikować jako rażące naruszenie prawa, dające na mocy art. 194 podstawę do wznowienia postępowania. Inny pogląd na tę kwestię ma natomiast D. Wajda, zdaniem którego mimo brzmienia art. 194 i art. 195, odpowiednie zastosowanie będą miały także przesłanki stwierdzenia nieważności decyzji uregulowane w przepisach k.p.a., a więc przesłanka uregulowana w art. ma charakter przesłanki szczególnej względem przesłanek kodeksowych²⁶⁴.

5. Stwierdzenie nieważności decyzji o nadaniu stopnia po wystąpieniu przesłanki w nim wskazanej powierzono podmiotowi doktoryzującemu (dokładniej: właściwemu organowi tego podmiotu). Oznacza to, że to wyłącznie ten organ będzie w tej sprawie właściwy, a w żadnym wypadku uprawnienia do stwierdzania nieważności decyzji w sprawie nadania stopnia na omawianej tu podstawie prawnej nie ma RDN²⁶⁵. Stwierdzenie nieważności decyzji o nadaniu

²⁶² H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 322–323.

²⁶³ T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 590–592.

²⁶⁴ D. Wajda [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 433–435.

²⁶⁵ Trafnie w tym zakresie H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 323–324; nietrafnie M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 510; odrębnie umotywowane stanowisko prezentuje natomiast D. Wajda [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 434–435, przy czym stanowisko D. Wajdy wynika z faktu, że dopuszcza on stosowanie przesłanek stwierdzenia nieważności uregulowanych w przepisach k.p.a. i to w tych przypadkach, jego zdaniem, organem właściwym do stwierdzenia nieważności decyzji jest Rada Doskonałości Naukowej.

stopnia przez podmiot doktoryzujący sformułowano w sposób obligatoryjny, a zatem to stwierdzenie nie zależy od woli tego podmiotu (jego właściwego organu), a jest on do tego zobowiązany w każdym przypadku, w którym spełniona zostanie ku temu przesłanka.

6. Wydaje się, że obowiązek stwierdzenia nieważności decyzji spoczywa na podmiocie doktoryzującym nawet wówczas, gdy w chwili stwierdzania nieważności nie posiada on w danej dyscyplinie odpowiedniej kategorii (traktując rzecz drobiazgowo, w takim przypadku podmiot ten nie jest już „doktoryzującym” – por. tezy 3–10 do art. 185). Sprawa stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia nie jest bowiem realizacją uprawnienia do nadawania stopni, a więc nie mają tu znaczenia wynikające z art. 185 ust. 1 zasady dystrybucji tych uprawnień. Zastanawiające jest jednak, który organ tego podmiotu miałby w takim przypadku stwierdzić nieważność decyzji. Nierzadko bywa bowiem tak, że organy nadające stopnie w poszczególnych dyscyplinach (np. rady dyscyplin lub inne, analogiczne organy) funkcjonują z mocy przepisów prawa zakładowego tego podmiotu tylko wówczas, gdy podmiot ten posiada w tych dyscyplinach uprawnienia do nadawania stopni.

7. Przesłanka ustanowiona w komentowanym artykule wymaga, aby osoba ubiegająca się o stopień „sobie” przypisała autorstwo istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu lub ustalenia naukowego. Z tego powodu brak będzie podstaw do stwierdzenia nieważności decyzji w przypadku, w którym dana osoba zezwoli innej osobie na przepisanie swojego utworu lub ustalenia naukowego, a więc w konsekwencji to tamta osoba przypisze „sobie” autorstwo istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu lub ustalenia naukowego. Zakwalifikować to należy jako naruszenie dobrych obyczajów w nauce²⁶⁶, ale w obecnym stanie prawnym okoliczność taka nie jest już przesłanką do wzruszenia decyzji o nadaniu stopnia w którymkolwiek z trybów – inaczej niż to miało miejsce na gruncie art. 29 ust. 2 u.s.n.t.n., na podstawie którego przesłanką wznowienia postępowania mogła być także ujawniona okoliczność wskazująca na to, że stopień został nadany na podstawie dorobku powstałego z naruszeniem dobrych obyczajów w nauce.

III. Tryb stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora

8. Ze względu na brzmienie art. 178 ust. 3 (zob. tezy 41–52 do tego artykułu), w zakresie nieuregulowanym w przepisach p.s.w.n. do stwierdzenia nieważności decyzji w sprawie nadania stopnia – z zastrzeżeniem wątpliwości zasygnalizowanej wyżej w tezie 4, dotyczących przesłanek stwierdzenia

²⁶⁶ Zob. wyrok WSA w Warszawie z dnia 4 czerwca 2007 r., sygn. akt I SA/Wa 325/07.

nieważności – zastosowanie znajdą odpowiednio stosowane przepisy k.p.a. Oznacza to m.in., że rozstrzygnięcie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji następuje w drodze decyzji (art. 158 k.p.a.), a postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji wszczyna się na żądanie strony lub z urzędu (art. 157 § 2 k.p.a.), choć jasne jest, że w większości przypadków postępowanie w tej sprawie będzie wszczynane z urzędu.

9. Warto zwrócić uwagę, że w ogólnym postępowaniu administracyjnym, zgodnie z art. 156 § 2 k.p.a., nie stwierdza się nieważności decyzji z przyczyn wymienionych w § 1 pkt 1, 3, 4 i 7, jeżeli od dnia jej doręczenia lub ogłoszenia upłynęło dziesięć lat, a także gdy decyzja wywołała nieodwracalne skutki prawne. Wydaje się, że regulacja ta, ze względu na fakt, iż odnosi się do enumeratywnie wskazanych w niej przesłanek z art. 156 § 1 k.p.a., nie znajdzie zastosowania na gruncie stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia na podstawie przesłanki wskazanej w komentowanym artykule, co oznacza, że możliwość stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia nie jest ograniczona w czasie.

10. Mimo braku w przepisach p.s.w.n. odpowiednika dotychczasowego art. 29a ust. 2 u.s.n.t.n., wydaje się, że stwierdzenie nieważności decyzji nie wyłącza ewentualnej odpowiedzialności karnej, cywilnej oraz dyscyplinarnej – jeżeli odpowiedzialność taka będzie uzasadniona okolicznościami konkretnej sprawy związanej z przypisaniem sobie autorstwa istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu lub ustalenia naukowego.

Art. 196.

1. Pracownikowi niebędącemu nauczycielem akademickim lub pracownikiem naukowym przysługuje, na jego wniosek:

- 1) urlop na przygotowanie rozprawy doktorskiej lub na przygotowanie się do obrony rozprawy doktorskiej, udzielany w terminie uzgodnionym z pracodawcą, w wymiarze 28 dni, które w rozumieniu odrębnych przepisów są dla tego pracownika dniami pracy, oraz**
- 2) zwolnienie od pracy na obronę rozprawy doktorskiej.**

2. Za okres urlopu oraz zwolnienia od pracy pracownikowi przysługuje wynagrodzenie ustalane jak za urlop wypoczynkowy.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	208
II. Urlop na przygotowanie rozprawy lub na przygotowanie się do obrony rozprawy oraz zwolnienie od pracy na obronę	208
III. Katalog osób, którym przysługuje urlop na przygotowanie rozprawy lub na przygotowanie się do obrony rozprawy oraz zwolnienie od pracy na obronę	210
IV. Tryb i termin udzielenia urlopu	211

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany artykuł reguluje zagadnienia dotyczące urlopu oraz zwolnienia od pracy przysługujących osobom przygotowującym rozprawę doktorską lub przygotowującym się do obrony rozprawy doktorskiej. Wskazuje się w nim katalog osób, którym taki urlop i zwolnienie przysługują, a także wymiaru tego urlopu i zwolnienia oraz wynagrodzenie przysługujące za ten okres.

2. Komentowany artykuł ma swój częściowy odpowiednik w regulacjach dot. nadawania stopnia doktora habilitowanego (por. art. 223).

3. Uprawnienia pracownicze przewidziane w komentowanym artykule nie podlegają jednorazowemu skonsumowaniu, tj. w przypadku różnych rozpraw doktorskich, na podstawie których osoby te będą się ubiegać o stopnie doktora w różnych dyscyplinach/dziedzinach, każdorazowo przysługuje uprawnienie do uzyskania urlopu oraz zwolnienia od pracy, o których mowa w komentowanym artykule.

II. Urlop na przygotowanie rozprawy lub na przygotowanie się do obrony rozprawy oraz zwolnienie od pracy na obronę

4. W ust. 1 komentowanego artykułu ustanowiono prawo do urlopu na przygotowanie rozprawy doktorskiej lub na przygotowanie się do obrony rozprawy doktorskiej oraz do zwolnienia od pracy na obronę rozprawy doktorskiej. W ust. 2 komentowanego artykułu przewidziano natomiast, że za okres urlopu oraz zwolnienia od pracy pracownikowi przysługuje wynagrodzenie ustalane jak za urlop wypoczynkowy.

5. Wymiar wskazanego wyżej urlopu to 28 dni, które w rozumieniu odrębnych przepisów są dla tego pracownika dniami pracy. Z kolei w zakresie zwolnienia od pracy na obronę rozprawy doktorskiej przyjąć należy, że zwolnienie to przysługuje wyłącznie na okres jednego dnia – tego, w którym odbywa się obrona doktorska.

6. Urlop, o którym mowa w komentowanym artykule, nie musi być wykorzystany jednorazowo. Dopuszczalne jest dzielenie go na krótsze okresy wykorzystywane w różnym czasie według potrzeb pracownika przygotowującego rozprawę doktorską lub przygotowującego się do obrony rozprawy doktorskiej²⁶⁷.

7. *Prima facie* mogłoby się wydawać, że ustawodawca odróżnił urlop na przygotowanie rozprawy doktorskiej i urlop na przygotowanie się do obrony rozprawy doktorskiej – inaczej niż miało to miejsce na gruncie obowiązującego uprzednio stanu prawnego, w którym urlop przysługiwał przecież wyłącznie na przygotowanie obrony rozprawy doktorskiej (por. art. 23 u.s.n.t.n.). W związku z tym mogłoby się wydawać, że brzmienie pkt 1 ustępu 1 komentowanego artykułu w zakresie obu tych urlopów – na skutek użycia przez ustawodawcę spójnika „lub” wskazującego na alternatywę nierozłączną – należy rozumieć w taki sposób, iż pracownikowi niebędącemu nauczycielem akademickim lub pracownikiem naukowym przysługuje, w terminie uzgodnionym z pracodawcą, najpierw urlop na przygotowanie rozprawy doktorskiej, a następnie urlop na przygotowanie się do obrony rozprawy doktorskiej, a więc każdy z tych dwóch urlopów jest odrębnym uprawnieniem pracownika i każdy z nich może przybrać wymiar 28 dni²⁶⁸. Względy celowościowe zdają się jednak prowadzić do innego wniosku, przełamującego językowe znaczenie komentowanego przepisu – alternatywna nierozłączna przewidziana przez ustawodawcę wydaje się dotyczyć wyłącznie celu, dla którego jest udzielany urlop, a nie samego urlopu (a zatem mógłby to być urlop na przygotowanie rozprawy, jak i urlop na przygotowanie się do obrony rozprawy, jednak w każdym przypadku byłby to jeden urlop o maksymalnym łącznym wymiarze 28 dni)²⁶⁹.

8. Urlop, o którym mowa w komentowanym artykule, jest wprost warunkowany wskazanymi w przepisie przesłankami. Są nimi przygotowywanie rozprawy doktorskiej lub przygotowywanie się do obrony rozprawy doktorskiej. Brak którejkolwiek z tych przesłanek sprawia zatem, że uprawnienie danemu pracownikowi nie przysługuje. Przynosi to także pewne konsekwencje dla terminu, w jakim możliwe jest udzielenie tego urlopu (o czym szerzej w tezach 13–16).

²⁶⁷ Tak również M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 512; M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K. W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 334–335.

²⁶⁸ Tę wątpliwość dostrzega się w również w literaturze – zob. H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 325.

²⁶⁹ Podobnie, acz w oparciu o inne argumenty, twierdzi także M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 334.

III. Katalog osób, którym przysługuje urlop na przygotowanie rozprawy lub na przygotowanie się do obrony rozprawy oraz zwolnienie od pracy na obronę

9. Urlop ustanawiany komentowanym artykułem przysługuje pracownikowi (tj. osobie pozostającej w stosunku pracy), jednak nie każdemu. Ustawodawca ograniczył to prawo wyłącznie do pracowników niebędących nauczycielami akademickimi lub pracownikami naukowymi (w zakresie znaczenia pojęć „nauczyciel akademicki” oraz „pracownik naukowy” zob. tezy 5–11 do art. 183). *A contrario* oznacza to niejako założenie ustawodawcy, że nauczyciele akademicy i pracownicy naukowcy przygotowują rozprawę doktorską oraz przygotowują się do jej obrony w ramach swych obowiązków pracowniczych związanych z prowadzeniem działalności naukowej. Za odpowiednik (substytut) urlopu, o którym mowa w komentowanym artykule, uznać można urlopy, jakie rektor może udzielić nauczycielowi akademickiemu na podstawie art. 130 pkt 1 i 2, jednak mają one charakter fakultatywny.

Powyższe założenie w ujęciu generalnym nie budzi wątpliwości, jednak w literaturze trafnie zauważono niespójność takiej konstrukcji w przypadku nauczycieli akademickich zatrudnionych w grupie pracowników dydaktycznych²⁷⁰. Do ich obowiązków, zgodnie z art. 115 ust. 1 pkt 1, nie należy bowiem prowadzenie działalności naukowej, tymczasem komentowany przepis, na zasadzie *lege non distinguente*, dotyczy także i takich nauczycieli akademickich. Niespójność tego rozwiązania ujawniać się też może w przypadku nauczycieli akademickich lub pracowników naukowych, którzy ubiegają się o stopień doktora w dyscyplinie innej niż ta, w której prowadzą działalność w ramach stosunku pracy.

10. Błędny jest pogląd prezentowany w literaturze²⁷¹, zgodnie z którym przepis dotyczy wyłącznie pracownika uczelni, acz niebędącego nauczycielem akademickim lub pracownikiem naukowym. Przepis nie wprowadza bowiem w tym zakresie żadnych ograniczeń, przewidując prawo do urlopu (oraz zwolnienia od pracy na obronę rozprawy) wobec pracowników niebędących nauczycielami akademickimi lub pracownikami naukowymi. Miejsce ich zatrudnienia pozostaje zatem bez znaczenia i nie muszą to być nie tylko uczelnie, ale też w ogóle podmioty systemu szkolnictwa wyższego i nauki – wobec takich podmiotów komentowany artykuł również ma charakter bezwzględnie obowiązujący²⁷².

²⁷⁰ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 511–512.

²⁷¹ M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 332.

²⁷² Podobnie M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 511.

11. Pewnych wątpliwości mogłaby nasuwać kwestia, czy urlop na przygotowanie rozprawy doktorskiej przysługuje pracownikowi będącemu doktorantem, który przygotowuje rozprawę doktorską w ramach kształcenia w szkole doktorskiej. Wykładnia językowa wskazywałaby, że tak (*lege non distinguente*), a ponadto stanowisko takie można też odnaleźć w literaturze²⁷³, jednak względy systemowe i celowościowe każą podkreślić wątpliwości co do spójności takiego rozwiązania. Istotą kształcenia doktorantów w szkole doktorskiej jest bowiem właśnie przygotowywanie rozprawy doktorskiej i proces ten, zgodnie z art. 202 ust. 1, jest zaplanowany w indywidualnym planie badawczym. Co więcej, na zasadzie *per analogiam* uznać można, że skoro uprawnienia ustanowione w komentowanym artykule nie przysługują nauczycielom akademickim i pracownikom naukowym niejako na zasadzie założenia, że prowadzenie działalności naukowej należy do ich obowiązków w ramach stosunku pracy (zob. teza 9), to argumentację taką należałoby przyjąć również w przypadku doktorantów, gdyż prowadzenie badań naukowych, w tym tych zmierzających do opracowania rozprawy doktorskiej, jest ich obowiązkiem w ramach stosunku zakładowego. Samo przygotowywanie rozprawy doktorskiej jest sensem pozostawania w szkole doktorskiej, w której kształcenie kończy się złożeniem tej rozprawy (art. 204 ust. 1). Trudno też pominąć fakt, że w każdym roku kształcenia w szkole doktorskiej doktorantom przysługuje prawo do przerwy wypoczynkowej w wymiarze 8 tygodni (art. 208 ust. 1). Oczywiście można uznać, że przysługiwanie prawa do takiego urlopu jest dla doktorantów korzystne i ma szansę pozytywnie wpływać na jakość przygotowywanych rozpraw doktorskich – nie sposób jednak wówczas zaaprobować faktu, iż analogicznej konstrukcji nie przewidziano wobec nauczycieli akademickich i pracowników naukowych, którym przecież urlop na podstawie art. 196 nie przysługuje.

12. Nie ma natomiast wątpliwości co do tego, że absolwent szkoły doktorskiej może ubiegać się o urlop na przygotowanie się do obrony rozprawy doktorskiej, jak również o zwolnienie od pracy na obronę rozprawy doktorskiej, o ile oczywiście jest pracownikiem niebędącym nauczycielem akademickim lub pracownikiem naukowym.

IV. Tryb i termin udzielenia urlopu

13. Brzmienie przepisu nie pozostawia wątpliwości, że zarówno urlopy, o których mowa w ust. 1 pkt 1, jak i zwolnienie od pracy, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, następują jedynie na wniosek pracownika. Ustawodawca przewidział

²⁷³ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 512.

więc, że to wyłącznie pracownik jest dysponentem swego uprawnienia i decyduje, czy z niego skorzystać.

14. Urlop na przygotowanie rozprawy doktorskiej lub na przygotowanie się do obrony rozprawy doktorskiej udzielany jest w terminie uzgodnionym z pracodawcą, nie zaś dowolnie wskazanym przez pracownika, któremu urlop taki przysługuje. Nie przewidziano *expressis verbis* konieczności uzgodnienia z pracodawcą zwolnienia od pracy na obronę rozprawy doktorskiej, choć w literaturze twierdzi się, że także i w przypadku tego uprawnienia skorzystanie z niego warunkowane jest zgodą pracodawcy²⁷⁴.

15. W literaturze twierdzi się, że udzielenie urlopu na przygotowanie rozprawy doktorskiej jest możliwe dopiero po wyznaczeniu promotora²⁷⁵. Takie stanowisko interpretacyjne wynika z braku prawnego określenia terminu lub zdarzenia, po którym urlop ten przysługuje – pracownik niebędący nauczycielem akademickim lub pracownikiem naukowym może bowiem w świetle komentowanego artykułu ubiegać się o urlop na przygotowanie rozprawy doktorskiej, podczas gdy to dopiero złożenie wniosku o wszczęcie postępowania (a więc i dołączenie do niego gotowej już rozprawy) sprawia, że osoba taka staje się w świetle prawa osobą ubiegającą się o nadanie stopnia doktora. Wyznaczenie promotora (zwłaszcza w świetle braku otwarcia przewodu w dotychczasowym rozumieniu) staje się więc w pewnym sensie jedynym prawnym potwierdzeniem, że dana osoba w ogóle przygotowuje (zamierza przygotowywać) rozprawę doktorską. I tak jednak nie wyklucza to sytuacji, w której pracownikowi niebędącemu nauczycielem akademickim lub pracownikiem naukowym zostanie udzielony urlop na przygotowanie rozprawy doktorskiej, ale rozprawa ta ostatecznie nie powstanie, a więc i postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora nie zostanie wszczęte.

16. Przesłanki udzielenia urlopu, o którym mowa w komentowanym artykule, wprost determinują możliwość jego udzielenia w konkretnym przypadku i terminie. W tym jednak kontekście – mimo że urlop jest tylko jeden, co wskazano już wyżej – wystąpienie przesłanek należy oceniać odrębnie. Nie będzie zatem możliwe udzielenie urlopu na przygotowanie rozprawy doktorskiej, gdy rozprawa ta jest już przygotowana (z tego zresztą wywodzi się wniosek, iż nie jest możliwe udzielenie urlopu na podstawie tej przesłanki już po wszczęciu

²⁷⁴ M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 336.

²⁷⁵ Tak H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 325; M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 512; M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran, (red.), Warszawa 2020, s. 335.

postępowania²⁷⁶, skoro do wniosku o wszczęcie, zgodnie z art. 189, należy dołączyć już gotową rozprawę). Nie będzie to jednocześnie stało na przeszkodzie udzielenia urlopu w celu przygotowania się do obrony rozprawy doktorskiej. Taki jednak urlop może być udzielony wyłącznie osobie, która została dopuszczona do obrony, a więc udzielenie urlopu w tym celu jest zasadne dopiero po zaistnieniu tej okoliczności. *A contrario* niedopuszczenie do obrony rozprawy doktorskiej oznacza więc brak możliwości udzielenia urlopu w celu przygotowania się do niej. Nie budzi również wątpliwości także i to, że urlop na przygotowanie się do obrony rozprawy doktorskiej nie może być wykorzystany po przeprowadzeniu tejże obrony.

Art. 197.

Przygotowanie rozprawy doktorskiej odbywa się w trybie:

- 1) kształcenia doktorantów;
- 2) eksternistycznym.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	213
II. Przygotowanie rozprawy doktorskiej w trybie kształcenia doktorantów	214
III. Przygotowanie rozprawy doktorskiej w trybie eksternistycznym	214
IV. Status prawny tzw. seminariów doktorskich	215
V. Status prawny doktoratu wdrożeniowego	218

I. Uwagi ogólne

1. W komentowanym artykule określono tryby przygotowania rozprawy doktorskiej. Katalog tych trybów ustawodawca ustanowił jako zamknięty, jednak poza nimi rozważać można status prawny innych form kształcenia lub programów zmierzających do przygotowania rozprawy doktorskiej, takich jak odpłatne seminaria doktorskie lub doktorat wdrożeniowy.

2. Ustawodawca w komentowanym artykule posługuje się pojęciem „trybu” przygotowania rozprawy doktorskiej, lecz bardziej adekwatnym sformułowaniem byłaby raczej „forma”, nie tylko z tego względu, że „tryb” sugeruje proceduralny, a nie materialnoprawny wymiar regulacji, ale i z tego, że już w ust. 2 kolejnego artykułu (tj. art. 198, pozostającego jednak poza przedmiotem

²⁷⁶ Tak H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 325; M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 335.

niniejszego komentarza) wprost się wskazuje, że szkoła doktorska – a tylko w jej ramach *de lege lata* ma miejsce kształcenie doktorantów – jest zorganizowaną formą kształcenia.

II. Przygotowanie rozprawy doktorskiej w trybie kształcenia doktorantów

3. Pierwszym z trybów przygotowania rozprawy doktorskiej jest tryb kształcenia doktorantów. W obecnym stanie prawnym, zgodnie z art. 198 ust. 1, kształcenie doktorantów przygotowuje do uzyskania stopnia doktora i odbywa się w szkole doktorskiej. Szkoła doktorska jest jedyną formą kształcenia doktorantów pod rządami p.s.w.n., jednak należy mieć na względzie, że równolegle do końca 2023 roku istnieją jeszcze – stopniowo wygaszane – studia doktoranckie (por. art. 279 ust. 1 p.w.p.s.w.n.). Regulacje dotyczące kształcenia w szkole doktorskiej uczyniono już przedmiotem odrębnego opracowania²⁷⁷, nie będą one zatem w tym miejscu powtarzane.

4. Skutkiem powyższego jest także fakt, że status doktoranta w świetle prawa posiada wyłącznie osoba uczestnicząca w zorganizowanym kształceniu doktorantów. Nie są doktorantami osoby ubiegające się o stopień doktora w trybie eksternistycznym, jak również osoby ubiegające się o stopień doktora już po ukończeniu szkoły doktorskiej, choć wszystkie te osoby zwyczajowo takim mianem się określa²⁷⁸.

III. Przygotowanie rozprawy doktorskiej w trybie eksternistycznym

5. Drugim trybem przygotowania rozprawy doktorskiej jest tryb eksternistyczny. Przepisy prawa nie definiują pojęcia trybu eksternistycznego, jednak w literaturze, w ślad za uzasadnieniem do projektu p.s.w.n., wskazuje się, że tryb eksternistyczny stanowi zmodyfikowaną wersję dotychczasowej tzw. ścieżki z wolnej stopy²⁷⁹. Przewidziany jest on zwłaszcza w stosunku do osób aktywnych zawodowo poza systemem szkolnictwa wyższego i nauki oraz pracowników uczelni i innych podmiotów przygotowujących rozprawę dokorską w ramach lub obok obowiązków pracowniczych²⁸⁰, a także innych osób, które

²⁷⁷ Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018.

²⁷⁸ Por. w tym zakresie uwagi terminologiczne P. Dańczaka, formułowane wprawdzie na gruncie poprzedniego stanu prawnego, ale zachowujące aktualność (P. Dańczak, *Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów*, Warszawa 2015, s. 224–225).

²⁷⁹ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 347; M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 337; I. Florczak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 390.

²⁸⁰ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 513.

z jakichś względów nie mogą uczestniczyć w podstawowym trybie przygotowania rozprawy doktorskiej, jakim jest kształcenie w szkole doktorskiej.

6. Na podstawie całokształtu regulacji dot. stopnia doktora można przyjąć, że eksternistyczny tryb ubiegania się o ten stopień dotyczy każdej osoby, która ubiega się o stopień, nie ukończywszy kształcenia w szkole doktorskiej. Tym samym o stopień doktora w trybie eksternistycznym mogą się ubiegać nie tylko osoby, które nigdy nie odbywały kształcenia w szkole doktorskiej, ale również osoby, które odbywały takie kształcenie, ale go nie ukończyły (zarówno z powodów obciążających kandydata do stopnia – zob. np. art. 208 ust. 3 – jak również z powodu okoliczności obciążających podmiot prowadzący szkołę doktorską – zob. np. art. 206 ust. 2). Co więcej, w obecnym stanie prawnym za osoby ubiegające się o stopień doktora w trybie eksternistycznym powinny być uznane również takie osoby, które rozpoczęły przed rokiem 2019/2020 studia doktoranckie, a ubiegają się o stopień doktora na podstawie przepisów p.s.w.n., z tym że ich sytuację prawną w dużej mierze kształtują przepisy przejściowe zawarte w p.w.p.s.w.n., regulujące niektóre zagadnienia procesowe w sposób inny niż przepisy p.s.w.n. Z punktu widzenia prawa osobami ubiegającymi się o stopień w trybie eksternistycznym są także, nieuczestniczący w zorganizowanym kształceniu doktorantów, pracownicy uczelni i innych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki.

7. Tryb eksternistyczny jest niemal w całości nieskodyfikowany – przygotowanie rozprawy doktorskiej jest w tym trybie pozostawione uznaniu lub zwyczajom akademickim. Przepisy prawa, z nielicznymi wyjątkami, regulują w zakresie tego trybu dopiero postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora, nie zaś przygotowywanie rozprawy doktorskiej mające miejsce przed wszczęciem tego postępowania. Odróżnia to tryb eksternistyczny od trybu kształcenia doktorantów – ten bowiem regulowany jest przepisami ustawy (art. 198–216) i wydanymi na ich podstawie aktami wewnątrzakademyjnymi, podczas gdy tryb eksternistycznego wprost dotyczy w zasadzie jedynie art. 217 oraz przepisy określające przebieg postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, przy czym niektóre regulacje dotyczące nadawania stopnia doktora różnicują pozycję prawną osób ubiegających się o stopień doktora w trybie eksternistycznym, np. w zakresie obowiązku uiszczenia opłaty za przeprowadzenie postępowania (zob. art. 182) czy też obowiązku przeprowadzenia weryfikacji efektów uczenia się (zob. art. 192 ust. 2 pkt 6).

IV. Status prawny tzw. seminariów doktorskich

8. W praktyce akademickiego obrotu prawnego spotykane jest istnienie tzw. seminariów doktorskich. Jest to, zwykle odpłatna, forma kształcenia polegająca na zorganizowaniu seminarium (cyklu spotkań) prowadzonego przez osobę

mającą pełnić funkcję promotora, w ramach którego pracuje się nad zagadnieniami metodologicznymi i naukowymi właściwymi dla danej dyscypliny, w tym nad rozprawami doktorskimi uczestników takiego seminarium.

Prowadzenie tego rodzaju odpłatnych seminariów doktorskich jest instrumentem nie tylko komfortowym pod względem prawnym (m.in. nie podlega ewaluacji jakości kształcenia w szkole doktorskiej, nie wymusza współdziałania z samorządem doktorantów, pozwala zachować większą elastyczność ze względu na brak szerokiej regulacji tej materii w przepisach p.s.w.n.), ale i dochodowym. Osoby uczestniczące w tego rodzaju formach kształcenia wnoszą bowiem opłaty (nie ma tu zastosowania art. 198 ust. 8), a nie będąc doktorantami w rozumieniu prawa, nie otrzymują stypendiów doktoranckich i nie korzystają z innych instrumentów zabezpieczenia socjalno-bytowego przewidzianych dla doktorantów.

9. Status prawny seminariów doktorskich jest jednak wysoce kontrowersyjny. Dotychczas²⁸¹ stałem na stanowisku, w ślad za poglądem także wcześniej prezentowanym w piśmiennictwie²⁸², że przepisy p.s.w.n., mimo poważnych wątpliwości dot. istnienia takich seminariów, w zasadzie nie wykluczają możliwości ich prowadzenia, z tym zastrzeżeniem, że informacje o nich nie mogą wprowadzać w błąd, a więc np. sugerować, że seminarium takie jest szkołą doktorską.

Z jednej strony rozwój tzw. seminariów doktorskich, zwłaszcza po wejściu w życie p.s.w.n., mocą której ustanowiono nową formę kształcenia, tj. szkoły doktorskie, z drugiej zaś kolejne pojawiające się w tej sprawie poglądy doktryny, każą jednak poddać to zagadnienie rewizji. Praktyka bowiem pokazuje, a doktryna zauważa²⁸³, że najczęściej organizacjami tego rodzaju seminariów podejmują się podmioty, które nie mają stosownych uprawnień do prowadzenia zorganizowanej formy kształcenia doktorantów (w obecnym stanie prawnym – szkoły doktorskiej) albo podmioty, które z jakichś względów nie decydują się na utworzenie szkoły doktorskiej, unikając w ten sposób wynikających z jej prowadzenia konsekwencji prawnych, edukacyjnych czy finansowych.

W stosunku do takich seminariów pogląd aprobuje prezentuje M. Leks-ton, zdaniem którego tego rodzaju działalność podmiotów sfery szkolnictwa

²⁸¹ Ł. Kierznowski, *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018, s. 25.

²⁸² Zob. np. P. Stec [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, P. Stec, P. Chmielnicki (red.), Warszawa 2018, s. 845.

²⁸³ Zob. np. H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 326; J. Borkowski, *Podstawy prawne nadawania stopni i tytułu, naukowych i w zakresie sztuki, a kontrola sądu administracyjnego w tych sprawach* [w:] *Ratio est anima legis. Księga jubileuszowa ku czci Profesora Janusza Trzecińskiego*, J. Góral, R. Hauser, J. Repel, M. Zirk-Sadowski (red.), Warszawa 2007, s. 168.

wyższego i nauki zasługuje na aprobatę, ma bowiem umożliwiać rozwój naukowy zainteresowanym i wpisywać się w realizację podstawowych zadań tych podmiotów, a przez to całego systemu²⁸⁴. Z poglądem tym nie sposób się zgodzić. Byłby on może trafny, gdyby tego rodzaju formy kształcenia były prowadzone przez podmioty zapewniające odpowiednio wysoki poziom naukowy (a więc posiadające w danej dyscyplinie kategorię co najmniej B+), obok prowadzonych przez te podmioty szkół doktorskich albo z zamiarem przygotowania ich uczestników do podjęcia kształcenia w szkole doktorskiej. Jest jednak zgoła odmiennie – seminarium doktorskie jest bowiem w pewnym sensie imitacją zorganizowanej formy kształcenia (szkoły doktorskiej), która występuje wtedy, gdy dany podmiot nie może albo nie chce kształcić osób w takiej formie, w jakiej przewidują to przepisy ustawy, tj. w formie szkoły doktorskiej. W takim ujęciu istnienie tego rodzaju seminariów nie jest uzupełnieniem form kształcenia przewidzianych wprost przepisami prawa, lecz jest obejściem tych form, tj. takim zastosowaniem przepisów, które pozostaje w pozornej zgodności, ale prowadzi do celu (skutku) niezamierzonego przez prawodawcę. Skutkiem tym na gruncie tzw. seminariów doktorskich staje się bowiem kształcenie osób zamierzających ubiegać się o stopień doktora przez podmiot niereprezentujący odpowiednio wysokiego poziomu naukowego albo kształcenie takich osób w formie innej niż szkoła doktorska mimo posiadania uprawnień do jej prowadzenia. Oba te skutki pozostają więc w sprzeczności z założeniami ustawodawcy, który ustanowił szkołę dokorską jako jedyną formę kształcenia przygotowującą do uzyskania stopnia doktora, uzależniając możliwość jej prowadzenia od posiadanej kategorii naukowej w danej dyscyplinie (art. 198 ust. 3–5).

Co w końcu kluczowe dla systemowej oceny tzw. seminariów doktorskich, to ich zwykle odpłatny charakter. Sprawia on, że zupełnie błędne jest postrzeganie takich seminariów jako formy dodatkowego, ponadnormatywnego wsparcia osób przygotowujących rozprawy w trybie eksternistycznym. Przecież w ramach tego trybu osobie ubiegającej się o stopień wyznacza się promotora (art. 217), do jego obwarowanych prawem obowiązków należy sprawowanie opieki nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej (art. 190 ust. 1), nie może się on od tego obowiązku uchylić bez uzasadnionej przyczyny, jeśli jest nauczycielem akademickim lub pracownikiem naukowym (art. 183), osoba ubiegająca się o stopień wnosi opłatę dopiero za przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (art. 182 ust. 1), a promotor otrzymuje wynagrodzenie w przypadku nadania tego stopnia (art. 184 ust. 2). W powyższym układzie nie ma więc miejsca na wnoszenie opłat na rzecz uczelni lub innego podmiotu za

²⁸⁴ Tak M. Lekston [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 337–338.

samą tylko możliwość poddania się opiece promotora albo potencjalnego promotora, tymczasem właśnie to jest istotą tzw. seminariów doktorskich, czyli spotkań prowadzonych przez promotora albo przyszłego promotora, związanych z przygotowaniem rozprawy. Na skutek powyższego osoba ubiegająca się o stopień ponosi w istocie koszt podwójny – najpierw za samo uczestnictwo w tego rodzaju seminariach, później zaś, skoro nie jest absolwentem szkoły doktorskiej (por. art. 182 ust. 4), także za przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

10. Konkludując powyższe, wydaje się, że z punktu widzenia przepisów p.s.w.n. odpłatne seminaria doktorskie istniejące zamiast szkół doktorskich należy zakwalifikować jako systemowe nadużycie oraz obejście prawa. Rozwiązanie to pozostaje w pozornej zgodności z literalnym brzmieniem przepisów p.s.w.n., jest jednak w oczywistej i rażącej sprzeczności z celami ustawodawcy związanymi z kształceniem osób zamierzających ubiegać się o stopień doktora. W ostateczności, gdyby uznać prawną dopuszczalność prowadzenia takiego kształcenia mimo niezgodności celowościowej, tego rodzaju seminaria nie byłyby trybem kształcenia doktorantów w rozumieniu p.s.w.n., a należałoby je zakwalifikować jako tzw. inną formę kształcenia (zob. art. 160–164), przy czym nie są one odrębnym od wskazanych w komentowanym artykule trybem przygotowania rozprawy doktorskiej²⁸⁵. Uczestnicy takich seminariów – czy też osoby, które seminaria takie już odbyły – nie są doktorantami w rozumieniu prawa.

V. Status prawny doktoratu wdrożeniowego

11. W systemie szkolnictwa wyższego i nauki istnieje także tzw. doktorat wdrożeniowy. W dużym uproszczeniu stwierdzić można, że jego istotą jest przygotowanie rozprawy doktorskiej przez osobę pozostającą jednocześnie w stosunku administracyjnoprawnym z uczelnią lub innym podmiotem szkolnictwa wyższego i nauki, który prowadzi szkołę dokorską, oraz stosunku zatrudnienia z przedsiębiorcą, przy współpracy z którym realizowana będzie rozprawa doktorska. Celem programu jest zatem tworzenie warunków do współpracy uczelni i innych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

12. Uznać jednak należy, że tzw. doktorat wdrożeniowy nie jest odrębnym, niesłusznie przez ustawodawcę pominiętym trybem przygotowania rozprawy doktorskiej. W obecnym stanie prawnym doktorat wdrożeniowy jest ustanawiany

²⁸⁵ Takie stanowisko prezentuje się także w literaturze – H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 326.

w drodze komunikatów wydawanych na podstawie art. 376²⁸⁶, jest to zatem jedynie program ministra. Natomiast specyfika rozprawy powstałej w wyniku realizacji tego programu mieści się w innych przepisach dotyczących szeroko rozumianego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. W szczególności rozprawa doktorska może stanowić pracę wdrożeniową (art. 187 ust. 3), a jej przedmiotem może być oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej (art. 187 ust. 2). Z tych względów tzw. doktorat wdrożeniowy – traktowany albo postrzegany niekiedy jako odrębny tryb przygotowania rozprawy doktorskiej – w rzeczywistości w całości mieści się w zamkniętym katalogu trybów wskazanych w art. 197, skoro opiera się na regulacjach prawnych tych trybów dotyczących.

Oddział 3

Tryb eksternistyczny

Art. 217.

Osoba ubiegająca się o stopień doktora w trybie eksternistycznym przed wszczęciem postępowania składa wnioszek o wyznaczenie promotora lub promotorów.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	219
II. Rola promotora w trybie eksternistycznym i jego wyznaczenie	220
III. Problem promotora pomocniczego w trybie eksternistycznym	221

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany artykuł reguluje zagadnienie wyznaczania promotora lub promotorów w trybie eksternistycznym i ustanawia zręby trybu tego wyznaczania.

2. Brzmienie komentowanego przepisu jest konsekwencją odrębnego uregulowania zasad wyznaczania promotorów w przypadku doktorantów odbywających kształcenie w szkole doktorskiej i w przypadku osób ubiegających się o stopień doktora w trybie eksternistycznym. Jednocześnie w przypadku tej drugiej kategorii osób brzmienie komentowanego artykułu jest też wymuszone

²⁸⁶ Zob. np. Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 maja 2019 r. o ustanowieniu programu „doktorat wdrożeniowy” i naborze wniosków (<https://www.bip.nauka.gov.pl/doktorat-wdrozeniowy/komunikat-ministra-nauki-i-szkolnictwa-wyzszego-z-dnia-29-maja-2019-r-o-ustanowieniu-programu-doktorat-wdrozeniowy-i-naborze-wnioskow.html>) [dostęp: 01.12.2020].

brzmieniem art. 189. Skoro bowiem do wniosku o wszczęcie postępowania dołączyć należy rozprawę doktorską wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów, to nie jest możliwe wszczęcie postępowania bez promotora, który uprzednio tę opinię sporządzi.

3. Na temat pojęcia „tryb eksternistyczny” zob. tezy 5–7 do art. 197.

II. Rola promotora w trybie eksternistycznym i jego wyznaczenie

4. W komentowanym artykule nie przewidziano określonego terminu na wyznaczenie promotora lub promotorów w stosunku do osób ubiegających się o stopień doktora w trybie eksternistycznym, podczas gdy w przypadku osób kształcących się w szkole doktorskiej wyznaczenie promotora z mocy ustawy ma miejsce w ciągu 3 miesięcy od rozpoczęcia kształcenia (art. 201 ust. 2). Taka konstrukcja prawna pozwala na ukształtowanie się różnorodnej praktyki w zakresie wyznaczania promotorów w trybie eksternistycznym i roli, jaką osoby te w tym trybie pełnią. W pewnych przypadkach promotora wyznacza się bowiem możliwe wcześniej, aby praca nad rozprawą doktorską w całości objęta była formalną opieką promotorską. W innych jednak przypadkach zdarza się, że wyznaczenie promotora ma miejsce dopiero wtedy, kiedy prace nad rozprawą doktorską są już dalece zaawansowane, a wcześniej współpraca kandydata do stopnia oraz jej opiekuna odbywa się bez wdrożenia jej w prawne ramy opieki promotorskiej. Ustawodawca, nie określając w takim przypadku terminu wyznaczenia promotora, pozostawił tę kwestię do uznania podmiotów doktoryzujących.

W literaturze sygnalizuje się, że wyznaczenie promotora na jak najwcześniejszym etapie leży w interesie osoby zamierzającej ubiegać się o stopień²⁸⁷. Pogląd ten akcentuje więc fakt, że sformalizowanie opieki naukowej właśnie poprzez wyznaczenie do pełnienia funkcji promotora wzmacnia poczucie bezpieczeństwa prawnego ze strony osoby przygotowującej rozprawę doktorską. Należy przy tym podkreślić, że brak formalnego wyznaczenia danej osoby do pełnienia funkcji promotora nie jest tożsamy z zakazem sprawowania (rozumianej nieformalnie) opieki naukowej nad osobą przygotowującą rozprawę doktorską.

5. Jedynym w zasadzie elementem trybu wyznaczania promotora w trybie eksternistycznym jest ustanowione komentowanym artykułem wymaganie, aby osoba ubiegająca się o stopień złożyła wniosek o wyznaczenie promotora. Pośrednio oznacza to także wyłącznie wnioskowy tryb wyznaczania promotora w trybie eksternistycznym. Należy jednak mieć na względzie, że sposób wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego określić musi

²⁸⁷ I. Florczak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 390.

regulamin nadawania stopnia doktora (art. 192 ust. 2 pkt 1). W akcie tym znajdują się zatem regulacje uszczegóławiające wyznaczanie promotora lub promotorów.

6. Wyznaczanie promotora wyłącznie na wniosek (tj. zobowiązanie osoby ubiegającej się o stopień o złożenie takiego wniosku przed wszczęciem postępowania) nie jest równoznaczne ze związaniem właściwego organu tym wnioskiem, zwłaszcza w przypadkach, w których doktorant wskaże konkretnego kandydata na promotora. Wnioskowy tryb nie oznacza w tym przypadku, że to kandydat do stopnia jest faktycznym decydem co do tego, kto będzie pełnił funkcję promotora, ponieważ jego wyznaczenia dokonuje właściwy organ podmiotu doktoryzującego.

7. Komentowany artykuł statuuje obowiązek wyznaczenia promotora lub promotorów przed wszczęciem postępowania, ale pamiętać należy, że nie jest to jedyna czynność dokonywana jeszcze przed wszczęciem postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. W przypadku osób ubiegających się o stopień doktora w trybie eksternistycznym konieczna jest jeszcze weryfikacja efektów uczenia się, których uzyskanie jest warunkiem wszczęcia postępowania (szerzej zob. komentarz do art. 189).

8. Do promotora lub promotorów, o których mowa w komentowanym artykule, zastosowanie znajdują także inne przepisy dot. promotora, w tym wymogi niezbędne do pełnienia tej funkcji i przesłanki negatywne jej pełnienia (zob. art. 190).

III. Problem promotora pomocniczego w trybie eksternistycznym

9. Na tle brzmienia art. 217 I. Florczak sygnalizuje wniosek interpretacyjny, zgodnie z którym skoro komentowany artykuł dotyczy wyłącznie promotora lub promotorów, to nie jest możliwe wyznaczanie osobom ubiegającym się o stopień w trybie eksternistycznym promotora pomocniczego²⁸⁸. Podobnie M. Dokowicz postuluje przyjęcie założenia, że ilekroć w ustawie mowa jest o promotorze lub promotorach, przepis taki nie dotyczy promotora pomocniczego; w tym kontekście zdaniem M. Dokowicza brzmienie art. 217 jest przeoczeniem ustawodawcy, które powinno zostać usunięte²⁸⁹.

Jakkolwiek rzeczywiście komentowany artykuł, nie uwzględniając promotora pomocniczego, wprowadza zamieszanie interpretacyjne, to jednak pogląd o niedopuszczalności wyznaczenia promotora pomocniczego wobec osoby

²⁸⁸ I. Florczak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 390–391.

²⁸⁹ M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 499, 569.

ubiegającej się o stopień doktora w trybie eksternistycznym wydaje się nazbyt pochopny. Uwzględnić trzeba bowiem brzmienie także innych przepisów regulujących postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora. Kluczowe znaczenie ma tu w szczególności art. 192 ust. 2 pkt 1, mocą którego przekazano do określenia w regulaminie nadawania stopnia doktora sposobu wyznaczania i zmiany m.in. promotora pomocniczego. W stosunku do doktorantów odbywających kształcenie w szkole doktorskiej na mocy odrębnego przepisu (art. 205 ust. 1 pkt 1) określa to regulamin szkoły doktorskiej, przepis art. 192 ust. 2 pkt 1 musi zatem dotyczyć właśnie promotora pomocniczego wyznaczanego w trybie eksternistycznym. Przyjęcie na gruncie art. 217 niedopuszczalności wyznaczenia promotora pomocniczego w trybie eksternistycznym byłoby wprawdzie zgodne z zasadami wykładni literalnej, ale jednocześnie prowadziłoby do naruszenia zakazu wykładni *per non est* na gruncie art. 192 ust. 2 pkt 1, przepis ten stałby się bowiem częściowo pozbawiony treści normatywnej (szerzej zob. także teza 20 do art. 192). Nie można też tracić z pola widzenia, że inne przepisy dot. promotora, promotorów lub promotora pomocniczego (w szczególności mający tu kluczowe znaczenie art. 190 ust. 1) dotyczą obu trybów przygotowania rozprawy doktorskiej, na co wskazuje nie tylko ich literalne brzmienie, ale też wykładnia systemowa (umieszczenie tego przepisu w systematyce p.s.w.n.) oraz zasada *lege non distinguente*.

W świetle powyższego wydaje się zatem, że brzmienie art. 217 nie wyklucza możliwości wyznaczania promotora pomocniczego także w przypadku osób ubiegających się o stopień doktora w trybie eksternistycznym.

Rozdział 3

Stopień doktora habilitowanego

Art. 218.

Uprawnienie do nadawania stopnia doktora habilitowanego posiada uczelnia, instytut PAN, instytut badawczy albo instytut międzynarodowy, w dyscyplinie, w której posiada kategorię naukową A+, A albo B+, zwane dalej „podmiotem habilitującym”.

Spis treści

I. Uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego. Podmioty habilitujące	223
--	-----

I. Uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego. Podmioty habilitujące

1. Przepis art. 218 jest odpowiednikiem art. 185 ust. 1 – por. zatem odpowiednio tezy 3–10 do tego artykułu. Ponadto w art. 218 ustanawia się pojęcie „podmiotu habilitującego”, które należy odróżniać od pojęcia organu habilitującego, choć rozróżnienia tego nie stosuje konsekwentnie nawet ustawodawca (szerzej na ten temat zob. tezy 3–8 do art. 178).

2. Poza powyższym, w zakresie uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego ustawodawca poczynił pewne odrębności w porównaniu do uprawnienia do nadawania stopnia doktora. Po pierwsze, inaczej niż na gruncie art. 185 ust. 2 dot. stopnia doktora, w przypadku stopnia doktora habilitowanego nie przewidziano możliwości wspólnego jego nadawania, w tym z udziałem podmiotów zagranicznych. Po drugie, inaczej niż w przypadku stopnia doktora, nie przewidziano możliwości nadawania stopnia doktora habilitowanego wyłącznie w dziedzinie. Po trzecie, w stosunku do stopnia doktora habilitowanego nie przewidziano regulacji analogicznej do art. 185 ust. 4 (czy choćby jego odpowiedniego stosowania), a więc nie uregulowano obowiązków podmiotu habilitującego względem osób ubiegających się o stopień doktora habilitowanego w przypadku utraty przez ten podmiot uprawnienia do nadawania tego stopnia. Szczególnie ta ostatnia odrębność jest niezrozumiała, budzi uzasadnione wątpliwości i sprawia wrażenie niezamierzonej luki (zob. także teza 32 do art. 185). Sugeruje się w takim przypadku skierowanie do Rady Doskonałości Naukowej wniosku o wyznaczenie innego podmiotu²⁹⁰, nie ma jednak podstawy prawnej ani ku złożeniu takiego wniosku (nie jest zresztą jasne, kto miałby to zrobić – organ czy osoba ubiegająca się o stopień), ani następnie ku wyznaczeniu innego podmiotu habilitującego przez RDN.

3. Ponadto na marginesie zastanawiać może fakt, że uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego oparto na tych samych przesłankach co uprawnienia do nadawania stopnia doktora (tj. posiadaniu w danej dyscyplinie kategorii naukowej A+, A albo B+). Tymczasem ranga obu stopni nie jest przecież taka sama, podobnie jak nie są takie same wymagania wobec rozprawy oraz osiągnięć będących podstawą nadania tych stopni (por. art. 187 ust. 1 i 2 oraz art. 219 ust. 1 pkt 2 i 3). Pewnego namysłu wymagałaby zatem ocena, czy rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę jest trafne.

²⁹⁰ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Część I*, Warszawa 2019, s. 67.

Art. 219.

1. Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
 - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
 - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
 - c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;
- 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

2. Osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.

3. Obowiązek publikacji nie dotyczy osiągnięć, których przedmiot jest objęty ochroną informacji niejawnych.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	224
II. Wymóg posiadania stopnia doktora	225
III. Wymóg posiadania dorobku stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny	225
IV. Wymóg wykazywania się istotną aktywnością naukową albo artystyczną	231

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany artykuł określa wymogi, jakie spełnić musi osoba, której ma być nadany stopień doktora habilitowanego²⁹¹. Wymogi te mają charakter

²⁹¹ W poprzednim stanie prawnym były one – nieprecyzyjnie – określone jako wymogi dopuszczenia do postępowania habilitacyjnego – zob. art. 16 u.s.n.t.n. Zmianę w tym zakresie pozytywnie oceniono w literaturze (zob. np. H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 349–350).

łączny, co oznacza, że stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która spełniła wszystkie z nich.

2. Wymogi nadania stopnia doktora habilitowanego uregulowano w art. 219 w sposób wyczerpujący. Oznacza to, że nie jest możliwe dalsze ich dookreślenie lub rozszerzenie przez podmiot habilitujący w regulaminie nadawania stopnia doktora habilitowanego uchwalonym na podstawie art. 221 ust. 14 – delegacja zawarta w tym przepisie ma zresztą charakter procesowy, nie materialny, a ponadto w zakresie stopnia doktora habilitowanego nie ma odpowiednika art. 186 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 192 ust. 3 (zob. tezy 28–38 do art. 192). W przepisach p.s.w.n. nie przewidziano również upoważnienia do wydania rozporządzenia wykonawczego, które miałoby określać dalsze wymogi albo choćby kryteria oceny spełnienia wymogów określonych ustawowo (np. na wzór obowiązującego uprzednio art. 16 ust. 4 u.s.n.t.n.).

II. Wymóg posiadania stopnia doktora

3. Pierwszym i najbardziej oczywistym wymogiem, jaki spełnić musi osoba mająca uzyskać stopień doktora habilitowanego, jest posiadanie stopnia doktora. Wymóg ten ukazuje jednocześnie wzajemną relację między stopniami doktora i doktora habilitowanego, a dokładniej rzecz ujmując – wskazuje na wyższą rangę tego drugiego. Zasada ta jest zresztą stosowana następnie w przypadku tytułu profesora, który może być nadany osobie, która posiada stopień doktora habilitowanego (art. 227 ust. 1).

4. Na zasadzie *lege non distinguente* uznać należy, że bez prawnego znaczenia pozostaje, w jakiej dyscyplinie uzyskany został stopień doktora. Nie musi to być ta sama dyscyplina, w której dana osoba ubiega się następnie o stopień doktora habilitowanego. Różnice w tym zakresie szczególnie często będą spotykane w takich przypadkach, w których kandydat do stopnia doktora habilitowanego prowadzi swe badania naukowe lub działalność artystyczną na styku różnych dyscyplin.

III. Wymóg posiadania dorobku stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny

5. W drugiej kolejności ustawodawca sformułował wymóg posiadania w dorobku osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny. Kandydat do stopnia doktora habilitowanego w tym dorobku musi posiadać co najmniej:

- a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie

sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub

- b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
- c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne.

Dodatkowo w ust. 2 komentowanego artykułu przewidziano, że osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.

6. Posłużenie się przez ustawodawcę spójnikami „lub” w ust. 1 pkt 2 lit. a–c komentowanego artykułu oznacza, że wystarczające jest spełnienie którekolwiek z tych wymogów, ale mogą być również spełnione dwa lub wszystkie z nich, przy czym określenie „co najmniej” oznacza, że osiągnięcia wskazane w lit. a–c mają charakter minimalnych. Nie ilość jednak, a jakość osiągnięć ma tu kluczowe znaczenie, bowiem niezależnie od liczebności osiągnięć muszą one stanowić „znaczný wkład w rozwój określonej dyscypliny”. Nie jest wykluczone spełnienie tej przesłanki nawet niewielką liczbą bardzo znaczących osiągnięć, a możliwy jest także przypadek zupełnie odwrotny – że spośród wielkiego katalogu osiągnięć żadne nie zostanie uznane za stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny. Zasadą jest więc zatem, że ilościowy wymiar dorobku osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego nie ma znaczenia, z zastrzeżeniem, że musi to być „co najmniej” któreś z osiągnięć wskazanych w ust. 1 pkt 2 lit. a–c komentowanego artykułu.

7. Pojęcie „znacznego wkładu w rozwój określonej dyscypliny” jest nieostre, co jak należy przyjąć, jest celowym zabiegiem ustawodawcy. Niedookreśloność tego pojęcia ma bowiem sprawić, aby możliwa była zindywidualizowana oceny dorobku w ramach każdego postępowania, z jednej strony z uwzględnieniem specyfiki tego dorobku, ale z drugiej strony z uwzględnieniem specyfiki danej dyscypliny – tej, w której ma być nadany stopień doktora habilitowanego. Dodatkowo zwrócić należy uwagę, że pojęcie „wkładu w rozwój określonej dyscypliny” kładzie nacisk na rozwój tej dyscypliny i jej zdobyczy, akcentuje dynamikę tego procesu. Pojęcie to odnosi się zatem bardziej do dyscypliny, a nie do samej osoby badacza (albo artysty) ubiegającego się o stopień doktora habilitowanego. Oznacza to, że rangę osiągnięć przedstawionych we wniosku,

o którym mowa w art. 220, należy oceniać nie samoistnie albo nie wyłącznie w odniesieniu do kandydata do stopnia i budowy jego dorobku, ale w odniesieniu do stanu rozwoju określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej w czasie, w którym dane osiągnięcia powstawały. Tym samym w ramach konkretnego postępowania ocenie podlega to, czy osiągnięcia stanowią znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny w odniesieniu do tego, jaki był w czasie powstawania tych osiągnięć stan rozwoju tej dyscypliny, a więc relewantna prawnie jest zmiana w stanie rozwoju określonej dyscypliny przed i po uzewnętrznieniu osiągnięć osoby ubiegającej się o stopień, tymi osiągnięciami spowodowana. Podobne osiągnięcia w innym postępowaniu w przyszłości nie muszą więc być analogicznie uznane za stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, jeśli postęp, jaki się w tej dyscyplinie albo w jej części dokonał, umniejsza znaczenie osiągnięć przedstawionych przez kandydata do stopnia doktora habilitowanego albo sprawia, że nie mają one tak doniosłego charakteru, jaki miałyby, gdyby zostały dokonane w przeszłości²⁹². Choć, niestety, od tych założeń niekiedy odbiega praktyka, to jednak komentowane regulacje nie dają podstaw do przyjęcia innego wniosku interpretacyjnego.

8. Zgodnie z ust. 3, obowiązek publikacji nie dotyczy osiągnięć, których przedmiot jest objęty ochroną informacji niejawnych (zasady ochrony informacji niejawnych określa ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych). Przepis ten jest wysoce niejasny, a wręcz stwierdzić trzeba, że jest skonstruowany wyjątkowo niechlujnie – zupełnie nie wynika z niego, czym jest „obowiązek publikacji”. Przepisy ust. 1 i 2 komentowanego artykułu nie ustanawiają przecież żadnego „obowiązku publikacji”, a wskazują jedynie, jakie wymogi spełnić musi osoba, której ma być nadany stopień doktora habilitowanego. Wymogiem tym nie w każdym przypadku musi być publikacja (por. ust. 1 pkt 2 lit. c). Takie brzmienie przepisu sprawia więc, że poważnych trudności nastręcza ustalenie, jaka miałyby być treść normy prawnej z niego wywodzonej. Spotkać można stanowisko, zgodnie z którym chodzi tu o odstępienie od generalnego wymogu, aby wchodzące w skład osiągnięć naukowych, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2, monografia albo cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych były opublikowane²⁹³, podobnie jak w przypadku wymogów w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora (w zakresie wymogu, aby monografia naukowa oraz artykuły naukowe, będące częścią cyklu, były „opublikowane” por. teza 27 do art. 186).

²⁹² Por. także podobne stanowisko K. Ślęzaka [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 399.

²⁹³ Por. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Część I*, Warszawa 2019, s. 80.

9. W zakresie pojęcia „monografia naukowa” oraz „artykuł naukowy” zob. teza 25 do art. 186.

10. Osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, wskazuje się we wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego (art. 220 ust. 2 pkt 2). Oznacza to jednocześnie, że ocenie w toku tego postępowania podlegają tylko osiągnięcia wskazane we wniosku, a nie wszystkie osiągnięcia naukowe lub artystyczne osoby ubiegającej się o stopień (zob. teza 9 do art. 220).

11. Jedną z form osiągnięć stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny może być cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w odpowiednich (tzn. tzw. punktowanych) czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych. Określenie to budzi wątpliwości interpretacyjne, ponieważ równolegle – tj. na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora – ustawodawca posługuje się pojęciem „zbioru opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych” (zob. art. 187 oraz tezy 16–18 do tego artykułu). Niechybnie pojawia się zatem pytanie, czy, a jeśli tak, to jaka jest różnica między „zbiorem” a „cyklem” opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych.

Opierając się na literalnym znaczeniu obu pojęć, za cykl należałoby uznać szereg czynności, procesów lub zjawisk powtarzających się w takich samych odstępach czasu i w tej samej kolejności albo zespół czynności lub wydarzeń stanowiących pewną całość jednorazową²⁹⁴. Z kolei przez zbiór należałoby rozumieć całość składającą się z jakichś elementów²⁹⁵. Gdyby zatem oprzeć się wyłącznie na wykładni literalnej, uznać należałoby, że zbiór, w odróżnieniu od cyklu, nie musi nosić cechy regularności, powtarzalności w takich samych (podobnych) odstępach czasu. Podobnie rzecz ujmuje H. Izdebski, zwracając uwagę, że istotą cyklu jest powtarzalność jego części składowych, odpowiadająca z góry ustalonym prawidłowościom, a więc za cykl nie mógłby zostać uznany zbiór, któremu autor *ex post* przypisał określony temat²⁹⁶. Głębsze wnioski co do rozumienia „cyklu” sformułował natomiast K. Ślebzak, twierdząc, że „1) powinien on odpowiadać – jeśli chodzi o wartość naukową – rozprawie habilitacyjnej w dotychczasowym rozumieniu; 2) potwierdzenie istnienia cyklu jest możliwe, gdy poszczególne publikacje, zebrane w jedną całość,

²⁹⁴ <https://sjp.pwn.pl/sjp/cykl;2553958.html> [dostęp: 04.01.2021].

²⁹⁵ <https://sjp.pwn.pl/sjp/zbiór;2544923.html> [dostęp: 04.01.2021].

²⁹⁶ H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 76–77; H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 351.

a zatem niejako „złożone”, mogłyby zostać wydane jako zbiór publikacji, tworząc dzieło o charakterze monograficznym, i to bez konieczności dokonywania istotnych przeróbek, modyfikacji tekstu czy też jego istotnej zmiany; oznacza to, że wykazanie istnienia cyklu w przewodzie habilitacyjnym nie może sprowadzać się do podjęcia przez recenzenta pracy koncepcyjnej, której efektem będzie takie połącznie szeregu publikacji, aby mogły one, pod określonymi warunkami, dopiero być uznane za cykl i to pod dodatkowym warunkiem, iż publikacje zostaną zmodyfikowane treściowo; 3) istnienie cyklu zakłada, co do zasady, świadomość jego tworzenia; 4) podobnie jak w odniesieniu do rozprawy doktorskiej czy habilitacyjnej, tak od jednotematycznego cyklu publikacji należałoby oczekiwać, że jest on aktualny i uwzględnia stan wiedzy na dzień rozpoczęcia postępowania o nadanie stopnia; 5) ocenę istnienia znacznego wkładu należy rozpatrywać, biorąc pod uwagę dzień składania wniosku, a nie okres powstawania wiodącej części czy również całości publikacji wchodzących w skład jednotematycznego cyklu”²⁹⁷. Autor podtrzymuje takie rozumienie cyklu również w obecnym stanie prawnym²⁹⁸.

12. Bardzo istotny dla nowego kształtu wymogów nadania stopnia doktora habilitowanego jest brak ograniczenia, w myśl którego osiągnięcia stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny muszą być uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora. Pod rządami uprzedniego stanu prawnego ograniczenie takie przewidywał art. 16 ust. 1 u.s.n.t.n. Jego brak w obecnym stanie prawnym oznacza, że osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego we wniosku, o którym mowa w art. 220, wskazać może zarówno osiągnięcia uzyskane przed nadaniem jej stopnia doktora, jak i uzyskane po nadaniu jej tego stopnia. Moment uzyskania osiągnięć stał się więc irrelevantny prawnie.

Zmianę tę należy zaaprobować, a raczej stanowczo skrytykować poprzedni stan prawny. Nie było i nie ma żadnego rozsądnego – naukowego, organizacyjnego lub prawnego – powodu, aby formalnie ograniczać okres, z którego osiągnięcia mogą być następnie podstawą nadania stopnia doktora habilitowanego. Jeśli kluczowe dla nadania tego stopnia mają być osiągnięcia stanowiące znaczny wkład w rozwój danej dyscypliny, to nieuzasadnione jest ustanawianie w tym zakresie cezur w postaci uzyskania stopnia doktora. Istnienie takiego obostrzenia przynosiło w istocie brak możliwości wykorzystania dorobku sprzed uzyskania stopnia doktora w jakimkolwiek postępowaniu awansowym – należy bowiem zauważyć, że tak w poprzednim, jak i w obecnym stanie prawnym dorobek osoby ubiegającej się o stopień doktora nie podlega ocenie na żadnym

²⁹⁷ K. Ślęzak, *Jednotematyczny cykl publikacji jako przesłanka nadawania stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych*, „Państwo i Prawo” 2013, nr 7, s. 31–40.

²⁹⁸ K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 396–397.

etapie postępowania (a w przeszłości – przewodu) zmierzającego do nadania stopnia doktora. Recenzenci oceniają bowiem wyłącznie rozprawę doktorską, a wśród wymogów nadania stopnia doktora w zakresie publikacji naukowych lub osiągnięć artystycznych do nadania stopnia przewidziano jedynie posiadanie co najmniej jednej publikacji (tzw. punktowanej) albo jednego dzieła artystycznego o istotnym znaczeniu (por. tezy 23–31 do art. 186).

Poprzednio obowiązująca regulacja mogła więc skłaniać osoby planujące swą karierę naukową albo do niepotrzebnego odsuwania wysiłku badawczego na przyszłość, albo do wstrzymywania publikacji wyników badań aż do czasu uzyskania stopnia doktora – tylko po to, aby dorobek ten mógł być po latach uwzględniony w ramach postępowania habilitacyjnego. Była to więc regulacja, która niosła za sobą realne ryzyko wyrządzenia szkody dla postępu polskiej nauki, wpływając negatywnie na jego dynamikę.

13. Słusznie zauważono już jednak w literaturze, że rezygnacja z ograniczenia dorobku wskazywanego w postępowaniu habilitacyjnym wyłącznie do tego podoktorskiego rodzi pytanie, czy rozprawa doktorska może być częścią dorobku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, a więc czy może być ona uwzględniona w wykazie dołączonym do wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego (art. 220 ust. 2 pkt 2). H. Izdebski zauważa, że choć nie sformułowano w przepisach p.s.w.n. takiego zakazu wprost, to jednak wykładnia funkcjonalna mogłaby prowadzić do wniosku, że powtórna ocena tego samego, choćby pod względem treści, osiągnięcia naukowego albo artystycznego w ramach kolejnych postępowań awansowych powinna być wykluczona²⁹⁹.

Uważam jednak, że tego rodzaju wykładnia byłaby nie do zaakceptowania. Zwrócić bowiem należy uwagę, że wobec dorobku habilitacyjnego stawia się zupełnie inne wymagania aniżeli wobec rozprawy doktorskiej – ten pierwszy stanowić ma znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny (abstrahując od innych wymagań stawianych kandydatowi do stopnia doktora habilitowanego), podczas gdy ta druga stanowić ma jedynie oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne (art. 187 ust. 2). Nie jest to więc podwójne wykorzystanie tego samego osiągnięcia, a jego ocena nie jest powtórna, skoro w obu postępowaniach jest ono oceniane w oparciu o zupełnie inne wymagania i kryteria³⁰⁰.

²⁹⁹ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 352.

³⁰⁰ Podobne stanowisko prezentuje K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 397–398.

Jednocześnie należy spostrzec, że rozprawa doktorska nie w każdym przypadku podlega ocenie w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Rozprawa przecież może, ale nie musi stanowić znacznego wkładu w rozwój określonej dyscypliny (konieczne jest jedynie spełnienie wymogów z art. 187 ust. 2), a więc to od samego kandydata do stopnia zależy, czy rozprawa zostanie wykazana pośród osiągnięć, o których mowa w ust. 1 pkt 2 komentowanego artykułu i wskazana we wniosku, o którym mowa w art. 220.

Przypomnieć jednak należy, że inaczej przedstawia się zagadnienie dot. dopuszczalności zakwalifikowania rozprawy doktorskiej jako spełniającej wymóg posiadania co najmniej jednej publikacji naukowej w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, co wyjaśniono w tezie 26 do art. 187.

IV. Wymóg wykazywania się istotną aktywnością naukową albo artystyczną

14. Trzeci wymóg sformułowano w ust. 1 pkt 3 – stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. W istocie wymóg ten wyklucza więc nadanie stopnia doktora habilitowanego osobie, która wykazuje się aktywnością naukową w jednym tylko podmiocie.

15. „Istotna” aktywność naukowa to kolejne przewidziane w komentowanym artykule pojęcie niedookreślone, którego konkretyzacja będzie dokonywana *a casu ad casum* w konkretnym postępowaniu. Sformułowanie wymogu, aby aktywność taka była „istotna”, oznacza, że nie każda aktywność tego rodzaju oznaczać będzie spełnienie komentowanego tu wymogu. Ocena tego, czy w konkretnym przypadku aktywność naukowa albo artystyczna osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego, realizowana w więcej niż jednej uczelni instytucji naukowej lub instytucji kultury, ma charakter „istotny”, spoczywać będzie na organie prowadzącym postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, a wcześniej na komisji habilitacyjnej.

16. Niezależnie od powyższego, charakter niedookreślony ma wręcz samo pojęcie „aktywności naukowej” i choć można wskazać szeroko rozumiane rodzaje aktywności akademickiej, które bez cienia wątpliwości nie będą mogły zostać uznane za „aktywność naukową” (np. aktywność dydaktyczna lub popularyzatorska), to można się jednak spodziewać, że w wielu przypadkach to, czy jakiś rodzaj współpracy z innym podmiotem będzie mógł zostać uznany za „aktywność naukową” w tym podmiocie, będzie budziło wiele niejasności. Potęgować będzie je fakt, iż przepis nie wymaga ani wymiernych efektów tej aktywności (np. w postaci osiągnięć uzyskanych w konkretnym podmiocie we

współpracy z jego pracownikami, afiliowanych przy nim publikacji), ani nawet konkretnej formy tej aktywności (od zatrudnienia aż po nieformalną współpracę naukową).

17. Dalej idące wątpliwości mogą jednak budzić dalsze użyte w tej regulacji pojęcia, takie jak „instytucja naukowa” lub „instytucja kultury”. Pojęcie „instytucji naukowej” nie ma swojej uniwersalnej definicji w polskim porządku prawnym, jest wprawdzie incydentalnie używane (zob. np. art. 193 § 2 Kodeksu postępowania karnego³⁰¹, por. także, częściowo już nieaktualne, opracowanie J. Widackiego³⁰² czy też art. 14 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz toczony na tym tle spory w doktrynie³⁰³), ale w sposób raczej doraźny i nieuporządkowany. Mogłoby więc budzić wątpliwości, dlaczego ustawodawca posłużył się takim nieustabilizowanym i spornym w doktrynie pojęciem w ustawie tak blisko związanej ze sferą szkolnictwa wyższego i nauki, w której używa się przecież aparatu pojęciowego właściwego dla tego obszaru regulacji. Można uznać, że nawet gdyby ustawodawca nie chciał wskazywać konkretnego (innego niż uczelnia) podmiotu, w którym należałoby się wykazać istotną aktywnością naukową, a jego intencją byłoby objęcie tym pojęciem każdego podmiotu, którego działalność polega na prowadzeniu badań naukowych, to mógł, choćby częściowo lub pomocniczo, posłużyć się ustawowym katalogiem podmiotów tworzących system szkolnictwa wyższego i nauki (art. 7 ust. 1), a jednym z rodzajów tych podmiotów jest przecież „inny podmiot prowadzący głównie działalność naukową w sposób samodzielny i ciągły” (ust. 1 pkt 8 tego artykułu).

W kontekście komentowanego przepisu K. Ślęzak proponuje przyjęcie, że uczelnią oraz instytucją naukową są podmioty, których status jest normowany przepisami p.s.w.n.³⁰⁴ Wydaje się to jednak zbyt wąskie ujęcie tego zagadnienia, nie sposób bowiem odmówić – nawet niedookreślonego – statusu instytucji naukowej podmiotom, których status regulują przepisy innych ustaw, np. ustawa o instytutach badawczych, ustawa o Polskiej Akademii Nauk, ustawa o Sieci Badawczej Łukasiewicz czy też poszczególne ustawy regulujące działalność międzynarodowych instytutów naukowych działających na terytorium

³⁰¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.).

³⁰² J. Widacki, *Instytucja naukowa lub specjalistyczna w rozumieniu art. 193 § 2 k.p.k.*, „Państwo i Prawo” 2013, nr 9.

³⁰³ Zob. np. J. Ożegalska-Trybalska [w:] *Ustawy autorskie. Komentarze*, t. I, R. Markiewicz (red.), Warszawa 2021, LEX/el. i cytowane tam opracowania.

³⁰⁴ K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 400; równoległe autor proponuje przyjęcie, że za instytucję kultury należy uznać podmiot utworzony na mocy odpowiednich regulacji ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej – zob. w szczególności art. 8 i n. tej ustawy.

Rzeczypospolitej Polskiej (por. art. 7 ust. 1 pkt 6). Są w końcu i takie podmioty, które p.s.w.n. zalicza do katalogu podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, ale których statusu nie reguluje ani p.s.w.n., ani nie zawsze czyni to inna ustawa, jak np. wskazane w art. 7 ust. 1 pkt 8 „inne podmioty prowadzące głównie działalność naukową w sposób samodzielny i ciągły” (por. także status prawny CMKP – teza 11 do art. 178). Przede wszystkim zaś przepisy p.s.w.n. nie regulują, rzecz jasna, statusu jakichkolwiek zagranicznych instytucji naukowych, a ich również dotyczy komentowana regulacja.

Jedynym wyjaśnieniem przyjętego przez ustawodawcę sformułowania wydaje się być zatem odwołanie do instytucji „w szczególności zagranicznej” – wobec zróżnicowania porządków prawnych różnych państw, a więc i form prawnych działających w tych państwach podmiotów prowadzących badania naukowe, pojęcie „instytucji naukowej” jawi się jako na tyle elastyczne, aby objęło różnorodne podmioty, w których takie badania się prowadzi, tak polskie, jak i zagraniczne, w tym nawet działające w formach prawnych nieznanymi polskiemu porządkowi prawnemu. Słuszność takiego założenia interpretacyjnego zdaje się też potwierdzać fakt, że ustawodawca także w innych przepisach p.s.w.n. posługuje się pojęciem „instytucji naukowej”, czyniąc to zwłaszcza wtedy, gdy chodzi o podmioty zagraniczne (zob. np. art. 190 ust. 5, art. 221 ust. 6, art. 259 ust. 4).

18. Ponadto na gruncie omawianego w tym miejscu wymogu trudno wyzbyć się wrażenia – nawet mimo przyjęcia szerokiego znaczenia „instytucji naukowej”, jakie wskazano wyżej – że ustawodawca w sposób zbyt wąski wskazał katalog podmiotów, w których kandydat do stopnia doktora habilitowanego musi się wykazać istotną aktywnością naukową. Zawężenie katalogu tych podmiotów wyłącznie do uczelni, instytucji naukowej (a w zakresie aktywności artystycznej – do instytucji kultury) zdaje się nie współgrać z rozproszonym współcześnie katalogiem podmiotów, w ramach których prowadzi się badania naukowe albo prace artystyczne. Dość przecież powiedzieć, że badania, nierzadko dalece zaawansowane, prowadzą także przedsiębiorcy, organy władzy publicznej czy też organizacje pozarządowe. Często są to podmioty, w których prowadzona działalność naukowa ma charakter służebny, pomocniczy względem głównych obszarów działalności (np. badania mają służyć realizacji zadań danego organu albo celów statutowych organizacji pozarządowej), co – gdyby literalnie odczytywać komentowany przepis – nie mogłoby prowadzić do określenia takich podmiotów mianem „instytucji naukowej” (oraz, odpowiednio, „instytucji kultury”, zwłaszcza w świetle art. 8 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej). Wydaje się jednak, że uznanie aktywności naukowej albo artystycznej w tego rodzaju podmiotach za spełnienie wymogu, o którym mowa w ust. 1

pkt 3 komentowanego artykułu, jest nie tylko możliwe, ale wręcz zasadne ze względów celowościowych.

Przyjąc zatem należy, że pojęcie „instytucji naukowej” (oraz, odpowiednio, instytucji kultury) wyklądać trzeba bardzo szeroko ze względu na cel, dla którego przepis ten został ustanowiony, a więc objąć nim także takie podmioty, dla których działalność naukowa stanowi poboczny, a nie główny obszar działalności. Absurdem byłoby bowiem uznanie, że ta sama aktywność naukowa jest przez ustawodawcę aprobowana albo nieaprobowana tylko ze względu na fakt, czy prowadzenie działalności naukowej jest dla danego podmiotu głównym, czy pobocznym obszarem działalności. Byłoby to również anachronizmem, bo prowadzenie badań także poza podmiotami systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest współcześnie oczywistością. Jednocześnie wykładnia taka nie niesie ryzyka przedstawiania jako spełnienia omawianego tu wymogu aktywności naukowej w tego rodzaju podmiotach, która miałaby niski poziom lub marginalne znaczenie. Nadal przecież, co wynika z ust. 1 pkt 3 *in principio*, aktywność naukowa albo artystyczna w tych podmiotach musi być „istotna”, co podlega ocenie komisji habilitacyjnej, a następnie organu nadającego stopień.

W świetle tych wątpliwości warto jednak rozważyć, czy lepszym rozwiązaniem nie okazałaby się całkowita rezygnacja ze wskazywania w ust. 1 pkt 3 komentowanego artykułu rodzaju podmiotu, w którym kandydat do stopnia doktora habilitowanego wykazać się musi aktywnością naukową albo artystyczną – np. tak, jak uczyniono to na gruncie art. 226 ust. 1 w stosunku do wymogu samodzielnego kierowania zespołami badawczymi w przypadku ubiegania się o nabycie uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego (zob. teza 12 do art. 226). Regulacja taka byłaby adekwatna do bardzo zróżnicowanego katalogu podmiotów, w których współcześnie prowadzi się badania naukowe.

19. Podsumowując powyższe, celem tak sformułowanego wymogu jest wymuszenie większej – nie tylko krajowej, ale i międzynarodowej – mobilności naukowej, zwłaszcza po uzyskaniu stopnia doktora, oraz wykonywania pracy naukowej także poza ośrodkiem, z którego wywodzi się dana osoba. Problem ten w Polsce jest zresztą wysoce złożony ze względów środowiskowych, a świadomość konieczności zdobywania doświadczeń także poza własnym środowiskiem naukowym dopiero kiełkuje, o czym świadczą m.in. kontrowersje, jakie wzbudzają zasady zatrudniania na stanowiskach post-doc w projektach badawczych finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki. Warto jednak powtórzyć za Radą NCN, że „światowym standardem, a w wielu miejscach – obowiązkiem uregulowanym prawnie, jest oczekiwanie wobec

początkujących doktorów, aby wybierając karierę naukową, zbierali doświadczenia w kolejnych projektach realizowanych w zespołach badawczych spoza swojej macierzystej uczelni”³⁰⁵.

20. Jak już wskazano w komentarzu do art. 220 (teza 12), wydaje się być oczywistym pominięciem ustawodawcy fakt, że wykaz aktywności naukowej, o której mowa w ust. 1 pkt 3 komentowanego artykułu, nie jest obligatoryjną częścią wniosku, o którym mowa w art. 220.

Art. 220.

1. Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego wszczyna się na wniosek składany do podmiotu habilitującego za pośrednictwem RDN.

2. Wniosek obejmuje:

- 1) opis kariery zawodowej;**
- 2) wykaz osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2;**
- 3) wskazanie podmiotu habilitującego wybranego do przeprowadzenia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.**

Spis treści

I. Uwagi ogólne	235
II. Wnioskowy charakter postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego	236
III. Pośrednictwo RDN w zakresie wniosku o wszczęcie postępowania	236
IV. Części składowe wniosku o wszczęcie postępowania	237
V. Sposób i data wszczęcia postępowania	239

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany artykuł reguluje zagadnienia dotyczące wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, a zwłaszcza wniosku o wszczęcie tego postępowania, części składowych tego wniosku oraz trybu jego złożenia.

2. Przepis art. 220 wykazuje pewne odmienności w porównaniu do art. 189, regulującego sprawę wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora

³⁰⁵ Zob. uchwała nr 102/2018 Rady Narodowego Centrum Nauki z dnia 8 listopada 2018 r. w sprawie zatrudniania na stanowiskach typu post-doc finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki (https://www.ncn.gov.pl/sites/default/files/pliki/uchwaly-rady/2018/uchwala102_2018.pdf [dostęp: 03.01.2021]).

(np. w postaci pośrednictwa RDN), odnaleźć można jednak także i pewne podobieństwa (np. w zakresie wyłącznie wnioskowego charakteru postępowania).

II. Wnioskowy charakter postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego

3. Podobnie jak w przypadku art. 189, regulującego tryb wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, również na gruncie art. 220 wynika analogiczna zasada wyłącznie wnioskowego trybu wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Oznacza to, że w żadnym przypadku (w tym także np. w stosunku do pracowników danego podmiotu habilitującego) postępowanie nie może być wszczynane z urzędu. Choć nie wynika to wprost z brzmienia przepisu, jest jasne, że wniosek o wszczęcie takiego postępowania pochodzić może wyłącznie od kandydata ubiegającego się o stopień doktora habilitowanego. Ponadto przepisy prawa nie przewidują obowiązku wszczynania tego rodzaju postępowań, zatem ogólną zasadą pozostaje, że to od woli samego kandydata do stopnia zależy, czy wniosek o wszczęcie postępowania zostanie złożony.

4. Wnioskowy charakter postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego przynosi konsekwencje prawne na gruncie innych instytucji procesowych – w szczególności z wnioskowego charakteru postępowania wynika generalna zasada rozporządzalności postępowaniem, zgodnie z którą zainicjowanie postępowania poprzez złożenie wniosku o jego wszczęcie daje podmiotowi, który złożył ten wniosek, także prawo do jego cofnięcia, które jest równoznaczne z żądaniem umorzenia postępowania w sprawie. W tym zakresie por. tezy 4–10 do art. 189. Jednocześnie należy mieć na względzie, że w zakresie postępowania habilitacyjnego ustawodawca przewidział sankcję za wycofanie wniosku po powołaniu komisji habilitacyjnej, co uregulowano w art. 221 ust. 13 (zob. tezy 41–46 do art. 221).

III. Pośrednictwo RDN w zakresie wniosku o wszczęcie postępowania

5. Ustawodawca przewidział w ust. 1 komentowanego artykułu, że wniosek o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego składa się do podmiotu habilitującego za pośrednictwem RDN. Pośrednictwo to ma charakter obligatoryjny, co oznacza, że w przypadku złożenia wniosku bezpośrednio do podmiotu habilitującego z pominięciem RDN, organ tego podmiotu prowadzący postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego jest niewłaściwy w sprawie. Tym samym zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 65 § 1 k.p.a., organ ten powinien niezwłocznie przekazać wniosek do organu właściwego (tj. do RDN), jednocześnie zawiadamiając o tym osobę składającą wniosek.

6. Sens pośrednictwa RDN w zakresie składania wniosku o wszczęcie postępowania wynika z innego przepisu, tj. z art. 221 ust. 1, zgodnie z którym RDN dokonuje oceny formalnej wniosku oraz przekazuje go podmiotowi habilitującemu w terminie 4 tygodni od dnia jego otrzymania, a także dalszych ustępów tego artykułu określających uprawnienia RDN w toku postępowania (zob. tezy 5–17 do art. 221).

IV. Części składowe wniosku o wszczęcie postępowania

7. W ust. 2 komentowanego artykułu wskazano obligatoryjne elementy wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Pamiętać jednak należy, że w postępowaniu odpowiednie zastosowanie – w zakresie nieuregulowanym w p.s.w.n. – znajdują przepisy k.p.a. (zob. tezy 41–52 do art. 178). Zgodnie z art. 63 § 2 k.p.a., podanie powinno zawierać co najmniej wskazanie osoby, od której pochodzi, jej adres i żądanie oraz czynić zadość innym wymaganiom ustalonym w przepisach szczególnych. Uznać więc należy, że elementy wskazane w art. 220 ust. 2 są właśnie tymi „innymi wymaganiami ustalonymi w przepisach szczególnych”. Należą do nich: opis kariery zawodowej, wykaz osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2, oraz wskazanie podmiotu habilitującego wybranego do przeprowadzenia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

8. W pierwszej kolejności konsternację budzi wymóg zawarcia we wniosku opisu kariery zawodowej. Słusznie bowiem zauważono w literaturze, że jest zupełnie niejasne, w jakim celu ustawodawca przewidział przedstawienie we wniosku o wszczęcie postępowania tego właśnie elementu³⁰⁶. Kariera zawodowa nie jest przecież przedmiotem oceny w toku postępowania, wszak to osiągnięcia naukowe, a nie zawodowe kandydata do stopnia doktora habilitowanego podlegają ocenie recenzentów, komisji habilitacyjnej, a w końcu organu nadającego stopień. Zasadne byłoby więc raczej przedstawienie opisu kariery naukowej, która nie musi być tożsama z karierą zawodową. Ta ostatnia może być przecież prowadzona nie tylko zupełnie niezależnie od kariery naukowej, ale też w zupełnie innych obszarach i dziedzinach.

9. Drugim określonym ustawowo elementem wniosku o wszczęcie postępowania jest wykaz osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2. Chodzi więc o osiągnięcia naukowe albo artystyczne stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny (w tym co najmniej jedna publikacja lub jeden cykl powiązanych tematycznie artykułów lub jedno osiągnięcie spośród wskazanych w lit. a–c tego punktu). Uznać należy, że to właśnie te osiągnięcia podlegają

³⁰⁶ K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 402.

ocenie w toku postępowania, co koresponduje z zasadą związania organu treścią żądania strony w postępowaniu o charakterze wnioskowym³⁰⁷. Organ (a wcześniej recenzenci i komisja habilitacyjna) dokonuje więc oceny wyłącznie osiągnięć wskazanych w tym wykazie będącym częścią wniosku, a nie innych osiągnięć pozostających w dorobku kandydata do stopnia doktora habilitowanego, acz z jakichś względów niewskazanych przez kandydata do stopnia. Nieuzasadnione pominięcia w tym zakresie obciążają więc stronę postępowania. Pamiętać przy tym należy – zwłaszcza w kontekście zmiany dokonanej w porównaniu do obowiązującego uprzednio art. 16 ust. 1 u.s.n.t.n. – że wykaz może obejmować dorobek z całego okresu pracy naukowej, a nie tylko z okresu po uzyskaniu stopnia doktora, z zastrzeżeniem wątpliwości co do włączenia do niego rozprawy doktorskiej (szerzej zob. tezy 12–13 do art. 219).

10. Trzecim określonym ustawowo elementem wniosku o wszczęcie postępowania jest wskazanie podmiotu habilitującego wybranego do przeprowadzenia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Wyboru tego podmiotu dokonuje sam kandydat do stopnia (z zastrzeżeniem art. 221 ust. 2 i 3, dotyczącego przypadku niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania i następnie wyznaczenia kolejnego podmiotu habilitującego już nie przez kandydata do stopnia, lecz przez RDN). Słusznie zauważył K. Ślebzak, że element ten jest zupełnie zbyteczny, bowiem już z mocy ust. 1 wniosek składa się do konkretnego podmiotu habilitującego, a skoro wniosek obejmuje żądanie nadania stopnia doktora habilitowanego, to nie ma możliwości wskazania we wniosku innego podmiotu habilitującego niż ten, który jest adresatem tego wniosku³⁰⁸.

11. Podstawowa – i znajdująca odzwierciedlenie w dotychczasowej literaturze – wątpliwość dotycząca komentowanego artykułu dotyczy tego, czy wykaz elementów ustanowiony w art. 220 ust. 2 ma charakter zamknięty, czy raczej możliwe jest jego rozszerzenie przepisami regulaminu nadawania stopnia doktora habilitowanego obowiązującego w danym podmiocie habilitującym. W doktrynie przeważa stanowisko dopuszczające możliwość określania w tychże regulaminach dodatkowych elementów wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego³⁰⁹, ale nie brak też poglądów

³⁰⁷ Podobnie K. Ślebzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 396; K. Ślebzak, *Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Nauka” 2020, nr 2, s. 74.

³⁰⁸ K. Ślebzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 402.

³⁰⁹ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 353–354; T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 576–577.

sceptycznych wobec takiej wykładni³¹⁰. Słusznie jednak zauważa część ww. autorów, że dopuszczalność taka niechybnie doprowadziłaby do problemów praktycznych w przypadku niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania na podstawie art. 221 ust. 2. W takim bowiem przypadku RDN, na mocy art. 221 ust. 3, przekaze wniosek do innego podmiotu habilitującego, w którym mogłyby obowiązywać zupełnie inne wymogi co do elementów/załączników wniosku o wszczęcie postępowania.

12. Słusznie zauważono w doktrynie, że zupełnie niezrozumiałe jest pominięcie w art. 220 ust. 2 jeszcze jednego elementu wniosku, mianowicie wykazu istotnej aktywności naukowej, o której mowa w art. 219 ust. 1 pkt 3, skoro przecież również podlega on ocenie w toku postępowania (jest wymogiem niezbędnym do spełnienia w celu nadania stopnia doktora habilitowanego)³¹¹.

V. Sposób i data wszczęcia postępowania

13. Podobnie jak w przypadku wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, z wnioskowego charakteru postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, braku uregulowania w przepisach p.s.w.n. prawnej formy wszczęcia tego postępowania – a więc odpowiedniego stosowania w tym zakresie przepisów k.p.a. – wynika, że na etapie wszczęcia postępowania nie należy wydawać w tym przedmiocie odrębnego postanowienia w formie uchwały organu prowadzącego postępowanie (np. „o wszczęciu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego”) czy też postanowienia Rady Doskonałości Naukowej. W nauce prawa administracyjnego istnieje zgoda co do tego, że wszczęcie postępowania administracyjnego na żądanie strony – a tak jest zawsze w przypadku postępowań awansowych – jest czynnością materialno-techniczną, niewymagającą wydania w tym przedmiocie postanowienia. Odpowiednie stosowanie przepisów k.p.a. w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oznacza zatem, że wszczęcie tego postępowania także jest czynnością materialno-techniczną i zgodnie z art. 61 § 3 k.p.a. datą wszczęcia postępowania na żądanie strony jest dzień doręczenia tego żądania organowi administracji publicznej (szerzej por. teza 11 do art. 189). Odrębna uchwała organu prowadzącego postępowanie będzie podjęta wyłącznie w przypadku odmowy wszczęcia postępowania albo niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania (zob. tezy 8–16 do art. 221, por. także teza 12–14 do art. 189).

³¹⁰ Takowy prezentuje np. K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 402–403.

³¹¹ K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 400.

14. Pośredni tryb składania wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego mógłby jednak nastręczać wątpliwości co do tego, czy datą wszczęcia postępowania jest dzień doręczenia wniosku do RDN, czy też dopiero dzień doręczenia wniosku przez RDN do podmiotu habilitującego, co następuje w terminie wskazanym w art. 221 ust. 1. Uznać należy, że datą wszczęcia tego postępowania jest już dzień doręczenia wniosku do RDN³¹², ale w literaturze można odnaleźć także inne stanowisko, w myśl którego datą taką jest dzień doręczenia wniosku do podmiotu habilitującego³¹³.

Art. 221.

1. RDN dokonuje oceny formalnej wniosku oraz przekazuje go podmiotowi habilitującemu w terminie 4 tygodni od dnia jego otrzymania.

2. W terminie 4 tygodni od dnia otrzymania wniosku przez podmiot habilitujący może on nie wyrazić zgody na przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego i zwrócić wniosek do RDN.

3. W przypadku niewyrażenia zgody, RDN niezwłocznie wyznacza inny podmiot habilitujący i przekazuje wniosek temu podmiotowi. Przepisu ust. 2 nie stosuje się.

4. W terminie 12 tygodni od dnia otrzymania wniosku RDN wyznacza 4 członków komisji habilitacyjnej, w tym przewodniczącego i 3 recenzentów, spośród osób posiadających stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora oraz aktualny dorobek naukowy lub artystyczny i uznaną renomę, w tym międzynarodową, niebędących pracownikami podmiotu habilitującego ani uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego albo instytutu międzynarodowego, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego.

5. Podmiot habilitujący, w terminie 6 tygodni od dnia otrzymania informacji o członkach komisji habilitacyjnej wyznaczonych przez RDN, powołuje komisję habilitacyjną. Komisja składa się z:

1) 4 członków wyznaczonych przez RDN;

³¹² Tak również H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 353; zwrócić trzeba uwagę, że nie zmienia takiego wyniku wykładni fakt, iż w obecnym stanie prawnym brak jest odpowiednika art. 18a ust. 2 zdanie drugie u.s.n.t.n. – już bowiem w ówczesnym stanie prawnym wskazywano, że wobec brzmienia art. 61 § 3 k.p.a. przepis ten w istocie stanowił *superfluum* (H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 85).

³¹³ Tak np. T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 576.

- 2) 2 członków posiadających stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora, zatrudnionych w podmiocie habilitującym, w tym sekretarza;
- 3) recenzenta posiadającego stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora oraz aktualny dorobek naukowy lub artystyczny i uznaną renomę, w tym międzynarodową, niebędącego pracownikiem podmiotu habilitującego.

6. Recenzentem może być osoba niespełniająca warunków określonych w ust. 4 i 5, która jest pracownikiem zagranicznej uczelni lub instytucji naukowej, jeżeli RDN lub podmiot habilitujący uzna, że osoba ta posiada znaczący dorobek w zakresie zagadnień związanych z osiągnięciami osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.

7. Recenzentem nie może zostać osoba, która w okresie ostatnich 5 lat dwukrotnie nie dochowała terminu, o którym mowa w ust. 8.

8. Recenzenci, w terminie 8 tygodni od dnia doręczenia im wniosku, oceniają, czy osiągnięcia naukowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2, i przygotowują recenzje.

9. Komisja habilitacyjna może przeprowadzić kolokwium habilitacyjne w zakresie osiągnięć naukowych albo artystycznych osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego. Kolokwium przeprowadza się w przypadku osiągnięć w zakresie nauk humanistycznych, społecznych i teologicznych.

9a. Kolokwium habilitacyjne może być przeprowadzone poza siedzibą podmiotu habilitującego przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, zapewniających w szczególności:

- 1) transmisję kolokwium w czasie rzeczywistym między jego uczestnikami;
 - 2) wielostronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której uczestnicy kolokwium mogą wypowiadać się w jego toku
- z zachowaniem niezbędnych zasad bezpieczeństwa.

10. Uchwałę zawierającą opinię w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego podejmuje komisja habilitacyjna w głosowaniu jawnym. Na wniosek osoby ubiegającej się o stopień komisja podejmuje uchwałę w głosowaniu tajnym. Opinia nie może być pozytywna, jeżeli co najmniej 2 recenzje są negatywne.

11. Komisja habilitacyjna w terminie 6 tygodni od dnia otrzymania recenzji przekazuje podmiotowi habilitującemu uchwałę, o której mowa w ust. 10, wraz z uzasadnieniem i dokumentacją postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

12. Na podstawie uchwały, o której mowa w ust. 10, podmiot habilitujący, w terminie miesiąca od dnia jej otrzymania, nadaje stopień doktora habilitowanego albo odmawia jego nadania. Podmiot habilitujący odmawia nadania stopnia, w przypadku gdy opinia, o której mowa w ust. 10, jest negatywna.

13. W przypadku wycofania wniosku po powołaniu komisji habilitacyjnej:

- 1) ten sam wniosek nie może być podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w innym podmiocie habilitującym;**
- 2) wnioskodawca nie może ubiegać się o nadanie stopnia doktora habilitowanego przez okres 2 lat.**

14. Senat albo rada naukowa określi:

- 1) szczegółowy tryb postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego;**
- 2) zasady ustalania wysokości opłaty za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oraz zwalniania z tej opłaty;**
- 3) sposób wyznaczania członków komisji habilitacyjnej.**

Spis treści

I. Uwagi ogólne	242
II. Tryb złożenia wniosku o wszczęcie postępowania i jego ocena formalna	243
III. Możliwość niewyrażenia zgody przez podmiot habilitujący na przeprowadzenie postępowania	244
IV. Komisja habilitacyjna (w tym recenzenci), tryb jej wyznaczania i sporządzanie recenzji	249
V. Kolokwium habilitacyjne	253
VI. Uchwała komisji habilitacyjnej	256
VII. Nadanie albo odmowa nadania stopnia doktora habilitowanego	257
VIII. Konsekwencje wycofania wniosku po powołaniu komisji habilitacyjnej	257
IX. Regulamin nadawania stopnia doktora habilitowanego	259

I. Uwagi ogólne

1. W art. 221 – bardzo rozbudowanym, bo liczącym aż 14 ustępów – uregulowano cały szereg zagadnień dotyczących postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Kolejno dotyczą one: oceny formalnej wniosku o wszczęcie postępowania (ust. 1), możliwości niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania (ust. 2) i postępowania w takim przypadku (ust. 3), trybu wyznaczania komisji habilitacyjnej (ust. 4–5), w tym recenzentów (ust. 6–7), sporządzania recenzji (ust. 8), kolokwium habilitacyjnego (ust. 9–9a),

uchwały komisji habilitacyjnej (ust. 10), przekazania uchwały i dokumentacji postępowania przez komisję habilitacyjną (ust. 11), nadania lub odmowy nadania stopnia doktora habilitowanego (ust. 12), konsekwencji wycofania wniosku po powołaniu komisji habilitacyjnej (ust. 13) oraz uchwalenia tzw. regulaminu nadawania stopnia doktora habilitowanego (ust. 14).

Taki kształt komentowanego artykułu nie odpowiada standardom przyzwolonej legislacji – nie tylko z tego względu, że zgodnie z zasadami techniki prawodawczej każdą samodzielną myśl ujmuje się w odrębny artykuł (§ 55 ust. 1 Zasad techniki prawodawczej³¹⁴), ale także z tego względu, że w przypadku artykułów dotyczących postępowania w sprawie nadania stopnia doktora analogiczne zagadnienia dot. tego postępowania ustanowiono w odrębnych artykułach. Różnorodność zagadnień normowanych w art. 221 wskazywałaby więc raczej na zasadność rozbicia tej jednostki redakcyjnej, co sprzyjałoby też czytelności tekstu prawnego.

2. Mimo wskazanej wyżej niedoskonałości legislacyjnej, przepis art. 221, podobnie jak art. 192 w zakresie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, uznać trzeba za mający kapitalne znaczenie dla całej procedury nadawania stopnia doktora habilitowanego. Poza innymi przepisami art. 221, które dotyczą różnych zagadnień procesowych, w szczególności dotyczy to ust. 14 tego artykułu, który stanowi podstawę do uchwalenia przez senat albo radę naukową podmiotu habilitującego regulaminu nadawania stopnia doktora habilitowanego.

3. Ponieważ komentowany artykuł w wielkim zakresie dotyczy szeroko rozumianego trybu postępowania w zakresie nadawania stopnia doktora habilitowanego – zob. także tezy 41–52 do art. 178.

4. Przepis art. 221 jest tym, w którym szczególnie widać błędne utożsamianie przez ustawodawcę podmiotu habilitującego z organem habilitującym (tj. organem nadającym stopień). Na skutek tego błędu w wielu przepisach art. 221 używa się pojęcia „podmiot habilitujący” w przypadkach, w których chodzi o organ prowadzący postępowanie, a więc właściwy organ podmiotu habilitującego, a nie ten podmiot (szerzej na temat tego problemu zob. tezy 3–8 do art. 178).

II. Tryb złożenia wniosku o wszczęcie postępowania i jego ocena formalna

5. W ust. 1 komentowanego artykułu przewidziano, że RDN dokonuje oceny formalnej wniosku oraz przekazuje go podmiotowi habilitującemu w terminie 4 tygodni od dnia jego otrzymania. Zasadę wszczynania postępowania

³¹⁴ Zob. załącznik do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. Nr 100, poz. 908 z późn. zm.).

w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego wyłącznie na wniosek, pośredni tryb składania tego wniosku, jak również elementy tego wniosku uregulowano odrębnie – w art. 220 (zob. w całości komentarz do tego artykułu).

6. W zakresie oceny formalnej wniosku odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy k.p.a. W szczególności zgodnie z art. 64 § 1 k.p.a., jeżeli w podaniu nie wskazano adresu wnoszącego i nie ma możliwości ustalenia tego adresu na podstawie posiadanych danych, podanie pozostawia się bez rozpoznania. Natomiast § 2 tego artykułu stanowi, że jeżeli podanie nie spełnia innych wymagań ustalonych w przepisach prawa, należy wezwać wnoszącego do usunięcia braków w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż siedem dni, z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków spowoduje pozostawienie podania bez rozpoznania.

7. W literaturze wątpliwość budzi zagadnienie, czy podmiot habilitujący w regulaminie nadawania stopnia doktora habilitowanego może rozszerzyć niezbędne elementy wniosku wskazane w art. 220 ust. 2 (szerzej omówiono to w tezie 11 do art. 220). Gdyby dopuścić taką możliwość, na gruncie art. 221 ust. 1 powstaje pytanie, czy RDN dokonuje oceny formalnej wniosku tylko pod kątem przepisów rangi ustawy, czy także pod kątem regulaminu nadawania stopnia doktora habilitowanego obowiązującego w podmiocie habilitującym wskazanym przez osobę składającą wniosek. W literaturze dominuje stanowisko, zgodnie z którym w takim przypadku RDN dokonuje oceny formalnej wniosku tylko pod kątem wymagań ustawowych (tj. p.s.w.n. i k.p.a.)³¹⁵. Przyjęcie takiej wykładni oznaczać musi również, że w dalszej kolejności – tj. już po przekazaniu wniosku do podmiotu habilitującego – to ten podmiot dokonuje kolejnej formalnej oceny wniosku, tym razem pod kątem przepisów obowiązującego w tym podmiocie regulaminu nadawania stopnia doktora habilitowanego. Jeżeli na tym etapie podmiot habilitujący stwierdzi braki formalne, art. 64 k.p.a. znajdzie tu również odpowiednie zastosowanie.

III. Możliwość niewyrażenia zgody przez podmiot habilitujący na przeprowadzenie postępowania

8. Zgodnie z ust. 2 komentowanego artykułu, w terminie 4 tygodni od dnia otrzymania wniosku przez podmiot habilitujący może on nie wyrazić zgody na przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego i zwrócić wniosek do RDN. Z kolei ust. 3 tego artykułu stanowi, że w przypadku niewyrażenia zgody, RDN niezwłocznie wyznacza inny podmiot

³¹⁵ Tak np. T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 579–580; K. Ślebzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 406; H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 354.

habilitujący i przekazuje wniosek temu podmiotowi oraz że przepisu ust. 2 w takim przypadku nie stosuje się.

9. Możliwość niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania jest regulacją w istocie wyjątkową na gruncie administracyjnego prawa procesowego. Zwykle bowiem organ możliwością taką nie dysponuje, a prowadzenie postępowań administracyjnych w ramach kompetencji danego organu jest jego „prawem i obowiązkiem”, którego podstawy i ramy wyznaczają przepisy prawa i z którego organ ten nie może się zwolnić własnym oświadczeniem woli. Ustanowienie tej możliwości na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego jest więc nietypowe z systemowego punktu widzenia, ale nie jest to instytucja zupełnie nowa w prawie szkolnictwa wyższego i nauki (por. obowiązujący uprzednio art. 18a ust. 3 u.s.n.t.n.). Jednocześnie omawiana instytucja procesowa nie ma odpowiednika na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

10. Ustawodawca nie ograniczył możliwości niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania do wystąpienia jakichkolwiek przesłanek. W istocie pozostawiono więc podmiotowi habilitującemu (a precyzyjniej: właściwemu organowi tego podmiotu) bardzo szeroki margines uznaniowości. Organ ten może bowiem nie wyrazić zgody na przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego z jakichkolwiek przyczyn – tak mających względy naukowe, jak i jakiegokolwiek inne.

Co więcej, niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania nie trzeba nawet uzasadniać³¹⁶, a uchwała odpowiedniego organu w tym przedmiocie nie podlega zaskarżeniu – zarówno w toku instancji, jak i do sądu administracyjnego. Nie jest to bowiem ani decyzja administracyjna (nie rozstrzyga sprawy co do istoty), ani postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania (o czym niżej), ani też postanowienie kończące postępowanie albo rozstrzygające sprawę co do istoty (por. art. 3 § 2 p.p.s.a.). Gdyby uchwałę taką zakwalifikować jako postanowienie wydawane w toku postępowania – a do takiej kwalifikacji tego aktu jest najbliżej ze względu na odpowiednie stosowanie art. 123 k.p.a. (szerzej zob. tezy 41–52 do art. 178) – to zaskarżeniu podlegałoby ono tylko wówczas, gdyby przepis p.s.w.n. lub k.p.a. tak stanowił (por. odpowiednio stosowany art. 141 § 1 k.p.a.), a w aktualnym stanie prawnym żaden przepis tak nie stanowi. Ponieważ postanowienie takie jest więc niezaskarżalne (tj. nie służy na nie ani zażalenie, ani skarga do sądu administracyjnego), to brak konieczności jego uzasadniania potwierdza dodatkowo odpowiednio stosowany art. 124 § 2 k.p.a. Sporządzenie uzasadnienia w takich przypadkach można wprowadzić poczytywać jako dobrą praktykę, nie jest to jednak wymóg prawny.

³¹⁶ Podobnie pod rządami uprzedniego stanu prawnego zob. H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 87.

Odmienne stanowisko w tym zakresie prezentuje K. Ślęzak, zdaniem którego uchwała o niewyrażeniu zgody na przeprowadzenie postępowania wymaga uzasadnienia i podlega zaskarżeniu³¹⁷. Autor nie wskazuje jednak, na jakiej podstawie prawnej organ miałby być zobowiązany do uzasadniania tej uchwały, a strona miałaby dysponować takim środkiem procesowym.

11. W kontekście powyższego należy jednak mieć na względzie różnicę między sposobem (formą) podjęcia aktu (w przypadku organu kolegialnego jest nią uchwała) oraz rodzaju tego aktu (wyznaczają je przepisy prawa bez względu na to, czy podejmuje je organ monokratyczny, czy kolegialny), co szerzej wyjaśniono w tezie 42 do art. 178.

12. Z procesowego punktu widzenia istotne jest odróżnienie instytucji niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania od odmowy wszczęcia tego postępowania. Obie te instytucje są utożsamiane w literaturze³¹⁸, ale pogląd ten nie wydaje się trafny. To pierwsze jest swoistą konstrukcją procesową p.s.w.n., niezastępującą odmowy wszczęcia postępowania, lecz istniejącą niezależnie od niej i na innym (późniejszym) etapie postępowania. Z kolei odmowa wszczęcia postępowania jest instytucją procesową regulowaną przepisami k.p.a. Zgodnie z art. 61a § 1 k.p.a., gdy żądanie, o którym mowa w art. 61 k.p.a., zostało wniesione przez osobę niebędącą stroną lub z innych uzasadnionych przyczyn postępowanie nie może być wszczęte, organ administracji publicznej wydaje postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania, a przepis art. 61 § 5 k.p.a. stosuje się odpowiednio. Natomiast zgodnie z § 2 tego artykułu, na postanowienie, o którym mowa w § 1, służy zażalenie. Przepisy te znajdują zastosowanie w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego ze względu na odpowiednie stosowanie przepisów k.p.a. w zakresie nieuregulowanym przepisami p.s.w.n. – jest to niewątpliwie „zakres nieuregulowany” w p.s.w.n., gdyż niewyrażenie zgody na przeprowadzenie postępowania nie zastępuje odmowy wszczęcia postępowania (nie powoduje więc bezprzedmiotowości stosowania art. 61a k.p.a.), a specyfika postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w żadnym zakresie nie czyni tej instytucji procesowej niezdatną lub nieadekwatną.

Z powyższych względów niewyrażenie zgody na przeprowadzenie postępowania nie przynosi więc skutku w postaci odmowy wszczęcia postępowania. Jest tak nie tylko ze względu na wyraźną odrębność obu tych instytucji, ale też dlatego, że postępowanie zostało już wszczęte wcześniej – przypomnieć bowiem

³¹⁷ K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 407–408.

³¹⁸ Tak np. K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 403.

należy, że datą wszczęcia postępowania jest data doręczenia wniosku do RDN (zob. teza 14 do art. 220). Niewyrażenie zgody na przeprowadzenie postępowania sprawia zatem, że wniosek zwracany jest do RDN, która następnie, na mocy ust. 3, wyznacza inny podmiot habilitujący. Wszystkie te czynności mają jednak miejsce w ramach już wszczętego postępowania, a niewyrażenie zgody na przeprowadzenie postępowania przez podmiot habilitujący wskazany przez kandydata do stopnia spowoduje, że postępowanie to będzie prowadził właściwy organ innego podmiotu habilitującego. Będzie to jednak nadal to samo postępowanie.

Zupełnie inne są także przesłanki odmowy wszczęcia postępowania oraz niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania. Ta pierwsza ograniczona jest do przesłanek wskazanych w przytoczonych wyżej przepisach k.p.a. Ta druga możliwość nie została zaś uzależniona od wystąpienia jakiejkolwiek przesłanki – podmiot habilitujący swobodnie decyduje w tym zakresie i może nie wyrazić zgody na przeprowadzenie postępowania nawet z przyczyn najbardziej irrelevantnych prawnie. Możliwe jest więc niewyrażenie zgody na przeprowadzenie postępowania w przypadku, gdy nie było jakichkolwiek przesłanek, aby odmówić jego wszczęcia.

13. Termin na niewyrażenie zgody na przeprowadzenie postępowania przez właściwy organ podmiotu habilitującego został określony na 4 tygodnie od dnia otrzymania wniosku przez podmiot habilitujący. Uznać należy, że upływ tego terminu powoduje jednocześnie wygaśnięcie prawa do niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania. Wydaje się, że uznanie tego terminu za instrukcyjny wykluczają względy racjonalności oraz brzmienie przepisu – skoro „w terminie 4 tygodni [...] podmiot habilitujący może nie wyrazić zgody na przeprowadzenie postępowania”, to przepis ten w istocie nie tyle wskazuje termin, w którym dany akt lub czynność powinny zostać dokonane, lecz raczej wskazuje termin, w jakim podmiotowi habilitującemu przysługuje wskazane w tym przepisie uprawnienie procesowe (do niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania). Gdyby zaś przyjąć inaczej – a więc uznać termin z ust. 2 komentowanego artykułu za instrukcyjny – oznaczałoby to, że w toku całego postępowania (a więc np. już po powołaniu komisji habilitacyjnej albo wręcz po zakończeniu jej prac) organ miałby możliwość niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania, co prowadziłoby do bezprzedmiotowości wszystkich czynności i aktów dokonanych w toku postępowania (a więc w praktyce – do cofnięcia tego postępowania do stadium wyboru podmiotu habilitującego przez RDN). Dopuszczalność taka byłaby nie do pogodzenia z zasadami ekonomiki procesowej oraz przynosiłaby skutki o charakterze absurdalnym. Przyjąć więc należy raczej założenie przeciwne – że upływ 4-tygodniowego terminu albo podjęcie przez organ dalszych czynności w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora

habilitowanego powoduje, odpowiednio, wygaśnięcie albo bezprzedmiotowość uprawnienia do niewyrażenia zgody na jego przeprowadzenie.

14. Zagadnieniem budzącym wątpliwości w praktyce jest forma wyrażenia oraz niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania. Przepis ust. 2 komentowanego artykułu przewiduje jedynie, że: „podmiot habilitujący może nie wyrazić zgody na przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego i zwrócić wniosek do RDN”. Przepis nie wymaga zatem działania właściwego organu podmiotu habilitującego przy wyrażeniu zgody – ustawodawca nie uzależnił biegu postępowania od wyrażenia zgody przez organ, a jedynie przewidział po stronie tego organu możliwość niewyrażenia zgody i zwrócenia wniosku do RDN.

Z powyższego wyrażenie wynika, że akt właściwego organu podmiotu habilitującego wymagany jest jedynie dla niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania, a niepodjęcie uchwały o niewyrażeniu zgody na przeprowadzenie postępowania oznacza więc prowadzenie postępowania. Odmienne stanowisko prezentuje jednak RDN, zalecając podejmowanie uchwał wyrażających zgodę na przeprowadzenie postępowania. W komunikacie nr 13/2020 w sprawie przekazywania informacji o wyrażeniu zgody na przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego³¹⁹ stwierdza się m.in.: „Przepis art. 221 ust. 2 przytoczonej ustawy przyznaje podmiotom habilitującym dyskrecyjne prawo do zadecydowania o podjęciu się przeprowadzenia postępowania administracyjnego, jakim jest postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, albo odmowie jego podjęcia się. Czynność ta w imieniu i na rzecz podmiotu habilitującego dokonywana jest przez właściwy organ. Organ ten, jako ciało kolegialne, wyraża opinie, przyjmuje stanowiska, jak i podejmuje uchwały w drodze głosowania. Brak jest przepisu szczególnego, który dałby podstawę do stwierdzenia, że właściwy organ przyjął określone stanowisko w drodze milczącej zgody. Ponadto należy wskazać, że z przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce nie wynika, by termin zawarty w omawianym przepisie był terminem zawitym. Ustawa ta nie wiąże żadnego skutku prawnego w przypadku braku jego dotrzymania przez podmiot habilitujący. Jednocześnie należy podkreślić, że Rada Doskonałości Naukowej nie może domniemać woli organu, któremu ustawodawca przyznał prawo – a wręcz obowiązek – jej wyrażenia w zakresie zgody albo jej braku na przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego”. Pogląd ten, ze względów omówionych już wyżej, ocenić należy jako nietrafny. Można oczywiście uznać, że podejmowanie tego rodzaju uchwał

³¹⁹ <https://www.rdn.gov.pl/komunikaty,komunikat-nr-132020-w-sprawie-przekazywania-informacji-o-wyrazeniu-zgodny-na-przeprowadzenie-postepowania-w-sprawie-nadania-stopnia-doktora-habilitowanego.html> [dostęp: 03.01.2021].

i przekazywanie informacji o nich do RDN przyspiesza i upraszcza postępowania, z pewnością jednak nie przemawiają za tym względy prawne.

15. Niewyrażenie zgody na przeprowadzenie postępowania niesie za sobą obowiązek zwrotu wniosku do RDN. W takim przypadku RDN, zgodnie z ust. 3 komentowanego artykułu, niezwłocznie wyznacza inny podmiot habilitujący i przekazuje mu wniosek. Co istotne, w takim przypadku nie stosuje się przepisu ust. 2, co oznacza, że podmiot habilitujący wyznaczony w takim trybie nie ma uprawnienia do niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania. Jednocześnie przepisy prawa nie wskazują kryteriów, jakimi ma się kierować RDN, wyznaczając inny podmiot habilitujący. Oczywiście jest jedynie, że wybór RDN zawężony jest do podmiotów posiadających uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie, w której stopień ma być nadany według treści wniosku.

16. Przedstawiona w tym miejscu konstrukcja możliwości niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego budzi poważne wątpliwości. Nie sposób jednoznacznie wskazać, czemu właściwie ma ona służyć i jakie cele dzięki temu przepisowi mają być realizowane. Trudno wyzbyć się wrażenia, że za pomocą tego instrumentu podmioty habilitujące odmawiają przeprowadzenia postępowania w takich przypadkach, w których już na tym etapie członkowie organu mającego prowadzić postępowanie negatywnie oceniają dorobek naukowy lub artystyczny wnioskodawcy. Tymczasem w interesie publicznym leży raczej, aby w przypadkach niedostatecznych osiągnięć kandydata następowała, po przeprowadzeniu postępowania, odmowa nadania stopnia doktora habilitowanego. Z tych względów możliwość niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania wymaga głębokiego namysłu ustawodawcy, a być może całkowitego usunięcia tego elementu procedury habilitowania.

IV. Komisja habilitacyjna (w tym recenzenci), tryb jej wyznaczania i sporządzanie recenzji

17. Po ustaleniu, w jakim podmiocie habilitującym prowadzone będzie postępowanie, kolejnym etapem jest powołanie komisji habilitacyjnej. Wyznaczanie jej członków ma charakter dychotomiczny – w pierwszej kolejności to RDN, zgodnie z ust. 4 komentowanego artykułu, w terminie 12 tygodni od dnia otrzymania wniosku wyznacza 4 członków komisji habilitacyjnej, w tym przewodniczącego i 3 recenzentów, spośród osób posiadających stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora oraz aktualny dorobek naukowy lub artystyczny i uznaną renomę, w tym międzynarodową, niebędących pracownikami podmiotu habilitującego ani uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego albo instytutu

międzynarodowego, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego.

Następnie, zgodnie z ust. 5 komentowanego artykułu, podmiot habilitujący, w terminie 6 tygodni od dnia otrzymania informacji o członkach komisji habilitacyjnej wyznaczonych przez RDN, powołuje komisję habilitacyjną. W sumie komisja ta składa się z:

- 1) 4 członków wyznaczonych przez RDN;
- 2) 2 członków posiadających stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora, zatrudnionych w podmiocie habilitującym, w tym sekretarza;
- 3) recenzenta posiadającego stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora oraz aktualny dorobek naukowy lub artystyczny i uznaną renomę, w tym międzynarodową, niebędącego pracownikiem podmiotu habilitującego.

Taki kształt komisji habilitacyjnej oznacza, że:

- przewodniczący oraz trzej recenzenci wskazani przez RDN nie mogą być pracownikami podmiotu habilitującego ani uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego albo instytutu międzynarodowego, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego;
- recenzent powołany przez podmiot habilitujący nie może być pracownikiem podmiotu habilitującego (ale może być pracownikiem podmiotu, którego pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego, co należy ocenić krytycznie w kontekście obiektywizmu recenzowania i problemu tzw. recenzji grzecznościowych);
- dwóch członków powołanych przez podmiot habilitujący musi być pracownikami tego podmiotu, przy czym jeden z nich pełni funkcję sekretarza.

18. Sposób wyznaczania członków komisji habilitacyjnej przez podmiot habilitujący przekazano do określenia w regulaminie nadawania stopnia doktora habilitowanego (art. 221 ust. 14 pkt 3), co szerzej omówiono w tezach 47–49 do niniejszego artykułu.

19. W stosunku do przewodniczącego komisji habilitacyjnej oraz wszystkich czterech recenzentów będących członkami komisji habilitacyjnej ustawodawca sformułował wymóg posiadania stopnia doktora habilitowanego lub tytułu profesora oraz aktualnego dorobku naukowego lub artystycznego i uznanej renomy, w tym międzynarodowej.

Spółród powyższych trzech wymogów, dwa (poza wymogiem posiadania stopnia doktora habilitowanego lub tytułu profesora) mają charakter niedookreślony – takim pojęciem jest bowiem „aktualny dorobek naukowy lub artystyczny” oraz „uznana renoma, w tym międzynarodowa”. Wątpliwości budzi

w szczególności ten ostatni wymóg – przede wszystkim z tego względu, że ustawodawca ponownie (wcześniej w art. 18a ust. 5 u.s.n.t.n.) posłużył się pojęciem „uznanej renomy, w tym międzynarodowej”, mimo że pojęcie to – jako niepoprawne logicznie i noszące cechy pleonazmu – słusznie krytykowano w dotychczasowej literaturze³²⁰ i krytyka ta została podtrzymana w opracowaniach wydanych już po wejściu w życie p.s.w.n.³²¹ Zwrócić uwagę należy nie tylko na fakt, że niecelowe jest wymaganie „uznanej renomy”, skoro renoma sama w sobie jest uznana (trudno mówić o nieuznanej renomie), ale także na fakt, że wobec krajowego charakteru niektórych dyscyplin naukowych wymóg posiadania „uznanej renomy, w tym międzynarodowej” może się jawić jako nie w każdym przypadku adekwatny.

20. W ust. 6 przewidziano wyjątek od wymogów, jakie spełniać muszą recenzenci. Przewidziano bowiem, że recenzentem może być osoba niespełniająca warunków określonych w ust. 4 i 5, która jest pracownikiem zagranicznej uczelni lub instytucji naukowej, jeżeli RDN lub podmiot habilitujący uzna, że osoba ta posiada znaczący dorobek w zakresie zagadnień związanych z osiągnięciami osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego. Ponieważ przepis ten jest odpowiednikiem art. 190 ust. 5, por. tezy 6–8 do art. 190.

21. W ust. 7 przewidziano natomiast, że recenzentem nie może zostać osoba, która w okresie ostatnich 5 lat dwukrotnie nie dochowała terminu, o którym mowa w ust. 8. Celem tego przepisu jest zapewnienie sprawności i szybkości prowadzonych postępowań i przeciwdziałanie poważnemu problemowi polskich postępowań awansowych, jakim jest nieterminowość sporządzania recenzji. Choć regulacja ta zasługuje na aprobatę, to w literaturze zauważono jednak – skądinąd słusznie – że przepis z faktem niedochowania terminu, o którym mowa w ust. 8, wiąże negatywne skutki niezależnie od tego, czy niedochowanie terminu było zawinione przez recenzenta, czy może wynikało z okoliczności niezależnych od niego³²².

³²⁰ Zob. np. H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 90; P. Dańczak, *Charakter prawny komisji habilitacyjnej i podejmowanych przez nią czynności* [w:] *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.), Warszawa 2014, s. 258; A. Kiebała, *Kariera naukowa – zdobywanie stopni i tytułów naukowych* [w:] *Kariera naukowa w Polsce. Warunki prawne, społeczne i ekonomiczne*, S. Waltoś, A. Rozmus (red.), Warszawa 2012, s. 126; z nieco innych przyczyn, acz również krytycznie, B. Banaszak, *Uwagi o zgodności z Konstytucją nowelizacji Prawa o szkolnictwie wyższym* [w:] *Państwo i prawo wobec współczesnych wyzwań. Zagadnienia prawa konstytucyjnego. Księga jubileuszowa Profesora Jerzego Jaskierni*, R.M. Czarny, K. Spryszak (red.), Toruń 2012, s. 53–54.

³²¹ Zob. np. K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2019, s. 408–409.

³²² T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 581; dalej idące stanowisko prezentuje H. Izdebski, zdaniem którego

Jak już wskazywano (teza 15 do art. 184, teza 36 do art. 190), jest niejasne, dlaczego tego rodzaju sankcję za niedochowanie terminu sporządzenia recenzji ustawodawca przewidział na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, a nie przewidział na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. Problem nieterminowego sporządzania recenzji występuje bowiem na każdym z tych szczebli awansu.

22. Ze względu na zawarte w ust. 7 bezpośrednie odwołanie do terminu wskazanego w ust. 8, przepis ust. 7 nie dotyczy ewentualnego niedochowania terminu sporządzenia recenzji, które miało miejsce jeszcze na gruncie poprzednio obowiązujących przepisów, w tym regulujących ówczesnie obowiązujące terminy przygotowywania recenzji.

23. W ust. 8 komentowanego artykułu przewidziano, że recenzenci w terminie 8 tygodni od dnia doręczenia im wniosku oceniają, czy osiągnięcia naukowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 i przygotowują recenzje. Oznacza to, że ocenie recenzentów nie podlega ani cały dorobek naukowy, ani istotna aktywność naukowa albo artystyczna, o której mowa w art. 219 ust. 1 pkt 3, mimo że tego rodzaju aktywność jest warunkiem nadania stopnia doktora habilitowanego. Aktywność tę powinna więc oceniać *in gremio* komisja habilitacyjna³²³, zaś w literaturze sugeruje się, że rozwiązanie to jest skutkiem niedopatrzenia regulacyjnego³²⁴.

24. Wymagania wskazane w art. 219 ust. 1 pkt 2 stanowią jednocześnie wzorzec, jakim posługują się recenzenci, sporządzając recenzje. Ustalają oni zatem, czy osiągnięcia wskazane we wniosku (por. art. 220 ust. 2 pkt 2) stanowią znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny. Jest to jedyne przewidziane prawem kryterium oceny osiągnięć dokonywanej przez recenzentów, a następnie przez komisję habilitacyjną i organ nadający stopień.

25. W pozostałym zakresie co do recenzentów i recenzji por. odpowiednio tezy 26–39 do art. 190.

sankcja ta nie może dotyczyć przypadków, za które recenzent nie może ponosić odpowiedzialności (H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 358) – pogląd ten wydaje się jednak nie do pogodzenia z literalnym brzmieniem komentowanego przepisu.

³²³ K. Ślęzak [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 410.

³²⁴ Tak T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 581–582.

V. Kolokwium habilitacyjne

26. W ust. 9 i 9a uregulowano instytucję kolokwium habilitacyjnego. Komisja habilitacyjna może przeprowadzić takie kolokwium w zakresie osiągnięć naukowych albo artystycznych osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego, przy czym kolokwium przeprowadza się w przypadku osiągnięć w zakresie nauk humanistycznych, społecznych i teologicznych. Oznacza to, że jeśli stopień ma być nadany w dyscyplinie mieszczącej się w dziedzinie nauk humanistycznych, społecznych lub teologicznych, to przeprowadzenie kolokwium habilitacyjnego jest obligatoryjne. Gdy zaś stopień ma być nadany w dyscyplinie mieszczącej się w innej dziedzinie niż wyżej wskazane, kolokwium habilitacyjne ma charakter fakultatywny. W zakresie klasyfikacji dziedzin i dyscyplin zob. teza 6 do art. 177.

27. W ust. 9a przewidziano, że kolokwium habilitacyjne może być przeprowadzone poza siedzibą podmiotu habilitującego przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, zapewniających w szczególności:

- 1) transmisję kolokwium w czasie rzeczywistym między jego uczestnikami;
- 2) wielostronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której uczestnicy kolokwium mogą wypowiadać się w jego toku – z zachowaniem niezbędnych zasad bezpieczeństwa.

Przepis ten jest odpowiednikiem art. 178 ust. 1a dotyczącego posiedzeń organu nadającego stopień oraz art. 191 ust. 1a dotyczącego obrony rozprawy doktorskiej. Został on dodany do komentowanego artykułu mocą art. 63 pkt 8 ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, a jego obecne brzmienie zostało nadane mocą art. 68 pkt 6 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19.

28. Stosunek ust. 9a komentowanego artykułu do regulaminu nadawania stopnia doktora habilitowanego należy rozumieć w ten sposób, że kolokwium habilitacyjne może być przeprowadzone poza siedzibą podmiotu habilitującego przy użyciu środków komunikacji elektronicznej niezależnie od tego, czy możliwość taką przewidziano w przepisach tego regulaminu.

29. Przepisy p.s.w.n. nie określają, co należy rozumieć pod pojęciem „kolokwium habilitacyjne”, ograniczając się jedynie do tego, aby kolokwium przeprowadzane było „w zakresie osiągnięć naukowych albo artystycznych osoby

ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego”. Nie wydają się jednak trafne poglądy, wedle których jest to świadome odwołanie ustawodawcy do instytucji kolokwium habilitacyjnego sprzed 2011 roku³²⁵ – skoro bowiem kolokwium habilitacyjne jest niewątpliwie częścią postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, to ustawodawca nie przemilczał tej kwestii, traktując kolokwium habilitacyjne jako pojęcie zastane, lecz wyraźnie przekazał określenie przebiegu kolokwium habilitacyjnego do samodzielnego uregulowania przez podmiot habilitujący na mocy ust. 14 pkt 1 komentowanego w tym miejscu artykułu, a więc w regulaminie nadawania stopnia doktora habilitowanego. Jest to zresztą konstrukcja analogiczna do obrony rozprawy doktorskiej, której istnienia na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora ustawodawca wymaga, nie regulując w jakimkolwiek zakresie jej przebiegu, co jednak nie oznacza, że podmioty doktoryzujące są w tym zakresie związane kształtem obrony rozprawy doktorskiej sprzed wejścia w życie p.s.w.n. (szerzej por. teza 32 do art. 186).

Powyższe oznaczają, że to regulamin nadawania stopnia doktora habilitowanego określać powinien, czym dokładnie jest kolokwium habilitacyjne, tzn. jaki ma przebieg i w jaki sposób się odbywa (np. rozmowa z komisją habilitacyjną, wykład otwarty w podmiocie habilitującym czy też autoreferat przedstawiany na posiedzeniu organu nadającego stopień lub komisji habilitacyjnej)³²⁶. W ogólności uznać to należy za rozwiązanie trafne, nie byłby bowiem akceptowalny taki stan rzeczy, w którym w ramach tego samego podmiotu habilitującego możliwe byłyby całkowicie różne – w zależności od woli komisji habilitacyjnych – ukształtowanie przebiegu kolokwium wobec różnych osób ubiegających się w ramach odrębnych postępowań o nadanie stopnia doktora habilitowanego – i to nawet w ramach tej samej dyscypliny. Ponadto trzeba zauważyć, że wobec braku jednoznacznie pozytywnego stosunku środowiska akademickiego do instytucji kolokwium habilitacyjnego, rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę daje także możliwość dostosowania przebiegu kolokwium do oczekiwań społeczności danego podmiotu habilitującego.

³²⁵ Tak np. H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 357, jak również – w alternatywie do określenia przebiegu kolokwium habilitacyjnego w regulaminie nadawania stopnia doktora habilitowanego – T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 582.

³²⁶ Tak również słusznie K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 410-411; nieco mniej kategorycznie w tym zakresie T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 582, który nie wymaga uregulowania tej kwestii w regulaminie nadawania stopnia doktora habilitowanego, lecz jedynie stwierdza, że nie ma ku temu przeszkód prawnych.

30. Obligatoryjność kolokwium habilitacyjnego w przypadku nauk humanistycznych, społecznych i teologicznych budzi wątpliwości w przypadku, w którym w danym postępowaniu co najmniej 2 recenzje są negatywne. Jak zostanie to szerzej przedstawione w тезach 36–37 do niniejszego artykułu, w takim wypadku opinia komisji habilitacyjnej nie może być pozytywna, a więc stopień doktora habilitowanego nie będzie mógł zostać nadany. Tym samym kolokwium habilitacyjne staje się w takim przypadku zbędnym ceremoniałem, który nie pełni w postępowaniu żadnej funkcji i który nie może wpłynąć na treść opinii komisji habilitacyjnej, bo ta z mocy ustawy musi być negatywna. Jedyne sensu kolokwium habilitacyjnego w takim przypadku upatrywać można w uczynieniu jego przedmiotem dyskusji na temat niedostatków wniosku, które przesądziły o uzyskaniu negatywnych recenzji, a także ewentualnych sposobów jego udoskonalenia z zamiarem ubiegania się o stopień w przyszłości. Nawet jednak mimo tego nie wydaje się, aby konieczność przeprowadzania w takim przypadku kolokwium habilitacyjnego korespondowała z zasadą ekonomiki postępowania.

31. O przeprowadzeniu kolokwium habilitacyjnego w przypadku tych dziedzin, w których kolokwium to nie jest obligatoryjne, decyduje wyłącznie komisja habilitacyjna. Co więcej, to wyłącznie komisja habilitacyjna uprawniona jest do przeprowadzenia tego kolokwium, co jednak nie oznacza, że to wyłącznie przed komisją kolokwium habilitacyjne może się odbyć (komisja przeprowadza kolokwium, ale może mieć ono np. charakter otwarty albo odbywać się na posiedzeniu organu nadającego stopień). Ze względów przedstawionych w тезie powyższej, komisja ta nie ma jednak wpływu na kształt tego kolokwium, jest bowiem związana obowiązującym w danym podmiocie regulaminem nadawania stopnia doktora habilitowanego, określającym m.in. szczegółowy tryb postępowania.

32. W przypadku dziedzin, w których kolokwium habilitacyjne jest fakultatywne, ustawodawca nie określił, choćby w sposób otwarty, przesłanek uzasadniających przeprowadzenie takiego kolokwium. Pozostawiono to zatem do uznania komisji habilitacyjnej, która o tym, czy przeprowadzić kolokwium, decyduje w oparciu o całokształt okoliczności związanych z danym postępowaniem. Przykładowo okolicznościami przemawiającymi za zasadnością przeprowadzenia kolokwium mogą być wątpliwości co do treści wniosku, czy też chęć zapewnienia osobie ubiegającej się o stopień możliwości odniesienia się do uzyskanych recenzji.

33. Kolokwium habilitacyjne, jak też sposób zaprezentowania się podczas niego przez osobę ubiegającą się o stopień doktora habilitowanego, nie wywołuje żadnych bezpośrednich skutków prawnych. Jest to jedynie okoliczność, którą

komisja habilitacyjna bierze pod uwagę, podejmując uchwałę zawierającą opinię w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

VI. Uchwała komisji habilitacyjnej

34. Kolejnym etapem procedury, wieńczącym zarazem prace komisji habilitacyjnej, jest podjęcie przez tę komisję uchwały zawierającej opinię w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Opinię taką, zgodnie z ust. 10 komentowanego artykułu, komisja podejmuje w głosowaniu jawnym, ale na wniosek osoby ubiegającej się o stopień komisja podejmuje uchwałę w głosowaniu tajnym.

35. Wniosek o podjęcie uchwały w głosowaniu tajnym osoba ubiegająca się o stopień może złożyć na dowolnym etapie postępowania – tak przed, jak i po wpłynięciu recenzji, rzecz jasna z wyjątkiem przypadku, w którym wniosek taki byłby już bezprzedmiotowy, czyli po podjęciu uchwały przez komisję. Wniosek osoby ubiegającej się o stopień o podjęcie uchwały w głosowaniu tajnym nie wymaga żadnego uzasadnienia i jest bezwzględnie wiążący dla komisji habilitacyjnej.

36. Jednocześnie ust. 10 *in fine* przewiduje, że opinia nie może być pozytywna, jeżeli co najmniej 2 recenzje są negatywne. Takie rozwiązanie trudno uznać za trafne – prostocie postępowania sprzyjałaby raczej taka konstrukcja prawna, w której w przypadku wystąpienia co najmniej 2 recenzji negatywnych nie byłoby już potrzeby podejmowania uchwały przez komisję habilitacyjną, a organ prowadzący postępowanie mógłby bezpośrednio przystąpić do wydania decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego – wszak tylko taka decyzja może być w tym przypadku wydana.

37. Natomiast w sytuacji, gdy nie występuje przypadek uzyskania co najmniej 2 recenzji negatywnych, komisja habilitacyjna nie jest związana przepisami prawa co do treści uchwały zawierającej opinię w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. W takiej sytuacji opinia ta może być więc zarówno pozytywna, jak i negatywna, ale w każdym z tych przypadków musi ona zawierać uzasadnienie.

38. Przepis ust. 11 komentowanego artykułu przewiduje natomiast, że komisja habilitacyjna w terminie 6 tygodni od dnia otrzymania recenzji przekazuje jej podmiotowi habilitującemu uchwałę, o której mowa w ust. 10, wraz z uzasadnieniem i dokumentacją postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

VII. Nadanie albo odmowa nadania stopnia doktora habilitowanego

39. Zgodnie z ust. 12 zdanie pierwsze komentowanego artykułu, na podstawie uchwały, o której mowa w ust. 10, podmiot (powinno być: organ) habilitujący, w terminie miesiąca od dnia jej otrzymania, nadaje stopień doktora habilitowanego albo odmawia jego nadania. Nadanie albo odmowa nadania stopnia przybiera postać decyzji administracyjnej kończącej postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, przy czym od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego osobie ubiegającej się o stopień służy odwołanie (zob. art. 224 ust. 1 i odpowiednio stosowane art. 193 ust. 2–4), ale utrzymanie decyzji w mocy przynosi osobie ubiegającej się o stopień dodatkowe, negatywne skutki (zob. tezy 3–7 do art. 224).

40. Natomiast zdanie drugie ust. 12 przewiduje, że podmiot (powinno być: organ) habilitujący odmawia nadania stopnia, w przypadku gdy opinia, o której mowa w ust. 10, jest negatywna. Oznacza to, że dla organu nadającego stopień wiążąca jest negatywna opinia komisji habilitacyjnej, ale nie jest wiążąca opinia pozytywna.

VIII. Konsekwencje wycofania wniosku po powołaniu komisji habilitacyjnej

41. W ust. 13 komentowanego artykułu uregulowano konsekwencje, jakie spotykają osobę ubiegającą się o stopień doktora habilitowanego w przypadku wycofania wniosku po powołaniu komisji habilitacyjnej. Skutki te są dwojakie: po pierwsze, ten sam wniosek nie może być podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w innym podmiocie habilitującym; po drugie, wnioskodawca nie może ubiegać się o nadanie stopnia doktora habilitowanego przez okres 2 lat. *A contrario* wycofanie wniosku przed powołaniem komisji habilitacyjnej nie wywołuje dla osoby ubiegającej się o stopień wskazanych w tym przepisie skutków.

42. Przepis ten w założeniu ma przeciwdziałać negatywnemu zjawisku polegającemu na wycofywaniu wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego w przypadku, w którym osoba ubiegająca się o stopień nie jest zadowolona ze składu komisji habilitacyjnej, uzyskała negatywne recenzje czy też z innych względów próbuje uniknąć niekorzystnego dla siebie rozstrzygnięcia, jakim będzie lub mogłaby być odmowa nadania stopnia doktora habilitowanego. Pośrednio zatem przepis ma szansę wpłynąć na składanie wniosków rzeczywiście adekwatnych do rangi stopnia doktora habilitowanego, a zniechęcić do składania wniosków przedwczesnych, niepopartych odpowiednimi osiągnięciami oraz ukrócić zjawisko określane już nawet w piśmiennictwie mianem „turystyki habilitacyjnej”.

43. Pierwszy skutek oparto na niedookreślonym pojęciu „tego samego wniosku”, który w przypadku wycofania wniosku po powołaniu komisji habilitacyjnej nie może być podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w innym podmiocie habilitującym. W praktyce ustalenie, w jakich przypadkach będzie to „ten sam wniosek”, a w jakich zmiany w osiągnięciach kandydata i jego aktywności naukowej będą prowadziły do uznania, że jest to już inny wniosek – i jak dalece wniosek musi zostać zmieniony, aby nie był to już „ten sam” wniosek – każdorazowo podlega ocenie organu prowadzącego postępowanie. Jest to zresztą problem podobny do interpretacji pojęcia „tej samej rozprawy”, którego użyto w art. 193 ust. 5 (zob. teza 13 do tego artykułu). Ponadto należy zwrócić uwagę, że skutek ten, inaczej niż skutek drugi, nie jest ograniczony w czasie. Jeżeli zatem kandydat do stopnia wycofa wniosek po powołaniu komisji habilitacyjnej, to „ten sam” wniosek nie może być podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w innym podmiocie habilitującym nigdy w przyszłości.

44. Drugi skutek jest w istocie okresem karencji, w którym wnioskodawca nie może ubiegać się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Ten dwuletni okres ma charakter bezwzględny, a więc nie jest możliwe skrócenie go nawet w przypadku znacznego zwiększenia osiągnięć lub aktywności naukowej, a więc potencjalnej możliwości sporządzenia znacznie udoskonalonego wniosku (nie przewidziano tu konstrukcji analogicznej do art. 224 ust. 2 zdanie drugie). *Lege non distinguente* uznać należy, że sankcja ta ma zastosowanie w każdym (jakimkolwiek) podmiocie habilitującym.

45. Konsekwencją wycofania wniosku przez osobę ubiegającą się o stopień doktora habilitowanego musi być wydanie przez organ prowadzący postępowanie decyzji o umorzeniu postępowania na podstawie odpowiednio stosowanego art. 105 § 2 k.p.a.³²⁷

46. Jednocześnie należy zauważyć, że ust. 13 komentowanego artykułu wyraźnie koresponduje z zasadą rozporządzalności przez stronę postępowaniem wszczętym na jej żądanie. Każde to poddać rewizji dotychczasowe poglądy doktryny w zakresie dopuszczalności wycofania wniosku w postępowaniach awansowych. Ze względu na fakt, że przepis ten pośrednio dopuszcza wycofanie wniosku (a w konsekwencji – umorzenie postępowania przez organ) w każdym przypadku, a nie tylko wówczas, gdy nie jest to sprzeczne z interesem społecznym, powstaje pytanie, czy ustanowioną w ust. 13 komentowanego artykułu możliwość wycofania wniosku w każdym przypadku należy traktować

³²⁷ Tak również T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 581.

jako regulację konkurencyjną względem art. 105 § 2 k.p.a. (a więc wykluczającą stosowanie tego przepisu k.p.a. ze względu na odpowiednie stosowanie k.p.a. tylko w zakresie nieuregulowanym w p.s.w.n.), czy może raczej jako potwierdzenie ustawodawcy, że w postępowaniach awansowych umorzenie postępowania na żądanie strony nie jest sprzeczne z interesem społecznym (por. teza 5 do art. 189 i przytaczane tam opracowanie autorstwa M. Sieniuc). W obu przypadkach prowadzić to może do choćby częściowej dezaktualizacji poglądów dotychczas wyrażanych w tym zakresie w literaturze.

IX. Regulamin nadawania stopnia doktora habilitowanego

47. Artykuł 221 wieńczy ust. 14, zgodnie z którym senat (w przypadku uczelni) albo rada naukowa (w przypadku instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego) określi:

- 1) szczegółowy tryb postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego;
- 2) zasady ustalania wysokości opłaty za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oraz zwalniania z tej opłaty;
- 3) sposób wyznaczania członków komisji habilitacyjnej.

48. Przepis art. 221 ust. 14 jest odpowiednikiem art. 192 ust. 2, stanowiącego podstawę do uchwalenia przez podmiot doktoryzujący regulaminu nadawania stopnia doktora. Na podstawie art. 221 ust. 14 uchwalany jest akt konsekwentnie w niniejszym opracowaniu nazywany regulaminem nadawania stopnia doktora habilitowanego. W konstrukcji upoważnienia do uchwalenia tego aktu widoczna jest jednak istotna różnica. Katalog zagadnień przekazanych do określenia w regulaminie nadawania stopnia doktora habilitowanego mógłby się bowiem wydawać zamknięty, na co wskazuje brak zwrotu „w szczególności”, poprzedzającego wyliczenie elementów przekazanych do uregulowania. Tym samym konsekwencją takiego wniosku byłoby uznanie, że poza elementami wskazanymi wprost w art. 221 ust. 14 nie jest możliwe zawarcie w regulaminie nadawania stopnia doktora habilitowanego elementów fakultatywnych. W praktyce jednak byłby to wniosek pozorny. Zwrócić bowiem należy uwagę, że w pkt 1 tego ustępu przekazano do uregulowania szczegółowy tryb postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, co w istocie i tak daje podmiotowi habilitującemu możliwość określenia w regulaminie bardzo różnych zagadnień proceduralnych, a więc przynosi skutek podobny do otwarcia katalogu elementów regulaminu. Jedynie przykładowo wskazać można, że takim elementem postępowania możliwym do określenia w regulaminie byłby np. szczegółowy przebieg kolokwium habilitacyjnego, tryb procedowania komisji habilitacyjnej czy też wzór dyplomu habilitacyjnego.

49. Poza wskazanym już wyżej szczegółowym trybem postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, do określenia w regulaminie nadawania stopnia doktora habilitowanego przekazano również zasady ustalania wysokości opłaty za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oraz zwalniania z tej opłaty (tak jak w art. 192 ust. 2 pkt 2), a także sposób wyznaczania członków komisji habilitacyjnej. Ponieważ część członków komisji habilitacyjnej wyznaczana jest przez Radę Doskonałości Naukowej, jasne jest, że art. 221 ust. 14 pkt 3 dotyczy możliwości określenia sposobu wyznaczania tylko tych członków komisji habilitacyjnej, którzy są wyznaczani przez podmiot habilitujący.

50. W pozostałym zakresie w odniesieniu do regulaminu nadawania stopnia doktora habilitowanego por. tezy 11–17 do art. 192.

Art. 222.

1. Podmiot habilitujący udostępnia w BIP na swojej stronie podmiotowej wniosek osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego, informację o składzie komisji habilitacyjnej, recenzje, uchwałę zawierającą opinię w sprawie nadania stopnia wraz z uzasadnieniem oraz decyzję o nadaniu stopnia albo odmowie jego nadania.

2. Wniosek osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego, informację o składzie komisji habilitacyjnej oraz recenzje niezwłocznie po ich udostępnieniu zamieszcza się w systemie, o którym mowa w art. 342 ust. 1.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	260
II. Obowiązek udostępnienia informacji i aktów dotyczących postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w BIP i w POL-on	261

I. Uwagi ogólne

1. Przepisy komentowanego artykułu są odpowiednikami analogicznych przepisów art. 188 ust. 1 i 3, dotyczących udostępniania w BIP oraz w systemie POL-on informacji i dokumentów związanych z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora. Choć przepisy te nie mają w całości identycznego kształtu, to jednak pełnią analogiczne funkcje, z tego względu w tym miejscu skupiono się na rozwiązaniach charakterystycznych dla postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego i różnic w stosunku do regulacji z art. 188, a w pozostałym zakresie poczyniono odwołanie do odpowiednich tez do art. 188, mających dla art. 222 analogiczne znaczenie.

II. Obowiązek udostępnienia informacji i aktów dotyczących postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w BIP i w POL-on

2. W ust. 1 komentowanego artykułu ustanowiono obowiązek udostępnienia w BIP wymienionych w tym przepisie informacji/dokumentów i aktów związanych z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. W porównaniu do analogicznego przepisu art. 188 ust. 1, zwraca uwagę szerszy zakres przedmiotowy przepisu art. 222 ust. 1. O ile bowiem w przypadku postępowania w sprawie nadania stopnia doktora obowiązek udostępnienia w BIP dotyczy wyłącznie rozprawy, jej streszczenia albo opisu oraz recenzji, o tyle w przypadku postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego udostępnieniu w BIP podlega wniosek osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego, informacja o składzie komisji habilitacyjnej, recenzje, uchwała zawierająca opinię w sprawie nadania stopnia wraz z uzasadnieniem oraz decyzja o nadaniu stopnia albo odmowie jego nadania. Udostępniane w BIP są więc nie tylko treści, które można określić jako dokumenty/materiały powstające w ramach postępowania awansowego, ale też akt administracyjny, tj. decyzja o nadaniu albo o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego.

3. O ile jednak odmienny katalog dokumentów/aktów podlegających udostępnieniu w BIP w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego można częściowo tłumaczyć innym kształtem postępowania habilitacyjnego, o tyle nie sposób znaleźć uzasadnienia dla innych różnicowań, które w porównaniu do art. 188 poczynił ustawodawca. Nie jest bowiem jasne, z jakich przyczyn w przypadku postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego nie wyłączono z obowiązku udostępnienia w BIP takich materiałów (części osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2), które byłyby objęte tajemnicą prawnie chronioną (por. art. 188 ust. 2)³²⁸. Podobnie nie jest jasne, z jakiego powodu w przypadku osiągnięć przedstawianych we wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego nie przewidziano – jeśli osiągnięcia te są pracami pisemnymi – sprawdzenia ich z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego (por. art. 188 ust. 4).

4. Istotną różnicą jest także brak wskazania w ust. 1 komentowanego artykułu terminu, w jakim ma nastąpić udostępnienie określonych w przepisie dokumentów/aktów w BIP (termin – „niezwłocznie” – określony został jedynie w ust. 2, dotyczącym udostępnienia informacji w systemie POL-on). W przypadku postępowania w sprawie nadania stopnia doktora termin ten określono na co najmniej 30 dni przed wyznaczonym dniem obrony rozprawy doktorskiej. Rodzi to istotną wątpliwość co do etapu postępowania habilitacyjnego, na jakim

³²⁸ Nie jest takim wyłączeniem, ze względów literalnych, ale i systemowych, art. 219 ust. 3.

dyspozycja ust. 1 komentowanego artykułu ma zostać wykonana. Wobec milczenia ustawodawcy w tym zakresie przyjąć należy, że dokumenty te powinny być publikowane bez zbędnej zwłoki, przy czym będą one publikowane nie jednorazowo, lecz sukcesywnie – w takiej kolejności, jaka wynika z kształtu postępowania.

5. Przypomnieć należy, że zgodnie z art. 220 ust. 2, wniosek o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego obejmuje:

- 1) opis kariery zawodowej;
- 2) wykaz osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2;
- 3) wskazanie podmiotu habilitującego wybranego do przeprowadzenia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

Powyższe oznacza, że wszystkie te elementy podlegają udostępnieniu w BIP jako części składowe wniosku. Ponadto gdyby dopuścić samodzielne określanie przez podmioty habilitujące w regulaminach nadawania stopnia doktora habilitowanego dodatkowych załączników do wniosku o wszczęcie postępowania (zagadnienie to przedstawiono w tezie 11 do art. 220), to załączniki te również powinny być udostępniane w BIP na podstawie art. 222 ust. 1, a następnie w systemie POL-on na podstawie art. 222 ust. 2.

6. W pozostałym zakresie por. odpowiednio komentarz do art. 196.

Art. 223.

1. Pracownikowi niebędącemu nauczycielem akademickim lub pracownikiem naukowym, na którego wniosek zostało wszczęte postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, przysługuje na jego wniosek zwolnienie od pracy na uczestnictwo w kolokwium habilitacyjnym.

2. Za okres zwolnienia od pracy pracownikowi przysługuje wynagrodzenie ustalane jak za urlop wypoczynkowy.

Spis treści

I. Zwolnienie od pracy na uczestnictwo w kolokwium habilitacyjnym	262
---	-----

I. Zwolnienie od pracy na uczestnictwo w kolokwium habilitacyjnym

1. Komentowany artykuł reguluje zagadnienia dotyczące zwolnienia od pracy na uczestnictwo w kolokwium habilitacyjnym, a także wynagrodzenie przysługujące za dzień takiego zwolnienia. Jest on częściowym odpowiednikiem analogicznej regulacji dot. uprawnień osoby ubiegającej się o stopień doktora (art. 196). W porównaniu do uprawnień przysługujących osobie ubiegającej się

o stopień doktora zwraca uwagę fakt, że uprawnienia osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego są węższe – osobie takiej nie przysługuje bowiem urlop na przygotowanie dorobku naukowego wskazywanego następnie we wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, a jedynie zwolnienie od pracy na uczestnictwo w kolokwium habilitacyjnym. Podobnie uregulowano natomiast zakres podmiotowy omawianego zwolnienia (przysługuje ono wyłącznie pracownikom niebędącym nauczycielami akademickimi lub pracownikami naukowymi), a także kwestię wynagrodzenia za okres zwolnienia od pracy (przysługuje ono jak za urlop wypoczynkowy).

2. Jest jasne, że zwolnienie od pracy na uczestnictwo w kolokwium habilitacyjnym przysługuje jedynie wtedy, gdy kolokwium to jest w danym postępowaniu przeprowadzane – czy to z mocy ustawy (w zakresie nauk humanistycznych, społecznych i teologicznych), czy na skutek decyzji komisji habilitacyjnej. Inaczej bowiem niż obrona rozprawy doktorskiej, kolokwium habilitacyjne nie zawsze ma charakter obligatoryjny (w tym zakresie zob. tezy 26–33 do art. 221).

3. W pozostałym zakresie por. odpowiednio komentarz do art. 196.

Art. 224.

1. Od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego przysługuje odwołanie do RDN. Przepisy art. 193 ust. 2–4 stosuje się odpowiednio.

2. W przypadku utrzymania w mocy decyzji, osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego może wystąpić z ponownym wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego nadania po upływie co najmniej 2 lat. Okres ten może zostać skrócony do 12 miesięcy w przypadku znacznego zwiększenia dorobku naukowego lub artystycznego.

Spis treści

I. Uwagi ogólne – odwołanie od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego	263
II. Ograniczenie w wystąpieniu z ponownym wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego	264

I. Uwagi ogólne – odwołanie od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego

1. W komentowanym artykule uregulowano dwa rodzaje zagadnień – po pierwsze, dopuszczalność odwołania od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego (ust. 1) oraz, po drugie, ograniczenie w wystąpieniu

z ponownym wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w przypadku utrzymania w mocy decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego (ust. 2).

2. W ust. 1 komentowanego artykułu przewidziano, że od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego przysługuje odwołanie do RDN. Ustawodawca nie uregulował instytucji odwołania od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego w sposób odrębny od odwołania od decyzji o odmowie nadania stopnia doktora, lecz przewidział, że w tym zakresie stosuje się odpowiednio przepisy art. 193 ust. 2–4 – por. zatem komentarz do tego artykułu.

II. Ograniczenie w wystąpieniu z ponownym wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego

3. W ust. 2 komentowanego artykułu ustanowiono ograniczenie w wystąpieniu z ponownym wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Przewidziano bowiem, że w przypadku utrzymania w mocy decyzji (o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego) z wnioskiem takim osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego może wystąpić dopiero po upływie co najmniej 2 lat. W zdaniu drugim tego artykułu przewidziano, że okres ten może zostać skrócony do 12 miesięcy w przypadku znacznego zwiększenia dorobku naukowego lub artystycznego. Tym samym ust. 2 komentowanego artykułu – będący zresztą nieznacznie zmodyfikowanym odpowiednikiem dotychczasowego art. 21 ust. 3 u.s.n.t.n. – ustanawia swego rodzaju obostrzenie procesowe, sankcję dla strony postępowania za wydanie decyzji administracyjnej nieuwzględniającej jej żądania. Nie sformułowano analogicznego obostrzenia na gruncie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

4. Co kluczowe, ograniczenie ustanowione w ust. 2 komentowanego artykułu nie dotyczy każdego z przypadków wydania decyzji administracyjnej nieuwzględniającej żądania strony. Z dyspozycji normy zawartej w tym przepisie wynika bowiem jednoznacznie, że ograniczenie wystąpi wyłącznie w przypadku utrzymania w mocy decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego. Oznacza to, że ograniczenie z ust. 2 nie ma miejsca w przypadku nieskorzystania przez stronę z prawa do wniesienia odwołania, co wynika nie tylko z literalnego brzmienia przepisu, ale i koniecznej do stosowania w tym przypadku wykładni zwięzającej³²⁹. Taka konstrukcja tej regulacji budzi poważne

³²⁹ Na gruncie poprzedniego stanu prawnego częściowo zauważono to w literaturze – zob. H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 108.

wątpliwości prawne – w istocie jest to bowiem potencjalna (uzależniona od wyniku postępowania odwoławczego) sankcja za skorzystanie przez stronę ze środka zaskarżenia decyzji, a więc decyzja organu odwoławczego utrzymująca w mocy decyzję o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego staje się dla strony bardziej dotkliwa niż zaskarżona decyzja pierwszoinstancyjna. Tym samym wydaje się, że ust. 2 komentowanego artykułu przełamuje w zakresie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego zasadę, w myśl której organ odwoławczy nie może wydać decyzji na niekorzyść strony odwołującej się (por. art. 139 k.p.a.), przy czym przełamanie to ma miejsce w taki sposób, iż pogorszenie sytuacji prawnej jednostki nie następuje z woli organu odwoławczego, ale z mocy samej ustawy w każdym przypadku utrzymania decyzji w mocy. Wątpliwa wydaje się słuszność takiej konstrukcji prawnej, powoduje ona bowiem, że skorzystanie przez stronę z prawa wniesienia odwołania od decyzji obarczone jest ryzykiem prawnym, które zmusza do procesowej kalkulacji. Tymczasem w demokratycznym państwie prawnym nie powinna być akceptowana sytuacja, w której prawodawca skłania stronę postępowania do niekorzystania z przysługujących jej środków zaskarżenia poprzez powiązanie sankcji prawnych z nieskutecznością wniesionego środka.

5. Możliwość skrócenia okresu ograniczenia, o którym mowa w ust. 2, do 12 miesięcy oparto na przesłance znacznego zwiększenia dorobku naukowego lub artystycznego. Przesłanka ta ma celowo charakter niedookreślony, aby możliwa była każdorazowa ocena jej wystąpienia w stosunku do osiągnięć konkretnej osoby ubiegającej się o stopień.

6. W doktrynie słusznie już zauważono, że przepis ust. 2 powielią podstawową wątpliwość, która istniała już na gruncie analogicznego art. 21 ust. 3 u.s.n.t.n. – nie jest bowiem jasne, który organ jest właściwy do oceny wystąpienia przesłanki znacznego zwiększenia dorobku naukowego lub artystycznego, od której uzależniona jest przecież dopuszczalność wystąpienia z ponownym wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego przed upływem 2 lat³³⁰. Mimo tej wątpliwości wydaje się jednak, że oceny wystąpienia tej przesłanki dokonuje organ podmiotu habilitującego, do którego skierowano wniosek o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego po upływie 12 miesięcy, ale przed upływem 2 lat od dnia doręczenia decyzji utrzymującej w mocy decyzję o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego, nie zaś Rada Doskonałości Naukowej,

³³⁰ H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 360; wcześniej zob. H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 107–108.

za pośrednictwem której taki wniosek jest składany. Takie stanowisko prezentują też niektórzy przedstawiciele doktryny³³¹.

7. Terminy wskazane w ust. 2 komentowanego artykułu należy obliczać począwszy od dnia doręczenia decyzji utrzymującej w mocy decyzję o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego³³².

Art. 225.

Do wznowienia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oraz do stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu tego stopnia stosuje się odpowiednio przepisy art. 194 i art. 195.

Spis treści

I. Wznowienie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego i stwierdzenie nieważności decyzji o nadaniu tego stopnia	266
---	-----

I. Wznowienie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego i stwierdzenie nieważności decyzji o nadaniu tego stopnia

1. Przepis art. 225 dotyczy wznowienia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oraz stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu tego stopnia. Ustawodawca nie uregulował tych zagadnień na gruncie stopnia doktora habilitowanego w sposób odrębny, lecz przewidział, że w tym zakresie stosuje się odpowiednio przepisy art. 194 i art. 195, dotyczące tych środków wzruszenia decyzji administracyjnej o nadaniu stopnia doktora – por. zatem w całości komentarz do tych artykułów.

Art. 226.

1. Osoba, która uzyskała stopień doktora w Rzeczypospolitej Polskiej lub za granicą, może nabyć uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego w danej dyscyplinie,

³³¹ Zob. np. D. Wajda [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 427; T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 588.

³³² Inaczej D. Wajda, który stoi na stanowisku, że termin ten rozpoczyna bieg nie z dniem doręczenia decyzji, lecz z dniem jej wydania (D. Wajda [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 427).

jeżeli podczas pracy w innym państwie przez co najmniej 5 lat kierowała samodzielnie zespołami badawczymi, posiada znaczące osiągnięcia naukowe oraz jest zatrudniona w podmiocie habilitującym posiadającym uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego w tej dyscyplinie na stanowisku profesora uczelni albo profesora instytutu w instytucie PAN lub instytucie badawczym, albo profesora w instytucie międzynarodowym.

2. Decyzję w sprawie nabycia uprawnień wydaje w stosunku do osoby zatrudnionej w:

- 1) uczelni – rektor;
- 2) instytucie PAN, instytucie badawczym albo instytucie międzynarodowym – dyrektor instytutu.

3. Organ, o którym mowa w ust. 2, przekazuje RDN decyzję wraz z opisem kariery zawodowej i wykazem osiągnięć danej osoby.

4. Nabycie uprawnień następuje po upływie 4 miesięcy od dnia otrzymania przez RDN decyzji, o której mowa w ust. 2, jeżeli w tym okresie RDN w drodze decyzji administracyjnej nie wyrazi sprzeciwu i nie uchyli tej decyzji.

5. Na decyzję RDN przysługuje skarga do sądu administracyjnego.

6. Osobie, która nabyła uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, przysługują uprawnienia doktora habilitowanego wynikające z tej ustawy.

Spis treści

I. Uwagi ogólne	267
II. Uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego	268
III. Przestanki nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego	270
IV. Tryb nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego	274

I. Uwagi ogólne

1. Komentowany artykuł reguluje – niewolną od kontrowersji³³³ – instytucję uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego w danej dyscyplinie.

³³³ Zob. np. B. Banaszak, *Uwagi o zgodności z Konstytucją nowelizacji Prawa o szkolnictwie wyższym* [w:] *Państwo i prawo wobec współczesnych wyzwań. Zagadnienia prawa konstytucyjnego. Księga jubileuszowa Profesora Jerzego Jaskierni*, R.M. Czarny, K. Spryszak (red.), Toruń 2012, s. 54; A. Kiebała, *Kariera naukowa – zdobywanie stopni i tytułów naukowych* [w:] *Kariera naukowa w Polsce. Warunki prawne, społeczne i ekonomiczne*, S. Waltoś, A. Rozmus (red.), Warszawa 2012, s. 127–128.

2. Obecną regulację dot. nabywania uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego w bliźniaczym kształcie recypowano z poprzednio regulującej tę materię u.s.n.t.n., co zostało już poddane krytyce w literaturze naukowej – postulowano bowiem zmiany w tym zakresie, określane wręcz mianem „koniecznych i nieuniknionych”³³⁴, których ustawodawca jednak nie uwzględnił³³⁵. Jednocześnie powoduje to jednak, że poglądy doktryny i judykatury w zakresie tej instytucji formułowane jeszcze na gruncie u.s.n.t.n. pozostają w dużej mierze aktualne także pod rządami p.s.w.n.

3. Regulowanie zagadnień dot. nabywania uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego rozdziale 3 działu V p.s.w.n. (zatytułowanego „Stopnie i tytuł w systemie szkolnictwa wyższego i nauki”) jest pewnym uproszczeniem – w istocie bowiem nabycie uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego następuje w drodze odrębnego postępowania (niebędącego postępowaniem w sprawie nadania stopnia), a uprawnienia takie nie są stopniem naukowym lub stopniem w zakresie sztuki.

II. Uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego

4. Zgodnie z ust. 1 komentowanego artykułu osoba, która uzyskała stopień doktora w Rzeczypospolitej Polskiej lub za granicą, może nabyć uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego w danej dyscyplinie po spełnieniu przesłanek wskazanych w dalszej części tego przepisu. Przepis ten statuuje więc instytucję uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego. Z kolei zgodnie z ust. 6 komentowanego artykułu osobie, która nabyła uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, przysługują uprawnienia doktora habilitowanego wynikające z tej ustawy. Oznacza to, że w zakresie szeroko rozumianych uprawnień akademickich uprawnienia osób, które nabyły uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, zostały zrównane z uprawnieniami osób posiadających stopień doktora habilitowanego.

5. Względem osoby, która nabyła uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, przysługiwanie

³³⁴ M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 181, 200.

³³⁵ Podobnie krytycznie w tym zakresie także H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 362; K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 438.

uprawnień doktora habilitowanego ograniczono wyłącznie do uprawnień wynikających „z tej ustawy”, tj. z p.s.w.n. Użycie takiej konstrukcji legislacyjnej przez ustawodawcę jest zastanawiające, zwłaszcza że pojęcia „tej ustawy” używa się najczęściej w przepisach odsyłających do stosowania innych ustaw aniżeli ta, w której zawarty jest dany przepis odsyłający (tak również w treści samej p.s.w.n. oraz p.w.p.s.w.n., zob. np. art. 67 ust. 1 pkt 1, art. 469 p.s.w.n., art. 179 p.w.p.s.w.n.). Gdy zaś zamiarem ustawodawcy jest odwołanie się do całości ustawy, w której jest zawarty dany przepis, używa się raczej określenia „niniejszej ustawy” (por. np. art. 408 ust. 3, art. 469 p.s.w.n.). Mimo powyższego nie budzi wątpliwości fakt, że celem ustawodawcy było ograniczenie uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego tylko do tych uprawnień osób posiadających stopień doktora habilitowanego, które wynikają z przepisów p.s.w.n.

6. Ograniczenie przysługiwania uprawnień doktora habilitowanego osobom, które nabyły uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, wyłącznie do uprawnień wynikających z p.s.w.n. oznacza, że dla ustalenia przysługiwania danego uprawnienia należy ustalić, z jakiego aktu prawnego wynika dane uprawnienie osoby posiadającej stopień naukowy doktora habilitowanego. Jeżeli uprawnienie takie wynika z przepisów p.s.w.n., osoby posiadające uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, acz nieposiadające tego stopnia, uprawnienie to posiadają. Przykładowo osoby te mogą pełnić funkcję promotora i recenzenta (art. 190 ust. 4), mogą być członkiem komisji przeprowadzającej ocenę śródk okresową w szkole doktorskiej, dla którego wymagane jest posiadanie stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie, w której przygotowawana jest rozprawa doktorska doktoranta podlegającego ocenie śródk okresowej (art. 202 ust. 4), mogą pełnić funkcję członka komisji habilitacyjnej (art. 221 ust. 4–6 – jest to zarazem nietypowa, choć nie można powiedzieć, że jednoznacznie negatywna sytuacja, w której recenzentem dorobku osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego byłaby osoba sama takiego stopnia nieposiadająca), czy też mogą zostać członkami RDN (art. 233 ust. 1 pkt 3).

Jeżeli jednak dane uprawnienie wynika z ustawy innej niż p.s.w.n., oznacza to, że osobie, która nie posiada stopnia doktora habilitowanego, lecz jedynie nabyła uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, uprawnienie takie nie przysługuje. Przykładem takich uprawnień mogą być regulacje dotyczące wykonywania prawniczych zawodów zaufania publicznego, dla których utworzono samorządy zawodowe³³⁶.

³³⁶ Zob. np. art. 25 ust. 1 pkt 1 ustawy o radcach prawnych, art. 66 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo o adwokaturze, art. 12 § 1 pkt 1 ustawy Prawo o notariacie (Dz.U. Nr 22, poz. 91 z późn. zm.), art. 11

7. Wydaje się – choć brzmienie przepisów nie przesądza o tym wprost – że ograniczenie przysługiwania uprawnień doktora habilitowanego osobom, które nabyły uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, wyłącznie do uprawnień wynikających z p.s.w.n. oznacza także, że osobom, które nabyły takie uprawnienia, nie będą przysługiwać uprawnienia przewidziane dla osób posiadających stopień doktora habilitowanego, wynikające z aktów prawa zakładowego obowiązujących w poszczególnych podmiotach systemu szkolnictwa wyższego i nauki (np. uprawnienia do członkostwa w określonych organach uczelni albo do głosowania w sprawach stopni naukowych – por. tezy 34–40 do art. 178), chyba że w aktach tych zrówna się uprawnienia osób posiadających stopień doktora habilitowanego z uprawnieniami osób, które nabyły uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego.

8. Trafnie zwracano uwagę w literaturze jeszcze pod rządami poprzedniego stanu prawnego, że równoważność uprawnień nie oznacza posiadania stopnia, a zatem osoby, które nabyły uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, nie mogą posługiwać się stopniem doktora habilitowanego lub w inny sposób sugerować posiadania takiego stopnia, wszak po nabyciu takich uprawnień osoby te takiego stopnia nadal nie posiadają³³⁷.

9. Nabycie uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego nie jest przeszkodą do późniejszego uzyskania stopnia doktora habilitowanego. Nie jest natomiast, co oczywiste, możliwy przypadek odwrotny, czyli ubieganie się o uzyskanie uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego przez osobę, która posiada już stopień doktora habilitowanego – postępowanie w takim przypadku uznać należałoby za bezprzedmiotowe, bowiem miałoby ono prowadzić do nadania uprawnień, które dana osoba już posiada.

III. Przesłanki nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego

10. Ustęp 1 komentowanego artykułu przewiduje możliwość nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego w danej dyscyplinie po spełnieniu przez osobę mającą nabyć takie uprawnienia czterech przesłanek. Przesłanki te mają charakter łączny, tzn. konieczne jest spełnienie każdej z nich. Należą do nich:

ust. 2 pkt 1 ustawy o komornikach sądowych (Dz.U., poz. 771 z późn. zm.) czy też art. 61 § 2 pkt 3 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych.

³³⁷ H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 114.

- uzyskanie stopnia doktora w Rzeczypospolitej Polskiej lub za granicą;
- kierowanie samodzielnie zespołami badawczymi podczas pracy w innym państwie przez co najmniej 5 lat;
- posiadanie znaczących osiągnięć naukowych;
- zatrudnienie w podmiocie habilitującym posiadającym uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego w tej dyscyplinie na stanowisku profesora uczelni (w przypadku uczelni) lub profesora instytutu (w przypadku instytutu PAN, instytutu badawczego) albo profesora w instytucie międzynarodowym.

11. Przesłanka posiadania stopnia doktora budzi najmniej wątpliwości. Jest ona naturalnym wymogiem, biorąc pod uwagę istotę uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, jest też spójna z systemowego punktu widzenia, gdyż posiadanie stopnia doktora jest także wymogiem uzyskania stopnia doktora habilitowanego (art. 219 ust. 1 pkt 1).

12. Przesłanka samodzielnego kierowania zespołami badawczymi podczas pracy w innym państwie przez co najmniej 5 lat nie wymaga, aby owo kierowanie zespołami badawczymi miało miejsce w ramach zatrudnienia w uczelni albo innej instytucji naukowej. Dopuszczalne jest zatem spełnienie ww. przesłanki poprzez kierowanie zespołami badawczymi podczas pracy w innym państwie w podmiotach innych niż uczelnia lub instytucja naukowa, np. w organizacjach pozarządowych, agencjach rządowych, instytucjach kultury, u przedsiębiorców (jest to zatem konstrukcja, jak się wydaje, trafniejsza niż ta zastosowana na gruncie art. 219 ust. 1 pkt 3 – por. komentarz do tego artykułu). Pozostaje jednak wymóg, aby były to zespoły „badawcze”, abstrahując od nieostrości tego pojęcia.

13. Przesłanka kierowania samodzielnie zespołami badawczymi podczas pracy w innym państwie przez co najmniej 5 lat, w oparciu o względy celowościowe, nakazuje przyjęcie szerokiego rozumienia „pracy”. Uznać zatem należy, że chodzi tu nie tylko o pozostawanie stroną stosunku pracy, ale też o samodzielne kierowanie zespołami badawczymi w ramach innych stosunków prawnych, w tym cywilnych.

14. Wymóg samodzielnego kierowania zespołami badawczymi podczas pracy w innym państwie przez co najmniej 5 lat może być liczony łącznie. Nie musi być to zatem nieprzerwany okres 5 lat, ale warunek ten może być spełniony poprzez kilka krótszych okresów samodzielnego kierowania zespołami badawczymi (w jednym lub w kilku państwach), wspólnie składających się na okres co najmniej 5 lat.

15. Należy uznać, że tak pod względem literalnym, jak i celowościowym przesłanka „pracy w innym państwie” nie jest spełniona w przypadku kierowania zespołami badawczymi w Polsce w ramach wykonywania pracy na rzecz pracodawcy mającego siedzibę w innym państwie.

16. Przesłanka posiadania znaczących osiągnięć naukowych jest typowym i zapewne przewidzianym celowo zwrotem niedookreślonym. Oznacza to, że organ mający nadać uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego w każdym konkretnym przypadku ocenia, czy dana osoba posiada znaczące osiągnięcia naukowe albo, ujmując rzecz precyzyjniej, czy osiągnięcia danej osoby można uznać za „znaczące”. Luz interpretacyjny organu jest jednak ograniczony co do rodzaju tych osiągnięć, bowiem ustawodawca wprost przesądził, że mają to być osiągnięcia naukowe, choć i to pojęcie nie jest przecież zupełnie ostre.

17. W zakresie przesłanki zatrudnienia w podmiocie habilitującym posiadającym uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego w tej dyscyplinie na stanowisku profesora uczelni (w przypadku uczelni) lub profesora instytutu (w przypadku instytutu PAN, instytutu badawczego) albo profesora w instytucie międzynarodowym należy zauważyć, że choć ustawodawca nie wskazał tego w sposób bezpośredni, to jednak wydaje się, że zatrudnienie takie powinno mieć miejsce dokładnie w tym podmiocie, którego rektor (jeśli to uczelnia) albo dyrektor (jeśli to instytut) ma nadać uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego. Innymi słowy – organem uprawnionym do nadania uprawnień równoważnych jest w stosunku do danej osoby, co do zasady, tylko jeden, konkretny organ, tj. rektor lub dyrektor podmiotu tę osobę zatrudniającego, nie zaś, tak jak ma to miejsce w przypadku wyboru podmiotu habilitującego przez osobę zamierzającą ubiegać się o stopień doktora habilitowanego, pewna grupa podmiotów spełniających ustawowe warunki, spośród których wnioskodawca w zasadzie dowolnie wybiera konkretny podmiot.

18. Na zasadzie *a contrario* należy zauważyć, że nie jest spełniony wymóg dot. zatrudnienia w podmiocie habilitującym, gdy osoba mająca uzyskać uprawnienia równoważne zatrudniona jest w tym podmiocie na stanowisku innym niż profesor uczelni albo profesor instytutu. Wydaje się jednak, że wyjątkiem od tej zasady, mającym swe uzasadnienie w regule *a minori ad maius*, jest przypadek, gdy osoba taka jest zatrudniona na stanowisku profesora. Sytuacja taka, choć z pewnością incydentalna, może mieć miejsce, gdy dana osoba posiada tytuł profesora w innej dyscyplinie niż ta, w zakresie której ubiega się o uzyskanie uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego.

19. Analiza przepisów dot. nabywania uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, a zwłaszcza przesłanek niezbędnych do uzyskania takich uprawnień, prowadzi do wniosku, że instytucja ta jest ukłonem ustawodawcy przede wszystkim wobec tych osób, które dotychczas prowadziły karierę naukową w innych państwach, zwłaszcza w tych, których porządku prawne nie przewidują istnienia stopnia doktora habilitowanego³³⁸. Co za tym idzie, osoby te, nawet prezentując wysoki poziom naukowy i posiadając w swym dorobku znaczące osiągnięcia naukowe, acz niepotwierdzone stopniem doktora habilitowanego, mają po przybyciu (powrocie) do Polski ograniczone uprawnienia akademickie i możliwości rozwoju. Instytucja nabywania uprawnień równoważnych jest zatem kolejnym – obok np. możliwości pełnienia funkcji promotora i recenzenta w przypadkach, o których mowa w art. 190 ust. 5 – instrumentem niwelowania różnic systemowych wynikających z istnienia w Polsce stopnia naukowego doktora habilitowanego.

20. W doktrynie formułuje się zarzuty co do niedookreśloności pojęć, jakimi posłużył się ustawodawca, ustanawiając przesłanki nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego (jak np. „samodzielne kierowanie zespołem badawczym”, „zespół badawczy” czy też „znaczące osiągnięcia naukowe”)³³⁹. Bliższa analiza komentowanych regulacji prowadzi jednak raczej do aprobującej oceny tak skonstruowanych przesłanek. Po pierwsze, wskazać należy, że taka jest natura (ale też i sens) pojęć niedookreślonych, iż nie pozwalają one na określenie swojego generalnego, uniwersalnego znaczenia, lecz wymagają konkretyzacji *a casu ad casum* w procesie stosowania prawa, to zaś zawsze siłą rzeczy niesie ryzyko wątpliwości interpretacyjnych. Nie można tego jednak poczytywać jako argumentu przeciwko ustanawianiu tego rodzaju pojęć, bo na ich istotę składają się nie tylko ww. trudności, ale też płynące z nich korzyści dla procesu stosowania prawa. Po drugie, materia, której dotyczy komentowana regulacja, uzasadnia posłużenie się takimi właśnie pojęciami, wszak sfera doświadczenia badawczego i dokonań naukowych nie daje się sprowadzić do jednego uniwersalnego wskaźnika, kryterium czy pojęcia. Widoczne jest to zresztą nie tylko w komentowanym art. 226, ale i w innych przepisach dot. stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki, w których ustawodawca konstruuje takie pojęcia, jak „znaczący wkład

³³⁸ Por. także wyrok WSA w Warszawie, sygn. akt II SA/Wa 1738/13.

³³⁹ Zob. np. K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 439; H. Izdebski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, H. Izdebski, J.M. Zieliński, Warszawa 2019, s. 361–362; T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 594; w poprzednim stanie prawnym także H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 110.

w rozwój określonej dyscypliny” (art. 219 ust. 1 pkt 2), „istotna aktywność naukowa albo artystyczna” (art. 219 ust. 1 pkt 3), „umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej” (art. 187 ust. 1), „dzieło artystyczne o istotnym znaczeniu” (art. 186 ust. 1 pkt 3 lit. c) czy też „najwyższa jakość osiągnięć naukowych” (art. 186 ust. 2). Mimo zatem naturalnych trudności wynikających z ustanawiania w tekście prawnym pojęć niedookreślonych, taki charakter omawianych przesłanek pozwala zachować niezbędną w takich przypadkach elastyczność stosowania prawa i w pełni współgra ze specyfiką materii, która jest w tym przypadku przedmiotem regulacji, a która sprawia, że nie sposób skonstruować przesłanki jednoznacznej.

21. Odrębnym problemem przesłanek nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego jest fakt, że sformułowane są one w taki sposób, iż ich praktyczne stosowanie może mieć miejsce jedynie w odniesieniu do stopni naukowych, nie zaś do stopni w zakresie sztuki. To konsekwencja takich sformułowań, jak kierowanie zespołami badawczymi (a nie zespołami artystycznymi lub inne analogiczne doświadczenie w zakresie sztuki) czy też posiadanie znaczących osiągnięć naukowych (a nie artystycznych). Nie przewidziano w komentowanym artykule przesłanek dostosowanych do działalności artystycznej czy choćby odpowiedniego stosowania tego przepisu do stopni w zakresie sztuki. Rodzi to poważną wątpliwość, czy komentowany artykuł w praktyce pozwalał będzie na nabycie uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie artystycznej.

IV. Tryb nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego

22. Zgodnie z ust. 2 komentowanego artykułu, decyzję w sprawie nabycia uprawnień wydaje w stosunku do osoby zatrudnionej w:

- 1) uczelni – rektor;
- 2) instytucie PAN, instytucie badawczym albo instytucie międzynarodowym – dyrektor instytutu.

To, co wyraźnie odróżnia nadawanie uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego od nadawania stopni, jest fakt, że przewidziano wydawanie decyzji w sprawie nabycia uprawnień przez organ jednoosobowy (rektor uczelni albo dyrektor instytutu), podczas gdy ugruntowaną tradycją w zakresie szeroko rozumianych spraw stopni jest kolegalność (zob. teza 15 do art. 178).

W doktrynie podnosi się wątpliwości co do tego rozwiązania. Z komentowanych regulacji nie wynika bowiem, na jakich zasadach i w jakim trybie ma się odbywać ocena spełnienia znaczących osiągnięć naukowych, skoro rektor uczelni albo dyrektor instytutu zwykle nie jest przecież specjalistą w danej dyscyplinie³⁴⁰. Ustawodawca nie wykluczył wprawdzie ustanowienia jakiegoś rodzaju wewnętrznej procedury opiniującej, ale i tak wydaje się, że to kolegialność orzekania zapewniłaby nie tylko zaplecze merytoryczne niezbędne do oceny spełnienia przesłanek nabycia omawianych uprawnień, ale także ich środowiskową akceptację. Jednocześnie ograniczenie możliwości nadawania komentowanych w tym miejscu uprawnień tylko do tych podmiotów, które posiadają uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego (co jest ważną zmianą w porównaniu do obowiązującego uprzednio art. 21a u.s.n.t.n.³⁴¹), oznacza przecież, że w podmiocie tym istnieje zaplecze naukowe, umożliwiające ocenę spełnienia przesłanek niezbędnych do nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego w danej dyscyplinie.

23. Choć żaden z przepisów zawartych w art. 226 nie przesądził tego wprost, to jednak wydaje się, że nabycie uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego może nastąpić jedynie na wniosek osoby mającej te uprawnienia nabyć³⁴². Nie jest natomiast możliwe nadanie tych uprawnień z urzędu. Za takim wnioskiem interpretacyjnym przemawia zarówno wynik wnioskowania *per analogiam* (skoro stopień doktora habilitowanego nadaje się w trybie wnioskowym, to analogicznie w takim samym trybie – skoro brak innego uregulowania – powinno się nadawać uprawnienia równoważne uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego), jak i ogólna zasada nienadawania uprawnień w drodze stosowania prawa bez wyrażenia w tym zakresie woli przez samego zainteresowanego.

24. Decyzja rektora uczelni albo dyrektora instytutu w sprawie nabycia uprawnień nie jest jeszcze równoznaczna z nabyciem tych uprawnień. Przepis ust. 3 stanowi bowiem, że organ, który wydał decyzję w sprawie nabycia uprawnień, przekazuje RDN tę decyzję wraz z opisem kariery zawodowej i wykazem osiągnięć danej osoby (co ciekawe, przepis nie określa terminu, w jakim takie

³⁴⁰ K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 439.

³⁴¹ Zob. także A. Kiebała, *Kariera naukowa – zdobywanie stopni i tytułów naukowych* [w:] *Kariera naukowa w Polsce. Warunki prawne, społeczne i ekonomiczne*, S. Waltoś, A. Rozmus (red.), Warszawa 2012, s. 128.

³⁴² Tak również M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 180; podobnie Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Część I*, Warszawa 2019, s. 83.

przekazanie powinno nastąpić, przyjąć jednak należy, że powinno to mieć miejsce bez zbędnej zwłoki). Choć nie wynika to z przepisu wprost, na kanwie ust. 3 należy uznać, że przekazaniu do RDN podlega tylko decyzja nadająca uprawnienia równoważne, nie podlega zaś takiemu przekazaniu (a więc i ocenie RDN) decyzja odmawiająca nadania uprawnień równoważnych.

25. Przepis ust. 4 komentowanego artykułu przewiduje możliwość wyrażenia sprzeciwu, w drodze decyzji administracyjnej, oraz uchylenia przez RDN decyzji o nabyciu uprawnień w terminie 4 miesięcy od dnia otrzymania przez RDN decyzji w sprawie nabycia uprawnień wydanej przez rektora albo dyrektora instytutu. Ocena decyzji w sprawie nabycia uprawnień równoważnych, o których mowa w art. 226 ust. 1, została też wskazana wprost w katalogu zadań RDN w art. 238 ust. 1 pkt 4. Takie brzmienie przepisu oznacza, że RDN dokonuje oceny tej decyzji z urzędu (acz dopiero po jej otrzymaniu) i nie jest w tym zakresie wymagany jakikolwiek wniosek czy też skorzystanie ze środka zaskarżenia. Zaznaczyć jednak wypada, że RDN nie ma kompetencji do oceny decyzji odmawiającej nabycia uprawnień równoważnych; taka zresztą w ogóle nie podlega przekazaniu do RDN, jak już wskazano w poprzedniej tezie. Przepis ust. 5 komentowanego artykułu przewiduje natomiast możliwość wniesienia skargi na decyzję RDN do sądu administracyjnego.

26. Dodatkowo należy mieć na uwadze przepis art. 238 ust. 2, który przewiduje, że w sprawach, o których mowa w ust. 1 pkt 2–4, a więc także w sprawach oceny decyzji w sprawie nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego, RDN wydaje decyzję po zasięgnięciu opinii co najmniej 2 recenzentów. Do wyznaczania recenzentów w tych sprawach znajdzie zastosowanie art. 240 ust. 2, zgodnie z którym recenzenci są wyznaczani przez RDN po przeprowadzeniu losowania spośród kandydatów, o których mowa w ust. 1, tj. kandydatów wskazanych przez zespół działający w ramach danej dziedziny naukowej. Nie budzi wątpliwości prawnych, że w ww. przypadku RDN nie jest związana opiniami wyznaczonych przez siebie recenzentów.

27. W literaturze odnaleźć można poglądy, zgodnie z którymi decyzja w sprawie nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego jest decyzją uznaniową³⁴³. Nie jest to pogląd trafny. To nie decyzja ma bowiem charakter uznaniowy, lecz jedynie przesłanki mają charakter ocenny, na co słusznie zwraca uwagę M. Sieniuc³⁴⁴.

³⁴³ Tak np. T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 594.

³⁴⁴ M. Sieniuc, *Skarga na decyzję Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów wyrażającą sprzeciw od decyzji w sprawie nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2016 nr 4(67), s. 62–63.

28. Najistotniejszym problemem interpretacyjnym związanym z trybem nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego jest prawna forma nadania danej osobie tych uprawnień. Z pewnością w zakresie nabywania takich uprawnień nie znajdzie zastosowania art. 178 ust. 3 p.s.w.n., zgodnie z którym w postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora oraz w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy k.p.a. (por. także komentarz do tego przepisu). Postępowanie w sprawie nadania uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego nie jest bowiem postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Powyższe nie rozwiązuje jednak problemu co do prawnego charakteru „decyzji”, o której mowa w ust. 2 komentowanego artykułu. Spór w doktrynie w tym zakresie – zachowujący pełną aktualność na gruncie obecnego brzmienia art. 226 p.s.w.n. – koncentruje się wokół dwóch stanowisk, tj. uznania tej decyzji za decyzję administracyjną³⁴⁵ albo uznania jej za inną decyzję, niebędącą decyzją administracyjną³⁴⁶. Z tym drugim stanowiskiem powiązany jest również pogląd wyrażony przez WSA w Warszawie, zgodnie z którym posłużenie się przez ustawodawcę w artykule dot. omawianej instytucji prawnej pojęciem „decyzja rektora”, przy jednoczesnym wprowadzeniu do jego treści „decyzji administracyjnej”, przemawia za uznaniem, że decyzja rektora nie jest decyzją administracyjną w rozumieniu przepisów k.p.a., lecz aktem wewnętrznym rektora uczelni, wchodzącym w zakres władztwa zakładowego, realizowanego na podstawie i w granicach prawa, poddawanego wprowadznie kontroli, jednakże w szczególnym trybie³⁴⁷. Pogląd ten został podzielony przez niektórych przedstawicieli doktryny³⁴⁸. Słuszne zarzuty wobec niego formułuje jednak M. Sieniuc, zwracając uwagę, że nie sposób pogodzić go z istotą władztwa zakładowego, dotyczącego ze swej natury destinatarjuszy zakładu, a nie jego pracowników, jak również z faktem, że nabycie uprawnień, o których mowa w komentowanym artykule, wywiera skutki nie tylko wewnętrzne, ale też zewnętrzne³⁴⁹.

³⁴⁵ Tak np. K. Ślęzak [w:] *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, K.W. Baran (red.), Warszawa 2020, s. 440; M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 176–181, 199–200.

³⁴⁶ Tak np. H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 112.

³⁴⁷ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 października 2012 r., sygn. akt II SA/Wa 1146/12.

³⁴⁸ Zob. np. T. Jędrzejewski [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019, s. 595.

³⁴⁹ M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019, s. 177–178 oraz cytowane tam opracowania.

BIBLIOGRAFIA

- Antonowicz D., *Organy uczelni uprawnione do nadawania stopni naukowych* [w:] *Innowacje i konserwatyzm 2.0. Polskie uczelnie w procesie przemian*, D. Antonowicz, A. Machnikowska, A. Szot (red.), Toruń 2020.
- Banasik K., *Pracownik naukowy a pracownik badawczy w świetle przepisów ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2019, nr 7–8.
- Banaszak B., *Uwagi o zgodności z Konstytucją nowelizacji Prawa o szkolnictwie wyższym* [w:] *Państwo i prawo wobec współczesnych wyzwań. Zagadnienia prawa konstytucyjnego. Księga jubileuszowa Profesora Jerzego Jaskierni*, R.M. Czarny, K. Spryszak (red.), Toruń 2012.
- Baran K.W. (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, Warszawa 2020.
- Bednarczyk-Płachta A., *Jakość zmian prawa o szkolnictwie wyższym a orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego*, „Studia prawnicze. Rozprawy i materiały” 2018, nr 2.
- Bogusz M., *Charakter prawny uchwał rady wydziału w przewodzie doktorskim*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2015, t. 33.
- Borecki T., *Obecny stan postępowań o nadanie stopnia doktora habilitowanego i tytułu profesora – uwagi nie tylko krytyczne* [w:] *Meandry kariery naukowej*, S. Biliński (red.), Kraków 2016.
- Borkowski J., *Podstawy prawne nadawania stopni i tytułu, naukowych i w zakresie sztuki, a kontrola sądu administracyjnego w tych sprawach* [w:] *Ratio est anima legis. Księga jubileuszowa ku czci Profesora Janusza Trzcńskiego*, J. Góral, R. Hauser, J. Repel, M. Zirk-Sadowski (red.), Warszawa 2007.
- Brzezicki T., Sobotko P., *Postępowanie w sprawach stopni naukowych a zasady sprawiedliwości proceduralnej* [w:] *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.), Warszawa 2014.
- Brzeziński J.M., *Praca doktorska jako cykl publikacji*, „Forum Akademickie” 2014, nr 9.
- Dańczak P., *Charakter prawny komisji habilitacyjnej i podejmowanych przez nią czynności* [w:] *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.), Warszawa 2014.

- Dańczak P., *Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów*, Warszawa 2015.
- Dańczak P., *Decyzja administracyjna w szkolnictwie wyższym – zagadnienia wybrane [w:] Kodyfikacja postępowania administracyjnego na 50-lecie k.p.a.*, J. Niczyporuk (red.), Lublin 2010.
- Dobkowski J., *Niektóre zagadnienia prawne stopni naukowych [w:] Prawo, administracja, policja. Księga pamiątkowa profesora Wincentego Bednarka*, J. Dobkowski (red.), Olsztyn 2006.
- Domagała K., Domagała T., *Tajemnice prawnie chronione po wejściu w życie ustawy z dnia 05.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych*, „Lektury elektroniczne”, <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=26/> [dostęp: 25.11.2020].
- Dziamski Ł., *Charakter prawny komisji powoływanych przez radę jednostki organizacyjnej w przewodzie doktorskim [w:] Prawo administracyjne wobec współczesnych wyzwań. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Markowi Wierzbowskiemu*, M. Grzywacz, J. Jagielski, D. Kijowski (red.), Warszawa 2018.
- Ganobis-Bednarska M., *O potrzebie deregulacji wspólnych przewodów doktorskich prowadzonych we współpracy zagranicznej w kontekście zmieniających się przepisów [w:] Czas internacjonalizacji II. Perspektywy, priorytety, projekty*, B. Siwińska, G. Mazurek (red.), Warszawa 2017.
- Gill A., *Sytuacja procesowa strony w ogólnym postępowaniu administracyjnym i postępowaniach wyjątkowych*, Wrocław 2010.
- Górak-Sosnowska K., Wiśniewska E., *Włączenie pracowników dziekanatów w proces tworzenia aktów normatywnych. Uwarunkowania strukturalne i możliwości ich przekroczenia*, „Krytyka Prawa” 2019, t. 11, nr 4.
- Górski M., *Standardy ochrony wolności wypowiedzi akademickiej w perspektywie porównawczej*, „Państwo i Prawo” 2019, nr 10.
- Hauser M., *Odpowiednie stosowanie przepisów prawa – uwagi porządkujące*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2005, t. 65.
- Izdebski H., *Ile jest nauki w nauce?*, Warszawa 2018.
- Izdebski H., *Problematyka deregulacji w szkolnictwie wyższym [w:] Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r., Część V: Deregulacja w systemie szkolnictwa wyższego*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2015.
- Izdebski H., *Przepisy ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym odnoszące się do systemu szkolnictwa wyższego oraz ustroju i organizacji uczelni, które mogłyby podlegać procesowi deregulacji [w:] Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r., Część V: Deregulacja w systemie szkolnictwa wyższego*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2015.
- Izdebski H., Zieliński J.M., *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019.

- Izdebski H., „Publikacja” i „dzieło opublikowane” w przepisach dotyczących stopni naukowych i tytułu naukowego. Przyczynek do praktyki wykładni przepisów prawa w warunkach braku poprawności legislacyjnej [w:] *Prawo, język, logika. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Malinowskiego*, S. Lewandowski, H. Machińska, J. Petzel (red.), Warszawa 2013.
- Izdebski H., Zieliński J.M., *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, Warszawa 2015.
- Jakubowski A., *Eksperci w prawie nauki jako biegli w postępowaniu administracyjnym* [w:] *Prawo nauki. Zagadnienia wybrane*, A. Wiktorowska, A. Jakubowski (red.), Warszawa 2014.
- Jakubowski A., *Stopnie i tytuły naukowe – postępowanie o nadanie tytułu profesora – powołanie recenzentów, glosa do wyroku NSA z dnia 7 października 2014 r., I OSK 1423/14*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2015, nr 7–8.
- Jakubowski A., Szot A. (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2021 (w druku).
- Jarentowski M., *Nowe regulacje prawa o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2018, nr 11.
- Jędrzejewski T., *Nadzór i decyzje administracyjne* [w:] *Identyfikacja i uzasadnienie kierunków regulacji o kluczowym znaczeniu w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, J. Woźnicki (red.), Warszawa–Toruń 2020.
- Karczeńska O., Tomiło-Nawrocka K., *Informacja publiczna stanowiąca tajemnicę prawnie chronioną*, „Samorząd Terytorialny” 2019, nr 12.
- Kiebała A., *Kariera naukowa – zdobywanie stopni i tytułów naukowych* [w:] *Kariera naukowa w Polsce. Warunki prawne, społeczne i ekonomiczne*, S. Waltoś, A. Rozmus (red.), Warszawa 2012.
- Kierznowski Ł., Lewicki J., *Konsekwencje powstania szkół doktorskich i wygaszania studiów doktoranckich z perspektywy funkcjonowania administracji uczelni* [w:] *Administracja uczelni wobec nowych wyzwań. Cyfryzacja procesów, profesjonalizacja obsługi studenta*, K. Górak-Sosnowska, R. Pajewska-Kwaśny (red.), Warszawa 2020.
- Kierznowski Ł., *Nauki prawne a szkoły doktorskie. Wybrane zagadnienia*, „Krytyka Prawa” 2020, t. 12, nr 2.
- Kierznowski Ł., *O jakości legislacji w sferze szkolnictwa wyższego i nauki na przykładzie upoważnień do wydania rozporządzeń wykonawczych w ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* [w:] *Problemy legislacji administracyjnej*, D. Dąbek, J. Zimmermann (red.), Warszawa 2020.
- Kierznowski Ł., *Szkoły doktorskie. Komentarz do art. 198–216 oraz 259–264 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2018.
- KRASP, FRP, WUW, *Polskie szkolnictwo wyższe. Stan, uwarunkowania i perspektywy*, Warszawa 2009.

- KRASP, FRP, WUW, *Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego: 2010–2020. Projekt środowiskowy*, Warszawa 2009.
- Lisowski P., *Powinnościowy wymiar układu administracji publicznej – kilka refleksji na kanwie (nie)racjonalności ustawodawcy (na przykładzie zakazu łączenia członkostwa w statutowym organie uczelni z zatrudnieniem w administracji publicznej)* [w:] *Układ administracji publicznej*, J. Korczak (red.), Warszawa 2020.
- Łabno A., *Uniwersytet w świetle ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce z 3 lipca 2018 r. Wybrane zagadnienia*, „Krytyka Prawa” 2018, t. 10, nr 2.
- Łazuk S., *Wybrane problemy stosowania Kodeksu postępowania administracyjnego w procedurze awansu naukowego* [w:] *Specyfika postępowań administracyjnych w sprawach z zakresu szkolnictwa wyższego i nauki*, J.P. Tarno, Szot A., P. Pokorny P., Lublin 2016.
- Łętowski J., *Ambicje przed sądem. O orzecznictwie sądowym w sprawach stopni naukowych* [w:] *Gospodarka – Administracja – Samorząd*, H. Olszewski, B. Popowska (red.), Poznań 1997.
- Markiewicz R. (red.), *Ustawy autorskie. Komentarze*, t. I, Warszawa 2021.
- Michalak A. (red.), *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Część I*, Warszawa 2019.
- Morawski R.Z., *Ewolucja modelu kariery naukowej i dylematy etyczne środowiska naukowego* [w:] *Transformacja akademickiego szkolnictwa wyższego w Polsce w okresie 30-lecia 1989–2019*, J. Woźnicki (red.), Warszawa 2019.
- Nowacki J., *Odpowiednie stosowanie przepisów prawa*, „Państwo i Prawo” 1964, nr 3.
- Ochendowski E., *Czy KPA powinien mieć zastosowanie w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego?*, „Organizacja, metody, technika” 1984, nr 7.
- Ożegalska-Trybalska J. [w:] *Ustawy autorskie. Komentarze*, t. 1, R. Markiewicz (red.), Warszawa 2021.
- Parysek J.J., *Uniwersytet jako wspólne dobro i wspólny interes*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2019, nr 3.
- Pokorny P., *Problematyka zakończenia przewodu doktorskiego bez nadania stopnia* [w:] *Specyfika postępowań administracyjnych w sprawach z zakresu szkolnictwa wyższego i nauki*, J.P. Tarno, A. Szot, Pokorny P. (red.), Lublin 2016.
- Pruszyński J.P., *Glosa do postanowienia NSA z dnia 13 lipca 1982 r., II SA 983/83*, „Państwo i Prawo” 1984, nr 4.
- Pruszyński J., *Stopnie naukowe. Studium z prawa administracyjnego*, Wrocław 1983.
- Przybyła P., *Nabywanie mocy prawnej przez uczelniane prawo zakładowe* [w:] *Problemy legislacji administracyjnej*, D. Dąbek, J. Zimmermann (red.), Warszawa 2020.
- Pyter M., *Doktoraty i doktoranci. Zagadnienia prawne*, Lublin 2020.

- Remisiewicz Ł., *Niespójność recenzji a wynik postępowania habilitacyjnego. Próba analizy w dyscyplinie socjologia*, „Nauka” 2019, nr 4.
- Sarbiński R.M. [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, W. Machała, R.M. Sarbiński (red.), Warszawa 2019.
- Sieniuc M., *Cofnięcie wniosku w sprawie nadania stopnia naukowego a klauzula interesu społecznego w świetle ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2014, nr 6.
- Sieniuc M., *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019.
- Sieniuc M., *Skarga na decyzję Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów wyrażającą sprzeciw od decyzji w sprawie nabycia uprawnień równoważnych uprawnieniom wynikającym z posiadania stopnia doktora habilitowanego*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2016, nr 4(67).
- Sobotko P., *Geneza i kształtowanie się regulacji prawnej stopni naukowych w Polsce w latach 1919–1939* [w:] *Prawo a edukacja na przestrzeni wieków*, J. Pokoj, D. Szczepaniak (red.), Kraków 2018.
- Sobotko P., *Powszechna wolność nauki i jej prawne ograniczenia* [w:] *Współczesne problemy nauki i szkolnictwa wyższego*. Continuum, J. Pakuła (red.), Toruń 2015.
- Sobotko P., *Wielopostaciowość uchwał w przedmiocie stopni naukowych*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2018, nr XVI/1(4).
- Stelina J., *Nowe zasady zatrudniania nauczycieli akademickich w ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Krytyka Prawa” 2018, t. 10, nr 2.
- Ślebzak K., *Jednotematyczny cykl publikacji jako przesłanka nadawania stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych*, „Państwo i Prawo” 2013, nr 7.
- Ślebzak K., *Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Nauka” 2020, nr 2.
- Starczewski M., *Otwórz dostęp lub giń. O groźbie komunikacyjnej zapaści* [w:] *Współczesne problemy nauki i szkolnictwa wyższego*. Continuum, J. Pakuła (red.), Toruń 2015.
- Stec P., Chmielnicki P. (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Syryt A., *Kształtowanie systemu szkolnictwa wyższego w Polsce w drodze aktów wykonawczych i wewnętrznych – zakres dopuszczalnej regulacji*, „Krytyka Prawa” 2018, t. 10, nr 2.
- Szumlik B., *W sprawie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1287)*, „Przegląd Sejmowy” 2017, nr 3(140).

- Szot A., *Ramy prawne w procesie zmian w szkolnictwie wyższym* [w:] *Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r.*, Część III: *Diagnoza szkolnictwa wyższego*, J. Górniak (red.), Warszawa 2015.
- Szot A., *Ustawowe organy uczelni a regulacje statutowe* [w:] *Innowacje i konserwatyzm 2.0. Polskie uczelnie w procesie przemian*, D. Antonowicz, A. Machnikowska, A. Szot (red.), Toruń 2020.
- Tarno J.P., *Odpowiednie stosowanie przepisów kpa w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)* [w:] *Studia z prawa administracyjnego i nauki o administracji. Księga jubileuszowa dedykowana Prof. zw. dr. hab. Janowi Szreniawskiemu*, Z. Czarnik, Z. Niewiadomski, J. Posłuszny, J. Stelmasiak (red.), Przemysław–Rzeszów 2011.
- Tarno J.P., *Rola odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2011, nr 6(39).
- Turek M., Michalak A., *Metodologiczne, organizacyjne i prawne aspekty przewodów doktorskich, postępowań habilitacyjnych oraz o nadanie tytułu profesora*, Gliwice 2016.
- Węgrzyn G., *Recenzenci i recenzje: kryzys recenzowania* [w:] *Meandry kariery naukowej*, S. Biliński (red.), Kraków 2016.
- Widacki J., *Instytucja naukowa lub specjalistyczna w rozumieniu art. 193 § 2 k.p.k.*, „Państwo i Prawo” 2013, nr 9.
- Wojtczak K., *Habilitacje w Polsce Ludowej*, Część I: *Warunki i przebieg habilitacji w prawie szkół wyższych*, „Studia Prawa Publicznego” 2017 nr 1(17).
- Wojtczak K., *Habilitacje w Polsce Ludowej*. Część 2: *Warunki i przebieg habilitacji w prawie o stopniach i tytule naukowym*, „Studia Prawa Publicznego” 2017, nr 2(18).
- Wojtczak K., *O stopniach naukowych i veniam legendi w II Rzeczypospolitej (część I)*, „Studia Prawa Publicznego” 2014, nr 3(7).
- Wojtczak K., *O stopniach naukowych i veniam legendi w II Rzeczypospolitej (część II)*, „Studia Prawa Publicznego” 2014, nr 4(8).
- Wojtczak K., *O stopniach naukowych w Polsce Ludowej*. Część 1: *Niższe stopnie naukowe*, „Studia Prawa Publicznego” 2016, nr 1(13).
- Wojtczak K., *O stopniach naukowych w Polsce Ludowej*. Część 2: *Warunki organizacji aspirantury naukowej i studiów doktoranckich*, „Studia Prawa Publicznego” 2016, nr 2(14).
- Wojtczak K., *W kwestii wyższego stopnia naukowego doktora w Polsce Ludowej*, „Studia Prawa Publicznego” 2016, nr 4(16).
- Woźnicki J. (red.), *Identyfikacja i uzasadnienie kierunków regulacji o kluczowym znaczeniu w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa–Toruń 2020.
- Woźnicki J. (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019.

- A. Wróbel w rozmowie z K. Sobczakiem, *Warto chronić państwo prawa*, Warszawa 2017.
- Ziemianin B., *Nadawanie stopni naukowych [w:] W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa Profesora Macieja Zielińskiego*, A. Choduń, S. Czepita (red.), Szczecin 2010.